

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

**A MODEL OF HOLISTIC POTENTIAL-DEVELOPMENT
FOR THE ABUSED UNDERPRIVILEGED CHILDREN**

สมาน มากสุข

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2553

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

**A MODEL OF HOLISTIC POTENTIAL-DEVELOPMENT
FOR THE ABUSED UNDERPRIVILEGED CHILDREN**

สมาน มากสุข

ดุขฉินพณัณั้เป็นส่วนหนึ่ของการศึษา
ตามหลัสูตรปรินุญาปรัชญาดุขฉินบัณัฑิต
สาขาวิชาสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2553

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

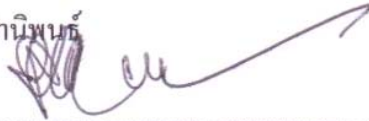
รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

**A MODEL OF HOLISTIC POTENTIAL-DEVELOPMENT
FOR THE ABUSED UNDERPRIVILEGED CHILDREN**

สมาน มากสุข

คุณฉันทิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศาสตร์
2553

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. จักรพันธุ์ วงษ์บุรณาวาทย์)

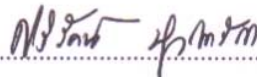
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญสาธิต)

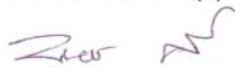
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา เจริญ)

.....กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. ศิริรัตน์ ปุสุรินทร์คำ)

.....กรรมการ

(ดร. บังอร ศิริสัญลักษณ์)

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของศาสตราจารย์ ดร. ศิริรัตน์ ปุสุรินทร์คำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญสาธิต อาจารย์ ดร. บังอร ศิริสัญลักษณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาคุษฎีนิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำปรึกษา ข้อชี้แนะ และความช่วยเหลือด้านวิชาการ องค์ความรู้ในการเขียนคุษฎีนิพนธ์จนกระทั่งลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ คชกรพันธุ์ วงษ์ธรรมาวาทย์ประธานคณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา เจ่งเจริญ กรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ทุกท่าน ที่ให้ความกรุณาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของงานวิจัย รวมทั้งกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำเป็นอย่างดีเพื่องานการเขียนคุษฎีนิพนธ์มีคุณภาพ

พร้อมกันนี้ขอขอบคุณดร. เลห์ล่า ศรีเอกานุกูลที่ได้ให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ด้วย ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหาร และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ ครูพี่เลี้ยง อาสาสมัคร และขอบใจเด็ก ๆ ทุกคนของบ้านพักเด็กและมูลนิธิศูนย์พักพิงที่ได้ตอบแบบสัมภาษณ์ร่วมไปถึงการได้ให้ความช่วยเหลือในหลายสิ่งหลายอย่าง ด้านงานข้อมูลภาคสนามในการทำวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ ขอขอบคุณและขอบใจ พี่ เพื่อนนักศึกษาระดับปริญญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ รุ่นแรก ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจ ถามไถ่ด้วยความห่วงใย และการหนุนเสริมในการเขียนคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ตลอดเวลา รวมถึงผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีได้เอื้อนนามไว้ ณ ที่นี้

สมาน มากสุข

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูก
กระทำ

A Model of Holistic Potential-Development for the Abused
Underprivileged Children

ชื่อผู้เขียน สมาน มากสุข

หลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สังคมศาสตร์)

อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสนาจารย์ ดร. ศิริรัตน์ ปุสุรินทร์คำ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญสาธิต
อาจารย์ ดร. บังอร ศิริสัญลักษณ์

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้คือ (1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนา
ศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ (2) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนา
ศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในบ้านพักเด็ก มูลนิธิคูแลเด็ก และในชุมชน
(3) เพื่อเสนอกิจกรรมและเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาส
ที่ถูกกระทำ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐองค์กรพัฒนาเด็ก/องค์กรภาค
ประชาชนที่ทำงานกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ จำนวน 20 คน เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่อยู่ใน
บ้านพักเด็กของหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 12 คน และ เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่อยู่ในบ้านพักเด็ก
ขององค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ และชุมชน ที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ จำนวน 24 คน เครื่องมือใน
การวิจัยคือ (1) การใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (2) แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (3)
การประชุมอภิปรายกลุ่มย่อย (4) แบบการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และ (5) แนวคำถามการสนทนา
แบบไม่เป็นทางการ ข้อมูลที่ได้เชิงปริมาณทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีผลการวิจัยสรุปได้
ดังนี้

1. รูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ พบว่า องค์การภาครัฐ ได้จัดกิจกรรมการฝึกมือ การนำเด็กออกไปเที่ยว การฝึกเด็ก วาดน้ำ ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมไม่ได้ตอบสนองความต้องการของเด็กและไม่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กในแต่ละด้าน ปัญหาอุปสรรคพบว่าหน่วยงานภาครัฐขาดบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม การพัฒนา ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ขาดระบบแผนกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ภาคเอกชนได้จัดกิจกรรมการเข้าค่ายภาคฤดูร้อน การสอนจริยธรรม การปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งเด็กไม่ค่อยสนใจเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มเป้าหมายมีเด็กหลายกลุ่มไม่ได้เน้นเด็กถูกกระทำโดยตรง ไม่ได้มีตัวชี้วัดในการพัฒนาเด็ก ภาคประชาชนได้จัดกิจกรรมการรณรงค์ต่อต้านความรุนแรง การปลูกต้นไม้ในชุมชน และกิจกรรมกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ พบว่าขาดแกนนำ อาสาสมัครมาช่วยจัดกิจกรรม และขาดงบประมาณเพื่อจัดกิจกรรม และมีความยากในการรวมกลุ่มเด็กที่ถูกกระทำในชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กของทุกภาคส่วนไม่ได้ตอบสนองความต้องการของเด็กในชุมชนเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กไปในทางที่ดี

2. สภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในบ้านพักเด็ก มูลนิธิดูแลเด็ก และในชุมชนผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของทุกหน่วยงานที่ทำงานกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในพื้นที่ ได้มีการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อ ช่วยเหลือเด็กและ สืบสวนข้อเท็จจริงรับเด็ก เข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ภาครัฐได้จัดอบรมแกนนำเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้าใจขบวนการทำงาน แจ่มเหตุ แต่ชุมชนไม่ค่อยสนใจ และองค์การภาครัฐมีบุคลากรไม่เพียงพอ ขาดทักษะ ขบวนการ การทำงาน กับเด็กที่ถูกกระทำ ภาคเอกชนพบว่าผู้บริหารในแต่ละองค์กรมีภารกิจมากมีเวลาจำกัดในการทุ่มเทในงานด้านเด็ก เด็กที่ถูกกระทำได้รับการอบรมสั่งสอน และส่งเสริมให้เรียนหนังสือ รับการสงเคราะห์ การดูแลให้คำปรึกษา เยียวยาจิตใจ แต่ก็มีประสบปัญหาเพราะขาดบุคลากรที่เกี่ยวข้องและขาดงบประมาณในการดำเนินงานเพื่อเด็กที่ถูกกระทำ ส่วนภาคประชาชนนั้น ครอบครัวในชุมชนมีความเจริญทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่วนมากมีอาชีพเกษตรกร และไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานของตนเอง เด็กเลียนแบบพฤติกรรมที่ผิด ๆ เด็กตกอยู่ในภาวะเสี่ยง และถูกกระทำจากผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ชิด แกนนำเครือข่าย และทีมสหวิชาชีพได้ทำงานประสานความร่วมมือในชุมชน และพบว่าชุมชนไม่ค่อยดูแลเอาใจใส่ในการ สอดส่องเฝ้าระวัง ภัยทางสังคม ชุมชนขาดความร่วมมือและขาดความรู้ ความเข้าใจด้านสิทธิและกฎหมายการคุ้มครองเด็ก

3. เสนอกิจกรรมและเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาส ที่ถูกระงับ พบว่าผลการทดสอบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม ทุกกิจกรรมเด็ก ได้รับรู้ความเข้าใจและตระหนักรู้ในระดับมาก เด็กมีการพัฒนาศักยภาพเพิ่มขึ้นเกิดทักษะ เรียนรู้การดำรงชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และผู้วิจัยได้เสนอ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกระงับเป็นรูปแบบ 4 P ที่มีการเตรียมการ (Preparing) คือการเตรียมความพร้อมทุกด้านสำหรับเด็กที่ถูกระงับ การจัดสรร (Providing) ที่เป็นการจัดสรรสิ่งต่าง ๆ ของทุกหน่วยงานให้กับเด็กที่ถูกระงับ การปกป้องคุ้มครอง (Protecting) ที่เป็นการปกป้องดูแลความปลอดภัย ในชีวิตของเด็กในชุมชน และการส่งเสริม (Promoting) ที่เป็นการส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสที่ถูกระงับที่อาศัยอยู่ในทุกหน่วยงานได้มี กิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายและสามารถใช้กับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็ก ด้อยโอกาสที่ถูกระงับ ให้ได้รับการพัฒนาโดยการเข้าร่วมกิจกรรมก ารพัฒนารอบทุกด้านอย่าง สม่าเสมอ จนสามารถเรียนรู้ค่อย ๆ ปรับปรุงตนเอง และได้รับการเยียวยารักษาด้านจิตใจให้กลับมา เป็นเด็กดีมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี ไม่เป็นภาระต่อสังคมอีกต่อไป

ข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน และภาคประชาชนที่ ปฏิบัติงานช่วยเหลือเด็กที่ถูกระงับ ควรร่วมมือกันทำงานกำหนดยุทธศาสตร์แผนงาน เพื่าระวัง ภัย ทางสังคมและพัฒนาเด็กเยาวชนในชุมชน โดยมีแผนการรณรงค์กระตุ้นการยุติความรุนแรงและ ผสมผสานพลังการทำงานด้านเด็กร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การพัฒนาเอกชน และภาคประชาชนภายใต้ความเชื่อมั่นในศักยภาพในฐานทรัพยากร ที่มีอยู่ในท้องถิ่น อันก่อให้เกิดยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ ที่จะนำไปสู่การสร้างพลังขับเคลื่อนในพื้นที่ เป็นพลังของมวลชนและเด็กทุกคนในชุมชนที่จะสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ลดปัญหาของ เด็กที่ถูกระงับ โดยเฉพาะการเข้าถึงตัวเด็กครอบครัว ทุกองค์กรภาคีเครือข่ายควรจัดสรรบุคลากรที่ มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน วางแผนแนวทาง การแก้ไขปัญหาระยะยาว โดยให้ทุก ภาคส่วนส่งเสริมให้มีอาสาสมัครเครือข่ายจิตสาธารณะ ในชุมชน และ สร้างระบบเฝ้าระวัง ภัยทาง สังคมให้มีประสิทธิภาพ ส่วนการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกระงับ จะสำเร็จได้จะต้องอาศัยกระ บวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ร่วมของชุมชน ตาม แนวทางการพัฒนา ป้องกันแก้ไข การเรียนรู้ของครอบครัวในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ส่งผลให้เด็กด้อยโอกาสที่ถูกระงับ

กระทำในชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องและทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมเฝ้าระวัง ดูแลเพื่อให้
เด็กเติบโตได้รับการพัฒนาในทุกด้านจน สามารถ เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ พัฒนา ชีวิต นำไปสู่
ความสำเร็จอาศัยอยู่ในชุมชนและสังคมอย่างมีความสุข

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม / เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ / ขบวนการพัฒนาแบบ
มีส่วนร่วม

Thesis Title	A Model of Holistic Potential-Development for the Abused Underprivileged Children
Author	Saman Maksuk
Degree	Doctor of Philosophy (Social Sciences)
Supervisory Committee	Rev. Dr. Sirirat Pusurinkham Asst. Prof. Dr. Somsak Boonsathorn Lecturer Dr. Bangon Sirisunyaluck

ABSTRACT

The purpose of this research is (1) to study the patterns of activities of the holistic development for underprivileged children who are abused (2) to study the general situation and problems relating to the holistic development for abused underprivileged children who reside in certain children shelters of some foundations and organizations in the community (3) to propose the activities and propose a model of Holistic Potential-Development for the abused children. The samples used for this research study are: 20 administrators from government agencies, Child development organizations and private foundations working with underprivileged children in the communities, 12 abused underprivileged children from government shelters and 24 abused children who stay in children shelters of some development organizations or foundations and in the communities. The research tools of this study are (1) In- depth interviews (2) Questionnaire for informal interviews, (3) Small group discussions (4) Non-participatory observation and (5) Informal conversations using a questionnaire. The Quantitative data collected are analyzed by using the percentage, mean, standard deviation analysis. The qualitative data are analyzed by the content. The findings of the research are as follows;

1. The patterns of activities of holistic development for abused underprivileged children conducted by government agencies are craft activities, study trips and swimming lessons. Most activities do not response the children's need and do not focus on the holistic development of child in each area. The problems and difficulties facing the government agencies are lack of the officers who specializing in the area of child development activities, lack of clear goals and lack of systematic (activity) planning for long term. The private organizations rung development activities such as summer camp, teaching ethics and planting vegetable gardens which the children were not really interested in participating. The target groups had many children whose needs as an abused child were not directly focused or taken care of. There weren't any indicators of child development too. The public community who organized campaigns against (domestic) violence, planting trees in the community and sports to promote relationships lacked leaders and volunteers to help organize the activities including lack of funding for such activities, thus making it difficult in integrating the abused children into the community. Therefore, these activities used by all sectors for child development do not respond to the (abused) children's need in the community to help them change their behavior.

2. The study of the general situation and problems relating to the holistic development for abused underprivileged children who reside in certain children shelters of some foundations and organizations in the community found that the problems of a holistic development of all agencies working with abused children in the local area received cooperation from all organization sectors to investigate the facts and help the child receive protection and social welfare. Government agencies have organized trainings to build networks among the people to understand the process of identifying and reporting to Government officers of marginalized children who have been abused. However, the public have not shown interest to this nor do the government agencies have sufficient personnel. To add to this, they lack advance skills to work with abused children. The study showed that administrators of private organizations of each organization were involved in many other activities and had limited time to give to the abused children. The abused children have been given help and benefits to study in school and have

received welfare assistance in the area of counseling and psychological healing, but this has not been successful because of lack of workers having expertise and lack of budget for abused children. As for the public community, families have gone through a rapid growth and development in the area of technology. Most of them are farmers and do not have the time to take care of their children thus paving way for them to involve themselves in wrong behavior, putting them at risk to be easily abused by adults close to them. The collaboration of the network of leaders and the multidisciplinary teams in the community found that the community did not really involve in paying attention to having surveillance of such dangers in the society. The community lacked cooperation and knowledge in understanding children rights and the laws of child protection.

3. In proposed the activities and proposed model of Holistic Potential-Development for the abused children, it was found that the results of the activities of holistic development produced a good understanding in knowledge and awareness among the children at a high level. The Children displayed an increase of their potentials, capabilities and life skills to develop themselves physically, emotionally and socially. The researcher proposed the 4 P model as a model of Holistic Potential-Development for the abused children: The first P stands for Preparation (Preparing) which is preparing a readiness in all area of abuse children. The second P stands for providing (Providing) which is about providing/allocating necessary things from different organization (Protecting). This is to provide protection and security for children living in the society. And the fourth P stands for promotion (Promoting) which is about promoting the (quality of development) activities for abused children living in foundations and children shelters of organizations that could be used as a pattern of holistic potential-development for the abused underprivileged children. By participating in all development activities, the child can learn by self-improvement (as appropriate) and receive psychological treatment and cure to develop as a good child with changed behavior living safely and not being a burden to the society.

The suggestions to this study are that the government agencies, the private organization and the public community who work and help support the abused children should cooperate and work together in making plans and strategy for better surveillance in society and in the development of children in the community by having campaigns motivating people to stop violence against children and coordinating work between the different organizations – both government and non – government by having confidence in the potential resources available locally. This will create spatial strategies planning for the community surveillance leading to the building of a people's movement that would help bring about changes and reduce the problem that abused children face. To have access to the child and their family, all organization and partnerships should train their workers with specialized skills and knowledge to solve the problems for the long term. They should also promote the community to have an efficient network of volunteers (of Public consciousness) to increase surveillance for social dangers relating to children. The use of the development model for the abused children will be successful if it depends and includes people's participation and cooperation.

According to the development model to protect and solve the problem, the building of awareness among the families in the community will result in the abused children receiving a holistic development that is correct. Everyone in the community can help in keeping an eye and caring for them so that they can experience a healthy growth and lead a normal life in the community with much happiness.

Keywords: Holistic Child Potential-Development / The Abused Underprivileged Children / Participatory Development Process.

สารบัญ

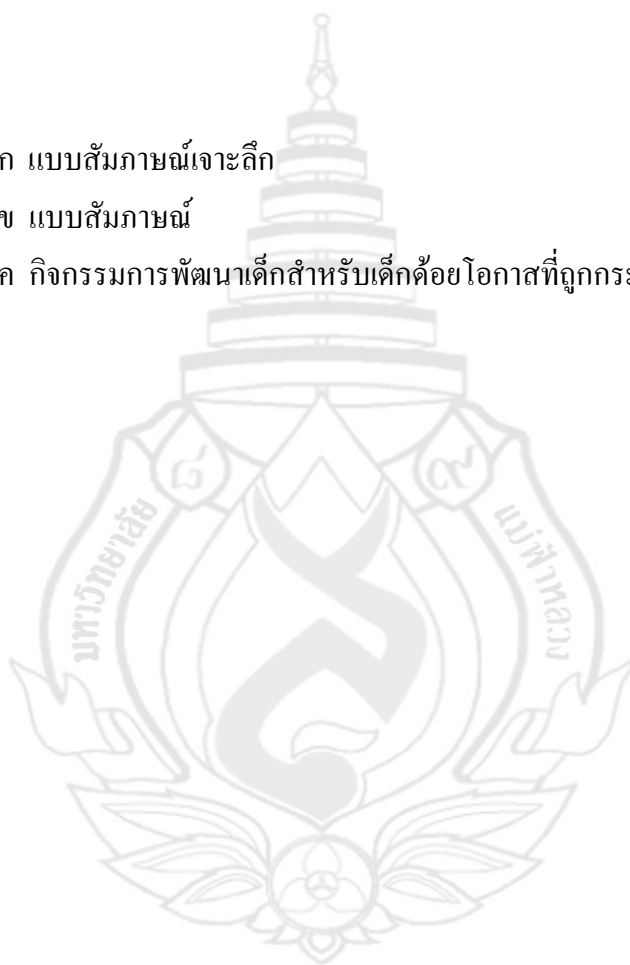
	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(8)
สารบัญตาราง	(15)
สารบัญภาพ	(16)
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	11
1.3 คำถามการวิจัย	12
1.4 กรอบแนวคิดการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม	13
1.5 การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม	14
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	17
1.7 ขอบเขตของการวิจัย	17
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ	21
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ	24
2.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	31
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	62

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 กลุ่มตัวอย่าง	68
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	68
3.3 เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล	70
3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	70
3.5 การตรวจสอบข้อมูล	71
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	71
4 ผลการวิจัย	
4.1 บริบทโครงสร้างทางสังคมและสภาพทั่วไปของชุมชน	74
4.2 สภาพทั่วไปของเด็กที่ถูกกระทำ 4 กลุ่ม	77
4.3 ข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน	84
4.4 เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ	96
4.5 รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของแต่ละองค์กร	105
4.6 รูปแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กที่ถูกกระทำ 5 ด้าน	109
4.7 ผลการจัดกิจกรรมการพัฒนา 5 ด้านสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ	112
4.8 ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและ ภาคประชาชน	119
5 สรุป อภิปรายผลของการวิจัย และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	128
5.2 อภิปรายผลของการวิจัย	137
5.3 ข้อเสนอแนะ	147
5.4 ข้อเสนอสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	155

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รายการอ้างอิง	156
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เจาะลึก	167
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	176
ภาคผนวก ค กิจกรรมการพัฒนาคำสำหรับเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำ	183
ประวัติผู้เขียน	236

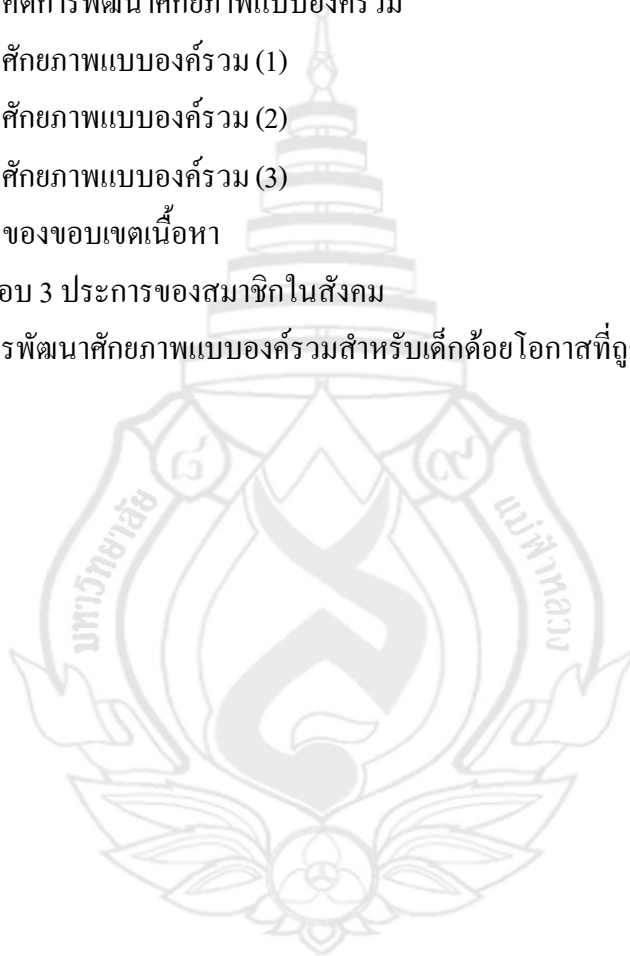
สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
4.1 จำนวนและคำร้อยละของสถานภาพผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ	84
4.2 จำนวนและคำร้อยละ ของสถานภาพส่วนบุคคลของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่อยู่บ้านพักเด็กของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน	96
4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับความเข้าใจ/ความตระหนักรู้ต่อการ จัดกิจกรรม การพัฒนาศักยภาพองค์กรร่วมในด้านต่าง ๆ	112

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม	13
1.2 การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม (1)	14
1.3 การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม (2)	15
1.4 การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม (3)	16
1.5 โครงสร้างของขอบเขตเนื้อหา	20
2.1 องค์ประกอบ 3 ประการของสมาชิกในสังคม	47
5.1 รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกละทิ้ง	136

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มีเป้าหมายสำคัญคือการฟื้นฟูสังคมให้เข้มแข็ง มีเศรษฐกิจพอเพียง มีครอบครัวอบอุ่น และประเทศชาติมั่นคง เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 และข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นความหวังของคนไทยในการที่จะพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชาติ เพื่อตอบรับการทำทนายจากสากล เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจให้แข็งแกร่ง และเพื่อสร้างสังคมสันติสุข (เกษม วัฒนชัย, 2545) โดยมาตรา 81 ในรัฐธรรมนูญได้ระบุไว้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนานักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้การศึกษา นั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่ง จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดไว้ว่า ในการจัดการศึกษาจะต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ซึ่งในการศึกษาขั้นพื้นฐานในที่นี้หมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา จึงยึดหลักการที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และจำเป็นต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมต่าง ในการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความ

สนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542, 2542, หน้า 12–13) ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถทางด้านทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน เพื่อให้มีคุณภาพหรือประสิทธิภาพในการคิดระดับสูง

แนวทางการวางแผนพัฒนาประเทศ ฉบับที่ 5 ได้เน้นถึงเรื่องการกระจายรายได้และการแก้ปัญหาความยากจนในชนบท ซึ่งการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ จำเป็นจะต้องพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ความคิด และจิตใจ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องความเป็นไปได้ ความเหมาะสมกับภาวะ ทางการเมือง ความเหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติและสังคมโลก คณะอนุกรรมการวางแผนพัฒนา กำลังคนจึงได้กำหนด เป้าหมาย นโยบาย แนวทาง และมาตรการของแผนส่วนรวมไว้ในด้านการพัฒนา ด้านร่างกาย และ บุคลิกภาพพื้นฐาน การพัฒนาเด็กและเยาวชน การพัฒนา ด้านอาชีพ การบริหาร การจัดการ และการ พัฒนาองค์กร การพัฒนา ด้านจิตใจ การพัฒนา กำลังคนให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นั้น เป็น เรื่องยากมากเพราะมีตัวแปรที่สลับซับซ้อน ซึ่งบางอย่างมองไม่เห็น เช่น ความคิดและจิตใจเป็นงาน เกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่าง ๆ แทบทุก หน่วยงาน นอกจากนี้ยังจะต้องใช้เวลานานกว่าจะเห็น ผลตอบแทนจากการลงทุนพัฒนา กำลังคน อย่างไรก็ตามการวางแผนพัฒนา กำลังคน เป็นสิ่งจำเป็นอย่าง ยิ่งสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖ ได้กำหนดให้มีการวางแผนพัฒนา กำลังคน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ ความคิด และจิตใจ โดยเฉพาะการพัฒนา ด้าน จิตใจซึ่งนับเป็นการริเริ่มครั้งแรกอย่างจริงจัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและใช้กำลังคนที่มีคุณภาพ ให้เกิดการมีงานทำเพิ่มขึ้น มีการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการผลิตและการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ตลอดจนให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างอบอุ่นและเป็นสุขและการพัฒนาคนนั้นมีความสำคัญเป็นอย่าง มาก เพราะคนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองตามมา การพัฒนา กำลังคนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในปัจจุบัน เพราะเกี่ยวข้องกับขบวนการเสริมสร้าง ความสามารถของคนในสังคมทางด้านวิชาการ ทักษะ และความรอบรู้รวมถึงการพัฒนาจิตใจ ซึ่ง ได้แก่ ศีลธรรม ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น อันจะเป็นทางผลักดันให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามเป้าหมายที่วางไว้

ในสภาพสังคมปัจจุบันเกิดการแข่งขันอย่างรุนแรงในทุกๆ ด้านการพัฒนาคนเป็นส่วนหนึ่ง ที่ สำคัญต่อผลิตผลหรือผลงานขององค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแข่งขันในปัจจุบันที่เน้นการลงทุนใน เรื่องคน และหนึ่งในขบวนการสร้างเสริมความรู้ และความเชี่ยวชาญให้แก่บุคคลเพื่อก่อให้เกิด การ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การพัฒนาบุคคลเป็นความรับผิดชอบขององค์กรที่จะต้องอบรมให้การศึกษา เพราะว่าการศึกษาคือกระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ความเชี่ยวชาญในทุก ๆ ด้าน ซึ่งเป็นการ

เสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาบุคคลแต่ละคนให้มีความรู้และความเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้นตามความสามารถที่แตกต่างกัน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของบุคคลที่เต็มขีดความสามารถ อีกทั้งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมของตัวบุคคลให้เกิดพฤติกรรมใหม่ เกิดความรู้ความเข้าใจ และยังเป็นวิธีสร้างแรงจูงใจให้เกิดขบวนการเรียนรู้ การพัฒนาด้านวิชาการด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีความรุ่งเรือง มีความมั่นคงปลอดภัยในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครองและการทหารได้นั้น ถือว่าการพัฒนาคนเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ และเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะถือว่ากระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม และเป็นการสร้างภูมิปัญญาให้แก่สังคม เป็นรากฐานและเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ(ผลการพัฒนาการศึกษาและแนวทางพัฒนาการศึกษาในอนาคต.พ. 2549-2550)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีร่วมนามในปฏิญญาว่าด้วยความอยู่รอด การปกป้องและ การพัฒนา ซึ่งประเทศสมาชิกทั้งหมดของสหประชาชาติ จำนวน 91 ประเทศ ให้ความเห็นชอบในเดือนกันยายน พ.ศ. 2543 ได้ร่วมนามในแผนปฏิบัติการของ“โลกการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” ซึ่งประเทศสมาชิกสหประชาชาติจำนวน 189 ประเทศ ให้ความเห็นชอบในการประชุมวาระพิเศษเกี่ยวกับเด็กของสหประชาชาติในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2545 ในรายงานเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ครั้งแรกได้ระบุว่า ตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย ขณะนั้นยังขาดคุณภาพไม่สมบูรณ์ และมาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่มีวิธีการเก็บรวบรวมและการใช้คำนิยามที่แตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถบูรณาการข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เข้าด้วยกันได้ และการสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย จังหวัดพะเยาซึ่งตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยเป็นจังหวัดเป้าหมายหนึ่งใน 26 จังหวัดที่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลการสำรวจสถานการณ์จะทำให้เกิดขบวนการติดตามและประเมินสถานการณ์ความเป็นอยู่ของเด็กที่อาศัยในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการประชุมสุดยอดว่าด้วยเรื่องการพัฒนาสังคมของสหประชาชาติ 1995 ได้มีการนิยามคำว่า ความยากจนไว้ดังนี้ความยากจนที่แท้จริงคือสภาพที่บ่งบอกถึงการขาดแคลนอย่างรุนแรงของปัจจัยที่เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งรวมไปถึงอาหารน้ำดื่มที่ปลอดภัยสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสุขอนามัยสุขภาพ ที่อยู่อาศัย การศึกษา และข่าวสารข้อมูล การขาดแคลนนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้เท่านั้นแต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการเข้าถึงบริการทางสังคม คำนี้นิยามนี้มุ่งไปที่ความผาสุก ด้านวัตถุที่ไม่เพียงพอและการที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคม ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการขาดโอกาสแดน บรูสเตอร์(Dan Brooster) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กเป็นกลุ่มคนที่ขาดโอกาส และต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคนในโลกใบนี้ ไม่มีประวัติศาสตร์ช่วงใดที่จะมีเด็กมากมายอยู่ท่ามกลางเราและจำนวนมากนั้นอยู่ในความเสี่ยงทางสังคมเท่ากับเวลานี้ เด็กอายุ 15 ปี และต่ำกว่า สัดส่วนหนึ่งในสามของประชากรโลกทั้งหมดหกพันล้านคน ในประเทศที่กำลังพัฒนา เด็กมีจำนวน

เกือบครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากร และอีก 26% เป็นคนหนุ่มสาว อายุ 15–29 ปี อาจมีเด็กอีกหลายคน เหล่านั้น ที่จะตกอยู่ในสภาวะยากจนอย่างยิ่ง คือเด็กทุกคนตกอยู่ในภาวะเสี่ยง เด็กนับล้านคนทุกข์ทรมานเพราะความยากจน เด็กที่ถูกเลี้ยงดูจากครอบครัวที่ดำรงชีวิตอย่างยากจนในขั้นที่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานความยากจนเด็กที่ได้รับผลกระทบของโลกโลกาภิวัตน์มีผลต่อชีวิตของเด็กเล็กเร่ร่อน การใช้แรงงานเด็ก ธุรกิจการค้าเด็ก และการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็ก ตลอดจนเด็กที่ได้รับผลกระทบต่อการสู้รบกันจากภัยสงคราม

ในปัจจุบันมีเด็กเกือบสองพันล้านคนที่อยู่ในโลกนี้เป็นจำนวนหนึ่งในสาม ของประชากรหลายคนเสี่ยงเพราะความยากจน ขาดโอกาสตกอยู่ในสภาวะอันตรายของความทุกข์ทรมาน ถูกทอดทิ้ง การถูกแสวงหาประโยชน์และการเสียชีวิต จาก State of the World's Children 2005 ขององค์กรยูนิเซฟ (2544) เด็กเกือบสามพันคนเสียชีวิตอยู่ทั่วโลกทุกวัน ขณะเดียวกันก็มีเด็กหลายล้านคนตกอยู่ในภาวะเสี่ยงอันเนื่องมาจากความมั่งคั่ง เด็กสิบสามล้านคนสูญเสียบิดา มารดา หรือทั้งคู่ เนื่องด้วยโรคเอดส์ และมีเด็กหนึ่งล้านคนทั่วโลกอาศัยอยู่ในสถานกักกัน และเด็กอีกหนึ่งล้านคนถูกใช้แรงงานในรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดในทุกๆ ปี เด็กถึงหนึ่งจุดสองล้านคนตกเป็นเหยื่อขบวนการค้ามนุษย์ มีเด็กจำนวนสองล้านคนถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยตกเป็นโสเภณีเด็กและถูกถ่ายภาพอนาจาร นับจากปี 1990 เป็นต้นมา เด็กประมาณสองล้านคนเสียชีวิตเนื่องจากความขัดแย้งในสงคราม และช่วงเวลาหนึ่งๆ เด็กประมาณสามแสนคนถูกใช้เป็นทหารโดยไม่สมัครใจ กรอบแนวคิดในสมัยนิยมและวัตถุนิยมสมัยใหม่ ทิ้งให้เด็กร้อยล้านคนตกอยู่ในความสิ้นหวัง ประเทศไทยก้าวถึงจุดเปลี่ยนหลังจากที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประเทศชาติ พัฒนาเศรษฐกิจให้แข็งแกร่ง สร้างสังคมให้มีความสุข โดยการจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมปรับปรุงการศึกษา ให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เด็กเยาวชนรุ่นใหม่จะต้องมีความสมดุลระหว่างความเป็น คนเก่ง คนดี และมีความสุข เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดสังคมใหม่และเศรษฐกิจใหม่หลายประการ เช่น สังคมยุคใหม่เป็นสังคม การเรียนรู้ หรือสังคมฐานความรู้ (Knowledge-Based Society)

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีความรู้และสามารถสร้างความรู้ได้จะเป็นผู้ประสบความสำเร็จมากที่สุด สอดคล้องกับคำพูดที่ว่า “การขาดความสามารถในการสร้างความรู้จะส่งผลในตัวเอง ความท้าทาย ความนับถือ ผู้คน เงินทุน ” องค์การที่ประสบความสำเร็จคือ องค์การที่ลงทุนให้ทรัพยากรมนุษย์และเทคโนโลยีสารสนเทศ สุขภาพและการศึกษา ระบบเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็ว เกิดระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy) ลักษณะสังคมใหม่จึงต้องเน้นการสร้างนวัตกรรมทุกด้าน ยึดการทำงานที่มีคุณภาพ มีระบบมาตรฐานกำกับ ให้ความสำคัญ ในการพัฒนาศักยภาพของคนในชาติอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง และสิ่งสำคัญคือ ระมัดระวัง ในการปรับเปลี่ยนจาก

ระบบเก่าไปสู่ระบบใหม่เพื่อให้เกิดดุลยภาพที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย คนไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ภาคอุตสาหกรรม มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตสินค้า จนทำให้การส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมกลายเป็นรายได้หลักของประเทศ ส่งผลให้ประชากรมีรายได้ต่อหัวสูงขึ้น เศรษฐกิจเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่สภาพความเจริญดังกล่าวไม่ได้เกิดจากพื้นฐานเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่ได้เกิดจากคุณภาพของคนในสังคมไทยหรือเทคโนโลยีที่เกิดจากภูมิปัญญาไทย เมื่อสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงเกิดความผันผวนทางเศรษฐกิจ การแข่งขันกันเป็นมหาอำนาจ สังคมไทยในยุคข้อมูลข่าวสารก็พลอยได้รับผลกระทบ เกิดวิกฤตการณ์ในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งมีการพัฒนาในหลายๆ รูปแบบ และหลายๆ ด้าน จึงเป็นเหตุของความสับสนวุ่นวายของคนในสังคมมนุษย์ที่ต้องพยายามเรียนรู้ทุกวิถีทางที่จะมีชีวิตรอด บางครั้งต้องต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ จนลืมนำสิ่งถึงผลกระทบที่ติดขึ้นกับเพื่อนมนุษย์คนอื่น ๆ ในสังคมเดียวกัน จากภาวะการดังกล่าวนี้นี้เตือนให้ระลึกถึงกฎธรรมชาติของนักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในศตวรรษที่ 9 คือ Charles Darwin ผู้คิดค้นทฤษฎีวิวัฒนาการอันมีชื่อเสียง สารสำคัญของทฤษฎีนี้กล่าวว่า "Survival For the Fittest" (ผู้ที่แข็งแรงที่สุดเท่านั้นจึงจะมีชีวิตอยู่) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้ที่มีการพัฒนาเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในสังคมได้เท่านั้น จึงจะเป็นผู้ที่อยู่รอด นอกจากนี้ พลังอำนาจแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ และการแพร่ระบาดของยาเสพติด ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และแพร่กระจายลงไปสู่ทุกอนุพื้นที่ รวมไปถึงองค์ประกอบของสังคมโลกที่เป็นไปอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดความแปรปรวนในทุกองค์กร ยากที่ทุกสังคมจะอยู่นิ่งเฉยโดยไม่ปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้ รัฐบาลและมาตรการในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในปัจจุบัน รัฐเข้ารับภาระหน้าที่ทั้งหมดในการดำเนินการฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี โดยตัดครอบครัวและชุมชนออกจากกระบวนการแก้ไขปัญหา หรือให้มีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหา น้อยมาก ทำให้ครอบครัวและชุมชนซึ่งควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหาร่วมกับภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความรู้สึกละเลยที่ไม่มีส่วนร่วมหรือต้องรับผิดชอบ จึงปล่อยให้เป็นการละเลยของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ขณะที่รัฐเองก็มีจำนวนเจ้าหน้าที่และทรัพยากรอันจำกัด ส่งผลให้เกิดปัญหาในการดูแลฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดีสู่สังคมได้และ (ประเวศ วะสี 2553, หน้า 1) ในการพัฒนาประเภทความรู้และความดีเป็นสิ่งที่ต้องการทั้ง 2 ประเภท ซึ่งขึ้นอยู่กับปัญหา เพื่อเป็นหนทางแห่งความถูกต้อง มีปัญญานำ ดังนั้น การพัฒนาที่สร้างสรรค์ต้องตั้งอยู่บนฐานของปัญญาตลอดเวลา ถ้ามนุษย์ขาดปัญญาหรือไม่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การสร้างสรรค์การพัฒนาที่จะไม่ได้ผล ดังนั้นกระบวนการเสริมสร้างความรู้ให้กับบุคคล

ชุมชน สังคมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี มีความสมบูรณ์ด้วยความดี นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนไปสู่การพัฒนาสังคมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จินตนา สุจิตานนท์ (2547, หน้า 95) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา หมายถึง การที่คนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และการที่คนจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต้องอาศัยการศึกษา เนื่องจากการศึกษาช่วยเตรียมคนเพื่อเข้าสู่กระบวนการพัฒนา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้นทุกคนจึงควรมีสิทธิ์ได้รับการศึกษา โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน เพราะการศึกษานั้นทำให้คนมีความรู้ และนำความรู้ไปจัดการกับทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การที่คนจะมีชีวิตที่ดีขึ้นได้ในอนาคตนั้น จำเป็นต้องใช้ความรู้มาแปลทรัพยากรธรรมชาติให้มีค่ามากกว่าที่ทำอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมีจำนวนจำกัด ในขณะที่ประชากรโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ประเทศต่าง ๆ มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า ความรู้กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ในการกำหนด มาตรฐานการครองชีพ โดยมีความสำคัญมากกว่าที่ดิน มากกว่าเครื่องมือ และมากกว่า แรงงาน การขาดความรู้นำไปสู่ความยากจน ประเทศที่สามารถให้การศึกษาแก่ประชาชนเท่านั้นที่จะประสบความสำเร็จ ส่วนประเทศที่ไม่สามารถให้การศึกษาแก่ประชาชนได้นั้นจะเป็นประเทศที่ล้าหลัง และไม่สามารถอยู่รอดได้ ในทำนองเดียวกัน นิภา นิธยาชน (2529, หน้า 22) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์จำเป็นต้องมีการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การพัฒนาศักยภาพเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะต้องเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นวัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุก็ตาม เพราะถ้ามนุษย์ไม่มีการพัฒนาตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ก็จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น การล้าหลัง การไม่เกิดการเรียนรู้ ซึ่งปัญหาที่มนุษย์ขาดการพัฒนา มักจะเกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกกลุ่ม ทุกเพศ และทุกวัย โดยเฉพาะ วัยรุ่นเป็นวัยที่ยืดหัวต่อ เป็นวัยที่มีอนาคตก้าวไกลเป็นวัยที่มีความเครียดทางอารมณ์ มักเจ้าอารมณ์ และตัดสินใจอย่างรวดเร็ว รุนแรง สาเหตุเล็กน้อยอาจเป็นเรื่องใหญ่ได้ วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรง มีความต้องการมีแรงผลักดันตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ความสัมพันธ์ทางสังคมขยายขอบเขตออกจากวัยเด็กต้องเผชิญปัญหาและข้อขัดแย้งมากมายในช่วงวัยรุ่นนี้ บางครั้งรู้สึกวิตกกังวล เคร่งเครียดหรือผิดหวัง ท้อแท้ รู้สึกว่าวุ่นเกี่ยวกับฐานะ หรือบทบาทชีวิตของตน เช่น จะทำอะไร จะเรียนอะไร วางแผนอย่างไร หรือจะเลือกอาชีพอะไร คุณภาพประชากรเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ในการที่จะพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การที่จะทำให้ประชากรมีคุณภาพนั้นจะต้องมีการวางแผนพัฒนากำลังคนอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อให้มีการพัฒนาประชากรตั้งแต่วัยเริ่มเกิดเป็นต้นไป และครอบคลุมถึงประชาชนทุกคน ทุกกลุ่มให้มีคุณภาพทั้งกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ทักษะในการประกอบอาชีพ และจิตใจ เพื่อให้ประชากรทุกคนสามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุขในส่วนบุคคล เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติในส่วนรวม

เป้าหมายลักษณะของประชากรที่มีคุณภาพ จะต้องประกอบด้วย ประการที่หนึ่ง ได้แก่คุณภาพในฐานะปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญกล่าวคือ จะต้องเป็นบุคคลที่มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางกายและใจ สติปัญญาที่จะศึกษาหาความรู้ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ อีกทั้งเป็นคนที่มีคุณธรรมสูง มีความขยันอดทน ประหยัด มีเหตุผล มีวินัยรู้จักพึ่งตนเอง มีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์สุจริต ฯลฯ ประการที่สองก็คือ คุณภาพในฐานะสมาชิกของสังคม ได้แก่ การมีเสรีภาพและรู้จักใช้เสรีภาพ การเคารพสิทธิเสรีภาพและประโยชน์ของผู้อื่น การรู้จักร่วมมือกันและกันในการกระทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีจิตใจรับผิดชอบต่อสังคม มีศีลธรรมและมีระเบียบวินัย อันดีเพื่อให้การพัฒนากำลังคนบรรลุผลตามเจตนารมณ์ดังกล่าว การวางแผนจะต้องคำนึงถึงสอดคล้องกับความเป็นไปได้ในด้านอื่น ๆ ด้วย แนวทางการวางแผนพัฒนากำลังคนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖ จึงเริ่มต้นด้วยการพัฒนากลุ่มประชากรอายุ 0-25 ปี ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนเป็นช่วงอายุที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาบุคคล เป็นทรัพยากรที่มีพลังสำคัญ และเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมของชาติและความเป็นชาติ สิ่งที่ต้องเน้นหนักในการพัฒนาประชากรกลุ่มนี้คือ ด้านร่างกายและบุคลิกภาพพื้นฐาน ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ มีโอกาสในการศึกษาให้มีความคิดที่ถูกต้องและมีนิสัยใจคอที่ดีงาม มีค่านิยม จริยธรรมและมีทักษะเบื้องต้น เพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพ อีกทั้งยังสามารถที่จะใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติเหมือนบุคคลทั่วไป

ในการพัฒนากำลังคนทางด้านเศรษฐกิจ จะเร่งรัดให้สารพัฒนาอาชีพของประชากรทั้งภาครัฐและเอกชน ให้มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น มีการกระจายกำลังคนให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และสภาพของทรัพยากรในส่วนต่างๆของประเทศ รวมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถด้านการจัดการและการพัฒนาองค์กรด้วย อีกประการหนึ่ง เพื่อให้กำลังคนได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แบบ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖ นี้ยังให้ความสำคัญของการพัฒนาจิตใจของประชากรทุกกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจาก ได้เป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่า การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งได้เน้นหนักด้านวัตถุและโครงสร้างด้านเศรษฐกิจ ดียมิได้มุ่งพัฒนาความคิด และจิตใจคือ คุณธรรมและจริยธรรมของประชากรของชาติ มีผลทำให้คนไทยกลายเป็นนักวัตถุนิยม ที่ฟุ้งเฟ้อ เหม่อเหิม เห็นแก่ตัว ขาดระเบียบวินัย อ่อนแอ เฉื่อยชามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังรับเอาอิทธิพลและวัฒนธรรมของต่างประเทศมาโดยไม่มีการกลั่นกรองและเลือกสรร ทำให้สังคมไทยมีปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมตามมาอย่างมาก การพัฒนากำลังคนด้านทางด้านจิตใจในแผนพัฒนาฯ นี้ จึงมุ่งปลูกฝังความคิดจิตใจของประชากรทุกกลุ่มให้มีทัศนคติ และค่านิยมถูกต้องเหมาะสม ให้มีศีลธรรมและจริยธรรม ซึ่งจะเป็นรากฐานที่สำคัญในการนำสังคมไทยไปสู่ความกินดีอยู่ดีและมีความสุขอย่างทั่วถึง

การพัฒนากายบุคลิกภาพพื้นฐานของเด็กและเยาวชน(ประชากรกลุ่มอายุ 0 - 25 ปี) เป็นการพัฒนาผู้เยาว์ทางกาย ทางสติปัญญา และบุคลิกภาพพื้นฐานจากสภาพปัญหาและสาเหตุ ด้าน

โภชนาการ เด็กอายุ 0-5 ปี ที่อยู่ในสภาพทุกโภชนาการปัจจุบันทางรัฐสามารถให้บริการแก่เด็กที่อยู่ในสภาพทุกโภชนาการอันดับสองและสามเพียงร้อยละ การส่งอาหารเสริมไปจากส่วนกลางและบริการโภชนาการยังไม่ถึงกลุ่มเป้าหมาย และด้านสุขภาพ เด็กและเยาวชนโดยทั่วไปมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ ขาดการส่งเสริมให้ออกกำลังกายอย่างถูกต้อง ขณะนี้ บริการด้านสาธารณสุขยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะบริการสำหรับผู้พิการทางกายและสมอง นอกจากนั้นเด็กช่วงอายุ 4 ปี มีจำนวนการตายมากกว่าช่วงอายุอื่น คือร้อยละ 20.1 (ปี 2520) และจำนวนเด็กที่ตายอายุต่ำกว่า 5 ปี ประมาณร้อยละ 12.5 ของการตายทั้งหมด สำหรับด้านสุขภาพจิต มีสาเหตุหลายประการ ที่ทำให้คนใช้ด้านสุขภาพจิตในวัยเด็กและเยาวชนมีจำนวนเพิ่มขึ้น และนำไปสู่ปัญหาการหนีโรงเรียน การติดยาเสพติด และการกระทำผิดทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ส่วนด้านสติปัญญาและความสามารถพื้นฐาน เด็กและเยาวชนในเขตเมืองและเมืองหลวง มีโอกาสดีกว่าเด็กในชนบทในการได้รับการพัฒนาคุณภาพด้านกาย สติปัญญา เพราะบริการทางการศึกษายังไม่ทั่วถึง ทั้งสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความคิดในจิตใจของเด็กและเยาวชนอย่างมาก ไม่ได้ตระหนักถึงหน้าที่และความถูกต้อง ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน หน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ยังขาดทิศทางการประสานนโยบายและการปฏิบัติงานระหว่างกัน ในทำนองเดียวกัน ด้านสังคมจริยธรรมและวัฒนธรรม เด็กและเยาวชนไม่ได้รับการปลูกฝังให้เห็นถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมที่มีต่อชีวิตของตนเองและต่อผู้อื่น เพราะมีสภาพแวดล้อมที่ยั่วยุชักนำรวมทั้งผู้ใหญ่ในสังคม เป็นตัวอย่างในทางที่ไม่ถูกต้อง พ่อแม่และผู้ปกครองขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจึงสร้างพื้นฐานที่ไม่มั่นคง

ยิ่งไปกว่านั้น เด็กและเยาวชนไม่ได้รับการปลูกฝังให้เข้าใจและชื่นชมในวัฒนธรรมไทย ประกอบกับการนำเอาวัฒนธรรมต่างถิ่นและต่างประเทศที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยเข้ามาแพร่หลายอย่างเสรีไร้ขอบเขตสำหรับการเตรียมให้มีอาชีพ มีปัญหาแตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่กำลังเรียนและไม่ได้เรียน ปัญหาของกลุ่มที่กำลังเรียนคือ การจัดบริการการศึกษาภาคบังคับยังไม่ทั่วถึง เด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาระดับต่าง ๆ ยังมีคุณภาพไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ยิ่งกว่านั้น ยังขาดความรู้พื้นฐานและเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพ ทำให้ประสบกับปัญหาตกงานหรือการทำงานต่ำระดับ ซึ่งปัญหาของกลุ่มที่ไม่ได้เรียน เกิดจากการบริการของรัฐยังไม่เพียงพอและมีปัญหาทางเศรษฐกิจ ทำให้ต้องทำงานหนักทั้งๆ ที่ยังขาดความพร้อมทั้งด้านทักษะและวุฒิภาวะทำให้ได้งานที่ไม่เหมาะสม มีรายได้ต่ำ เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาล สาเหตุที่สำคัญของปัญหาการเตรียมให้มีอาชีพคือ การขาดแนวทางและมาตรการในการประสานงานระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียน กับการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับหน่วยงานนโยบาย ไม่ได้วางแผนกับหน่วยปฏิบัติงาน ปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนไทยนับวันจะขยายกว้างออกไป และมีแนวโน้มว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้น เช่น การแต่งกายที่ล่อแหลมต่อวัฒนธรรมอันดีงาม การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอัน

ควร การเข้าหอพักอยู่ด้วยกัน การมีคู่ควงหลายคน การมีพฤติกรรมเปลี่ยนคุณธรรมตั้งท้องในระหว่างเรียน การทำแท้งการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันตลอดจนการขายคลิปวิดีโอ หรือ ถ่ายรูปโป๊ และการขายบริการทางเพศ(กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข2549)

จากข้อมูลที่สะท้อนจากรายงานในโครงการChild Watch ของสถาบันรามจิตติ(2548) ดังกล่าว ยังชี้ว่า ปัจจัยด้านทางหลายประการได้นำไปสู่ปัญหาเด็กและเยาวชน เริ่มจากต้นทางความไม่มั่นคงของสถาบันครอบครัวหรือการตกอยู่ในวงล้อมของ พื้นที่อบายมุขที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน ตั้งแต่การเที่ยวกลางคืน หรือการใช้สารเสพติดที่ล้วนแล้วแต่นำไปสู่ปัญหามากมาย เช่น การละเมิดทางเพศ การตั้งครภัก์โดยไม่พร้อม การก่อคดีอาชญากรรม และการเกิดอุบัติเหตุที่จะนำสู่ความพิการหรือเสียชีวิต และความรู้ความเข้าใจใน “ปัจจัยเสี่ยง-ปัจจัยสร้าง” ที่มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชน ตลอดจนภาพรวมของแนวโน้มปัญหาเด็กและเยาวชนผ่านข้อมูลเฝ้าระวังของChild Watch ดังที่กล่าวมาไม่เพียงที่จะตอกย้ำความสำคัญของระบบการเฝ้าระวังเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่ยังนำไปสู่การขับเคลื่อนกระบวนการทบทวนและกลไกการทำงานด้านเด็กและเยาวชน ควบคู่กับการเฝ้าระวังด้วย อาทิ เช่น การดำเนินยุทธศาสตร์“ขจัดร้าย ขยายดี มีภูมิคุ้มกัน” ร่วมกับหลายหน่วยงานโดยการ “ขจัดร้าย” เป็นการลดปัจจัยเสี่ยงและพื้นที่เสี่ยง โดยการมีมาตรการทางสังคมที่เหมาะสมเป็นรูปธรรม การขยายดี” เป็นการเพิ่มพื้นที่ดี สื่อ กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน โดยโรงเรียน สถาบันศาสนา ชุมชน ภาคเอกชนให้การสนับสนุน และมีภูมิคุ้มกัน” โดยการส่งเสริมความเข้มแข็งในภาคส่วนต่างๆ ในสังคม รวมถึงการลงทุนในระบบการศึกษาและติดตามเฝ้าระวังทางสังคม

ในประเทศไทยแต่ละปี มีเด็กกว่าสองแสนคนตกอยู่ในภาวะเสี่ยงหรือตกเป็นเหยื่อของถูกแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศเชิงพาณิชย์แหล่งข้อมูล รายงานเรื่องการแสวงหาผลประโยชน์จากการล่วงละเมิดProfiting From Abuse) องค์การยูนิเซฟ ปี ค.ศ. 2001 และเอกสารสรุปรายงานการวิเคราะห์ประเมินผลสถานการณ์ ของทีมสหวิชาชีพขององค์กรILO หรือองค์กรแรงงานระหว่างประเทศ และ Phayao Shelter Child and Family (2551) จังหวัดพะเยา เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีเด็กถูกทารุณกรรมมากที่สุด พบว่าในรอบปี พ.ศ. 2550-2551 มีเด็กที่ถูกกระทำถึง485 คน มีเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ152 คน และเป็นจำนวนที่มากที่สุดในประเทศไทยเมื่อเทียบกับประชากรของจังหวัด เด็กที่ถูกกระทำส่วนใหญ่จะเป็นการถูกละเมิดทางเพศที่ผู้ใหญ่กระทำกับเด็กผู้หญิง และรองลงมาคือการทำร้ายร่างกายจากผู้ใหญ่กับเด็กชายและหญิง

จากสถานการณ์ปัญหาที่ได้เสนอไปแล้วนั้น เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหาว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งให้ความช่วยเหลือโดยด่วน เพราะการกระทำทารุณเด็กในปัจจุบันนี้ มีแนวโน้มที่เด็กจะถูกทารุณกรรมสูงมากขึ้น โดยไม่จำกัดว่าเด็กจะมีอายุเท่าไร เด็กหญิงหรือเด็กชาย ผู้ที่กระทำเป็นใคร มีความสัมพันธ์กับเด็กอย่างไร ซึ่งสถานการณ์นี้นำไปสู่ปัญหาทาง

สังคมของเด็กและเยาวชน อีกอย่างหนึ่งคือเด็กและเยาวชนมีผลกระทบจากครอบครัวที่แตกแยก หย่าร้าง ตกงาน หรือพ่อแม่ตายจากกันด้วยโรคภัย และกรณีต่างๆ หรือเด็กที่มาจากการพลัดถิ่น ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำมีความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในจังหวัดพะเยาเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเด็กกำพร้าที่ถูกทอดทิ้ง ถูกปล่อยปะละเลย ซึ่งเมื่อเทียบกับประชากรทั้งจังหวัด จังหวัดพะเยาเป็นอันดับหนึ่งที่มีเด็กที่ถูกกระทำมากที่สุด และมีเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์มากตามลำดับ เด็กที่มาจากรอบครัวที่แตกกันพ่อแม่หย่าร้างกันและต่างคนต่างไปทำงานที่อื่นๆ ทิ้งเด็กให้เป็นภาระของตายาย หรือญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นผลทำให้ชีวิตของเด็กกลุ่มนี้ตกอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อภัยทางสังคม เด็กถูกกระทำชำเรา ถูกคุกคามทางเพศ ถูกแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ และการใช้แรงงานจากเด็ก เพาะเด็กเหล่านี้ไม่มีทางเลือกเพราะครอบครัวไม่ได้เอาใจใส่ หรือต้องไปอาศัยอยู่กับครอบครัวคนอื่น ครอบครัวที่ไม่มีศักยภาพในการเลี้ยงดูเด็กเหล่านี้ พ่อแม่หรือญาติพี่น้อง และผู้อุปการะไม่ได้อบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง จึงทำให้เด็กเหล่านี้กลายเป็นเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ถูกหลอกได้ง่าย ต้องมาพักอาศัยอยู่ในการดูแลของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เด็กได้มาอยู่ในบ้านพักเด็กเพื่อรับสวัสดิการการพิทักษ์คุ้มครองดูแล จัดสรรสวัสดิการทางสังคมและทางด้านการศึกษาซึ่งในขณะนี้ ทั่วประเทศไทยนับวันยังมีเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเด็กเหล่านี้จะเป็นกลุ่มปัญหาในระดับประเทศ ที่จะต้องใช้งบประมาณจำนวนมากที่เด็กจะได้รับการคุ้มครอง ปกป้องเยียวยา ดูแลรักษา เพื่อเข้ารับการบำบัดให้มีความพร้อมในทุกด้านก่อนที่จะส่งกลับสู่ชุมชนต่อไป ดังนั้นบ้านพักเด็ก มูลนิธิ หรือองค์กรชาวบ้านแลองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็กที่ทำงาน กับเด็กที่ถูกกระทำเป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาศักยภาพอบรมสั่งสอนในทุกด้านเพื่อให้เด็กจะมีการพัฒนา และสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กถูกกระทำมา เพื่อเด็กที่ถูกกระทำจะดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยในสังคม เด็กจะมีความรู้ความเข้าใจ และค้นพบศักยภาพของตนเองเกิดการพัฒนาที่ดี มีชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพ และมีความปลอดภัยของชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

จากสถานการณ์ของปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาในเรื่องรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาส ที่ถูกกระทำในสภาพปัญหาในระดับต่างๆ เมื่อเข้ามาอยู่และใช้ชีวิตอยู่ในสถานที่ที่หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนได้จัดสรรไว้ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชนด้านพิทักษ์และคุ้มครองเด็ก บ้านพักเด็ก มูลนิธิ หรือหรือองค์กรชาวบ้านที่เป็นปากเป็นเสียงให้กับเด็กที่ถูกกระทำ ในชุมชน การบริหารงานจัดการของหน่วยงานภาครัฐที่ได้ดำเนินเพื่อให้เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย และมีการพัฒนาศักยภาพเกิดการเรียนรู้ถึงมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ในด้านต่างๆ 5 ด้าน คือ (1) ด้านร่างกาย (2) ด้านการศึกษาเรียนรู้ (3) ด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ (4) ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจิตวิญญาณ (5) ด้านทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาฝ่าวิกฤติ ซึ่งรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาในแต่ละด้านที่จัดสรรให้กับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่ได้จัดเตรียมเพื่อ

ส่งเสริมให้เด็กเกิดการพัฒนาศักยภาพ และมีการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามกิจกรรมที่ได้จัดสรรและด้านนั้นมีมากน้อยเพียงใด และเด็ก ๆ เหล่านี้ ได้มีส่วนร่วมและยินดีร่วมกิจกรรมการพัฒนาในแต่ละด้าน ทำให้เกิดทักษะในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชีวิตของเด็กในขณะที่แต่ละด้านที่องค์กรได้จัดกิจกรรมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีมากน้อยเพียงใดและศึกษาระบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ทำให้ความสัมพันธ์ที่กระหว่างเจ้าหน้าที่และ เด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำหรือไม่ ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ได้ส่งผลด้านจิตใจของเด็ก มีอารมณ์ที่ดี แจ่มใสหรือเด็กได้สัมผัสสิ่งต่างๆ ที่ถูกกระทำมา เด็กมีความรัก ความอบอุ่น มีความหวัง และการไว้วางใจผู้อื่นอย่างไร ได้มีการเฝ้าระวังรักษาสภาพร่างกาย และจิตใจ หรือมีการส่งเสริมให้มีกิจกรรมด้านอะไร เพื่อเด็กจะได้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีปลอดภัย และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมมากน้อยอย่างไรจากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่าเมื่อทราบและเข้าใจถึงสภาพปัญหาในการพัฒนาศักยภาพของเด็กด้วยโอกาสว่าเป็นอย่างไร และกำหนดรูปแบบการพัฒนาแบบองค์รวมที่เหมาะสมตรงกับความต้องการของเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำผู้วิจัยจะเสนอรูปแบบและทดสอบกิจกรรมการพัฒนาแบบองค์รวมในแต่ละด้าน เพื่อให้แต่ละหน่วยงาน หรือองค์กรที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำนำไปใช้ตามบริบทสิ่งแวดล้อมของแต่ละแห่ง ในการพัฒนาและเป็นแนวทางกำหนดรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งองค์กรด้านการพัฒนาเด็กจะนำไปใช้ในการจัดรูปแบบกิจกรรมพัฒนาเด็ก ในแต่ละด้านที่หลากหลายเพื่อจะได้มีการพัฒนาศักยภาพเด็กที่ถูกกระทำให้ประสบความสำเร็จต่อไป และยิ่งกว่านั้นเพื่อจะช่วยเหลือในส่วนที่ควรปรับปรุง ป้องกัน ดูแลรักษา และช่วยลดการเกิดปัญหาด้านเด็กเยาวชนที่ถูกกระทำในชุมชนและสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอีกต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำ

1.2.2 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำในบ้านพักเด็ก มูลนิธิดูแลเด็ก และในชุมชน

1.2.3 เพื่อเสนอกิจกรรมและเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำ

1.3 คำถามการวิจัย

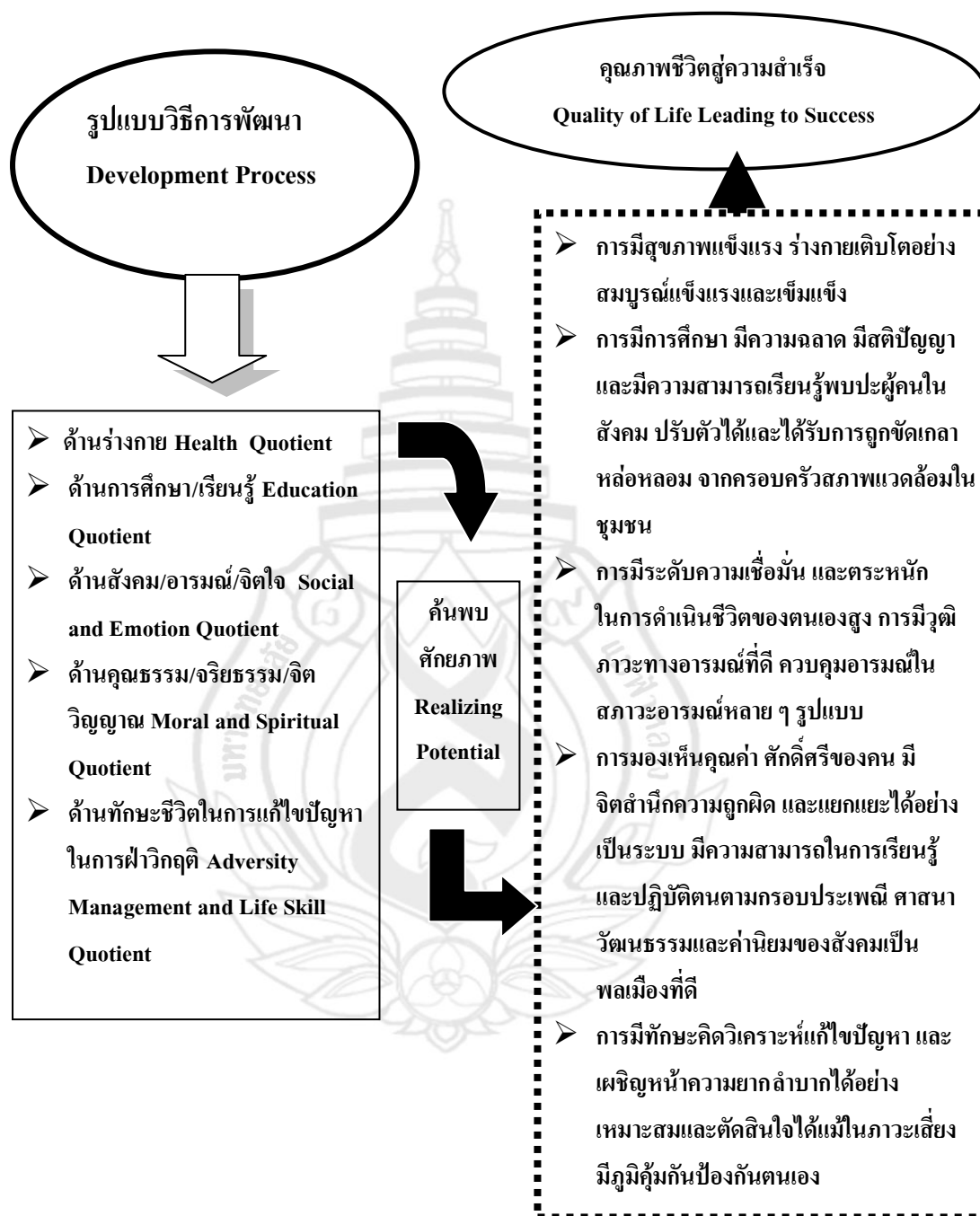
1.3.1 การพัฒนาเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเป็นอย่างไร

1.3.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ มีการจัดกิจกรรมขององค์กรที่ทำงานด้านการพัฒนาเด็กเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไร

1.3.3 กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพเด็กแบบองค์รวม ที่จะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาเรียนรู้ ปรับตัว เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้น เพื่อจะช่วยลดปัญหาทางสังคมด้านเด็กที่ถูกกระทำสมควรมีลักษณะอย่างไร

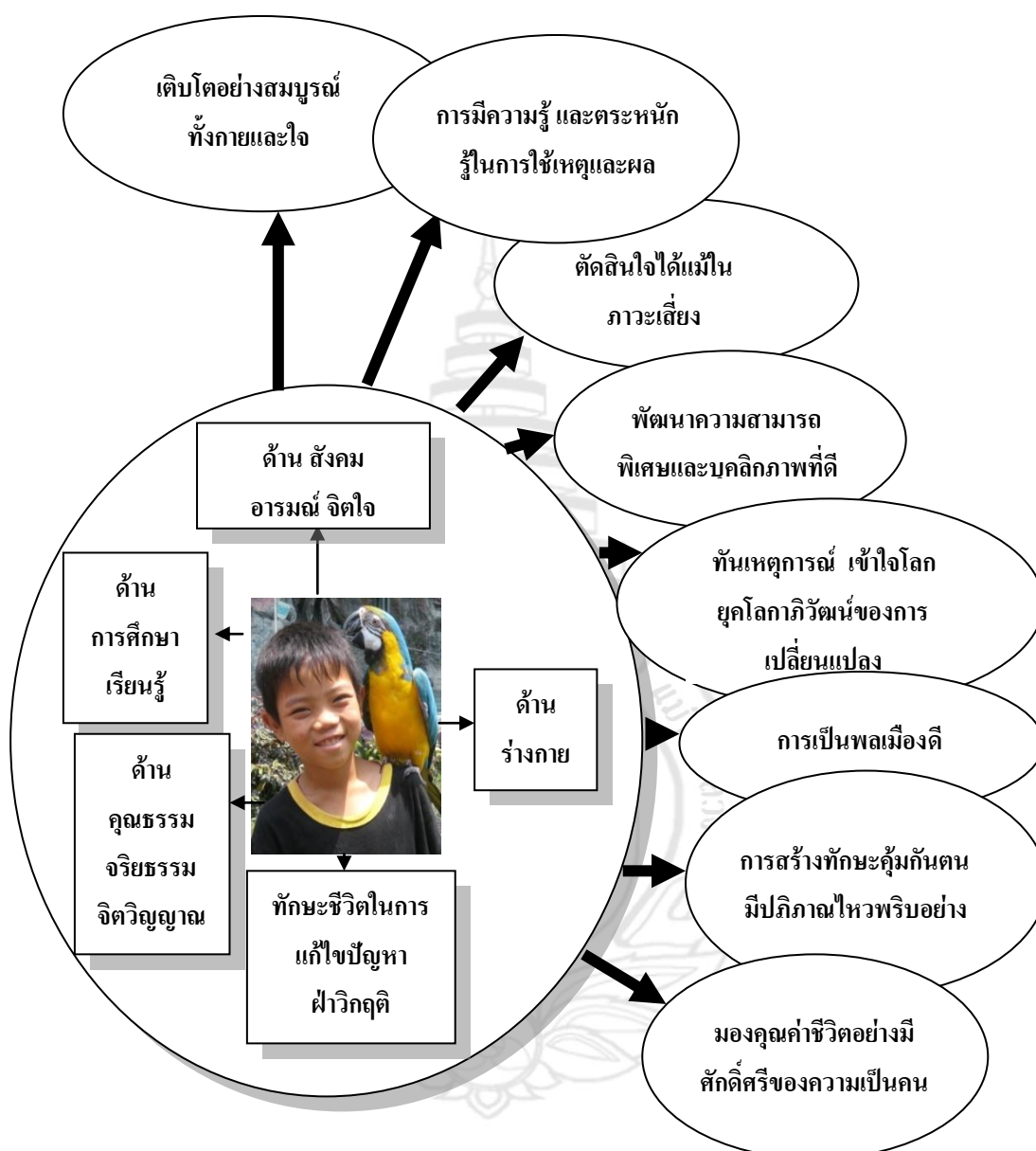

1.4 กรอบแนวคิดการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม

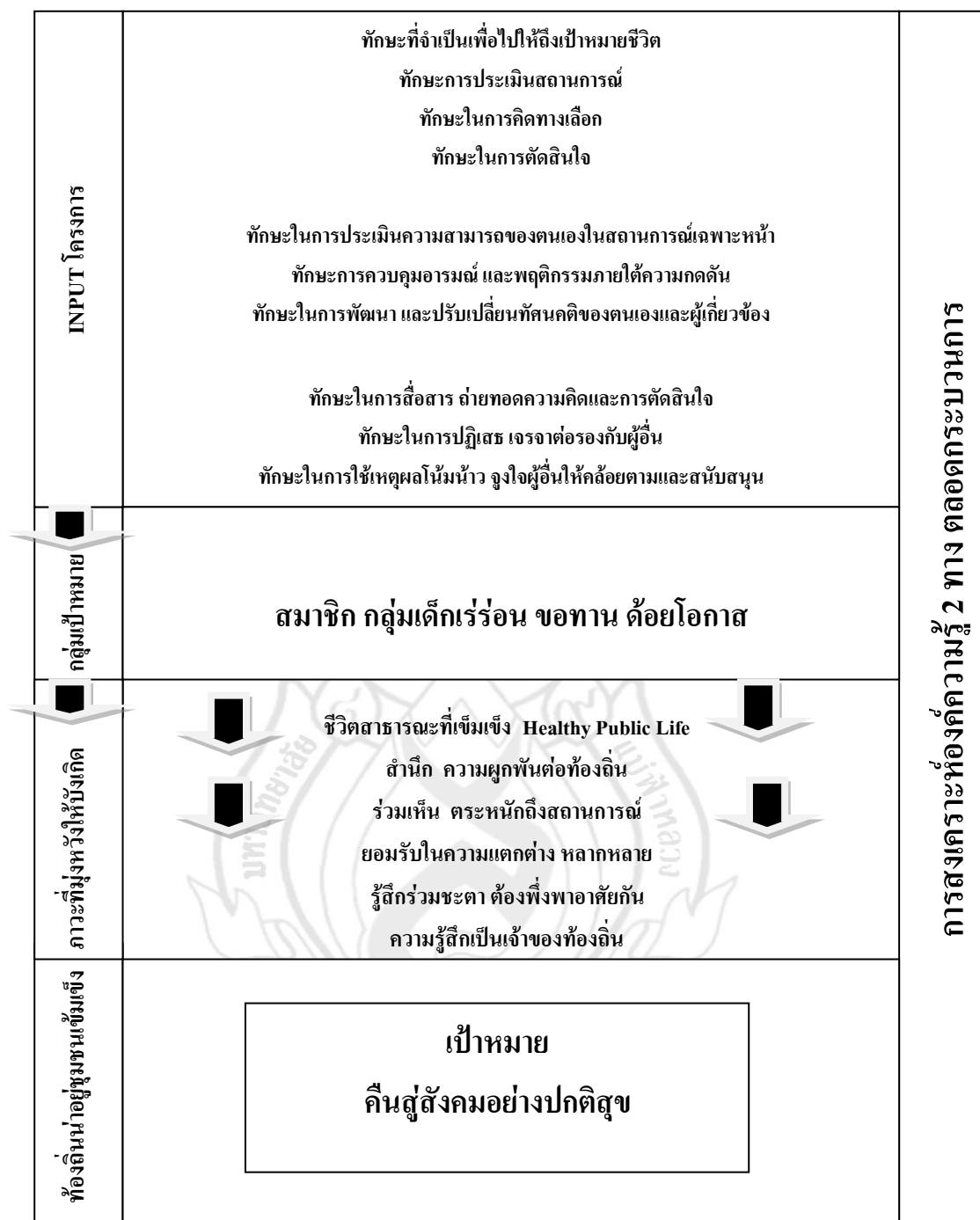
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม

1.5 การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม

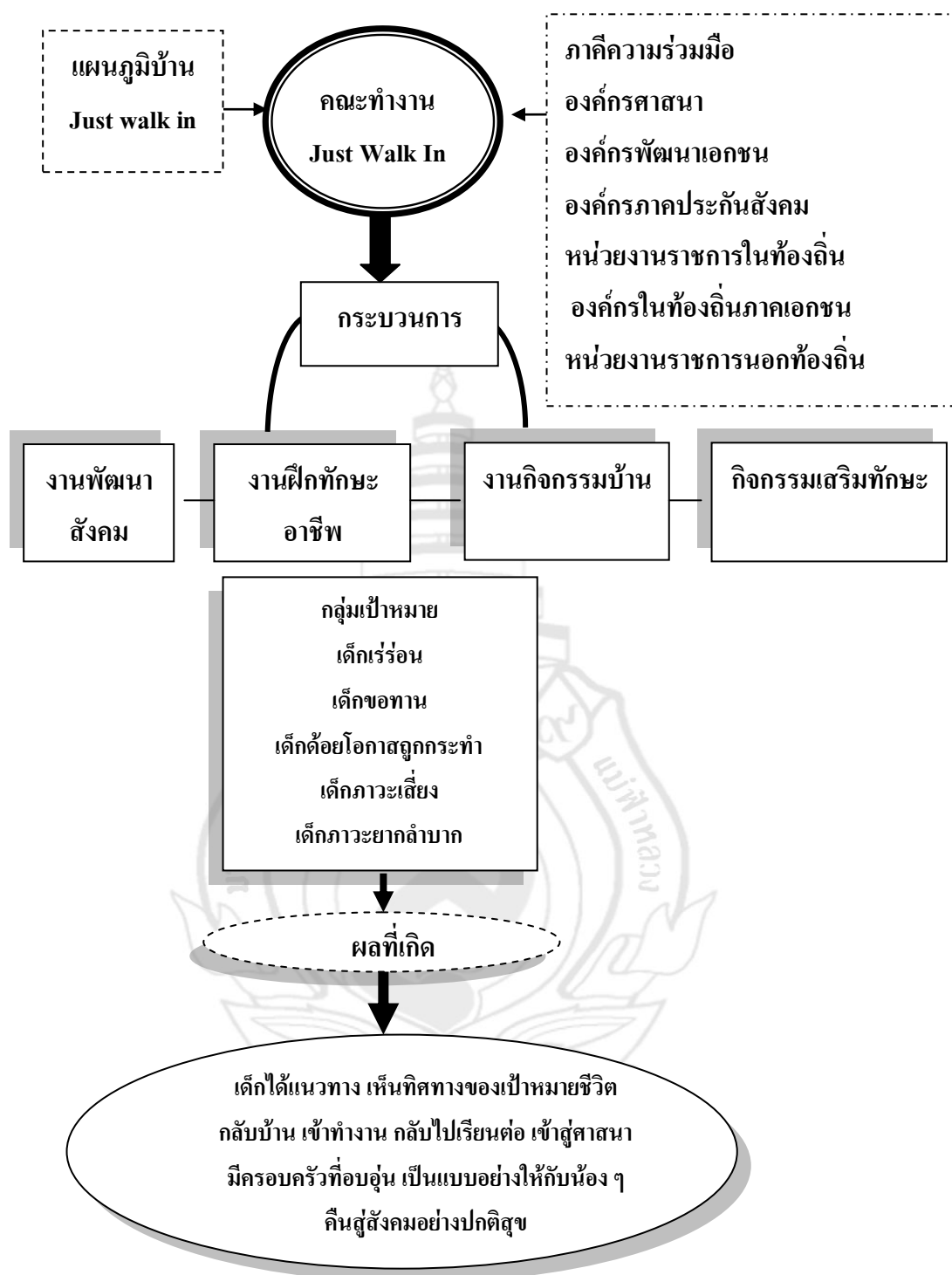
จาก. ดัดแปลงจากมูลนิธิธรรมาทร, 2546

ภาพที่ 1.2 การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม (1)

จาก. ศูนย์คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและพัฒนาเด็ก, ม.ป.ป.

ภาพที่ 1.3 การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม (2)

จาก. ศูนย์คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและพัฒนาเด็ก, ม.ป.ป.

ภาพที่ 1.4 การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม (3)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.6.1 เพื่อให้ผลงานการวิจัยครั้งนี้ได้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ในการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

1.6.2 เพื่อเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาแบบองค์รวม ที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

1.6.3 เพื่อหน่วยงานองค์กรที่ทำงานกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำจะสามารถนำรูปแบบของการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมไปปฏิบัติกำหนดรูปแบบกิจกรรมในการพัฒนาเด็กของแต่ละองค์กรต่อไป

1.6.4 เพื่อจะสามารถนำข้อมูลของผลการวิจัย ให้เป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษา หน่วยงานองค์กรด้านการพัฒนาเด็ก เพื่อจะช่วยเหลือ ป้องกัน และระวังภัยทางสังคมที่จะเกิดขึ้นกับเด็กในสังคมและชุมชน

1.7 ขอบเขตของการวิจัย

1.7.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่จังหวัดพะเยา โดยมีเหตุผลหลักที่เลือกศึกษาในจังหวัดพะเยาดังต่อไปนี้

1.7.1.1 เพราะในจังหวัดพะเยามีองค์กรภาครัฐ ได้แก่บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพะเยา ศูนย์สังเคราะห์ข่าวเขา ภาคเอกชน ได้แก่ มูลนิธิศูนย์พักพิงใจ มูลนิธิไฉ่ เอ็มซีเอ บ้านมอประก บ้านแสงสว่าง และภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ทีม สหวิชาชีพ กลุ่มอาสาสมัคร สตรี แกนนำเครือข่ายเฝ้าระวังเด็ก ที่ได้ทำงานและเป็นปากเป็นเสียงแทนเด็กกำพร้าที่ถูกปล่อยปละละเลยในชุมชน

1.7.1.2 เพราะมีเด็กที่ได้รับผลกระทบจากพ่อแม่เป็นโรคเอดส์ พ่อแม่แยกทาง บางคนติดคุก และหนีไปอยู่ที่อื่น เด็กถูกทอดทิ้งให้เป็นภาระของปู่ย่า ตายายที่ต้องเลี้ยงดู มากกว่าสามพันคน ผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้ออกไปทำงานในเมือง ตามโรงงาน สถานประกอบการ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กได้เรียนหนังสือโดยจัดส่งเงินมาให้ครอบครัว และเพื่อเด็ก ให้มีโอกาสได้เรียนหนังสือแต่พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยงดู กลายเป็นเด็กที่ด้อยโอกาสที่ถูกกระทำที่ประสบปัญหาในการอยู่ร่วมกัน การปรับตัว ยาเสพติด การคบเพื่อนต่างเพศ ซึ่งเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้จะถูกกระทำซ้ำเร้า และพักการเรียน

1.7.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรเป็นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานพัฒนาเด็กขององค์กรภาครัฐ (บ้านพักเด็ก) มูลนิธิองค์กรพัฒนาเอกชน และเด็กที่ถูกกระทำรวมทั้งหมด 36 คน และผู้บริหารเจ้าหน้าที่ 20 คน ในจังหวัดพะเยา ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ดังต่อไปนี้

1.7.2.1 กลุ่มผู้บริหารในองค์กรภาครัฐ 4 คน และเอกชน 4 คน ที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำในจังหวัดพะเยารวมจำนวนผู้ที่ให้ข้อมูล 8 คน

1.7.2.2 กลุ่มเจ้าหน้าที่พนักงาน 3 คน นักจิตวิทยา 2 คน นักสังคมสงเคราะห์ 3 คน และผู้นำชุมชน แกนนำเครือข่าย ทีมสหวิชาชีพ 4 คน ที่ทำงานกับเด็กที่ถูกกระทำ รวมจำนวนผู้ที่ให้ข้อมูล 12 คน

1.7.2.3 กลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำและอาศัยในบ้านพักเด็ก 2 คน มูลนิธิศูนย์พักพิงใจ 8 คน บ้านพักอื่น ๆ 4 คน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ดูแล พัฒนาเด็ก รวมจำนวนผู้ที่ให้ข้อมูล 4 คน

1.7.2.4 กลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำที่อาศัยอยู่ในชุมชนจำนวนผู้ที่ให้ข้อมูล 12 คน

1.7.3 ขอบเขตเนื้อหา

เพื่อให้การวิจัยได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงกำหนดขอบเขตเนื้อหาไว้ดังนี้

1.7.3.1 ศึกษาบริบททั่วไปที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเด็กและประวัติขององค์กร เพื่อให้ทราบถึงลักษณะความเป็นอยู่ของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ว่ามีสภาพความเป็นอยู่ในบริบทสิ่งแวดล้อมอย่างไร ได้รับและเข้าร่วมการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ ตลอดจนการบำบัดเยียวยา อบรมสั่งสอน จัดกิจกรรมการพัฒนาอย่างไร ความเป็นอยู่พื้นฐานซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานการพัฒนาศักยภาพของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

1.7.3.2 ลักษณะทางสังคมของสถานที่ที่เด็กไปอาศัย ได้แก่ มูลนิธิบ้านพักเด็ก องค์กรพัฒนาเอกชนและตลอดจนครอบครัวของเด็ก ได้แก่ สภาพที่อยู่อาศัย สภาพการปกครอง การอบรมเลี้ยงดู ฐานะ ระดับการศึกษา และความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำซึ่งศึกษาจากเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำโดยตรง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานต่อการพัฒนาศักยภาพ และให้ทราบถึงลักษณะทางสังคมโดยรวมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เพื่อช่วยอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำได้

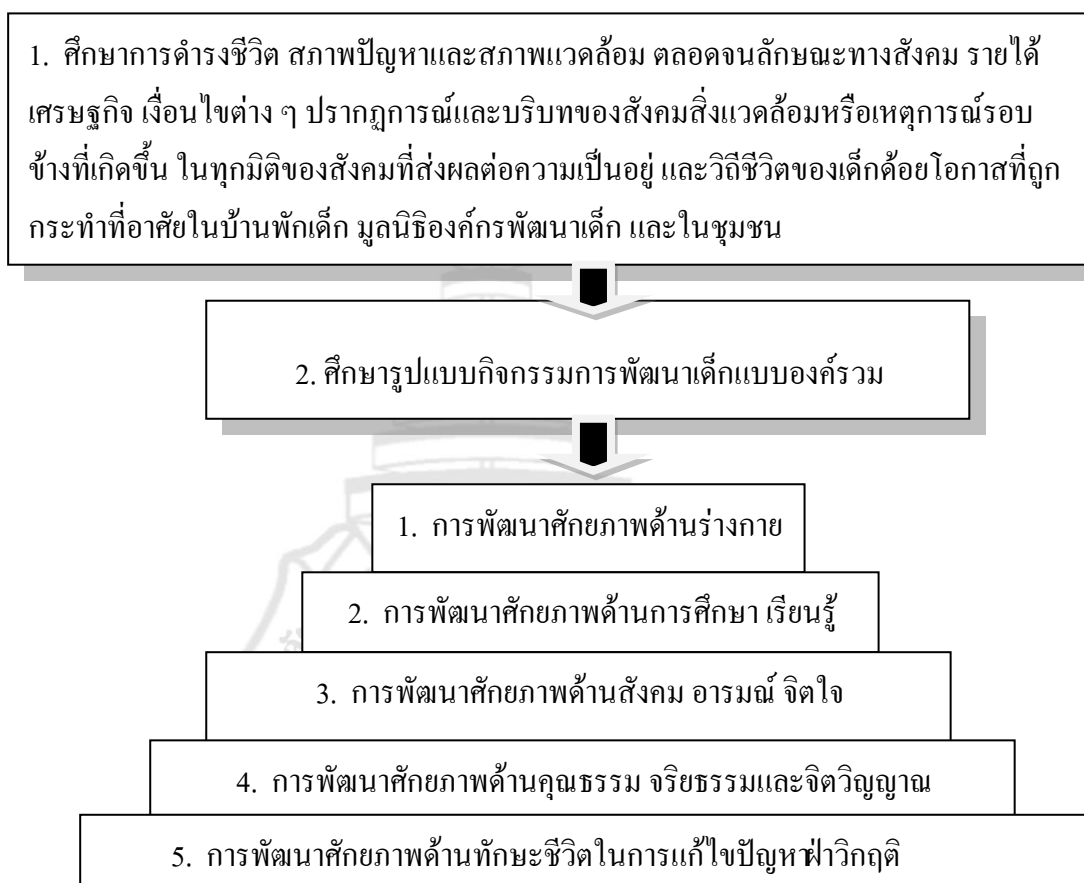
1.7.3.3 ด้านเศรษฐกิจ เป็นการศึกษาขนาดขององค์กรการจัดสรรงบประมาณรายได้ ด้านเศรษฐกิจ ศึกษาขนาดขององค์กร การจัดสรรงบประมาณรายได้ ค่าใช้จ่ายด้านต่าง ๆ ที่จัดสรรให้กับเด็กต่อความเป็นอยู่ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาให้กับเด็ก

1.7.3.4 การพัฒนาที่เด็กได้รับจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่ทำงานด้านเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำว่าได้จัดกิจกรรมการพัฒนาในแต่ละด้านให้กับเด็กนั้นมีความเหมาะสมและตอบสนองความต้องการของเด็กเพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาศักยภาพในตัวของเด็กได้มากน้อยอย่างไร กิจกรรมการพัฒนามี 5 ด้านคือ

1. ศึกษาการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านร่างกาย
2. ศึกษาการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาเรียนรู้
3. ศึกษาการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ
4. ศึกษาการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม จิตวิญญาณ
5. ศึกษาการกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาในการฝ่าวิกฤติ

1.7.3.5 ศึกษาการดำรงชีวิตขณะที่อยู่ในหน่วยงาน และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำ ศึกษาสภาพแวดล้อมปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรพัฒนาเด็ก บ้านพักเด็กหรือชุมชน หมู่บ้านที่เด็กอาศัยอยู่ เช่น มีความพึงพอใจและมีความสุขในขณะที่อยู่ในสถานดังกล่าวหรือไม่ เพียงใด มีความคาดหวังด้านต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ การคับข้องใจ การก้าวร้าว การรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย การไว้วางใจผู้อื่น การยอมรับการช่วยเหลือจากองค์กร การต่อต้าน การปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ ตลอดจนการฝึกปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ เป็นอย่างไรบ้าง สภาพแวดล้อมและเงื่อนไขต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานที่เด็กพักอาศัยอยู่ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาของเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำในแต่ละระดับเช่น สภาพแวดล้อมเงื่อนไขต่างๆ ที่เด็กด้วยโอกาสได้ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานหน่วยงาน และองค์กรนั้นเช่น การเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติหน้าที่ประจำวัน การไปโรงเรียน ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น ผู้บริหาร องค์กร ผู้ควบคุมดูแลความเป็นอยู่ เจ้าหน้าที่พนักงาน ตลอดจนการอบรมสั่งสอนนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ศึกษาสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในมูลนิธิ บ้านพักเด็กสภาพส่วนตัวของเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำ(ฐานะ ระดับสติปัญญา การเรียนรู้ และการปรับตัวบุคลิกลักษณะ อุปนิสัยส่วนตัว เช่น กริยา มารยาท ความเรียบร้อย เจริญขริมน กล้าแสดงออก ก้าวร้าว คื้อร้อน หมดหวัง ทำร้าย ไม่ไว้วางใจ เปิดเผยปิดบัง เป็นต้น) สภาพการของการจัดกิจกรรมการพัฒนาให้แก่เด็ก ๆ ในองค์กร เช่น ลักษณะ ชนิด ประเภท รูปแบบของกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาเรียนรู้และการพัฒนา ด้านอื่น ๆ ศึกษาบรรยากาศต่างๆ ในองค์กร เช่น เข้มงวด กวดขัน การดูว่ากล่าว การอบรม การเอาใจใส่ การให้คำปรึกษา การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างเด็กด้วยกัน และระหว่างเจ้าหน้าที่พนักงาน ตลอดจนกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาศักยภาพเด็กให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านการศึกษาที่เด็กจะเป็นผู้ที่มีสติปัญญาที่ดี มีไหวพริบ มีปัญญาประดิษฐ์ คิดวิเคราะห์ได้ ด้านจิตใจ อารมณ์ ด้านจริยธรรมศีลธรรม ด้านจิตวิญญาณ ด้านทักษะในการแก้ไขปัญหา

ในความยากลำบาก ด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการรับรู้ ด้านการเป็นผู้นำ และตั้งสมมติฐานเพื่อเด็กมีความพร้อมในการพัฒนาตน มีความกระตือรือร้น และตระหนักถึงการพัฒนาศักยภาพตนเองเสมอ มีโอกาสรับการพัฒนาในแต่ละด้าน

ภาพที่ 1.5 โครงสร้างของขอบเขตเนื้อหา

1.7.4 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้มีช่วงระยะเวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2551 ถึง ธันวาคม 2552 โดยมีการออกภาคสนาม และเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชน และในหน่วยงานองค์กรสถานที่ที่เด็กพักอาศัยอยู่ เช่น บ้านพักเด็ก องค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็ก มูลนิธิฯ ตลอดจนองค์กรชาวบ้านในชุมชน ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูล ในระยะเวลา 13 เดือน

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา เขียนเป็นคำนามว่า พัฒนะ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 และตามพจนานุกรมไทยฉบับของ บริษัท “เพรวิทยา” วัจนบูรพา รวบรวมโดย มานิตย์ มานิตเจริญ (2507) ฉบับพิมพ์ครั้งที่สอง พศ. 2507 ให้ความหมายไว้ว่า “ความเจริญ” และ “พัฒนา” ซึ่งเป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้เจริญ ทำให้ยิ่งขึ้นถาวร คำว่า “เจริญ” มีความหมายอย่างไร พบว่ามีความหมายได้หลายอย่าง คือ เติบโต งอกงาม ทำให้งอกงาม เช่น เจริญทางไมตรี มากขึ้น ทั้ง เช่น เจริญยา ตัด เช่น เจริญงานช้าง ประพฤติ บำเพ็ญ เช่น เจริญรอยตาม เจริญธรรม สาธยาย สวด เช่น เจริญดี

พัฒนา พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายไว้ว่า ทำให้เจริญ การพัฒนา หมายถึง การที่คนมีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และการที่คนจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต้องอาศัยการศึกษาเนื่องจากการศึกษาช่วยเตรียมคนเพื่อเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้นทุกคนจึงควรมีสติได้รับการศึกษา โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย อย่างน้อยในการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเพราะการศึกษานั้น ทำให้คนมีความรู้และนำความรู้ไปจัดการกับทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การที่คนจะมีชีวิตที่ดีขึ้นได้ในอนาคตนั้น จำเป็นต้องใช้ความรู้มาแปลงทรัพยากรธรรมชาติให้มีค่ามากกว่าที่ทำอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมีจำกัด ในขณะที่ประชากรโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ประเทศต่างๆ มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า ความรู้กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดมาตรฐานการครองชีพ โดยมีความสำคัญมากกว่าที่ดิน มากกว่าเครื่องมือ และมากกว่าแรงงาน การขาดความรู้นำไปสู่ความยากจน ประเทศที่สามารถให้การศึกษากับประชาชนเท่านั้นที่จะประสบความสำเร็จ ส่วนประเทศที่ไม่สามารถให้การศึกษากับประชาชนของประเทศละ้าหลังไม่สามารถอยู่รอดได้ (จินตนา สุจิตานนท์ 2547, หน้า 95)

การพัฒนาด้านร่างกาย หมายถึง การดูแลรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ โดยมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง เพื่อชีวิตให้มีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ โดยต้องฉลาดที่รู้จักหลีกเลี่ยง ป้องกัน รักษาร่างกายที่แข็งแรงและมีจิตใจดี

การพัฒนาทางการศึกษาเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ ทางสติปัญญาของบุคคลในการเรียนรู้ ในการคิด วิเคราะห์ การคำนวณ การใช้เหตุผล การเชื่อมโยง และความสามารถที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีจุดมุ่งหมาย

การพัฒนาด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ หมายถึง การมีระดับความเชื่อมั่นและการตระหนักในตนเองสูง เพื่อกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน เพราะต้องการยกระดับจิตใจของตน และมีความตั้งใจไปต่ออย่างความยึดมั่นถือมั่นและความทะเยอทะยานของตนเองอย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้มแข็งภายใน และสร้างวิสัยทัศน์ส่วนบุคคลที่จะสะท้อนออกมาในรูปแบบของการกระทำ และความสามารถในรับรู้ เข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และยับยั้งชั่งใจตนเองและแสดงออกอย่างเหมาะสม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักรอคอย รู้จักกฎเกณฑ์ระเบียบวินัย มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส มองโลกในแง่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม สถานการณ์รอบข้าง ได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์กระตือรือร้น มีแรงจูงใจ อยากประสบความสำเร็จ เห็นคุณค่าและเชื่อมั่นในตนเอง เป็นความสามารถที่จะสังเกตอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและของคนรอบข้าง และทราบถึงความแตกต่างนั้น แล้วนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการนำความคิดและประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เผชิญอยู่

การพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และจิตวิญญาณ หมายถึง ความสามารถ ทางจริยธรรมและศีลธรรม ความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้และปฏิบัติตนในด้านจริยธรรมและศีลธรรม ตามกรอบประเพณีที่ดำรงของศาสนา วัฒนธรรม และค่านิยมของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ มีความสามารถทางด้านจิตใจและความรู้สึกภายใน การมีระดับความเชื่อมั่นและการตระหนักในตนเองสูง เพื่อกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน เพราะต้องการยกระดับจิตใจของตน และมีความตั้งใจไปต่ออย่างความยึดมั่นถือมั่น และความทะเยอทะยานของตนเองอย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้มแข็งภายใน และสร้างวิสัยทัศน์ส่วนบุคคล ที่จะสะท้อนออกมาในรูปแบบของการกระทำ

การพัฒนาด้านทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาในผ่าวิกฤติ หมายถึง การมีวิริยะอุตสาหะในการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ความสามารถที่จัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสมและหาทางออกให้แก่ตนเองได้ เป็นความสามารถที่จะเผชิญหน้ากับความยากลำบาก และเปลี่ยนวิกฤติเหล่านั้นให้เป็นโอกาส คือ มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวในการเผชิญปัญหาได้ดี และพยายามหาหนทางแก้ไขปัญหาเอาชนะอุปสรรคความยากลำบากด้วยตัวเอง โดยไม่ย่อท้อง่าย

การพัฒนาเด็กแบบองค์รวม หมายถึง การพัฒนาที่มีวิธีการพัฒนาหลายด้าน เป็นการบูรณาการที่เด็กมีทักษะในการมองปรากฏการณ์สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ในทุกมิติที่มีความเชื่อมโยงและมีความเกี่ยวข้องต่อกัน

การพัฒนาศักยภาพเด็กแบบองค์รวมหมายถึง กระบวนการพัฒนาเด็กในทุกมิติของความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะเป็น ด้านร่างกาย ด้านการเรียนรู้ ด้านสังคม อารมณ์ จิตใจด้านคุณธรรม จริยธรรม และจิตวิญญาณ ด้านทักษะชีวิตในแก้ไขปัญหาในการฝ่าวิกฤติ

ศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำหมายถึง การที่เด็กได้รับการพัฒนาโดยผ่านกิจกรรมในแต่ละด้าน จนตระหนักค้นพบและเข้าใจตนเองในศักยภาพที่มีอยู่ การเกิดทักษะการเรียนรู้ต่อความเป็นอยู่ การแสดงออก รู้จักบทบาทหน้าที่ คิดวิเคราะห์แก้ปัญหาได้ และนำการเรียนรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมรอบข้าง จนสามารถใช้ชีวิตเมื่อกลับสู่ชุมชนอย่างภาคภูมิใจ และประสบความสำเร็จด้านการศึกษา หรือการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

จังหวัดพะเยาหมายถึง จังหวัดหนึ่งที่เป็นทางผ่านจากจังหวัดเชียงรายไปกรุงเทพฯ ที่มีเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสทางสังคมและทาศการศึกษาเป็นจำนวนมาก อยู่ภาคเหนือของประเทศไทย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

การล่วงละเมิด หรือ การทารุณกรรมต่อเด็ก หมายถึง รูปแบบการกระทำต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสต่อร่างกายและหรือจิตใจ การทารุณกรรมทางเพศ การละเลยหรือปฏิบัติต่อเด็ก โดยไม่ใส่ใจ การแสวงหาประโยชน์เชิงพาณิชย์ หรือในด้านอื่นๆ ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ทำให้เกิดอันตรายต่อเด็กทั้งทางสุขภาพ การดำรงชีวิต การพัฒนา ศีลธรรมศีลธรรมของเด็ก การล่วงละเมิดต่อเด็ก มักเกิดขึ้นในบริบทของความสัมพันธ์ที่อีกฝ่ายอยู่ในฐานะที่เหนือกว่า ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบเหนืออีกฝ่าย ได้รับความไว้วางใจ หรือมีอำนาจ และใช้ฐานะที่เหนือกว่านี้ในทางที่ผิดองค์การอนามัยโลก(Save the Children) เด็กด้อยโอกาสศึกษาและทางสังคมหมายถึงเด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบากมีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไปจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้เด็กด้อยโอกาสส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ เกิดขึ้นจากปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว เด็กจึงต้องออกมาเร่ร่อนหรือหาเงินให้กับครอบครัวเป็นต้น เด็กเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นปัญหาสังคม เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยและแหล่งหาเงินของเด็กทำให้เด็กเสี่ยงต่ออุบัติเหตุและถูกล่วงละเมิดทางเพศ นอกจากนี้การเข้ากลุ่มของเด็กที่ยังขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์และจิตใจทำให้ถูกหลอกได้ง่ายชวนใหญ่เป็นเด็กรักอิสระชอบความสนุกสนานกล้าเสี่ยง และสนใจแค่เรื่องของตัวเองไม่สนใจคนอื่นทำสิ่งต่างๆ โดยไม่ค่อยคำนึงถึงผลเสียในอนาคต ซึ่งในสังคมปัจจุบันมีเด็กผู้ด้อยโอกาสที่เป็นผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนและได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติและภัยสงคราม รวมถึงผู้ที่ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ ตลอดจนผู้ประสบปัญหาที่ยังไม่มีองค์กรหลักรับผิดชอบอันจะส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้เท่าเทียมกับผู้อื่น ส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มเด็กยากจน กลุ่มเร่ร่อนไร้ที่อยู่อาศัย กลุ่มเด็กไร้

สัญญาผู้ไม่มีเอกสารแสดงหลักฐานทางกฎหมายกลุ่มเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการติดเชื้อเอชไอวี และกลุ่มเด็กที่กระทำความผิดและเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมาย

กระทรวงศึกษาธิการได้ให้คำอธิบายความหมายของเด็กด้อยโอกาส เด็กหมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ และได้แบ่งเด็กด้อยโอกาสออกเป็น 10 ประการ ประกอบด้วย

1. เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ถูกบังคับให้ทำงานหารายได้ด้วยการขายแรงงานก่อนวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างจนไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือการพัฒนาให้เติบโตตามหลักการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย
2. เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทาง ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและเป็นปัญหาสังคม
3. เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กที่มีความสมัครใจ หรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ตกลงอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขี้ขี้
4. เด็กกำพร้าที่ถูกทอดทิ้ง หมายถึง เด็กที่มารดาทอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือตามสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่บิดามารดาปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ตามลำพังหรืออยู่กับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสนขาดความรัก ความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น
5. เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบบังคับกดดัน จากบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดในลักษณะต่าง ๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว
6. เด็กยากจน หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก รวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัด หรือบุตรของกรรมกรก่อสร้าง หรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา และบริการอื่นๆ
7. เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทย มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก และมีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทย เป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือบริการอื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นเด็กจากครอบครัวที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามบริเวณแนวชายแดนของประเทศไทย เช่น ชาวเขา ชาวเล เป็นต้น

8. เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือสารเสพติด ให้โทษ หรือกลุ่มเด็กเสี่ยงต่อการถูกชักนำให้ประพฤติน่าไม่เหมาะสม และเสี่ยงผูกพันอยู่กับกลุ่มมิจฉาชีพ ผู้มีอิทธิพลหรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

9. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์หรือมีบิดามารดาเจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่ถูกสังคมรังเกียจ เป็นเหตุให้เด็กไม่สามารถเข้ารับการศึกษาระดับหรือบริการอื่นๆ ร่วมกับเด็กทั่วไปได้

10. เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำผิดและถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย ตลอดถึงเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์นอกสมรสซึ่งมีแนวโน้มที่ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก เป็นต้น

จากแนวคิดเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำนี้ มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่ถูกวิจัยจะศึกษาซึ่งสามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดของเค้าด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ส่วนใหญ่เป็นเด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง เรื้อรอน เด็กที่ถูกละเมิดทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และการละเมิดทางเพศ หรือเด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรม เช่น เด็กยากจน เด็กในชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและทางสังคม

รูปแบบของการทารุณกรรมเด็ก

การจำแนกประเภทของการทารุณกรรมเด็กมีหลายวิธีด้วยกัน แต่โดยทั่วไปอาจแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ การทารุณทางร่างกาย (Physical Abuse) การทารุณทางจิตใจ (Emotional Abuse) การปล่อยปละละเลย ทอดทิ้งเด็ก (Physical Neglect) และ การทารุณทางเพศ (Sexual Abuse)

1. การทารุณทางร่างกาย(Physical Abuse)

การทารุณทางร่างกาย (Physical Abuse) คือ เป็นการลงโทษที่รุนแรงและมักขาดเหตุผลเกินไป โดยมักเกิดขึ้นเมื่อบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้เลี้ยงเด็กมีอารมณ์โกรธจัด จุนเจียว จนไม่อาจระงับอารมณ์ลงได้โดยการลงมือทำร้ายเด็ก อาจแสดงออกด้วยการฟาดตีเด็กอย่างแรงด้วยมือ หรือของแข็งเตะ ถีบเด็กตามลำตัว เอาหูหรือจี้ตามแขน ขา และลำตัว เอาเตารีดร้อนๆ ทาบ รีดด้วยน้ำร้อน กัดเด็ก หรือจับโยนลงพื้น ฯลฯเด็กที่ถูกทำร้ายทารุณทางร่างกาย อาจสังเกตจากอาการที่พบเห็นได้ดังต่อไปนี้

1) ลักษณะของบาดแผลเป็นลักษณะที่ไม่น่าเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ กล่าวคือลักษณะของบาดแผลบางอย่างเป็นสิ่งบ่งชี้ว่าเด็กอาจถูกทำร้าย เช่น แผลจากบุหรี่ รอยเข็ญตีด้วยเข็มขัด ปากและเหงือกบวมจากการถูกตบ แผลบวมพองจากการถูกเตารีดทาบ เป็นต้น

2) แผลฟกช้ำที่เกิดขึ้นมีทั้งเก่าและใหม่แสดงว่าถูกลงโทษหรือทำร้ายมาตลอด

3) เด็กไม่เจริญเติบโต(Failure to Thrive)

4) แสดงอาการหวาดกลัวเมื่อพ่อแม่เข้าไปใกล้ จากลักษณะอาการที่บ่งชี้ว่าเด็กถูกทำร้ายร่างกายแล้ว พฤติกรรมของผู้ปกครองก็สามารถทำให้คาดเดาได้ว่าได้ลงมือทำร้ายเด็กเช่นกัน กล่าวคือ บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่สามารถอธิบายการเกิดบาดแผลกับเด็กได้ ทั้งแสดงท่าทีรำคาญหรือโกรธเมื่อถูกซักประวัติการเกิดบาดแผล นอกจากนี้ยังมีท่าทีไม่กระตือรือร้น หรือแสดงความกังวลต่อการบาดเจ็บของเด็กเท่าที่ควร

2. การทารุณทางจิตใจ(Emotional Abuse)

การทารุณทางจิตใจ(Emotional Abuse) คือ การที่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเด็ก ไม่ให้ความรักความอบอุ่นต่อเด็ก มีการข่มขู่ ควบคุม หรือแสดงออกในลักษณะการไม่ใส่ใจ มีฐานะ การทำให้เด็กตกใจกลัว หวาดหวั่น การสบประมาทเด็ก คำทอเด็กเพื่อระบายอารมณ์อย่างรุนแรง หรือการที่บิดามารดา หรือผู้ปกครองมีความต้องการอย่างไม่มีเหตุผลต่อเด็ก สั่งให้ทำสิ่งที่เกินความสามารถของเด็ก ตลอดทั้งใช้เด็กเป็นสนามรบแบบตีวัวกระทบคราด เนื่องจากมีปัญหาขัดแย้งไม่ลงรอยระหว่างตนเอง นอกจากนี้ยังมีการมองเด็กด้วยสายตาที่แสดงความเกลียดชัง ไม่เป็นมิตร และบ่งคับให้ทำในสิ่งที่เด็กไม่ชอบ การตอบสนองต่อเด็กอย่างไม่คงเส้นคงวา แสดงพฤติกรรมเดี๋ยวดี เดี๋ยวร้าย มีอารมณ์บูดบึ้งอยู่ตลอดเวลา

การทารุณทางจิตใจอีกลักษณะหนึ่งคือ การที่บิดามารดาไม่เอาใจใส่ ไม่แสดงความรัก ตอบสนองอารมณ์และความต้องการด้านจิตใจต่อเด็ก ส่งผลให้เด็กเกิดความว้าวุ่น รู้สึกว่าตนเองขาดคนรักเอาใจใส่ ไร้ค่า และไม่มีความมั่นคง อาการที่บ่งชี้ให้เห็นว่าเด็กตกอยู่ในภาวะถูกทารุณทางจิตใจสามารถสังเกตดูอาการจากเด็กต่อไปนี้

- 1) เด็กมักมีอาการเก็บตัว เก็บกด และเซื่องซึม
- 2) เด็กมักมีอาการต่อต้านอย่างรุนแรงต่อคำสั่งของผู้ใหญ่คนอื่น ๆ (ที่ไม่ได้ทำร้ายจิตใจเด็ก) ก้าวร้าว หรือหวาดระแวง
- 3) เด็กมีพฤติกรรมที่แสดงปัญหาทางอารมณ์ เช่น การเคลื่อนไหว โยกตัวไปมา การไม่สามารถใช้สมาธิให้รายละเอียด ไม่พูดจากับใคร เป็นต้น
- 4) เด็กเบื่ออาหารและเริ่มผ่ายผอม ไม่มีพัฒนาการตามอายุ เช่น การเดิน การพูด เรียกหรือความรักหรือการโอบกอดจากผู้อื่น

3. การปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง(Physical Neglect)

เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง(Physical Neglect) คือ เด็กที่ยังคงอยู่กับบิดามารดา ญาติพี่น้องหรือผู้ปกครอง หากแต่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านปัจจัยสี่ และอื่น ๆ ที่เอื้อต่อพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจเหมาะสมตามวัยของเด็ก อันอาจจะเป็นพิษเป็นภัยต่อเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ ดังเช่น การปล่อยไว้ เด็กมีท่าทีที่หิวจัด ผอมโซ เนื้อตัวหรือเสื้อผ้าที่สวมใส่อยู่สกปรกอยู่เกือบ

ตลอดเวลา ง่วงซึม เจ็บป่วยหนักโดยขาดการดูแลรักษา หรือไม่ได้ดูแลเอาใจใส่จนเด็กตกบันได ตกน้ำ ตาย หรือเด็กพิการที่ถูกปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูและถูกนำมาเป็นเครื่องมือขอตานตาม สะพานลอย หรือเด็กที่วิ่งเสี่ยงตายขายของตามท้องถนน

ภาวะที่บ่งชี้ว่าเด็กอาจอยู่ในสภาพที่ถูกปล่อยปละละเลย อาจสังเกตจากสภาพแวดล้อม ดังนี้

- 1) สภาพภายในบ้านไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น เต็มไปด้วยอุจจาระ ปัสสาวะ หรือขยะ
- 2) ที่อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตรายอื่นๆ เช่น บ่อน้ำ หลุมลึก ท่อไม่มีฝาปิด เป็นต้น

- 3) ลักษณะโภชนาการภายในบ้านอยู่ในระดับต่ำ
- 4) เด็กมีอาการง่วงและหิวตลอดเวลา
- 5) เด็กไม่ได้นุ่งห่มให้เหมาะสมกับสภาพอากาศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะเข้าอากาศ

หนาว

- 6) เด็กมีสภาพขาดอาหาร หรือเจ็บป่วยเรื้อรัง

4. การทารุณทางเพศ(Sexual Abuse)

การทารุณทางเพศ (Sexual Abuse) คือ เป็นกรณีที่เด็กถูกล่วงเกินทางเพศ โดยบุคคลภายในครอบครัวเดียวกัน เช่น บิดามารดา ญาติใกล้ชิด พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน หรือต่างบิดามารดา กัน รวมถึงผู้ปกครองหรือผู้อุปการะเด็กกระทำต่อ เด็กที่อยู่ในความปกครองของตน การล่วงเกินทางเพศ แม้เพียงขั้นกระทำอนาจารแก่เด็กหรือเป็นการกระทำระหว่างเพศชายต่อเพศชาย หรือเพศหญิงต่อเพศหญิง ก็ถือว่าเป็นการกระทำทารุณกรรมต่อเด็กเช่นกัน กล่าวได้ว่า การทารุณทางเพศ มีความหมายครอบคลุมกิจกรรมทางเพศทุกชนิดระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ อาจจะทำให้บาดเจ็บหรือไม่ได้ และเด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศเหล่านี้ มักมาพบแพทย์ด้วยอาการของระบบทางเดินปัสสาวะอักเสบบ่อย ๆ หรือมีอาการช่องคลอดอักเสบ ตกขาว ถ้าตรวจพบว่าเด็กเป็นเชื้อกามโรค ให้สงสัยว่าเด็กอาจถูกล่วงเกินทางเพศ เพราะนี่เป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กติดเชื้อกามโรคที่พบบ่อยที่สุด

การทารุณทางเพศต่อเด็ก แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ตรวจสอบกันยาก แต่ก็มีข้อสังเกตหลายประการที่พอสันนิษฐานได้ว่า เด็กอาจถูกทารุณทางเพศ คือ

- 1) เด็กบอกกล่าวด้วยตนเองว่าบิดาหรือญาติ หรือเพื่อนผู้ใหญ่คนอื่นกระทำผิดทางเพศต่อตัวเอง
- 2) เด็กมีการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ทางเพศมากเกินไป และมีอาการอย่างใดอย่างหนึ่งคือ รุกเร้าต้องการ หรือไม่ก็มีความหวาดกลัวการใกล้ชิดสนิทสนมจนผิดปกติ

3) มีบาดแผล รอยฟกช้ำที่บริเวณปากหรือทวารหนัก หรืออวัยวะเพศทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย

4) มีอาการติดเชื้อทางเพศ ที่ปากหรือตา หรืออวัยวะต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

5) เด็กหญิงเกิดตั้งครรภ์ หรือแสดงอาการหวาดผวา หวาดกลัวและเก็บกดอย่างรุนแรง

6) อาบน้ำทำความสะอาดร่างกายบ่อยผิดปกติ เพราะคิดว่าตนเองสกปรก

ไลท์ (Light) ได้เขียนไว้ในบทความเรื่อง “Abuse and Neglect in America: A Study of Alternative Policies” ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในสหรัฐอเมริการะหว่าง ค.ศ. 1964 ถึง ค.ศ. 1970 มีเด็กถูกกระทำทารุณกรรมประมาณ 200,000-500,000 และรายงานสถิติของ A New York State Department of Social Services (2010) ได้ชี้ให้เห็นถึงจำนวนเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมและถูกทอดทิ้ง ในแต่ละปีทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา ประมาณ 465,000-1,175,000 คน แต่ถ้านรวมการกระทำทารุณกรรมเด็กทุกรูปแบบ ซึ่งรวมถึงการทอดทิ้ง การเลี้ยงดูมิชอบ (Maltreatment) ด้วย มีประมาณปีละ 1,500,000 คน ส่วน Douglas Besharou ผู้อำนวยการสถาบัน The Nation Center on Abuse and Neglect ได้กล่าวไว้ในประเทศสหรัฐอเมริกาแต่ละปี มีเด็กถูกกระทำทารุณกรรมและทอดทิ้งประมาณ 600,000 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นเด็กถูกกระทำทารุณกรรมทางเพศ ระหว่าง 60,000-100,000 คน ถูกทอดทิ้งประมาณ 2,000 คน และเป็นเหตุให้เด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมถึงแก่ความตายประมาณ 4,000 คน และจากการรายงานของสมาคม Patricia Science of the American Human Association ได้ชี้ให้เห็นว่าในปี ค.ศ. 1970 มีเด็กถูกกระทำทารุณกรรมประมาณ 669,000 คน และเพิ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1986 เป็น 2.1 ล้านคน Bette Stewart กรรมการสถาบัน Department of Health and Human Services Children’s Bureau ได้ชี้ให้เห็นว่า อัตราความรุนแรงในครอบครัว Family Violence และการกระทำทารุณกรรมเด็ก (Child Abuse) ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยเฉพาะเด็กถูกกระทำทารุณกรรมทางเพศ ในปี ค.ศ. 1986 มีจำนวนถึง 138,000 ราย เพิ่มขึ้นเป็นสามเท่าจากปี ค.ศ. 1980 เดอร์ฟี (Durfee) ผู้ประสานงานโครงการ Child Abuse Prevention Program ในนครลอสแอนเจลิส มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้ชี้ให้เห็นว่าเฉพาะในนครนิวยอร์กมีเด็กถูกกระทำทารุณกรรมและถึงแก่ความตายจำนวนมากกว่า 100 คน ตัวอย่างเช่น นายโรเบิร์ต ลี ฮาสเวอรี (Robert Lee Hasvery) อายุ 31 ปี ฆ่าบุตรชายอายุ 6 ปี ถึงแก่ความตาย นายเอ็ดเวิร์ด อาร์ ดิกสัน (Edward R. Dickey) อายุ 45 ปี ได้ล้วงเกินทางเพศกับบุตรสาวสองคนเป็นเวลานานถึง 8 ปี กว่าจะถูกจับดำเนินคดี นางดารีวิน บริดจ์ (Dariwin Britt) อายุ 25 ปี ได้กระทำทารุณกรรมบุตรสาว อายุ 9 ปี และขังไว้ในห้องเป็นเวลา 5 วัน จนเป็นเหตุให้บุตรสาวได้รับอันตรายสาหัส เป็นต้น (วิชา มหาคุณ และ วัชรินทร์ ปัจเจกัญญสกุล 2533, หน้า 32)

สำหรับประเทศไทยในรอบ 30 ปี ที่ผ่านมามีได้เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่เพื่อค้ากำไรสูงสุด ซึ่งมีผลทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นประชากรครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมดเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้การผลิตสมัยใหม่ คือ ทุนนิยมผูกขาดหรือกึ่งผูกขาด ทำให้การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมในกลุ่มต่าง ๆ เด็กและเยาวชนที่ยากจนได้รับสิทธิและโอกาสน้อยกว่าเด็กอื่น ๆ ในทุก ๆ ด้าน จากสถิติ การช่วยเหลือเด็กของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก (2537) ในเรื่องการล่องเินทางเพศในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2536-2540) พบว่า มีอัตราเพิ่มขึ้น โดย ในปี 2536 พบ 58 ราย 2537 พบ 74 ราย 2538 พบ 83 ราย 2539 พบ 70 ราย และ 2540 พบ 94 ราย (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2537)

วัลลภ ดังคนนุรักษ์ (2535, หน้า 68) กล่าวว่า เด็กเร่ร่อน หมายถึง “เด็กไร้ที่พึ่งพึ่งอาศัยอยู่อย่างมีความสุข มีวิถีชีวิตที่เสี่ยง ซึ่งพื้นฐานการครองชีวิตในรูปของปัจจัยสี่ดำรงอย่างไร้สวัสดิภาพส่วนบุคคลในสังคม” และให้ความหมายเด็กเร่ร่อนในแง่ลักษณะของสาเหตุของการเร่ร่อนคือ

1. เร่ร่อนตามวิถีชีวิตของครอบครัว ลักษณะของเด็กเร่ร่อนกลุ่มนี้เปลี่ยนไปเสมือนไฟ “ยิบซี” ที่อพยพเคลื่อนย้ายไปเป็นช่วง ๆ เด็กกลุ่มนี้จะตามครอบครัวไปตามแหล่งงานใหม่ ๆ เช่น กรรมกรก่อสร้างและชาวเรือ เด็กเร่ร่อนลักษณะนี้เป็นเด็กที่เร่ร่อนตามวิถีการดำรงชีพของครอบครัว
2. เร่ร่อนตามวิถีชีพของตน ลักษณะของเด็กเร่ร่อนกลุ่มนี้ออกเร่ร่อนเพราะปัจจัย ผลักดันจากครอบครัวที่ไม่เอื้อต่อการดำรงอยู่ อาทิ ความยากแค้นลำเค็ญภายในครอบครัวทำให้ต้องอดมื้อกินมื้อหรือครอบครัวแตกแยกหย่าร้าง การค้าทาส เป็นต้น ส่วนปัจจัยสำคัญผลักดันให้เด็ก ขาดความอบอุ่น และขาดความสุขในครอบครัว กระทั่งต้องหนีออกมาเร่ร่อน

สายสุรี จุติกุล (2545, หน้า 1) ให้ความหมายเด็กเร่ร่อนในแง่ลักษณะที่อยู่อาศัยและอาชีพ คือ เด็กเร่ร่อนหมายถึง เด็กที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับครอบครัว และเร่ร่อนตามถนน หรือสาธารณะสถานสำหรับคำในภาษาอังกฤษ ที่ใช้ใกล้เคียงคำว่า Street Children อย่างไรก็ดี คำว่า Street Children ก็มีความหมายกว้างอาจแบ่งได้หลายประเภทดังนี้คือ

1. เด็กที่มีอาชีพอยู่บนท้องถนน นั้นหมายรวมถึง เด็กที่ขายพวงมาลัย ดอกไม้ หรือหนังสือพิมพ์ หรืออาจเข็ดกระจก เด็กเหล่านี้อาจมีครอบครัวหรือไม่มีครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยก็ได้
2. เด็กที่มีอาชีพอยู่ข้างถนนเด็กเหล่านี้ อาจเป็นเด็กขอทาน ขายหมากฝรั่ง รับจ้างชั่วคราวทำ อาจมีครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้
3. เด็กที่เร่ร่อนนอนตามใต้สะพานตามตลาด หาดทราย หรือสถานที่ที่กำลังก่อสร้าง เด็กเหล่านี้ อาจมีอาชีพที่แน่นอน หรือไม่มีอาชีพ และมักเป็นเด็กที่ไม่มีครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยในขณะที่เร่ร่อน

ขัตติยา วรรณสูตร(2532) ได้แบ่งเด็กเร่ร่อนออกเป็น 4 ประเภท โดยใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครอบครัวดังนี้

1. เด็กเร่ร่อนที่มีครอบครัว เด็กประเภทนี้ยังอยู่กับครอบครัว แต่ใช้เวลาส่วนใหญ่ในแต่ละวันอยู่บนท้องถนน เช่น เด็กเร่ขายของและบริการต่าง ๆ ขายพวงมาลัย ขายหนังสือพิมพ์
2. เด็กเร่ร่อนที่แยกออกจากครอบครัว เด็กประเภทนี้ ออกจากบ้านด้วยความสมัครใจ หรืออาจถูกผลักดันจากผู้ปกครอง ให้ออกมาเพื่อเป็นการลดภาระเมื่อออกมาแล้วก็ไม่ได้กลับไปหาครอบครัวอีกเลย
3. เด็กเร่ร่อนที่ไร้ครอบครัวเป็นเด็กกำพร้าที่ถูกทอดทิ้ง หรือพลัดหลงจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่สามารถติดตามกันได้
4. เด็กเร่ร่อนพร้อมครอบครัว เช่น ครอบครัวที่เป็นกรรมกรก่อสร้าง หรือรับจ้างขนของ หรือขอทานหาเลี้ยงชีพที่อาศัยนอนใต้สะพาน หรือศาลาวัด เป็นต้น

2.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาส ที่ถูกกระทำ ครั้งนี้ มีมุมมองที่หลากหลายในการบูรณาการในหลายมิติ โดยอาศัยแนวคิดการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม แนวคิดทางสังคมศาสตร์ แนวคิดการพัฒนา แนวคิดการเรียนรู้ แนวคิดการคัดกลทางสังคม และแนวคิดจริยธรรม แนวคิดการดำเนินชีวิต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับใช้เป็นแนวทางในการอธิบายวงรอบแนวคิด เพื่อช่วยให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์และสถานการณ์ของการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญจาก เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 แนวคิดการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม

การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม หมายถึง กระบวนการพัฒนาในทุก ๆ ด้านในทุกมิติของความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม พระเมธีธรรมภรณ์ (พระมหา ประยูร ฐัมมจิตโต, 2543) ในทำนองเดียวกัน การพัฒนาเด็กแบบองค์รวมเป็นวิธีศึกษาแนวคิดแบบองค์รวม ซึ่งเป็นกระแสความคิดที่สังคมกำลังให้ความสำคัญ และมีผลกระทบต่อความคิด วิธีการ กิจกรรมต่าง ๆ ของคนในปัจจุบัน และการที่เด็กได้รับการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคมจิตวิญญาณ คุณธรรม มุลินธิธรรมาทร (2546)

พัฒนาเด็กแบบองค์รวมสี่ด้านเป็นแนวคิดการศึกษาที่มีรากฐานมาจาก Progressive Education ที่ จอห์น ดิวอี้ (Dewey, 1963) เป็นคนสำคัญที่ทำให้เกิดแนวคิด Progressive Education ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือให้เด็กเป็นศูนย์กลางการพัฒนา Child-centered Education เป็นการพัฒนาเด็ก ด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ความจริง ความหมายเดิม ก็เป็นแนวคิด ทางการศึกษาที่ต้องการพัฒนาเด็ก แบบองค์รวมเหมือนกัน แต่เขาแยกอย่างนี้เพื่อความสะดวกในการประเมิน หรือ เขาเองก็อาจจะยังไม่ชัดเจน แต่เขาก็เรียกว่า เป็น Development of the Whole Child “การพัฒนาเด็กทั้งคน” ที่ว่าทั้งคนนั้นแยกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย Physical ด้านจิตใจ Mental ด้านอารมณ์ Emotional และด้านสังคม Social

จากแนวคิดการพัฒนาศักยภาพเด็กแบบองค์รวม ผู้วิจัยได้นำมาอธิบายการพัฒนาศักยภาพเด็กแบบองค์รวม มีปัจจัยของความสำคัญ เช่นการศึกษาแบบองค์รวม ซึ่งเป็นองค์รวมรู้แนวความคิดใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยการบูรณาการความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อเด็กได้มีความรู้ และตระหนักรู้ในการใช้เหตุผล รู้จักคิด และเข้าใจพร้อมจะพัฒนาศักยภาพของตนที่มีอยู่นำมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีความหมาย และมีคุณค่าในตัวเด็ก แลกการที่เด็กด้อยโอกาสได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาที่หลากหลายในด้านร่างกาย และจิตใจ สังคม อารมณ์ ซึ่งจะทำให้เด็กมีความรู้เกิดทักษะ มีภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง มีความสามารถตัดสินใจได้แม้ในภาวะเสี่ยง ทนต่อเหตุการณ์รอบข้าง ตลอดจนการคัดเกลาทางสังคมโดยมีองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กด้อยโอกาสเพิ่มขีดความสามารถ ค้นพบศักยภาพของเด็กที่ถูกกระทำ เพื่อจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมีพฤติกรรมไปในทางที่ดี เป็นเด็กดีมีคุณภาพของสังคมต่อไป

2.2.2 แนวคิดทฤษฎีสังคมศาสตร์

แนวทฤษฎีสังคมศาสตร์ เป็นแนวคิดโครงสร้างหน้าที่ทางสังคม ระบบทางสังคม ซึ่งสามารถนำมาอธิบายการศึกษาวิจัยการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กที่ถูกกระทำในประเด็นที่เด็กเป็นสมาชิกในสังคม มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ มีความต้องการจำเป็นพื้นฐาน ก็คือการเรียนรู้การปรับตัว การบูรณาการดำรงชีวิตประจำวันกับผู้คนและองค์กรที่อาศัยอยู่กับซึ่งกันและกัน เพื่อจัดการกับความตึงเครียดในความอยู่รอดและเลือกที่จะกระทำให้บรรลุเป้าหมายซึ่งการที่เด็กด้อยโอกาส ที่ถูกกระทำ จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้น เพื่อมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นอยู่ร่วมกับสังคมได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมตามบริบทและสิ่งแวดล้อมของเด็กอย่างเหมาะสม

2.2.2.1 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของทาลคอตต์ พาร์สัน (Talcott Parson) เป็นนักสังคมวิทยาชาวอเมริกา เป็นนักทฤษฎีคนสำคัญที่ทำให้ทฤษฎีโครงสร้าง และหน้าที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางจนเป็นทฤษฎีหลักทางสังคมวิทยาทฤษฎีหนึ่ง สารสำคัญของทฤษฎีนั้น ได้รวบรวมและสรุปได้ดังนี้

1. แนวความคิดที่เกี่ยวกับองค์การทางสังคม มีลักษณะเป็นระบบ ประกอบด้วยระบบย่อย ๆ หลายระบบการที่มนุษย์เข้าไปอยู่ในสังคมและสังคมมีการจัดระเบียบขึ้นนั้นเนื่องจากสมาชิกในสังคมมีความสมัครใจที่จะเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมนั้น เนื่องจากจากสมาชิกในสังคมมีความสมัครใจที่จะเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมนั้นการกระทำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบสังคม การกระทำ คือ การกระทำระหว่างผู้กระทำเป้าหมาย วิธีการต่าง ๆ ที่ผู้กระทำเลือกใช้เพื่อบรรลุเป้าหมาย สถานการณ์ที่ผู้กระทำต้องเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง ตัวกำหนดเชิงบรรทัดฐาน คือ บรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม และความคิดต่าง ๆ ที่ผู้กระทำนำมาพิจารณาประกอบในการเลือกวิธีการเพื่อบรรลุเป้าหมาย

2. แนวความคิดเรื่องระบบการกระทำ ระบบการกระทำเกิดขึ้นจาก การที่ผู้กระทำแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่ดำรงอยู่ สถานภาพและบทบาทเหล่านี้ จะประสานสัมพันธ์กันในรูปแบบของระบบต่าง ๆ ดังนั้น หน่วยการกระทำจึงมีฐานะเป็นระบบการกระทำ ระหว่างกันซึ่งการกระทำนี้ก็คือ การแสดงบทบาทของผู้กระทำนั่นเอง ระบบการกระทำระหว่างกันจึงประกอบด้วยผู้กระทำจำนวนมาก ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทที่รวมกันเรียกว่า ระบบสังคม แต่การตัดสินใจในการกระทำทางสังคมของบุคคลก็ยังคงเป็นเช่นเดิม คือ เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกวิธีการไปสู่เป้าหมาย ภายใต้กฎระเบียบหรือบรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อ และความคิดต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องนำสภาพการณ์ต่าง ๆ เข้ามาพิจารณาด้วย

3. แนวความคิดเรื่องความจำเป็นพื้นฐานของระบบสังคม ระบบการกระทำทางสังคมมีความต้องการจำเป็นพื้นฐาน 4 ประการ คือ การบรรลุเป้าหมาย การปรับตัว การบูรณาการ และการใช้กฎระเบียบ เพื่อจัดการกับความตึงเครียด

4. แนวความคิดเรื่องลำดับขั้นของข่าวสารในการควบคุมระบบสังคม เนื่องจากว่าระบบย่อยของสังคมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน จึงต้องมีลำดับขั้นของการควบคุมข่าวสาร เพื่อให้ความสัมพันธ์ประสานกลมกลืนกันโดย ระบบวัฒนธรรมจะควบคุมข่าวสารของระบบสังคม ระบบสังคมจะควบคุมข่าวสารของระบบบุคลิกภาพ ระบบบุคลิกภาพจะควบคุมข่าวสารของระบบอินทรีย์ตามลำดับ เรียกว่า "Cybernetic Hierarchy of Control"

2.2.2.2 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของจอร์จ เค. เมอร์ตัน (Robert K. Merton) เป็นนักสังคมวิทยาคนปัจจุบันชาวอเมริกัน มีแนวความคิดที่สำคัญเกี่ยวกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ดังนี้

1. แนวความคิดเรื่อง ความเป็นเอกภาพเชิงหน้าที่ของระบบสังคม ระบบสังคมมีหน้าที่สำคัญ คือ การบูรณาการที่เพียงพอต่อการดำรงอยู่ของสังคมนั้น ต้องศึกษาข้อมูลภาคสนาม ไม่สามารถกำหนดขึ้นเองได้ เพราะแต่ละสังคมอาจต้องการบูรณาการในระดับที่ต่างกันก็ได้

2. แนวความคิดเรื่อง ความเป็นสากลเชิงหน้าที่ของสิ่งต่าง ๆ ทางสังคม หน้าที่หมายถึง ผลต่อเนื่องของสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถสังเกตได้จากการที่ระบบได้มีการปรับแก้ หน้าที่สำคัญของ

ระบบคือ หน้าที่มีมุ่งประสงค์ หน้าที่ย่อมนั้นหน้าที่ไม่ส่งเสริมบูรณาการ หน้าที่ยกแทน หน้าที่ยกต้องศึกษาวิเคราะห์เพื่อค้นหา คือ หน้าที่ย่อมนั้น หน้าที่ไม่ส่งเสริมบูรณาการ และหน้าที่ยกแทนของระบบ

3. แนวความคิดเรื่อง ตัวเลือกเชิงหน้าที่และตัวแทนเชิงหน้าที่ คือ ไม่มีสิ่งใดมีความสำคัญจนเป็นสิ่งที่สังคมขาดไม่ได้ ถ้าหากขาดสิ่งนั้นแล้วจะทำให้สังคมล่มสลาย เพราะสามารถใช้สิ่งทางสังคมอื่น ๆ มาทดแทนได้

4. แนวความคิดเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างระบบสังคมกับระบบวัฒนธรรม ระบบสังคมกับระบบวัฒนธรรม จะต้องทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ระบบวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดค่านิยมของสังคม ระบบสังคมเป็นตัวกำหนดวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายของค่านิยม ตัวอย่างเช่น ถ้าบุคคลมีค่านิยมว่าเป้าหมายของชีวิต คือ ความสุข ความสำเร็จ ความมั่นคง เกียรติยศชื่อเสียง ระบบสังคมจะเป็นตัวกำหนดวิถีทางที่จะไปสู่ค่านิยมนี้

5. แนวความคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแบบการปรับตัวของบุคคล เป้าหมายตามวัฒนธรรม เป็นการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับโครงสร้างทางสังคม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางสังคมคือ เป้าหมายตามวัฒนธรรมและวิธีบรรลุเป้าหมายโดยชอบธรรมถือตามบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดไว้ มีผลอย่างมากต่อแบบการปรับตัวของบุคคลหรือสมาชิกในสังคมความสัมพันธ์และแบบการปรับตัวดังกล่าว มี 4 ประเภท คือ แบบยอมตามแบบนวัตกรรม แบบเคร่งประเพณี แบบถดถอย

2.2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

แนวความคิดการพัฒนานำมาเป็นกรอบแนวความคิดการพัฒนาคู่ของกลุ่มสร้างสรรค์ซึ่งจะบรรลุถึงขั้นการมีวุฒิภาวะ นั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาการทางด้านร่างกาย ที่เข้มแข็ง จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ๆ กัน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับกรอบแนวคิดของผู้วิจัย เพื่อจะสามารถนำอธิบายการพัฒนาแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาสได้ว่าเด็ก จะมีการพัฒนาที่หลากหลาย มีความ เจริญงอกงามด้านจิตใจ มองเห็นคุณค่าทาง จริยธรรม และจิตสำนึก รับผิดชอบต่างๆ ต่อตนเอง และตามบทบาทหน้าที่ของเด็ก ตลอดจนมีความคิดที่สามารถพัฒนาตนเองในหลายๆ ด้าน รวมถึงการมีแนวความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เปลี่ยนแปลงพัฒนาทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการกระทำไปในทางที่ดี ที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม

ความหมายของคำว่า“การพัฒนา” ตามศัพท์บัญญัติภาษาไทย และความหมายของคำว่า การพัฒนา (Development) ตามภาษาต่างประเทศที่ยกมากล่าวอ้างอิง มีความหมายสอดคล้องต้องกัน กล่าวคือ การที่จะทำให้เติบโตขึ้น งอกงามขึ้น หรือดีขึ้น จะต้องทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเพื่อทำ

ให้ภาวะเติบโต จอกลง หรือดี เปลี่ยนเป็นเติบโตขึ้น จอกลงขึ้นหรือดีขึ้น แบทเทน(Batten, 1959)ได้ระบุไว้โดยชัดแจ้งว่า การพัฒนาจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นและการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ฉะนั้นเมื่อเราใช้คำว่า การพัฒนา ไปประกอบกับสิ่งใดย่อมหมายความว่า มุ่งที่จะให้สิ่งนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น การพัฒนาคนก็เช่นกัน ย่อมมุ่งที่จะให้คนนั้นมีค่ามากขึ้น มีคุณภาพสูงขึ้น และมีความหมายมากขึ้น ซึ่งคนที่มีลักษณะของการพัฒนา น่าจะต้องเป็นคนที่มีความเฉลียวฉลาด รู้จักหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ เชื่อมั่นในตนเอง และมีความมุ่งมั่น ตลอดจนมีพลานามัยสมบูรณ์ เพราะจิตที่ดีย่อมอยู่ในร่างกายที่ดี ยังเป็นคำกล่าวที่เป็นความจริง ดังนั้นสรุปได้ว่าการพัฒนาคนเพื่อมุ่งให้คนมีคุณภาพนั้น หมายความว่า คุณภาพทั้งฝ่ายกายและฝ่ายจิตซึ่งเป็นเรื่องหลักไม่พ้นที่จะต้องเกี่ยวพันกับบุคลิกภาพของคน การพัฒนาคนจึงเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของคน เพื่อให้มีคุณภาพที่จะปรับใช้ความรู้ความสามารถทั้งทางกายและทางสมองให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและต่อตนเอง ตลอดจนปรับตนเองให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

การพัฒนาเป็นความพยายามปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เราสามารถมองการพัฒนาใน 3 ระดับ ที่สืบเนื่องและเกี่ยวข้องกันอย่างมากไม่ออก กล่าวคือ การพัฒนาในระดับประเทศ ประเภทการพัฒนาในระดับองค์การ และการพัฒนาในระดับบุคคลหรือระดับปัจเจก ปันนิตมัย 2546, หน้า 1)

การพัฒนาสังคมที่ใช้กระบวนการทัศน์เก่า คือ คิดแบบเก่า แยกกันคิด และแยกกันทำแบบตัวใครตัวมัน” หรือบางครั้งก็เป็นปรปักษ์ต่อกัน ระหว่างผู้ที่ทำงานในเรื่องเดียวกัน ผลก็คือ ไม่ประสบความสำเร็จ กระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนา (New Development Paradigm) เป็นกระบวนการความคิด และการปฏิบัติ ที่ทุกฝ่ายเข้ามาเรียนรู้ร่วมกันโดยการทำงานร่วมกัน ใช้ความคิดและความพยายามร่วมกัน โดยไม่เป็นปรปักษ์ต่อกัน กระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาจึงเป็นกระบวนการทางความคิดที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายในสังคมสุพล วังสินธุ์, 2543, หน้า 15-16)

ชินรัตน์ สมสืบ (2539, หน้า 6-8) ได้สรุปแนวคิดในการพัฒนาว่า การให้ความหมายของการพัฒนา(Development) มีหลากหลายแตกต่างกันมากมาย และไม่มีมีความหมายใดที่สามารถครอบคลุมถึงเจตนารมณ์ของการปรับปรุงความเป็นอยู่ของมนุษย์ หรือความเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงที่ดีได้อย่างแท้จริง และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปได้ แนวคิดการพัฒนาที่สำคัญมีดังนี้

1. ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แนวทางการกระจายความเจริญ (Economic Growth: The Trickle-Down Approach) แนวคิดนี้ ประสงค์ในการเพิ่มผลผลิตมวลรวมประชาชาติ(Gross National Product: GNP) และรายได้ต่อหัวของประชาชน(Percapita Income)

2. ความจำเป็นพื้นฐาน: แนวทางสวัสดิการ (Basic Needs: Welfare Approach) ควรให้ความสนใจสิ่งที่จะสนองต่อความจำเป็นพื้นฐาน เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การศึกษา การสาธารณสุข ของประชาชนเป็นอันดับแรก แทนที่จะใช้ทรัพยากรไปลงทุนในด้านอุตสาหกรรม

3. มนุษยนิยม: แนวทางจริยธรรม (Humanism: The Ethical Approach) แบ่งปันผลประโยชน์ ความพยายามและความเสียสละ เพื่อให้การพัฒนามุ่งแก้ไขความยากลำบาก มีความต่อเนื่อง สร้างความยุติธรรม

4. เสรีภาพ: แนวทางการปฏิวัติ (Liberation: The Revolutionary Approach) เน้นความมีอิสระของคนจากพันธนาการของสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง

การเจริญงอกงามทางจิตใจ (Growth) คือการที่บุคคลได้พัฒนาตนเองในหลาย ๆ ด้าน เช่น บรรลุศักยภาพของตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น รู้เท่าทันตนเองว่า ตนคือใครและต้องการอะไร มีสติตระหนักรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึก และการกระทำของตน รับรู้สิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ความเป็นตัวของตัวเอง มีการใช้ความสามารถของตนเพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและกล้าที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น มีการยอมรับตนเองและผู้อื่น (Rosenbaum & Snadowsky, 1976)

กลุ่มสร้างสรรค์ความงอกงามทางจิตใจ (Growth Groups) เป็นกระบวนการที่นักจิตวิทยาจัดขึ้น ให้แก่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มจะก่อให้เกิดบรรยากาศแห่งความอบอุ่น ความยอมรับ ความไว้วางใจ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน บรรยากาศเช่นนี้จะช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้พูดถึงตนเองและสิ่งที่ทำให้เขารู้สึกกังวลใจ สิ่งที่เขาพูด มิใช่ปัญหาของกลุ่ม” แต่เป็นปัญหาของ “เขา” เอง สมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่มจะมีบทบาทช่วยเหลือ โดยการให้กำลังใจและความสนับสนุนแก่เขาในการจัดการกับปัญหาเหล่านั้น ส่วนนักจิตวิทยาซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำ กลุ่ม (Leader) ก็มีบทบาทในการเอื้ออำนวยให้กระบวนการของกลุ่มดำเนินไปอย่างราบรื่น ประสงค์ของกลุ่มสร้างสรรค์ความงอกงามทางจิตใจมุ่งให้สมาชิกกลุ่มรู้จักเข้าใจ และยอมรับตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้สามารถเลือกทางออก และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในจิตใจของตนได้อย่างเหมาะสมอันจะนำไปสู่ความงอกงามทางจิตใจ และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ปรารถนา

ความหมายของกลุ่มสร้างสรรค์ความงอกงามทางจิตใจที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการนิยามโดยกว้างๆ ซึ่งนักจิตวิทยาท่านอื่นๆ อาจจะให้ความหมายที่มีสาระปลีกย่อยแตกต่างออกไปจากนี้ ดังเช่น

โรเซนบาร์ม และ สนาดาสกี (Rosenbaum & Snadowsky, 1976) กล่าวว่า กลุ่มสร้างสรรค์ความงอกงามทางจิตใจ เป็นกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาศักยภาพของบุคคล โดยให้แต่ละบุคคลมีจิตใจที่เปิดกว้าง มีสติ มีความตระหนักรู้หรือรู้เท่าทันตนเอง และมีความกล้าที่จะเป็นตัวของตัวเอง กลุ่มสร้างสรรค์ความงอกงามทางจิตใจจะมุ่งเน้นภาวะปัจจุบัน (Here-and-Now) หรือสิ่งที่บุคคลกำลังประสบในขณะนั้น มากกว่าที่จะเน้นเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีต

ลีเบอร์แมน, ยาลม และ ไมล์ (Lieberman, Yalom & Miles) (Ohlsen, Home & Lawe, 1977) กล่าวว่า กลุ่มสร้างสรรค์ความงอกงามทางจิตใจ เปรียบเสมือนที่พักพิงทางสังคม (Social Oasis) ซึ่ง

บุคคลสามารถจะพูดคุยถึงความสงสัย ความหวาดกลัว และความผิดหวังของเขาได้ ได้เรียนรู้ถึงการมีความไว้วางใจต่อกัน ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ การให้และรับความเห็นอย่างเปิดเผย

คายเออร์และ วีเลียน (Dyer & Vriend, 1980) กล่าวว่ากลุ่มสร้างสรรค์ความงอกงามทางจิตใจเป็นกระบวนการช่วยเหลือ ซึ่งเริ่มต้นด้วยการที่สมาชิกกลุ่มสำรวจค้นหาโลกส่วนตัวของตน เพื่อนำเอาความคิดและการกระทำ ซึ่งมีลักษณะทำลายตนเอง (Self-Defeating) ออกมาเปิดเผยให้กลุ่มได้รับรู้ ผู้นำกลุ่ม จะช่วยสมาชิกแต่ละคนได้เข้าใจตนเองโดยให้เขาตรวจสอบว่า เขาได้รับผลดีผลเสียอะไรบ้างจากความคิดและการกระทำเหล่านั้น และเพราะเหตุใดการกระทำเช่นนั้นจึงยังคงมีอยู่ และต่อจากนั้นผู้นำกลุ่มจะช่วยเหลือเขาในการเลือกทางแก้ไขปัญหาของตน หลังจากการทดลองปฏิบัติแล้ว สมาชิกกลุ่มจะกลับมารายงานถึงความคิดและความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการกระทำแบบใหม่นั้น ซึ่งเขาอาจจะยอมรับ ถ้าหากเข้าปฏิเสธ กลุ่มก็จะช่วยเหลือเขาในการทำความเข้าใจกับตนเองและกำหนดเป้าหมายใหม่

เชอร์ทเซอร์และสโตน (Shertzer & Stone, 1968) ให้นิยามของกลุ่มสร้างสรรค์ความงอกงามทางจิตใจ ว่าการที่บุคคลมีความต้องการตรงกันที่จะปรับปรุงตนเองในด้านใดด้านหนึ่ง โดยมีนักจิตวิทยาเป็นผู้คอยช่วยเหลือ และเอื้ออำนวยกระบวนการของกลุ่ม (Facilitator) สมาชิกในกลุ่มจะมีโอกาสแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นของตน ถ้าที่จะเผชิญปัญหาได้ใช้ความคิดในการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงตนเอง ทั้งยังได้รับฟังความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้อื่น ให้ได้ตระหนักว่าผู้อื่นก็มีปัญหาเช่นกัน ไม่ใช่ตนเองเพียงคนเดียวเท่านั้นที่มีปัญหา กลุ่มสร้างสรรค์ความงอกงามทางจิตใจ จะทำให้สมาชิกแต่ละคนเกิดความภูมิใจว่า ตนเองสามารถให้ข้อคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มได้ มนุษย์จำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อความอยู่รอดอย่างปลอดภัย ในสังคม แต่ในขณะที่เดียวกันการดำรงชีวิตของมนุษย์ก็ประสบปัญหาต่าง ๆ สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งเพราะชีวิตของมนุษย์ไม่ได้รับการพัฒนาสร้างสรรค์ ไม่เกิดการเรียนรู้ เกิดการขัดแย้งในกลุ่ม มีการแข่งขันกันในทุกระดับทุกรูปแบบ ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองตลอดจนการศึกษาและมากยิ่งขึ้นการเอารัดเอาเปรียบกันในสังคม เป็นผลกระทบอย่างรุนแรงในสังคมของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันครอบครัวที่มีความแตกแยก ร้าวฉาน ทำให้ผู้ปกครอง พ่อแม่ของเด็กต้องมีความเป็นอยู่ที่ลำบาก ต่อผู้ด้อยคน โดยเฉพาะสังคมชนบทหรือแม้กระทั่งสังคมในเมือง ซึ่งจะประสบปัญหาในบริบทที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามสิ่งนี้ได้บ่งบอกถึงมนุษย์ต้องการพัฒนาให้มีศักยภาพในการที่จะใช้ชีวิตให้อยู่ในสังคมอย่างมีสันติ พวกเขาต้องการการพัฒนาในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ สังคม อารมณ์ และจิตใจ แต่ก็ได้รับการพัฒนาในแต่ละด้านไม่เท่ากัน จึงส่งผลให้ผู้คนในสังคมมีการพัฒนาน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาศักยภาพคุณภาพชีวิต พวกเขาไม่ได้สนใจ และเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมากมายเพราะความต้องการของมนุษย์ที่มีความต้องการหลากหลายและไม่มีที่สิ้นสุด ที่มักจะทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แม้มนุษย์รู้ว่าสิ่งไหนควรทำหรือไม่ควรทำ พวกเขาขาดคุณธรรม

จริยธรรม หรือการมีจรรยาบรรณน้อยในการประกอบอาชีพ หน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานหรือ บทบาทหน้าที่ของตนเองในสังคมนั้น มาตรฐานที่ต่ำลงทุกที ทำให้เกิดการสร้างปัญหาในทุกกระดับ มากขึ้นในสังคม

เช่นเดียวกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 5-6) ที่แสดงความเห็นในทำนองเดียวกันถึง การพัฒนาคุณลักษณะสำคัญของคนไทยที่พึงประสงค์ คือการมีความสามารถในการคิด คือสามารถ จัดการข้อมูลและความรู้ที่ได้รับเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ไม่ว่าจะเป็นการตอบ คำถาม การแก้ปัญหา หรือการทำให้เป้าหมายที่กำหนดไว้สำเร็จ โดยสามารถควบคุมตนเองให้คิดจน บรรลุตามเป้าหมายได้ ซึ่งประเภทความสามารถในการคิดที่จำเป็นสำหรับคนไทย ได้แก่ การคิดเชิง สร้างสรรค์ การคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดเชิงประยุกต์และการคิดเชิงกลยุทธ์และการมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และรักความถูกต้อง คือ มีความสามารถแยกแยะสิ่งถูกสิ่งผิด การรู้เข้าใจ และประพฤติตามศีลธรรม จริยธรรมอันดีเป็นที่ยอมรับในสังคม รวมทั้งถึงกล้าชี้ถูกชี้ผิด ยืนหยัดบนความถูกต้อง และมีส่วนเสนอ แนวทางเชิงสร้างสรรค์ให้สังคม พร้อมทั้งการมีร่างกายแข็งแรง สุขภาพดี คือมีพัฒนาการด้านร่างกาย และสมองเจริญเติบโตสมบูรณ์ตามเกณฑ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ร่างกายสูงใหญ่ และไม่ มีสารพิษ สะสมในร่างกายหรือมีน้อยที่สุด มีลักษณะนิสัยการดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง รวมถึงมีความสามารถในการ ป้องกันตนเอง จากการชักจูงไปในทางที่อาจส่งผลเสียต่อสุขภาพได้ และการรักการเรียนรู้ คือ มีใจ ปราศจากอคติตัว มุ่งแสวงหาความรู้ใหม่อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยการเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวที่ไม่ จำกัดอยู่ เฉพาะช่วงการศึกษาในระบบและสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้แก้ปัญหาหรือใช้ประโยชน์ใน ชีวิตประจำวันได้ และการมีสุขภาพจิตที่ดี คือ มีจิตใจแจ่มใส ร่าเริง รู้จักจุดอ่อนและจุดแข็ง เกี่ยวกับ อารมณ์ของตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์ ตนเอง มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในความเป็นอย่างตนเอง แสวงหาความสุขให้แก่ตนเองได้อย่างเหมาะสม และสามารถจัดการกับความกดดันและความเครียดที่ เกิดขึ้นได้และการที่มีความขยันอดทนและทุ่มเททำงานหนัก คือ มีความตั้งใจจริง มุ่งมั่นพากเพียรไม่ย่อ ท้อ และลงแรงกระทำสิ่งที่ได้มอบหมายหรือตั้งใจไว้ให้สำเร็จ แม้จะมีอุปสรรคหรือความยากลำบาก และการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม คือ การไม่ยึดติดเอาประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง แต่ตระหนักถึง ประโยชน์ของผู้อื่นและส่วนรวมร่วมด้วย มีสำนึกรับผิดชอบทางสังคมที่จะไม่ประพฤตินทางที่จะก่อ ผลเสียต่อสังคม

ภาพรวมทั้งในทางตรงและทางอ้อมมีความพร้อมและเต็มใจที่จะเสียสละเวลาและประโยชน์ ส่วนตนเพื่อทำประโยชน์ให้ส่วนรวม การมีระเบียบวินัย คือ มีความสามารถวางแผน จัดตารางเวลา ดำเนินการและควบคุมตนเอง ให้ดำเนินตามแผนงานระบบระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ต่างๆที่กำหนดไว้จน สำเร็จตามเวลา การมีความรู้รอบด้านและเท่าทันสถานการณ์ คือ มีความรู้และความเข้าใจความรู้ในสาขา อื่นที่นอกเหนือไปจากสาขาหลักหรือสิ่งที่ตนเองเชี่ยวชาญ ทั้งยังรู้ถึงสภาพเหตุการณ์ และการ

เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้อย่างเท่าทัน โดยสามารถนำความรู้เหล่านี้มาประยุกต์ใช้ เพื่อไขปัญหาและใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

แบทเทน (Batten, 1959) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนชาวอังกฤษ ให้ความหมายของการพัฒนา (Development) ไว้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ดีขึ้น (Change for the Better)

การพัฒนากับการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความแตกต่างในของสิ่งเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบต่างเวลากัน กล่าวคือ คำว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเกิดจากการที่เรานำเอา“ของ” อย่างเดียวกัน (คำว่า “ของ” อาจเป็นคน สิ่งของ พืช สัตว์ น้ำ อากาศ หรืออะไรก็ได้) มาเปรียบเทียบกัน ในเวลาที่ต่างกัน (ตอนเช้ากับตอนเย็น หรือ ปีกลายกับปีนี้) เมื่อเทียบกันแล้วก็สังเกตเห็นความแตกต่าง ไม่ว่าจะแตกต่างในแง่รูปร่าง สี สัน ขนาด หรือการใช้ประโยชน์และคุณภาพก็ได้ทั้งสิ้น เช่นนั้นแล้วจึงจะกล่าวได้ว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ตัวอย่างเช่น ชุมชนแห่งหนึ่งเมื่อปีกลายมีขนาดเล็กคือมีบ้านเพียง 20 หลังคาเรือน มาบัดนี้ชุมชนแห่งนี้มีชาวบ้านอาศัยอยู่เพิ่มขึ้นเป็น 40 หลังคาเรือน เช่นนี้ก็เรียกได้ว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นแล้วในหมู่บ้านนั้น หรือตัวอย่างที่เห็นได้ชัดขึ้นไปเช่น เดิมชุมชนแห่งหนึ่งมีอัตราคนรู้หนังสือเพียง 30% มาบัดนี้เป็นเวลาห่างกัน 10 ปี ปรากฏว่าอัตราคนรู้หนังสือของชุมชนแห่งเดียวกันนี้ได้เพิ่มขึ้นเป็น 60% ก็เรียกได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น โดยสรุป ความหมายของการเปลี่ยนแปลงอาจแยกเป็นองค์ประกอบให้จดจำได้ดังนี้

1. ของอย่างหนึ่ง
2. เมื่อเปรียบเทียบต่างเวลากัน
3. มีความแตกต่างกัน

จากองค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้นเมื่อกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลง (Change) นั้น ไม่ว่าผลของการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในทิศทางใดก็ตาม เช่น ในทางที่ปรารถนา ทางที่มุ่งหวัง ทางบวก และทางลบ ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น คำว่าการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นคำที่มีความเป็นกลาง (Neutral) คราวนี้ก็มาถึงคำว่า “ทิศทาง” (Direction) คำนี้หมายความว่า จุดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการบรรลุหรือไปสู่ทิศทาง จึงเป็นสิ่งที่ต้องจัดขึ้นหรือกำหนดขึ้นล่วงหน้า นั่นคือ จะต้องมีการวางแผน”ซึ่งโดยปกติย่อมจะต้องเป็นการกระทำร่วมกันของกลุ่มคน มีการครุ่นคิด อภิปราย แล้วจึงได้ร่วมกันกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายขึ้น เพื่อที่การเปลี่ยนแปลงจะได้มุ่งไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

เมื่อทิศทางเป็นสิ่งที่กลุ่มคนกำหนดจัดตั้งขึ้นนี้เป็นที่หวังได้ว่าจะต้องเป็นสิ่งที่ปรารถนาหรือดีงามสำหรับเขา ในการที่จะกำหนดว่าสิ่งใดดีหรือเลวของกลุ่มหรือชุมชนก็จำเป็นต้องมีมาตรฐานเป็นเครื่องวัด เครื่องกำหนดความดี เลว มีค่าไร้ค่า ในสังคมก็คือค่านิยม (Value) ของกลุ่มหรือสังคมนั่นเอง เนื่องจากสังคมมีระบบค่านิยมไม่เหมือนกัน ดังนั้นทิศทางที่แต่ละสังคมต้องการจึงไม่เหมือนกัน รวมความแล้วคำว่า “การพัฒนา” จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Directed Change) หรือ

การเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า(Planned Change) ซึ่งทิศทางที่กำหนดขึ้นย่อมจะต้องเป็นของดีสำหรับกลุ่มหรือชุมชนที่สร้างขึ้น การพัฒนาจึงอาจเรียกได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา(Desired Change) และเนื่องจากมาตรฐานอันเป็นเครื่องกำหนดความดีเลิศคุณค่า ไร้คุณค่าของสิ่งใดๆ ในแต่ละชุมชนหรือสังคม คือระบบค่านิยมของชุมชนหรือสังคมนั้น การพัฒนาจึงได้ชื่อว่าเป็น การเปลี่ยนแปลงที่ถูกพอกพูนด้วยค่านิยม (Value Loaded Change) การพัฒนาจึงมิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นกลาง(Neutral) จึงเป็นเรื่องที่นักวิชาการบริสุทธ์มักไม่ค่อยใส่ใจเกี่ยวกับความหมายของคำนี้ ได้มีผู้รู้ทั้งหลายท่านพยายามอธิบายให้ความหมายไว้ เช่น เนลสัน แรมเซย์ และเวอร์เนอร์ (Nelson, Ramsey and Verner) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันมีความเห็นพ้องกับ ฟิลิป โลป (Phillip Roupp) ชาวเนเธอร์แลนด์เกี่ยวกับความหมายของคำนี้ว่าการพัฒนาหมายถึงการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่คิด ว่ามีความปรารถนาลดกว่าไปสู่สิ่งที่คิดว่ามีความปรารถนามากกว่า

อาจสรุปจากข้อความข้างต้นว่า การพัฒนาเป็นสิ่งที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแต่ก็ทำได้เป็นการเปลี่ยนแปลงล้วน ๆ ไม่ การเปลี่ยนแปลงที่จะเข้าขอบข่ายของการพัฒนานั้น จะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยมีเป้าหมายที่แน่นอนคือไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มนุษย์เป็นผู้ก่อขึ้นโดยกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลงไว้แน่นอน นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงนอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงชนิดนี้มนุษย์ยังได้กำหนดอัตราของการเปลี่ยนแปลงด้วย (Rate of Change) ให้มีความเร็วช้าตามที่ตนต้องการ ดังนั้น การพัฒนาทุกชนิดจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้วย แต่การเปลี่ยนแปลงทุกชนิดก็อาจจะไม่ใช่การพัฒนาที่เสมอไป (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2550)

การพัฒนาอารมณ์ของเด็กวัยรุ่น ซึ่งวัยรุ่น(Adolescence) หมายถึง วัยที่เชื่อมระหว่างความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่ อันเป็นระยะที่ต้องปรับพฤติกรรมวัยเด็ก ไปสู่พฤติกรรมแบบผู้ใหญ่ ที่สังคมยอมรับนั้น เด็กวัยรุ่นจึงไม่ใช่เป็นเพียงการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายแต่หมายถึงการเจริญเติบโตทางสังคมซึ่งอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมของแต่ละที่ (Dusek, 1987, p.3) วัยรุ่น หรือ (Adolescence) มาจากคำกริยาในภาษาละตินว่าAdolescere หมายถึงการก้าวไปสู่วุฒิภาวะ (Grow into Maturity) (Sebald, 1984, p.3) การที่เด็กจะบรรลุถึงขั้นการมีวุฒิภาวะนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปด้วยพร้อมๆ กัน วัยรุ่นในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ประเทศที่พัฒนาแล้ว เด็กจะเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าประเทศที่ด้อยพัฒนา ในการเข้าสู่วัยรุ่นของเด็กชายและเด็กหญิงนั้นถือเอาการเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศเป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ตามทั้งสองเพศก็เข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศไม่พร้อมกัน โดยที่เด็กหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นก่อนเด็กชาย ประมาณ 1-2 ปี โดยนับตั้งแต่การมีประจำเดือนครั้งแรกของเด็กหญิง และการหลั่งอสุจิเป็นครั้งแรกของเด็กชาย ถึงกระนั้น การเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศของแต่ละคน แม้จะเป็นเพศเดียวกันก็อาจจะไม่พร้อมกันก็ได้ บางคนอาจจะเริ่มเร็ว บางคนอาจจะเริ่มช้า แม้เป็นการ

เปลี่ยนแปลงทางด้านอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่นอาหาร ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อากาศ และสภาพแวดล้อมอื่น

การพัฒนาทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นเป็นผลต่อเนื่องมาจากวัยแรกเริ่ม และอาจทวีความรุนแรง ขึ้นบ้างความรู้สึกรักของเด็ก จะเป็นแบบตรงไปตรงมา ไม่สามารถเก็บความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบได้ เด็ก วัยรุ่นยังมีความเคลือบแคลงสงสัยตนเองในเรื่องต่างๆ อยู่ในบางสถานการณ์จะมีพฤติกรรมแสดงความเป็นคนมีเหตุผล แต่บางครั้งก็มีพฤติกรรมตามใจตนเอง เป็นเหตุให้เกิดความสับสนและขาดความเชื่อมั่นในตนเองดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครอง ตลอดจนครูอาจารย์ที่จะให้คำแนะนำสั่งสอน ชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำผลของการกระทำของบุคคลต่าง ๆ ที่มีให้เห็นเป็นตัวอย่างใน สังคม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีวิธีนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจตนเอง มีความพยายามในการปรับตัวและสามารถลดความตึงเครียดที่เกิดขึ้นได้อย่างไรก็ตามอาจสรุปได้ว่าการที่เด็ก วัยรุ่นมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายอาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่อไปนี้

1. สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเป็น ประการหนึ่งที่ทำให้เด็กวัยรุ่นมีอารมณ์ขุ่นมัวง่าย อารมณ์ไม่คงเส้นคงวา เพราะเด็กมีความกังวลใจใน บุคลิกภาพของตนเอง เช่น ความอ้วน ความสูง ความเตี้ย ความผอม การมีสิบบนหน้า เสียงที่เปลี่ยนไป เนื่องจากสัดส่วนที่เปลี่ยนไปจากวัยเด็กและมีรูปร่างลักษณะใกล้เคียงกับผู้ใหญ่ทำให้เด็กสนใจตนเอง มากขึ้นต้องการเลียนแบบผู้ใหญ่ทั้งพฤติกรรมและการแต่งกาย แต่ผู้ใหญ่มักไม่เห็นด้วยเนื่องจากไม่ ต้องการให้เด็กแสดงความเป็นหนุ่มหรือเป็นสาวเร็วเกินไป จึงทำให้เด็กวัยรุ่นมีข้อขัดแย้งกับพวก ผู้ใหญ่ในเรื่องการแต่งกายหรือการแสดงออกทางพฤติกรรมเสมอ

2. สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะภายใน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานของต่อมไร้ ท่อ ซึ่งเป็นตัวการที่ทำให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะภายในทำให้ เด็กวัยรุ่นมีพลังงานมาก และไม่ค่อยใช้พลังงานที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ เด็กวัยรุ่นบางคนอาจใช้เวลา ส่วนตัวอยู่กับเพื่อนฝูงในการช้อปปิ้งหรือเล่นกีฬา หรือเตร็ดเตร่ตามศูนย์การค้า ซึ่งบางครั้งไม่เป็นที่ พอใจของผู้ใหญ่ จึงมีการต่อว่า ชักถาม ทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นในบ้านซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กยิ่งหนีออก จากบ้านและเพิ่มปัญหาความขัดแย้งมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นเมื่อต่อมเพศเริ่มทำงาน เด็กวัยรุ่นจะเริ่ม สนใจเพศตรงข้าม มีการแต่งกายที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง มีพฤติกรรมที่เรียกร้องความ สนใจจากเพศตรงข้าม พฤติกรรมเหล่านี้ บางครั้งก็เป็นที่ยึดหูขัดตาของผู้ใหญ่ที่พบเห็น

3. การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ เนื่องจาก การที่เด็กวัยรุ่นเริ่มก้าวสู่การเป็น ผู้ใหญ่จำเป็นต้องเรียนรู้ถึงการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น การวางตัวในสังคม การแต่งกาย ความ รับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย การแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

เพื่อนและของผู้ใหญ่ สิ่งเหล่านี้มีผลให้เด็กวัยรุ่นมีความอึดอัดใจ คับข้องใจ เนื่องจากไม่มีความแน่ใจว่า ตนจะกระทำได้ดีหรือไม่

อีริกสัน (Erikson, 1963) นักจิตวิทยาสังคมชาวอเมริกันที่ให้ความสำคัญของสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางจิตใจที่มีผลต่อบุคลิกภาพของมนุษย์ กล่าวถึง การพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ ในช่วงวัย 12-18 ปี ว่าเป็นช่วงวัยที่สามารถหาเอกลักษณ์ของตนเองได้ (Identity) และมีลักษณะของความปรารถนาที่จะเป็นเหมือนผู้หนึ่งผู้ใดในสังคม (Identification) ซึ่งหมายถึง ขบวนการของการเลือก คุณลักษณะบางอย่างของผู้อื่นมาใช้เป็นเอกลักษณ์ของตน และส่วนใหญ่รูปแบบคือ พ่อแม่และญาติพี่น้องในบ้าน หรือจากครูอาจารย์ในโรงเรียนการลอกเลียนแบบนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นเฉพาะทางดีเสมอไป เด็กวัยรุ่นที่ได้รับประสบการณ์ที่รุนแรง โหดร้ายในชีวิต อาจจะได้รับเอาคุณสมบัติที่แข็งแกร่ง ก้าวร้าว รุนแรงมาไว้ได้ เด็กวัยนี้จะเริ่มต้องการคนสนใจเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึก ต้องการ แสดงให้พ่อแม่เห็นว่าเขาพึ่งพิงตนเองได้ และจะมีความรู้สึกที่ภาคภูมิใจในตนเอง อุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กวัยรุ่นไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้นั้น คือการที่ยังต้องอาศัยเงินของพ่อแม่ การไม่มีอิสรภาพทางการใช้จ่ายจึงทำให้เกิดความคับข้องใจ นอกจากนั้น فروยด์ (Freud) เจ้าของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psycho Analysis) ยังได้กล่าวว่า ความสำคัญของปมออดิปุสคอมเพล็กซ์ (Oedipus Complex) นั้น ส่งผลมาถึงช่วงวัยรุ่นตอนต้นเป็นอย่างมาก การที่เด็กชายมีความรู้สึกรักแม่ หวงเห่นแม่ ใฝ่ฝันได้พัฒนาการมาเป็นความสนใจ ในเพื่อนหญิงจากการศึกษาพบว่า เพื่อนหญิงคนแรกของเด็กวัยรุ่นจะมีคุณลักษณะบางอย่างที่ทำให้เขานึกถึงแม่อาจเป็นรูปร่าง หน้าตา น้ำเสียง ความสามารถในการปรุงอาหาร ร้องเพลง หรือแม้กระทั่งการมีอาชีพเดียวกันกับพ่อแม่ ในทำนองเดียวกัน ฝั่งชายคนแรกของเด็กวัยรุ่นหญิงมักมีคุณสมบัติบางประการที่คล้ายคลึงกับพ่อ เช่น ท่าทาง อาชีพ ลักษณะนิสัย หรืออารมณ์ นอกจากนั้น วัยนี้ยังเต็มไปด้วยพลังของความต้องการทางเพศ (Sexual Instinct) ที่อยู่ใต้อำนาจของมโนธรรมความถูกต้อง ศีลธรรม และระเบียบของสังคม (Super Ego) เด็กวัยรุ่นจะมีความรู้สึกผิดละอาย และเป็นบาปที่มีความต้องการทางเพศเกิดขึ้น และมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับเรื่องเพศเป็นอย่างมาก

นักจิตวิทยาหลายคน ที่พยายามศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ และมีความเห็นตรงกันว่า สติปัญญาของมนุษย์จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ระหว่างอายุ 18-20 ปี และยังพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญาของเด็กกับตัวแปรอื่นอีกหลายตัว ได้แก่

1. ปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว เช่น ความรัก ความผูกพัน การดูแล เอาใจใส่เด็กในบ้าน เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงหรือต่ำได้

2. วัฒนธรรมในสังคมไทยมีการอบรมสั่งสอนให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ ไม่ให้เถียงต่อปากต่อคำ ไม่ขัดแย้งเมื่อผู้ใหญ่ให้ข้อคิดเห็น สิ่งเหล่านี้มีส่วนทำให้เด็กไทยไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์และมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ช้ากว่าเด็กทางยุโรปและอเมริกา

3. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว จากสถิติพบว่า การตายของเด็กทารกมักเกิดขึ้นในครอบครัวที่รายได้น้อยกว่าครอบครัวที่มีรายได้สูง ยิ่งกว่านั้น เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าและมีอัตราการก่ออาชญากรรมสูงกว่าครอบครัวที่มีรายได้สูง

4. ขนาดของครอบครัว จากการสำรวจและทดสอบโดยทั่วไป พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวขนาดเล็ก จะมีสติปัญญาสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวขนาดใหญ่ ทั้งนี้ เพราะครอบครัวขนาดเล็ก ดูแลเอาใจใส่ลูกหลานในครอบครัวได้ดีกว่าครอบครัวขนาดใหญ่ นอกจากนี้ ยังพบว่า เด็กในรุ่นลูกหลาน เหลนจะมีสติปัญญาสูงกว่ารุ่นพ่อ รุ่นปู่ ทั้งนี้เนื่องจากผลกระทบของสิ่งแวดล้อม

เพียเจต์ (Piaget, 1997) ได้ทำการทดลองวัดระดับสติปัญญาของบุคคลในวัยต่าง ๆ พบว่า เมื่อวัดความสามารถทางเชาว์ปัญญาบุคคลอายุ 17 ปี พบว่า ความสามารถที่มีอยู่ทั้งหมดนั้น 20% เป็นความสามารถที่มีตั้งแต่อายุได้ 1 ปี 40% เมื่ออายุ 4 ปี 80% เมื่ออายุ 8-13 ปี 92% และที่เหลือเกิดเมื่ออายุ 17 ปี ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายประเด็นที่เป็นจามิน บลูม (Benjamin Bloom) กล่าวเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่ถูกต้องให้เด็กเพราะสติปัญญา ส่วนใหญ่จะพัฒมากในระยะแรกของชีวิต ในระยะวัยรุ่น เด็กจะมีความสามารถเพิ่มขึ้นหลายอย่าง มีความสนใจและมีเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น สามารถแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความกระตือรือร้นสูงสามารถใช้ความคิดที่มีเหตุผลจากการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ในสังคมทำให้เด็กวัยนี้มีความพยายามที่จะปรับปรุงบุคลิกภาพตนเอง เพื่อสร้างความเชื่อถือให้กับคนทั่วไป เรียก ความสามารถทางสมองในช่วงอายุ 11-15 ปีนี้ว่า ขั้นปฏิบัติการนามธรรม (Formal Operations) เป็นความสามารถในการใช้เหตุผล เห็นค่าตรงความเป็นจริง เห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ และสามารถใช้ความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซิลเวีย ออปเปอร์ (Sylvia Oppen) ได้ศึกษาวิจัยทฤษฎีนี้ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กกรุงเทพฯ 50 คน และเด็กอายุ 54 คน มีอายุระหว่าง 6-11 ปี หลังจากทดสอบโดยใช้งานทดสอบของ Piaget และคำถามที่เด็กตอบให้เป็นคำถามแบบเดียวกับการศึกษาเด็กสวิส ในประเทศสวิสเซอร์แลนด์ จากข้อค้นพบสนับสนุนความคิดของ Piaget ที่ว่า ขั้นพัฒนาการนั้นเป็นสากล เด็กต่างจังหวัดนั้นมีพัฒนาการช้ากว่าเด็กสวิส - 3 ปี เด็กไทยทั้ง 2 กลุ่ม ไม่สามารถพัฒนาถึงขั้นนามธรรมได้ในระดับอายุเดียวกันกับเด็กสวิสคือ 11 ปี ซึ่งออปเปอร์สรุปได้ว่าตัวแปรที่ทำให้เกิดความแตกต่างนั้นคือ ความเจริญของบ้านเมือง และการอบรมเลี้ยงดู (พรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ 2536, หน้า 124)

2.2.4 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้

2.2.4.1 ปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้

ได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีโอกาสคิด ทำ สร้างสรรค์ โดยที่ครูช่วยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อและสาระการเรียนรู้ร่วมกัน
2. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมทางร่างกาย และจิตใจ และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
3. สาระการเรียนรู้มีความสมดุลเหมาะสมกับวัย ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ผลการเรียนรู้จากสาระและกระบวนการ จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุขในการเรียน
4. แหล่งเรียนรู้มีหลากหลายและเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้า หาความรู้ตามความถนัด ความสนใจ
5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครู และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ห่วงใย มีกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ คือ แลกเปลี่ยนความรู้ ถักทอความคิด พิชิตปัญหาร่วมกัน
6. ศิษย์มีความศรัทธาต่อครูผู้สอน สาระที่เรืรวมทั้งกระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนใฝ่รู้มีใจรักที่จะเรียนรู้ ทั้งนี้ครูต้องมีความเชื่อว่าศิษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
7. สาระและกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเองของผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถนำผลจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง
8. กระบวนการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายอื่น ๆ เช่น ชุมชน ครอบครัว หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกันให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้

2.2.4.2 การเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อมศึกษา

ตามปรัชญาสากลเบลเกรด จากองค์กรยูเนสโก (UNESCO, 1976, p.5) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ว่า

1. ความตระหนัก (Awareness) ให้มีความตระหนักและความรู้สึกไวต่อเรื่องสิ่งแวดล้อมทั้งหมด รวมถึงปัญหาเกี่ยวข้อง

2. ความรู้ (Knowledge) ให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานทางสิ่งแวดล้อม
3. เจตคติ (Attitude) ให้มีค่านิยมและความรู้สึกสนับสนุนในเรื่องสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งจะเข้าร่วมในการป้องกันและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม
4. ทักษะ (Skill) ให้มีทักษะในการแก้ไขปัญหาทางสิ่งแวดล้อม
5. ความสามารถในการประเมินผล (Evaluation Ability) รู้จักประเมินผลมาตรการทางสิ่งแวดล้อม รวมทั้งศึกษาโครงการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางนิเวศวิทยา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และการศึกษา
6. การเข้ามามีส่วนร่วม (Participation) มีความรับผิดชอบต่อการหาวิถีที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2525, หน้า 28) มีจุดประสงค์ดังนี้

เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในด้านอนามัย ประชากร การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึง สภาพปัญหา กระบวนการแก้ปัญหาและสามารถนำประสบการณ์เหล่านี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต จึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานและปฏิบัติตนได้ถูกต้องในด้านสุขภาพอนามัยทางร่างกายและจิตใจทั้งส่วนบุคคล และส่วนรวม
2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมและธรรมชาติ มีนิสัยใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
3. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง
4. มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
6. มีความเข้าใจเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
7. เข้าใจหลักของการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติในขอบเขตแห่งสิทธิเสรีภาพ
8. มีความภูมิใจในความเป็นไทย และความเป็นเอกราชของชาติ เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

นักศึกษาหลายท่าน ได้เสนอความคิดเห็นและแนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน ดังนี้

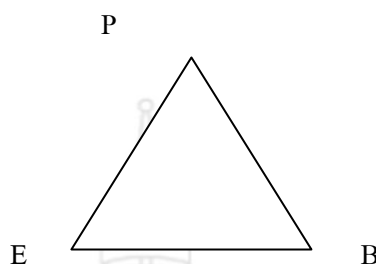
ถวิล ธาราโกชน(2532, หน้า 46) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิตของคนเรา และเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการพัฒนามนุษย์ มนุษย์ทุกคนจะมีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวจากคำสั่งสอนของบุคคลในครอบครัว บุคคลอื่น การสังเกต และจากสภาพแวดล้อม ซึ่งคนจะรับรู้สิ่งต่าง ๆ และสามารถคิดหาเหตุผลเองได้เสรี พงศ์พิศ(2537, หน้า 16) กล่าวถึงการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีรากฐานอยู่ที่ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้แยกแยะระหว่างการเรียนรู้กับวิถีชีวิต การเรียนรู้และการปฏิบัติ เนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว กระบวนการดังกล่าวเกิดจากท้องถิ่นเหมาะสมกับท้องถิ่น ช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ องค์ประกอบสำคัญก็คือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน การปฏิบัติอย่างผู้รู้ การอบรมในบริบทสังคมวัฒนธรรมที่เป็นอยู่จริง กระบวนการนี้ได้ถูกปรับตามสภาพการณ์ที่สังคมเปลี่ยนไป การคมนาคม การติดต่อสื่อสารที่สะดวกยิ่งขึ้น ทำให้การไปมาหาสู่การศึกษาดูงาน ก็ปรับเปลี่ยนตามความต้องการและสภาพการณ์ที่เป็นจริงของชาวบ้านในท้องถิ่นแต่ละแห่ง

วุฒิชัย จานง(2523, หน้า 40) กล่าวถึงผลของการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ผลของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดจากการฝึกอบรม หรือกระบวนการเรียนรู้บางอย่าง
2. ผลของการฝึกฝนซ้ำเป็นการสะสมความรู้อย่างต่อเนื่อง ย่อมเป็นประสบการณ์ที่มีค่าสำหรับการเรียนรู้สิ่งใหม่
3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะ ที่ค่อนข้างที่ถาวรหรือเกิดเป็นนิสัย
4. การเรียนรู้ไม่อาจมองเห็นหรือสังเกตได้โดยตรง แต่จะทราบได้ก็ต่อเมื่อเห็นการแสดงออกในรูปของการปฏิบัติทางด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคติ

ในประเด็นเดียวกัน แบนดูรา(Bandura) (ไพบูลย์ เทวรักษ์, 2546, หน้า 149) กล่าวว่าไว้ว่า การเรียนรู้ ไม่จำเป็นต้องมีการพิจารณาในเรื่องของการแสดงออกแต่ให้คำนึงถึงการได้มาซึ่งความรู้ใหม่ ซึ่งถือว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นมาแล้ว แม้ว่าจะไม่มีการแสดงออกก็ตาม ถือเป็นการเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในโดยไม่จำเป็นต้องมีการแสดงออก การรับรู้การแลกเปลี่ยนแนวความคิดกับคนอื่นทั้งภายในและภายนอกชุมชน การเรียนรู้ของชุมชนมีเงื่อนไขอยู่หลายด้านส่วนหนึ่งมาจากการเรียนรู้ของบุคคลภายในชุมชนสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจเงื่อนไข และแรงกระตุ้นจากภายในและภายนอกเป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นไม่อาจสังเกตได้โดยตรง แต่ต้องอาศัยพื้นฐานความเชื่อต่าง ๆ ว่าสิ่งนั้นได้เกิดการเรียนรู้ขึ้นมาโดยการวัดและตรวจสอบทางอ้อม เช่น การเรียนรู้การจัดการต่าง ๆ ที่ได้รับการฝึกอบรมของหน่วยงานราชการ การดูงานหมู่บ้านอื่น เป็นต้น อย่างไรก็ตามเมื่อมีการรับรู้ข้อมูลก็ทำให้เกิดแนวคิดในการจัดการชุมชนของตนเองได้ แต่บางครั้งแม้ว่าสมาชิกของชุมชนจะได้เรียนรู้ถึงวิธีการจัดการของหมู่บ้านมาแล้วก็ตาม แต่อาจไม่สามารถนำวิธีการดังกล่าวมาจัดและความเหลื่อมล้ำทางการ

เรียนรู้ของปัจเจกชนในชุมชนนั้น ซึ่งในที่นี้ถือได้ว่า สมาชิกในสังคมของเรา มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ตัวบุคคล สภาพสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรม องค์ประกอบทั้งสามนี้ จะทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์ กันตลอดเวลา ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบ 3 ประการของสมาชิกในสังคม

ทั้ง 3 ประการมีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมทางสังคมของคนคือ ตัวบุคคลมีความสามารถในการรับรู้ มีความคิด ความ เชื่อพื้นฐานต่าง ๆ จะประสานสัมพันธ์กับการแสดงออกของบุคคลนั้น ซึ่งเป็นผลย้อนกลับให้บุคคลปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามตัวแบบ ส่วนสิ่งแวดล้อมทางสังคมก็มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของคนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา คือภูมิปัญญาของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่มีเงื่อนไขอื่น ๆ ในตัวมนุษย์และแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่ต่างกันไป ทำให้มีองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้สังคมทั้ง 3 ประการ คือ บุคคล สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อกัน แต่น้ำหนัก ความเข้มของอิทธิพลไม่เท่ากัน เช่น เวลา สถานที่ และเหตุการณ์ จะเป็นตัวแปรสำคัญ รวมทั้งอิทธิพลของการเสริมแรง ซึ่งเป็นการจูงใจให้บุคคล เพิ่มหรือลดพฤติกรรมต่าง ๆ โดยมีต้น แบบที่คนส่วนมากจะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางการประเพณีร่วมกับผู้อื่น เช่นวัฒนธรรม ประเพณีศาสนา เป็นต้น

คราว (Crow) (บุษบง จันทเลิศ , 2539 , หน้า 18) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับ การเรียนรู้เปลี่ยนแปลง ว่าการเรียนรู้ทำให้บุคคลมีการปรับตัวทั้งในด้านส่วนตัวและด้านสังคม แนวคิดของการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องของการเรียนรู้โดยตรง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องของการเรียนรู้โดยตรงถือว่ามี การเรียนรู้เกิดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้

สุกันยา แสงสุวรรณ(2542, หน้า 154) กล่าวว่า มินักการศึกษา นักการเมืองชาวฝรั่งเศส กล่าวถึง การเรียนรู้ว่ามนุษย์จะต้องดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคม อันประกอบด้วย ระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเป็นข้อบังคับของสังคม มนุษย์จึงต้องเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ การเรียนรู้จะต้อง

เรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ส่วนนักจิตวิทยา นักศึกษาชาวอเมริกันกล่าวว่า การมีชีวิตอยู่รอดอยู่ได้ จำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเองว่า มีธรรมชาติเป็นอย่างไร ต้องเรียนรู้สิ่งแวดล้อมได้ การเรียนรู้ของชีวิตจึงเป็นการเรียนรู้วิธีการดำรงอยู่นั่นเอง อีกทั้งยังต้องเรียนรู้ด้วยว่าดำรงชีวิตอย่างไรจึงจะมีความสุข นั่นคือ ต้องเรียนรู้วิธีที่จะพัฒนาพลังธรรมชาติที่มีอยู่ในตัว ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ทุกทิศทุกทาง อันได้แก่พลังความสามารถทางร่างกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสังคม

ความรู้ (Knowledge) เป็นความสามารถทางปัญญา ของบุคคลที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ดังนี้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ(2536, หน้า 218) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึงการเข้าใจ ความได้นำไปใช้ได้สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผลได้ พฤติกรรม การเรียนรู้ในด้านความรู้ เป็นพฤติกรรมจากระดับง่ายไปถึงระดับซับซ้อน เช่น จากความสามารถจำได้ ระลึกได้ วิเคราะห์ได้ ประเมินผลได้

อเนก เพียรอนุกุลบุตร (2532, หน้า 256-280) จำแนกความรู้ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ความรู้เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง วิธีการ และความคิดรวบยอด ซึ่งแต่ละประเภทสามารถแบ่งย่อย ๆ ได้ดังนี้

1. ความรู้ในเนื้อเรื่องเฉพาะ (Knowledge of Specifics) เช่น จำสิ่งที่ป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้ ความรู้ในขั้นนี้ ได้แก่

1) ความรู้คำศัพท์เฉพาะ (Knowledge of Terminology) มุ่งกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ คำศัพท์ สัญลักษณ์บางอย่าง(ทั้งที่เป็นภาษาและมิใช่ภาษา) รวมทั้งสัญลักษณ์ที่ยอมรับกัน

2) ความรู้ในข้อเท็จจริงบางอย่าง (Knowledge of Specific Facts) มุ่งกำหนดให้ผู้เรียนในเรื่องวัน เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ โดยครอบคลุมทั้งที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง เช่น วันที่แน่นอน หรือลักษณะเชิงปริมาณ เช่น ช่วงเวลาโดยประมาณ

2. ความรู้ในเรื่องวิธีการจัดการกระทำโดยเฉพาะเรื่อง (Knowledge of Ways and Means of Dealing with Specifics) ได้แก่ ความรู้เรื่องวิถีทาง วิธีการจัดระเบียบ รวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมที่มีอยู่ระหว่างความรู้เฉพาะสิ่งกับความรู้ในเรื่องทั่วไป ได้แก่

1) ความรู้ในเรื่องระเบียบประเพณี (Knowledge of Conventions)

2) ความรู้เรื่องแนวโน้มและลำดับเหตุการณ์ (Knowledge of Trends and Sequence)

3) ความรู้เรื่องประเภทและจำพวก (Knowledge of Classifications and Categories)

4) ความรู้เรื่องเกณฑ์ (Knowledge of Criteria)

5) ความรู้เรื่องระเบียบวิธีการ (Knowledge of Methodology)

3. ความรู้ที่เป็นสากลและนามธรรมในสาขาต่าง (Knowledge of the Universals and Abstractions of a Field) ได้แก่ความรู้ในเรื่องกฎ ทฤษฎี โครงสร้าง คือ

1) ความรู้เรื่องหลักและข้อสรุป(Knowledge of Principles and Generalization)

2) ความรู้เรื่องทฤษฎีและโครงสร้าง(Knowledge Theories and Structures)

คำว่า “การเรียนรู้” มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เปลื้อง ณ นคร(2532, หน้า 330) และชูชีพ อ่อน โคนสูง(2535, หน้า 67) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมประการหนึ่งประการใดเนื่องมาจากการประสบการณ์และเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร นอกจากนี้การเรียนรู้ยังรวมถึงการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน

การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2541, หน้า 136) มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกหรือทางลบ คือ ในด้านดีหรือด้านไม่ดีก็ได้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลจากการเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ความคิด และความเข้าใจ ด้านจิตใจและด้านการกระทำ

1) การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิดและความเข้าใจ (Cognitive) คือการเปลี่ยนแปลงทางปัญญา คือมีความรู้ความเข้าใจดีขึ้น มีความรู้กว้างขึ้น

2) การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ(Affective) เป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม การมุ่งใจ แนวความคิด เป็นต้น

3) การเปลี่ยนแปลงด้านการกระทำ (Psychomotor) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางทักษะหรือความชำนาญ

2. เกิดจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้มิใช่การฝึกหัด

3. มีลักษณะค่อนข้างถาวร

สุชา จันทน์เอม(2545, หน้า 152) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องและดีกว่าเดิม และนอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้ที่ว่า พฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ไม่ใช่จากตัวบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจากคำกล่าว นี้ การเรียนรู้เกิดได้ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้โดยได้ร่วมกระทำโดยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือได้ลงมือกระทำสิ่งที่เรียนรู้นั้นจริง

2. การเรียนรู้ที่แท้จริงจะมีได้เมื่อผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ หรือได้รับสิ่งที่ตนต้องการ ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าการเรียนรู้จะเริ่มเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีความสนใจ หรือมีความต้องการในบางสิ่งบางอย่าง ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมอย่างตั้งอกตั้งใจ เพราะมีความสนใจในสิ่งนั้น หรือได้รับสิ่งที่ตนต้องการ

3. การเรียนรู้เก่าหรือประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วจะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ขึ้น โดยเฉพาะกับประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วนั้นเป็นสิ่งที่สมปรารถนาและ น่าตื่นเต้น การเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่สะสมขึ้นเนื่องจากประสบการณ์ก่อน ๆ หรือที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ก่อน ๆ นี้ เป็นหลักสำคัญของการเรียนรู้ทุกชนิด

4. การเรียนรู้ทักษะและทัศนคติใหม่ ๆ เป็นเรื่องของบุคคลแต่ละคนจะต้องเรียนรู้คนเราอาจเรียนรู้เป็นหมู่เป็นกลุ่มได้ แต่การเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิดเห็นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล

5. การสอนเป็นการแนะแนวที่จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักช่วยตัวเอง เป็นการแนะแนวทางให้การเรียนดำเนินไปด้วยดี

สรุปได้ว่า การเรียนรู้หมายถึง การเกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงพฤติกรรม อันเนื่องมาจากประสบการณ์จากภายนอก ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การเรียนรู้ หมายถึง การใช้ความพยายามอย่างสม่ำเสมอในการศึกษาหาความรู้ด้วยความขยันขันแข็ง รับผิดชอบ อดทน มีความมานะบากบั่น ไม่ทอดทิ้งการศึกษาเล่าเรียน การใฝ่รู้เป็นประโยชน์ต่อผู้ใฝ่เรียนรู้ซึ่งช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในเรื่องของการเรียน

บุคคลที่เกิดการเรียนรู้ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ บลูม (Bloom, 1956, 90) ซึ่งสามารถจำแนกพฤติกรรมการเรียนรู้ออกเป็น จำพวก ดังนี้

1. พฤติกรรมทางสมอง (Cognitive Domain) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ความคิด การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้ ซึ่งผลของการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถในทางสมองทั้งสิ้น เมื่อบุคคลเรียนรู้สร้างความคิดรวบยอดใหม่ๆ ขึ้นย่อมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งต่างๆ มากขึ้น สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้

พฤติกรรมประเภทนี้ได้แก่ การเรียนรู้ข้อเท็จจริง การเรียนรู้ความคิดรวบยอดหรือสังเขป (Concept) การเรียนรู้หลักการหรือกฎเกณฑ์ และการเรียนรู้แก้ปัญหาตามลำดับเพราะความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นสิ่งจำเป็นสูงสุดของมนุษย์

2. พฤติกรรมด้านกล้ามเนื้อและประสาท หรือด้านทักษะ และการใช้วัยวะต่าง ๆ (Psychomotor Domain) เป็นการเรียนรู้ให้เกิดความชำนาญหรือทักษะในการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ เช่น

ทักษะในการอ่าน การพูด การเขียน การทำการฝีมือ การเล่นดนตรี การฟ้อนรำ กีฬา การคำนวณ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงในด้านความชำนาญนี้เกิดทักษะทางร่างกาย และทางจิตหรือทักษะทางอารมณ์ อาจจำแนกทักษะได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) ทักษะทางกลไกการสัมผัส (Sensor Motor Skills) เป็นกลไกที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ ไม่ซับซ้อนมากนัก มักเกี่ยวข้องกับการใช้กล้ามเนื้อและข้อต่อ เช่น การเดินรำ การทำการฝีมือ การเล่นกีฬา เป็นต้น

2) ทักษะทางกลไกการเรียนรู้ (Perceptual Motor Skills) เป็นทักษะที่มีความซับซ้อนมากกว่าประเภทแรก เพราะเกี่ยวข้องกับการเรียงของความจำ และการคิด จะต้องเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น การวาดภาพ การจินตนาการ การจำ เป็นต้น

3. พฤติกรรมด้านอารมณ์ หรือด้านความคิด และด้านจิตใจ (Affective Domain) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ หรืออารมณ์ หรือความรู้สึก ได้แก่ การทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ เกิดรสนิยม เกิดเจตคติ และค่านิยม หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน เช่น ความภูมิใจ ความศรัทธา ความซาบซึ้ง การเห็นคุณค่า ฯลฯ ล้วนเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น มิใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (กันยา แสงสุวรรณ, 2542, หน้า 154-156)

จากการสังเกตการณ์ การเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน ทำให้ทราบว่าการเรียนรู้มิใช่การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมภายนอกที่เรามองเห็นได้ด้วยตาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังรวมไปถึงพฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยกระบวนการทางจิตใจด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้าน ความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรมการปฏิบัติตนต่อสิ่งแวดล้อมเช่นตื่นนอนแต่เช้าทุกวัน การไปโรงเรียน แะ ไปทำงานทุกวันอย่างสม่ำเสมอ ว่างทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือ ทำ านอดิเรก การมีความมานะ บากบั่น อดทนต่ออุปสรรคและความยากลำบากในการเรียนและการทำงาน การศึกษาค้นคว้า สอบถาม หากความรู้ยังไม่พอ การแนะนำเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิดให้ช่วยในการเรียนและการทำงาน การช่วยเหลืองานของเพื่อนหรือครู เเท่าที่จะช่วยได้ การช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง เพื่อนบ้าน การให้ความร่วมมือในการทำงานของหมู่คณะ

2.2.4.3 การเรียนรู้ทางสังคม

การเรียนรู้ทางสังคมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญต่อชีวิตของเรา ตั้งแต่เกิดจนตาย ลักษณะการเรียนรู้ทางสังคมของกลุ่มเด็กเร่ร่อนก็เช่นกัน มีพฤติกรรมที่เหมือนๆ กัน คุณค่าทัศนคติ ค่านิยมและวัฒนธรรมต่างๆ คล้ายกันเพื่อให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกันในกลุ่มได้ ในชีวิตเด็กเร่ร่อนของตามถนนนั้น มีการเรียนรู้ที่มีได้เกิดจากการสอนโดยตรงแต่เกิดจากการปฏิบัติตามทางสังคมหรือวิถี

ชีวิตเช่น ลูกผู้ชายหรือผู้หญิงพอรู้เรื่องก็จะติดตามแม่ออกไปขายดอกไม้ ขายเครื่องประดับ ถีตเตอร์ เมื่อเติบโตก็จะทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ได้ ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้ไม่มีการสอนกันโดยตรงแต่เป็นการเรียนรู้จากการเลียนแบบ การสังเกตและลองทำตาม การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า การเรียนรู้ทางสังคม ซึ่ง ถวิล ชาราโกชน(2532, หน้า 23-27) กล่าวว่า บุคคลเมื่อเกิดมาและเติบโตก็จะมีการเรียนรู้ที่ต่าง ๆ รอบตัว โดยเริ่มจากการเลียนแบบพฤติกรรมของพ่อแม่ ญาติพี่น้องแล้วรับเอามาเป็นแบบมาตรฐานของตน ต่อมาเด็กเติบโตก็จะได้รับการฝึกอบรมจากสถาบัน การศึกษาจากเพื่อน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ สถาบันศาสนาและสื่อมวลชน สถาบันต่าง ๆ เหล่านี้เป็นหน่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ในทุกช่วงอายุ เพราะมนุษย์ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในสภาวะการณปัจจุบัน ความจำเป็นของการศึกษายังคงดูชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต และความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ นับว่า จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น เกินกว่าที่จะใช้ความรู้ที่สะสมมาเมื่อสมัยอยู่ในวัยเรียนมาช่วยได้ การศึกษาที่บุคคลได้รับเมื่ออยู่ในช่วงวัยเรียนนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของชีวิตเท่านั้น อาจเรียกว่าเป็นพื้นฐานหรือเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้บุคคลแสวงหาความรู้ได้ต่อไป ซึ่งช่วงชีวิตหลังวัยเรียนเป็นช่วงชีวิตที่ยาวนานกว่าการศึกษาหลายเท่า ประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการที่ประชาชนจะต้องได้รับการศึกษาตลอดชีวิตเป็นอย่างมาก

อุดม ส้าองกุล(2524, หน้า 22 - 24) กล่าวว่า วิธีการเรียนรู้ทางสังคม สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. การปั้นพฤติกรรม เป็นการจูงใจสอนให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่ผู้สอนต้องการ โดยใช้หลักการเสริมแรงเข้าช่วยเช่น การให้รางวัล คำชมเชย
2. การเรียนรู้โดยบังเอิญ ซึ่งตัวแทนสังคมไม่ได้ตั้งใจที่จะอบรมสั่งสอน
3. การเลียนแบบเป็นการยอมรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุดังนี้

- 1) เกิดจากความใกล้ชิดสนิทสนมมีโอกาสให้ความรัก ความอบอุ่น ความต้องการทางกาย ซึ่งทำให้เกิดความพอใจและมีความสุข เกิดการเลียนแบบ
- 2) เกิดจากความคล้ายคลึงกันตั้งแต่หนึ่งอย่างขึ้นไป เช่น อายุใกล้เคียงกันอยู่ในจังหวัดเดียวกันหรือค่านิยมบางอย่างเหมือนกัน
- 3) เกิดความรู้สึกรักที่เรียกว่าพลอยได้รับไปด้วย คือ เกิดความพอใจในผล การกระทำของผู้อื่น และเกิดจากความพอใจเมื่อมีใครมาบอกว่าทำอย่างนั้นอย่างนี้ดี ในทำนองเดียวกัน สมบูรณ์ ศาเลาชีวิน(2526, หน้า 168-181) ได้สรุปการเรียนรู้ทางสังคมว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ทารก จนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่หรือวัยชรา เป็นการเฝ้าในการที่จะปรับตัวให้เข้ากับ

กลุ่มหรือสังคมที่บุคคลดำรงชีวิตอยู่ ตั้งแต่ครอบครัว เพื่อนบ้าน โรงเรียน จนกระทั่งในวงกว้างที่ประกอบอาชีพ อันเป็นการเรียนรู้ถึงแบบแผน ค่านิยม หรือแนวคิดในการดำรงชีวิต ซึ่งในขั้นตอนต่างที่จะเรียนรู้สังคมนั้น คนเราอาจประสบปัญหาปัญหาที่จะต้องแก้ไข ซึ่งจะต้องเกิดการคิดทดลองหาวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านั้น นอกจากจะคิดด้วยตนเองแล้วยังต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมเพื่อให้การแก้ปัญหาเหล่านั้นเกิดความพอใจแก่ตนเองและสังคม

2.2.4.4 เครื่องมือการเรียนรู้

เครื่องมือการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดของเด็กเร่ขายของคือ เครื่องมือครอบครัว เครื่องมือญาติและกลุ่มเพื่อน ซึ่งถือเป็นกลุ่มตามธรรมชาติและมีความสัมพันธ์กับเด็กใกล้ชิดที่สุด ลักษณะของเครื่องมือการเรียนรู้ของเด็กเร่ขายของนั้น ส่วนใหญ่เป็นเพียงเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัญหาในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมถึงการพึ่งพากันเพื่อผลประโยชน์การศึกษา ความสัมพันธ์เป็นเครือญาติ

ชัยนต์ วรรณะภูติ(ม.ป.ป., หน้า 1-7) ได้เสนอแนะกรอบแนวคิดในการศึกษา เครื่องมือการเรียนรู้ว่า ในการพิจารณาระบบเครื่องมือการเรียนรู้จะต้องพิจารณาประเด็น คือ

1. หลักการและแนวคิดของเครื่องมือการเรียนรู้ เครื่องมือการเรียนรู้มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับเครือข่ายสังคมดังนี้ เครื่องมือการเรียนรู้ได้ไปทางสายสัมพันธ์กับกลุ่มองค์กรสถาบัน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งจากภายนอก และเครื่องมือการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับฐานการผลิตหรือการดำเนินชีวิตที่มีฐานปัญหาร่วมกันมีประสบการณ์ชีวิตหรือมีกิจกรรมร่วมกันเครื่องมือการเรียนรู้มีแม่ข่ายซึ่งอาจมีแม่ข่ายเดียวกันหรือแม่ข่ายเชิงซ้อน(แม่ข่ายหลายแม่ข่าย) โดยมีส่วนประกอบ3 ประการคือ มีภูมิปัญญาในการวิเคราะห์การมีคุณธรรม การที่แม่ข่ายอาจจะเป็นบุคคล กลุ่ม องค์กร และสถาบัน

ลักษณะของแม่ข่ายอาจจะมีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน และมีความสัมพันธ์บนพื้นฐานความเสมอภาคระหว่างกันเครื่องมือการเรียนรู้อยู่บนวิถีชีวิตหรือการปฏิบัติการทาง สังคม (สภาวะวิสัย) เช่น เขาดำเนินการอย่างไร มีความสัมพันธ์กับใคร ซึ่งสะท้อนอุดมการณ์ ค่านิยมที่สะท้อนในประเด็นคำถามที่ว่า คนทำอะไรในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติการทางสังคม ในฐานะที่เป็นฐานในการดำเนินชีวิต เป็นสาระ เนื้อหาที่ดำเนินชีวิต เป็นเป้าหมายที่มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิต และเป็นทางเลือก ที่เกิดจากการสรุปบทเรียน

2. กระบวนการเรียนรู้ มีลักษณะการเรียนรู้ ลักษณะ คือ

- 1) การเรียนรู้แบบดั้งเดิมเป็นการเรียนรู้ในมิติทางวัฒนธรรม เช่น การเรียนรู้โดยผ่านพิธีกรรม คติธรรม คำบอกเล่า เพลงชาวบ้าน และนิทาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี การเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิต และการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์จากผู้อื่นด้วย

2) การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับคนภายนอก เช่น จากนักวิชาการ นักพัฒนา จากภาครัฐและภาคเอกชนโดยผ่านเวทีชาวบ้านการศึกษาฐาน การแลกเปลี่ยน และการอบรมในรูปแบบต่าง ๆ และขั้นของการเรียนรู้ มี3 ระดับ คือ ขั้นของการคิดได้ขั้นของการแสวงหาความรู้และขั้นของการนำไปใช้

2.2.4.5 การตระหนักรู้ซึ่งเป็นผลที่มาจากการเรียนรู้

เกี่ยวกับความหมายของคำว่า ความตระหนัก (Awareness) ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ทัศนะไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

มนัส สุวรรณ(2532) กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึง รู้ประจักษ์ รู้ชัดเจน เมื่อนำมาใช้กับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมแล้ว มีความหมายรวมถึง 4 ประเด็นที่สำคัญคือ 1 รู้จริง 2 ซาบซึ้ง 3 การมีความรัก 4 ห่วงเห่น การมีความวิตกหรือห่วงใย และการ ทำจริงหรือปฏิบัติจริงในการสร้างความตระหนักในเรื่องที่ เกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบ ที่สำคัญ 4 องค์ประกอบคือ 1 ผู้ให้ 2 สิ่งที่จะให้ 3 วิธีที่จะให้ 4 ผู้รับ

ต่าย เชิญฉิ(2526) กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึงสภาพของความรู้สึกหรือความโน้มเอียงที่จะเลือกปฏิบัติ หรือ ไม่เลือกปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม และการเห็นคุณค่า หรือการเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

วินัย วีระวัฒนานนท์ (2535) กล่าวว่า ความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้สึกเห็นคุณค่า หรือ เห็นความสำคัญ ได้แก่ การรับรู้ การตอบสนอง การเห็นคุณค่าหรือเห็นความสำคัญการจัดระบบคุณค่า และการนำเอาคุณค่ามาสร้างเป็นลักษณะนิสัยประจำตัว เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม5 ด้าน ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ และเสียง

กู๊ด (Good) (1973, p.54, อ้างถึงใน ชุศักดิ์ วิทยาภักุ2537) กล่าวว่า ความตระหนักหมายถึงการกระทำที่แสดงว่าจำได้ มีการรับรู้การมีความรู้ หรือ มีความสำนึก หรือ ในอีกความหมายหนึ่ง ความตระหนัก เป็นภาวะการณ์ที่บุคคลเข้าใจ หรือสำเนียงถึงบางสิ่งบางอย่างของเหตุการณ์ หรือ วัตถุสิ่งของ ความตระหนักเป็นการแสดงออกถึงความสำนึก ความคิดเห็น หรือ การรับรู้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือ เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งด้วยการพูด เขียน หรืออื่นๆ โดยอาศัยระยะเวลา หรือ ประสบการณ์ หรือ สภาพแวดล้อมในสังคมเป็นสิ่งที่ช่วยในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมนั้น ๆ นั่นคือมีสิ่งเร้ามากระตุ้นกระตุ้นจึงเกิดตระหนัก การที่บุคคลได้รับทราบ และ รับรู้ว่ามีปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นในที่ที่ตนอาศัยอยู่ในเมืองในสังคม และมีความคิดตลอดจนการที่ต้องการจะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่อปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอดของสังคม และสิ่งแวดล้อม

อาจกล่าวโดยสรุปว่า ความตระหนัก(Awareness) หมายถึง รู้ประจักษ์ รู้ชัดเจนมีสำนึกหาเหตุผลในพฤติกรรมที่ได้กระทำลงไปเป็นผลที่เกิดจากการประเมินค่าการเห็นความสำคัญอันเป็นสิ่งที่

ได้มาจากทัศนคติ ความเชื่อค่านิยม ความคิดเห็น และความสนใจ ซึ่งได้แสดงออกถึงความสำนึก ความคิดเห็น หรือ การรับรู้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งด้วยการพูด การเขียน โดยอาศัยเวลา และประสบการณ์หรือสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่ช่วยในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมนั้นถ้ามีสิ่งเร้ามากระตุ้นจึงเกิดความตระหนักขึ้นทั้งนี้เพื่อต้องการให้เกิดความอยู่รอดของสังคมและสิ่งแวดล้อม ในพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนต่อโครงการโรงไฟฟ้า พลังงานความร้อนจังหวัดเชียงใหม่ก็เช่นกันซึ่งน่าจะเป็นส่วนที่มาจากความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้น

2.2.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดกลาทางสังคม

การจัดกลาทางสังคม(Socialization) หมายถึง กระบวนการทางสังคมกับจิตวิทยา ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความเป็นคนโดยแท้จริง สามารถ อยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น (ราชบัณฑิตยสถาน 2524, หน้า 370) และเป็นกระบวนการของคนในสังคม เป็นการกระทำระหว่างกัน ในสังคม การได้รับรูปแบบของบุคลิกภาพ (Personality) การเรียนรู้ (Learning) การดำเนินวิถีชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ จากสังคมและกลุ่ม เป็นกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมและวัฒนธรรมย่อย ของคนในสังคมหรือกลุ่มสังคม รวมถึงพฤติกรรมและการกระทำที่จะต้องแสดงตามสถานภาพและบทบาทที่เปลี่ยนไป

โดยสรุปแล้วการจัดกลาทางสังคม คือการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพตามความต้องการของสังคม

รูปแบบของการจัดกลา ทำได้ ๒ ทางคือ

1. การจัดกลาทางตรง(Direct Socialization) เป็นการสอนหรือบอกโดยตรง เช่น พ่อแม่ สอนลูก ครูสอนนักเรียน
 2. การจัดกลาทางอ้อม (Indirect Socialization) เป็นการเรียนรู้โดยอาศัยการสังเกตเลียนแบบ เช่น ลูกเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมการรับประทานอาหารในงานเลี้ยงแบบเป็นทางการ
- นัยสำคัญของแนวคิดนี้ อธิบายได้ ใน 3 ลักษณะ คือ

1. เด็กรับเอาวัฒนธรรมอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีปฏิกิริยาตอบโต้หรือกลั่นกรองวัฒนธรรมแต่อย่างใด (Passive Recipient) วัฒนธรรมมีความมั่นคงถาวร(Stable Culture) คงเส้นคงวา(Consistent Content) ไม่ขัดแย้งกัน กระบวนการจัดกลาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอื่นๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผลกัน แยกออกจากกันได้ยาก และเกื้อหนุนคงอยู่ของวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ แนวคิดนี้ มุ่งแสดงให้เห็นถึงพลังในเชิงอนุรักษ์ของสังคม โดยพัฒนามาจากวิชามนุษยศาสตร์ (Anthropology) ที่ศึกษาสังคมขนาดเล็กมีเสถียรภาพสูง ไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงแต่

น้อย จึงทำให้มองเห็นภาพของการขัดเกลาทางสังคมในรูปของกระบวนการ ซึ่งทำให้สังคมดำรงอยู่ตามแบบฉบับเดิม

2. การขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการควบคุมส่วนบุคคล(Impulse Control) แนวคิดนี้มองว่ากระบวนการขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการจำกัดขอบเขตแรงกระตุ้นทางธรรมชาติของบุคคลที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งหากปล่อยให้มีผลต่อพฤติกรรมโดยลำพังแล้ว อาจทำให้เกิดความระส่ำระสายในสังคมได้ กระบวนการทางสังคม จึงทำหน้าที่หล่อหลอมให้บุคคลผันแปรพฤติกรรมที่เกิดจากแรงกระตุ้นทางธรรมชาตินั้น ไปในทางที่สังคมยอมรับได้

แนวคิดนี้มีที่มาจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์(Psycho Analysis) ซึ่งมองว่ามนุษย์มีความต้องการทางธรรมชาติต่างๆ ซึ่งมีมาแต่กำเนิดก่อนที่จะมาเป็นสมาชิกของสังคม เช่นความก้าวร้าว หรือค้นหาของบุคคล ซึ่งบุคลิกภาพนี้ ฟรอยด์(Freud) นักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ได้เรียกว่า “อภีชิตตา” (Super Ego) แนวคิดนี้เชื่อว่าการควบคุมด้วยการขัดเกลาทางสังคมไม่ใช่จะทำให้ผลแก่ทุกคนเสมอไปโดยเฉลี่ยแล้วสังคมประสบความสำเร็จในการป้องกันมิให้คนส่วนใหญ่ในสังคมแสดงออกซึ่งพฤติกรรมอันเกิดจากแรงกระตุ้นทางธรรมชาติส่วนบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดความระส่ำระสายในสังคม

3. การขัดเกลาทางสังคมเป็นการเตรียมบุคคลเข้ารับบทบาทต่าง ๆ ในสังคม (Role Training) แนวคิดนี้มองว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการของสังคม ในอันที่จะทำให้ปัจเจกบุคคลต้องปฏิบัติตามสถาน(Norms) ของสังคม

ที่มาของแนวคิดนี้เกิดจากการมองว่า การที่สังคมจะดำรงโครงสร้างของมันอยู่ได้ก็ด้วยการสรรหาบุคคลต่าง ๆ มาสวมบทบาทต่าง ๆ ในสังคมได้ บุคลิกภาพ (Personality) ของบุคคลและโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) จึงเป็นระบบที่แยกต่างหากออกจากกัน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพส่วนบุคคลกับโครงสร้างทางสังคมจึงอาจมีหลายแนวทางโดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะทำหน้าที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของความขัดแย้ง และการเปลี่ยนแปลงของสังคม

แนวคิดของมิดด์ (Mead) อธิบายว่าตัวตนมี 2 ประการ คือ

1. ตัวตน I คือ ตัวตนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และกระฉับกระเฉง ตัวตนแบบนี้มักจะเกิดจากสังคมที่ให้อิสระแก่บุคคลในการแสดงออกบ้างไม่เข้มงวดเกินไปไม่ใช้ความต้องการของสังคม

2. ตัวตน Me คือ ตัวตนที่มีแต่ความเฉื่อย ไม่กระฉับกระเฉงว่องไว ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นตัวคนที่ชอบทำตามคำสั่ง ตัวตนแบบนี้มักเกิดจากกลุ่มที่ใช้ระเบียบกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดในการฝึกอบรม

แนวคิดของเฟรดด์ (Freud) แบ่งตัวตนเป็น 3 อย่าง คือ Id, Ego, Super Ego

1. Id เป็นตัวตนที่เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณ และเป็นตัวกระตุ้น ใ้บุคคลแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ ตัวตนแบบนี้เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่อยู่ในจิตใต้สำนึก ทำให้คนรู้สึกโกรธ ยินดี หิว และความต้องการทางเพศ

2. Ego หรือ อัตตา คือตัวตนที่เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่ทำให้บุคคลรู้สึกกับสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เป็นตัวประนีประนอมระหว่างความต้องการทางชีววิทยากับความต้องการทางสังคม

3. Super Ego เป็นส่วนที่กำหนดอุดมคติของบุคคล ตัวตนแบบนี้ มีความหมายเท่ากับตัวมโนธรรม มักเกิดในสังคมที่มีการเน้นระเบียบวินัย

การขัดเกลาทางสังคมช่วยสร้างตัวตนขึ้นมว อย่าง คือ

1. ภาพเกี่ยวกับตัวตน(Self Image) โดยอาศัยการปะทะสัมพันธ์กับคนอื่น และโดยอาศัยภาษา ทำให้บุคคลเกิดความคิดเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นฉัน” (I) Cooley กล่าวว่า “พฤติกรรมของคนที่มีต่อบุคคลนั้น เป็นเหมือนกระจกเงาที่ช่วยให้เห็นตัวเองว่าเป็นใคร

2. ตัวตนในอุดมคติ(Ideal Self) สร้างขึ้นจากทัศนคติที่มีต่อตนเอง คนอาจสร้างภาพของสิ่งที่ควรจะเป็นเพื่อแสวงหาความรักและการรับรอง

3. ตัวตนปฏิบัติการ (Ego) เป็นสิ่งที่เราได้ทำไปในแต่ละวัน โดยได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่เพื่อมุ่งหวังให้เด็กควบคุมและพึ่งตนเองได้ ซึ่งเป็นช่วงสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการเป็นปีกแผ่นของตัวตน เช่น ความอดทน การมีระเบียบ การยอมรับสิ่งที่จำเป็นต่อการขัดเกลาทางสังคม คือ เด็ก และวัยรุ่น

ดังนั้นการอธิบาย การพัฒนาสภาพเด็กแบบองค์รวม ของเด็กด้อยโอกาสจำเป็นต้องอาศัยการขัดเกลาทางสังคม ชุมชน ครอบครัว เครือญาติ และพ่อแม่มีส่วน สำคัญอย่างมากที่เป็นแบบอย่างอบรมสั่งสอน ขัดเกลาเด็กด้อยโอกาสเหล่านั้น ซึ่งจะทำให้เขามีชีวิต ที่มี คุณภาพอาศัยอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2.2.6 แนวคิดทฤษฎีจริยธรรม

2.2.6.1 ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรมเป็นกรอบความประพฤติอันดีงามและถูกต้องสมควรนำมาเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ให้ความหมายที่ใกล้เคียงกัน ได้ให้ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับความหมายจริยธรรม ซึ่งสามารถสรุปได้ในหลายประเด็น ดังต่อไปนี้

พระเมธีธรรมภรณ์ (พระมหาประยูร ธัมมจิตโต) (2543, หน้า 14) ได้ให้ความหมายจริยธรรม หมายถึง หลักแห่งความประพฤติที่ดีงามเพื่อประโยชน์ของตนเองและสังคม

ไสว มาลาทอง (2542, หน้า 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรมหมายถึง กฎเกณฑ์แห่งความประพฤติหรือหลักความจริงที่เป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติ แนวคิดทางจริยธรรม เป็นทฤษฎีอิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการทางจริยธรรม นักจิตวิทยา ชื่อไรท์ (Wright) (อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2525, หน้า 7) เชื่อว่าสังคมมีส่วนในการปั้นมนุษย์ให้มีลักษณะต่าง ๆ กันตามลักษณะของสังคม ส่วนนักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ก็เล็งเห็นว่าการที่เด็กเล็กจะเรียนรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่วจากผู้อื่นที่ใกล้ชิด ซึ่งเป็นตัวแทนของสังคมด้วยการเลียนแบบ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544, หน้า 15) ดันไม้ จริยธรรม แสดงจิตลักษณะ และองค์ประกอบทางจิตใจของพฤติกรรมทางจริยธรรมพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง พฤติกรรมสุขภาพ พฤติกรรมการศึกษา พฤติกรรมการทำงาน พฤติกรรมพลเมืองดี พฤติกรรมพัฒนาสังคม ประสพการณ์สังคมสูง การอบรมเลี้ยงดู ความเฉลียวฉลาด สุขภาพจิตดี ทักษะคดี ค่านิยม คุณธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มุ่งอนาคต ควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน

กิริติ บุญเจือ (2543, หน้า 65) ได้ให้ความหมายจริยธรรม หมายถึง ประมวลกฎเกณฑ์ความประพฤติ การมีจริยธรรม (Ethnicity) คือสถานภาพทางจริยธรรม ศีลธรรม (Morals) คือ ประมวลกฎเกณฑ์ความประพฤติของศาสนาใดศาสนาหนึ่งและ วารี เกิดคำ (2544, หน้า 21) ได้ให้ความหมายจริยธรรม หมายถึง แนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อบัญญัติให้บุคคลประพฤติเช่นนั้น เช่นนี้ อันถือเป็นการกระทำที่ดี

วศิน อินทสระ (2518, หน้า 5) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติการกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นในสิ่งที่ควรเว้น กระทำสิ่งที่ควรกระทำด้วยความฉลาดรอบคอบ รู้เหตุรู้ผล อย่างถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคลซึ่งสอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544, หน้า 113) ที่กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของบุคคลและมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วย ผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุนและผู้ที่กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้น ๆ เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

2.2.6.2 ความหมายของจริยธรรมทางสังคม

ความหมายหนึ่งของ “จริยธรรมทางสังคม” ในการศึกษาแนวคอนสตรัคติวิสต์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่โยงใย เป็นเครือข่ายครอบคลุมไปทั่วห้องเรียนหนึ่ง เพียเจต์ ได้กล่าวแยกแยะจริยธรรมทางสังคมออกเป็นสองประเภท โดยที่ประเภทหนึ่งเป็นไปในลักษณะเสริมพัฒนาการ ในขณะที่อีกประเภทหนึ่งเป็นตัวทำให้พัฒนาการช้าลง

จริยธรรมประเภทแรก เป็นจริยธรรมของการเชื่อฟัง (Morality of Obedience) พียเจต์ (Piaget) นำคำ “Heteronomous” ซึ่งมีรากศัพท์หมายถึง “การถูกควบคุมโดยผู้อื่น” มาใช้กับจริยธรรม

ประเภทนี้ ดังนั้นคนที่มีจริยธรรมแบบheteronymous จะเชื่อตามกฎที่ถูกผู้อื่นกำหนดไว้ และยอมตามผู้ที่มีอำนาจบังคับใช้ จริยธรรมตามกลุ่มสอดคล้องกับกฎนอกตัว ซึ่งได้รับการยอมรับและปฏิบัติตามโดยง่าย และปราศจากคำถามหรือข้อโต้แย้งใด ๆ

จริยธรรมประเภทที่สองเป็นแบบที่เรียกว่า “Autonomous” ซึ่งมีรากศัพท์หมายถึง การควบคุมโดยตนเองสำหรับคำว่า“โดยตนเอง” นั้น เพียงแต่ไม่ได้หมายถึงแค่ “ไม่ต้องพึ่งใคร” ในการทำสิ่งใดๆ เพื่อตนเองโดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือเท่านั้น แต่ยังหมายถึงว่า คนที่มีจริยธรรมในตนเองนั้น จะยึดถือกฎทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในใจตน โดยไม่ต้องมีการบีบบังคับจากภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย กฎเหล่านี้มีความรู้สึกรู้สึกของความจำเป็นส่วนตัวผสมผสานอยู่กับความเชื่อภายในถึงความจำเป็นส่วนรวมที่จะต้องเคารพในตัวผู้อื่นด้วย

จริยธรรมสองประเภทที่กล่าวมาข้างต้น มีความสอดคล้องกับความสัมพันธ์สองประเภทระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ความสัมพันธ์ประเภทแรกมีลักษณะของการบังคับ และเป็นตัวสนับสนุน จริยธรรมประเภทที่ถูกควบคุมโดยกลุ่มคนในความสัมพันธ์ประเภทนี้ผู้ใหญ่จะเป็นคนตั้งกฎเกณฑ์และคำสั่งเป็นเรื่องราว ไว้ให้เด็กถือปฏิบัติและประพฤติตาม เด็กถูกคาดหวังให้เป็นเพียงผู้ที่คอยแต่เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ซึ่งจะถือเป็นผู้ใช้อำนาจเพื่อจัดระบบสังคมและชี้นำเด็ก เหตุผลที่ได้ใช้เพื่อประพฤติปฏิบัติ จึงเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือการใช้เหตุผลรวมลึกลงไปที่เกี่ยวข้องกับความสนใจและค่านิยมที่เป็นของตัวเอง

อาจกล่าวได้ว่าจริยธรรมที่กล่าวถึงความดี ความงาม ความถูกต้อง สามารถเลือกประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง การกระทำถูก หรือผิด ตลอดจนการเชื่อฟังคำสั่งสอนที่เป็นประโยชน์ในการสอน การตักเตือนว่ากล่าว ทำให้เสียโอกาสสามารถปรับปรุงตนให้เป็นคนดี มีจิตใจงดงาม กตัญญู รู้คุณ รู้จักรับผิดชอบชั่วดี อะไรถูก อะไรสมควรทำ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการปลูกจิตสำนึก การพัฒนาด้านจิตใจให้กับเด็กด้วยโอกาสได้ เพื่อเด็กเหล่านี้จะสามารถเก็บคำสั่งสอนไว้ในใจ ซึ่งจะแสดงออกมาได้ทุกเวลาเมื่อมีโอกาสในขณะที่ดำรงชีวิตอยู่กับกลุ่มเพื่อน ครอบครัว หรือทุกคนรอบข้างพวกเขา

2.2.7 แนวคิดทฤษฎีการดำเนินชีวิต

การดำเนินชีวิต จากแนวความคิดของ วรตมา สุขวัฒนานันท์(2540, หน้า68) ได้ให้ความหมายของการดำเนินชีวิต หมายถึง การแสดงพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลที่เกิดจากการฝึกฝนจนกลายเป็นนิสัยและกิจวัตรประจำวัน ที่สะท้อนทัศนคติ และค่านิยมของบุคคลหรือวัฒนธรรม ประกอบด้วยการส่งเสริมสุขภาพเพื่อความผาสุก และป้องกันหรือหลีกเลี่ยงความเจ็บป่วยยลลี และ คามาโช (Wiley & Camacho, 1980 cited in Pender, Walker, Sechrist & Frank Stromborg, 1990, p.326) ได้ให้ความหมายของการดำเนินชีวิตว่า เป็นกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่บุคคลตัดสินใจ หรือคิดว่ามีผลต่อสภาวะสุขภาพ และเป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของแบบแผนการดำรงชีวิตของบุคคล

ทางด้านองค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของแบบแผนการดำเนินชีวิตไว้ว่า เป็นแบบแผนของการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจและความสามารถในการเลือกพฤติกรรมนั้น นอกจากนี้การดำเนินชีวิตยังเป็นลักษณะนิสัยหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีความคงที่ภายใน ซึ่งสะท้อนทัศนคติ และค่านิยมของบุคคลหรือวัฒนธรรม ทั้งในเรื่องที่อยู่อาศัย ลักษณะครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านสุขภาพส่วนบุคคล ค่านิยมทางสังคม และองค์กรทางสังคม การดำเนินชีวิตเป็นตัวแทนผลรวมของการเลือกและการกระทำของบุคคล เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่มีอิทธิพลที่สุดต่อภาวะสุขภาพ นอกจากนี้ แลนด์ดอนเอ (Landonde, 1974 cited in Goepfinger & Labuhn, 1988, p.541) ได้อธิบายว่าการดำเนินชีวิตเป็นองค์ประกอบ ใน 4 องค์ประกอบที่มีผลต่อสุขภาพของบุคคล ได้แก่ ภาวะทางชีวภาพสิ่งแวดล้อม การดำเนินชีวิตและการดูแลสุขภาพ การดำเนินชีวิตนี้จะเริ่มตั้งแต่วัยเด็กและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว ลักษณะครอบครัว กลุ่มเพื่อน ตลอดจนสังคมและวัฒนธรรม การดำเนินชีวิต หรือพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันออกไป

ซิงเกอร์ (Singer, 1982 cited in Walker, Sechrist & Pender, 1987, p.76) ได้ให้ความหมายของการดำเนินชีวิตว่าเป็นหนทางของการดำเนินชีวิตหรือวิถีการดำเนินชีวิต ที่บุคคลประพฤติปฏิบัติในกิจวัตรประจำวัน ส่วนการดำเนินชีวิตบุคคล ในความหมายทางสุขภาพนั้นมีความที่กว้าง เป็นการตัดสินใจกระทำกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแบบแผนการดำรงชีวิตของบุคคล

อาเดล (Ardell, 1979 cited in Walker, Sechrist & Pender, 1987 p.76) ได้ให้ความหมายของการดำเนินชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพว่าเป็นพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคลที่มีการควบคุม และกระทำซึ่งมีผลต่อภาวะเสี่ยงทางด้านสุขภาพของบุคคล

วอล์คเกอร์ ซีคริสต์ และเพนเดอร์ (Walker, Sechrist & Pender 1987, p.77 cited in Pender, Walker, Sechrist & Frand-Strombory, 1990, p.326) ให้ความหมายของการดำเนินชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพว่าเป็นแบบแผนหลายมิติของการเริ่มต้นกระทำกิจกรรมของบุคคลและการรับรู้ที่จะคงสภาพหรือเพิ่มระดับของความผาสุกความต้องการที่จะมีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization) และความสำเร็จของบุคคล (Fulfillment) ซึ่งเพนเดอร์ (Pender, 1982 cited in Walker, Sechrist & Pender, 1987, p.76) กล่าวว่า ทั้งพฤติกรรมป้องกันโรคและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนซึ่งกันและกันในการก่อให้เกิดการดำเนินชีวิตที่มีสุขภาพดี พฤติกรรมป้องกันโรคตามความหมายของเพนเดอร์ หมายถึงแนวโน้มของการคงสภาพของมนุษย์ โดยมุ่งที่จะลดโอกาสที่จะเจ็บป่วยลง สำหรับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพนั้นเพนเดอร์ให้ความหมายว่าเป็นแนวโน้มที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จในชีวิตของมนุษย์ โดยการพยายามคงไว้หรือเพิ่มระดับความผาสุก ความสำเร็จและการ

ตอบสนองความต้องการของตนเอง ในการส่งเสริมสุขภาพจะทำให้เขามีความพอใจในชีวิตมากกว่า การที่เขาเพียงแต่หลีกเลี่ยงการเกิดโรคเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป การดำเนินชีวิต หมายถึง การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลซึ่งสะท้อน ทัศนคติ และวัฒนธรรมของบุคคล ที่บุคคลได้กำหนดไว้สำหรับสถานการณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต และฝึกฝนจนเป็นนิสัย หรือแบบแผนของการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของบุคคลในเรื่องที่อยู่อาศัย ลักษณะครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านสุขวิทยาส่วนบุคคล ที่กระทำเป็นประจำทุกวัน เพื่อส่งเสริมสุขภาพให้เกิดความผาสุกและป้องกันหรือหลีกเลี่ยงความเจ็บป่วย แนวคิดของวอล์กเกอร์ ซีคริสต์ และเพนเดอร์ (Walker, Sechrist & Pender 1987, p.76-81) ได้แบ่งมิติของ วิถีทางดำเนินชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. ความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization)
2. ความรับผิดชอบต่อสุขภาพ (Health Responsibility)
3. การออกกำลังกาย (Exercise)
4. การรับประทานอาหาร (Nutrition)
5. การสนับสนุนระหว่างบุคคล (Interpersonal Support)
6. การจัดการกับความเครียด (Stress management)

สำหรับเพนเดอร์ (Walker, Sechrist & Pender, 1987, p.138-143) ได้สร้างเครื่องมือเพื่อ ประเมินแบบแผนการดำเนินชีวิตและสุขนิสัยประจำวันของบุคคล ได้แบ่งพฤติกรรมแบบแผนการ ดำเนินชีวิตออกเป็น 10 ด้านดังนี้

1. ความสามารถในการดูแลตนเองโดยทั่วไป (General Competence in Self Care)
2. การปฏิบัติทางโภชนาการ (Nutritional Practices)
3. การมีกิจกรรมทางด้านร่างกายและนันทนาการ (Physical of Recreational Activity)
4. การจัดการกับความเครียด (Stress Management)
5. แบบแผนการนอนหลับ (Sleep Patterns)
6. ความพึงพอใจในชีวิต (Self Actualization)
7. ความคาดหวังในชีวิต (Sense of Purpose)
8. การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (Relationship with Others)
9. การควบคุมสภาวะสิ่งแวดล้อม (Environmental Control)
10. การใช้ระบบบริการทางสุขภาพ (Use of Health Care System)

อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินชีวิตของเด็กด้อยโอกาสถูกกระทำไม่ว่าจะอยู่ในระบบสังคมใหญ่ หรือย่อย ต่างก็มีความต้องการตามแบบแผนหลายมิติของการเริ่มต้นกระทำกิจกรรมของบุคคลและการ

รับรู้ที่จะคงสภาพ หรือเพิ่มระดับของความผาสุกความต้องการที่จะมีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง และความสำนึกของบุคคล ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้วยโอกาส จึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงความสามารถในการพัฒนาตนเองในด้านสุขภาพจิตใจ อารมณ์ สังคม ความเป็นอยู่เหมาะสมกับสภาวะสิ่งแวดล้อมอย่างสมบูรณ์ และมีความสุขตลอดไปในสังคม ผลงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่อปัญหาการทารุณกรรมเด็ก ปรากฏว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้มากพอสมควร ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มนตรี สันทวิชช์(2529, หน้า 6-8) ได้เสนอบทความเรื่อง“การทารุณกรรมเด็กโดยบิดามารดา ในวารสารสานติสังคม กล่าวไว้ว่า การทารุณกรรมเด็กโดยบิดามารดา แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ การทารุณกรรมด้านร่างกายและจิตใจและพบว่าสาเหตุที่เด็กถูกกระทำทารุณกรรมสรุปได้ดังนี้ คือ สภาพด้านเศรษฐกิจยากจน สภาพสังคมแบบตัวใครตัวมัน บิดกั้นจิตใจ และไม่มีทางระบายออกที่ดีทำให้บิดามารดาไม่มีการยับยั้งจิตใจ อารมณ์โกรธด้วยตนเอง และการอบรมเลี้ยงดูลูกตามประเพณีนิยม คือ ใช้อำนาจนิยมในการเลี้ยงดูบุตร ปัญหาอีกข้อหนึ่งคือความขัดแย้งภายในครอบครัว คืองานเมื่อยังไม่พร้อม จึงเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ผลร้ายก็ตกอยู่กับเด็ก

กิตติพัฒน์ นนทปัทมคุลย์(2528, หน้า 1) ได้ศึกษาเรื่อง“ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก แนวคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง” ผลการวิจัยพบว่า นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจต่อการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็กอย่างผิวเผินกล่าวคือ นักวิชาชีพมีความรู้เป็นอย่างดีในเรื่องหน่วยงานที่รับแจ้งเหตุแต่ขาดความรู้ในเรื่องกฎหมายบังคับแจ้งเหตุส่วนด้านทัศนคติต่อการปฏิบัติต่อเด็กอย่างไม่เหมาะสมและทัศนคติต่อการป้องกันแก้ไขและช่วยเหลือเด็กนั้น นักวิชาชีพมีความเห็นแตกต่างกันไป ทั้งนี้เพราะลักษณะการทำงานของแต่ละวิชาชีพมีความชำนาญเฉพาะที่ต่างกัน สำหรับด้านการปฏิบัติของนักวิชาชีพ พบว่าในหมู่วิชาชีพครูมีการพบเห็นเด็กที่ถูกทารุณกรรมในรอบปีที่ผ่านมามากที่สุดเมื่อพิจารณาจากทุกวิชาชีพแล้ว วัลลภ ดังคนานุรักษ์ (2524, หน้า 10-13) ได้เขียนบทความเรื่อง “เด็กถูกทารุณ” จากประสบการณ์ทำงานในมูลนิธิ ได้กล่าวว่า เด็กที่ถูกทารุณกรรมมีสาเหตุปัจจัย 3 ประการ คือ (1) ปัญหาเศรษฐกิจซึ่งมีผลต่อความกดดันในครอบครัว(2) ปัญหาทางจิตใจที่ตนในครอบครัวระบายความเกลียดความโกรธไปที่เด็ก (3) ปัญหาจากกษเลี้ยงดูเด็กด้วยทัศนคติที่ผิดผู้เขียนได้เสนอแนวทางในการป้องกัน และแก้ไข ปัญหาการทารุณกรรมเด็กไว้ ประการคือ(1) กฎหมายจะต้องเปลี่ยนแปลงที่มาเดิมให้สอดคล้องทันต่อการป้องกันเด็กจากการทารุณ จากครอบครัว โรงเรียนโรงงาน และสังคม(2) โรงเรียนซึ่งใช้อำนาจกับ

เด็กจนกลายเป็นสิ่งที่ชอบธรรม ครูจะต้องตระหนักถึงผลทางจิตวิทยาในการลงโทษเด็กด้วยการตีและยังมีวิธีการอื่นอีกมากมายในการแก้ไขพฤติกรรมของเด็ก(3) ครอบครัว พ่อ แม่ ควรต้องใช้ความเข้าใจและความรู้ในการเลี้ยงดูเด็กโดยไม่ใช้อารมณ์และความรุนแรง

อานันท์ แยมอยู่ (2524, หน้า 60) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของกองทุนคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำทารุณ จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำทารุณของกองทุนคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์ ได้ให้ความช่วยเหลือเด็กในรูปแบบการให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้า คือ การให้การคุ้มครอง สวัสดิภาพเด็ก โดยการแยกเด็กออกจากครอบครัว ให้อยู่ในหน่วยงานที่ ให้ความปลอดภัยแก่สวัสดิภาพเด็ก ประสานความช่วยเหลือทางการแพทย์ และทางกฎหมายเพื่อดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดต่อเด็ก การให้ความช่วยเหลือระยะยาว โดยการนำเด็กเข้ารับการปรับสภาพและฟื้นฟูจิตใจในสถานแรกรับ และให้บริการด้านการสังคมสงเคราะห์ และด้านจิตวิทยา เมื่อเด็กได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพจิตใจแล้วจะส่งเด็กคืนให้ครอบครัว หรือหาครอบครัวใหม่ให้เด็กตามความเหมาะสม นอกจากนี้ กองคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กยังดำเนินการในการช่วยเหลือ ป้องกัน แก้ไขปัญหาเด็กด้อยโอกาส ในรูปเครือข่ายคณะทำงานเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิเด็กที่ถูกทารุณกรรม โดยมีองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมดำเนินการหาแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหา ให้มีประสิทธิภาพต่อไป ส่วนแนวทางในการดำเนินงานในอนาคตของกองทุนคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมีดังนี้ คือ(1) การสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือเด็ก โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ ในรูปของกลุ่มสหวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง(2) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและจริยธรรม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและการแก้ไขปัญห(3) การรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้สังคมตระหนักถึงภารกิจในการคุ้มครองสวัสดิภาพและปกป้องการละเมิดสิทธิเด็ก โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายในสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงสื่อมวลชน ในการประสานความช่วยเหลือ เพื่อเป็นการป้องกันและเข้าถึงปัญหาอย่างทันท่วงที

สมพงษ์ จิตระดับ(2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตของเด็กด้อยโอกาสที่เร่ร่อนทั้งเด็กชายและเด็กหญิงในวัยเริ่มสู่วัยรุ่นขึ้นไป การขอทาน ค้ายาเสพติด การขายบริการ ภาษาที่ใช้ การแต่งกาย ค่านิยม การหาที่พักผ่อนนอนหลับ การสนุกสนาน การผจญภัย การเอาตัวรอด ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากการลงภาคสนาม โดยใช้พื้นที่ย่านพัฒพงษ์ หัวลำโพง ปิ่นเกล้า พาดำ บางแค ที่กรุงเทพฯ ศึกษาวัฒนธรรมย่อยของเด็กเร่ร่อน ครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเด็กเร่ร่อนในมิติ ที่ต่างกันออกไป เกิดการเชื่อมโยงทราบสาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้น เข้าใจเส้นทางวัฒนธรรมเด็กเร่ร่อน และการเรียนรู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ให้มากยิ่งขึ้น

กิตติคุณ อางคาลัย(2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “โสเภณีเด็กชาย”: ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กชายที่ด้อยโอกาสเร่ร่อนขายบริการทางเพศพ.ศ. 2540 ได้ข้อมูลจากประชากรจำนวนทั้งสิ้น 0 คน พบว่า เด็กมีคุณลักษณะเป็นเด็กชายเร่ร่อน อายุระหว่าง -18 ปี ซึ่งใช้ชีวิตอยู่ในการขายบริการ ทางเพศโดยเน้นเฉพาะ กระบวนการปฏิสังสรรค์กับลูกค้า เช่น การเลือก การติดต่อ การให้บริการ อัตราค่าบริการ และความสัมพันธ์กับลูกค้า และเมื่อเกิดการคุ้นเคยแล้วจึงมีการใช้บริการทางเพศ เป็นครั้งคราวและบางกรณีก็ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

อาอิ ฮามากุชิ(2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การกลับไปใช้ชีวิตปกติของเด็กและเยาวชนเร่ร่อน” ได้กล่าวว่า เงื่อนไขปัจจัยที่ผลักดันให้เด็กออกมาเป็นเด็กเร่ร่อน การดำเนินชีวิตในขณะที่เป็นเด็กเร่ร่อน และการกลับเข้าไปใช้ชีวิตปกติ การนำเสนอข้อมูลเป็นการบรรยายเชิงวิเคราะห์ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. เงื่อนไขปัจจัยหลักที่ผลักดันให้เด็กออกมาเป็นเด็กเร่ร่อน ได้แก่ ครอบครัวที่ทำให้เด็กขาดความรักความอบอุ่น ครอบครัวที่เข้มงวดเกินไป และมีการลงโทษเด็กอย่างรุนแรง เงื่อนไขปัจจัยรอง ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ออกมาเร่ร่อน และการมีเพื่อนเป็นเด็กเร่ร่อนอยู่ก่อนแล้ว

2. การดำเนินชีวิตขณะเร่ร่อนเด็กและเยาวชนเร่ร่อนมีการดำเนินชีวิตด้วยการขายดอกไม้ ขายพวงมาลัย ขายบริการทางเพศ และขายยาเสพติด เด็กเร่ร่อนที่เข้ามาใหม่ได้รับการชักชวนให้อยู่ร่วมกันในกลุ่ม และเมื่อเด็กได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม เด็กรู้สึกว่ามีเงื่อนไขปัจจัย ที่ทำให้เด็กเร่ร่อนกลับไปใช้ชีวิตปกติ เริ่มที่เด็กเร่ร่อนมีความต้องการที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น อยากพัฒนาตัวเอง ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ได้เกิดกับตัวเด็กอยู่แล้ว แต่เด็กเร่ร่อนไม่รู้จะทำชีวิตของตัวเองให้ดีขึ้นอย่างไร เมื่อได้พบองค์กรเอกชนที่ทำกิจกรรมเพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน โดยได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เด็กเร่ร่อนมีกำลังใจและเห็นคุณค่าในตัวเอง เด็กเร่ร่อนได้เรียนรู้ถึงการอยู่ในสังคมปกติ ได้พัฒนาชีวิตตัวเองโดยการลดและเลิกยาเสพติดทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

เอกพจน์ เกษมกุลทรัพย์(2539) ศึกษาเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพนอกระบบของคนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ” ได้กล่าวว่า ชาวชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่ประกอบอาชีพนอกระบบเป็นชาวชนบทที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยในเมืองและคนจนในเมืองที่มีฐานะยากจนและมีการศึกษาต่ำ ตลอดจนเป็นแรงงานไร้ทักษะฝีมือ ไม่สามารถที่จะเข้าสู่การแข่งขันในการประกอบอาชีพที่ภาครัฐได้จัดหาให้เพื่อความอยู่รอดในสังคม จึงได้ประกอบอาชีพภาคนอกระบบโดยการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพอย่างเป็นรูปแบบกระบวนการโดยเรียนรู้จากการที่ได้เห็นวิธีการผลิตและการช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานตลอดจนเครือญาติ เพื่อนหรือเป็นลูกมือผู้รู้ในชุมชน เป็นลูกจ้างในสถานประกอบการและพยายามสั่งสมความรู้ความชำนาญและมีทักษะ เป็นประสบการณ์ในการทำ โดยมีเสถียรภาพในทางเศรษฐกิจภาพการเป็นแหล่งการเรียนรู้ และสภาพการณ์ในทางสังคมและวัฒนธรรมส่งเสริมทำให้เกิดการเรียนรู้การคิดสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น จนกระทั่งสามารถทำให้

กลายเป็นผู้ชำนาญการ และเป็นผู้มีประสิทธิภาพในวิชาชีพนั้นเพิ่มเติม เมื่อมีความพร้อมและความชำนาญจึงพร้อมที่จะแยกตัวออกมาเป็นเจ้าของประกอบกิจการด้วยตนเอง

นวลลออ แสงสุข (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีระเบียบวินัยในตนเอง ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการพึ่งตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร ด้านความเสียสละ และโดยรวมทุกด้านจำแนกตาม เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง พบว่านักเรียนชั้นมัธยมต้น มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านความรับผิดชอบ นักเรียนชั้นมัธยมต้นมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 6 ด้าน พบว่า นักเรียนเพศชายและเพศหญิง มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียน และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองต่างกัน มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านความรับผิดชอบและด้านการพึ่งตนเอง

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ซึ่งนักวิชาการหลายท่าน ได้อธิบายแนวคิดของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ แนวคิดทฤษฎีสังคมศาสตร์ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนา แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ แนวคิดทฤษฎีการขัดเกลาทางสังคม แนวคิดทฤษฎีจริยธรรม และแนวคิดทฤษฎีการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้อธิบายตามกรอบแนวคิดการพัฒนาในทุกมิติทางสังคมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เพื่อนำมากำหนดจัดรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่มีความสัมพันธ์ต่อสภาพปัญหาและความ เป็นอยู่ในสภาพแวดล้อมของเด็กในแต่ละคน ตามบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ เงื่อนไข ปรากฏการณ์ทางสังคมในการพัฒนาศักยภาพของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเป็นอย่างไร รวมทั้งจะได้เสนอรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสม สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในแต่ละด้าน จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย นำมาบูรณาการให้ครอบคลุมการพัฒนาศักยภาพเด็กแบบองค์รวมในด้านร่างกายด้านศึกษาการเรียนรู้ ด้านสังคมอารมณ์จิตใจ ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจิตวิญญาณ สุดท้ายด้านทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาฝ่าวิกฤติ

เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคม กระบวนการพัฒนาชุมชนเป็นส่วนสำคัญมากเมื่อครอบครัวและชุมชนเข้มแข็ง มีความอยู่รอดปลอดภัยแล้ว ชุมชนนั้นมีศักยภาพใน

การบริหารจัดการปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีกลุ่มเครือข่ายอาสาสมัครเฝ้าระวังภัยในชุมชน เป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อการแก้ไขปัญหาและประสานงานรับการช่วยเหลือกับทุกภาคีภาคส่วน เพื่อนำไปสู่การดำเนินการ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ทีมสหวิชาชีพ และภาคประชาชน มีบทบาทอย่างมากในการช่วยเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งให้กับครอบครัว และชุมชน ดังนั้นการที่ทุกกลุ่มทุกคนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดี ให้ความร่วมมือมาเป็นอาสาสมัครเครือข่ายเฝ้าระวังภัยในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ การรักใคร่สามัคคี ความผูกพันให้การช่วยเหลือแบ่งปันกัน ซึ่ง จะนำไปสู่การเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการปรับตัว พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ดังนั้น รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในชุมชนจะประสบผลสำเร็จได้ควรต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยหลัก ที่จะนำไปสู่ร่วมมือในการช่วยกันคิดวิเคราะห์ เห็นความสำคัญของปัญหาเด็กที่ถูกกระทำ แสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องและเป็นระบบ ควรรู้ว่าปัจจัยอะไรทำให้เกิดปัญหา และควรจะเริ่มแก้ไขปัญหอะไรก่อนหลัง สุดท้ายทำให้ชุมชนมีความสามารถในการพัฒนาชีวิตของความเป็นอยู่ร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้การเป็นอยู่ของทุกคนในชุมชนรวมถึงเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านั้น จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนและสังคมอย่างปลอดภัย เรียนรู้ และเข้าถึงสิทธิคุ้มครอง การได้รับสวัสดิการต่าง และรู้จักบทบาทหน้าที่ของตน ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและเข้าใจตระหนักรู้ถึงการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีนั้น ทุกคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีโอกาสช่วยกันลดปัญหาของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เพื่อทุกคนจะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมและชุมชนอย่างมีความสุข

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในหัวข้อเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ผู้วิจัยมุ่งที่จะทำความเข้าใจปรากฏการณ์และสถานการณ์ของการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไขและปัจจัยทางสังคมในการที่เด็กจะใช้ชีวิตอย่างอยู่รอดตามสภาวะสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเด็นในการศึกษาวิจัยนั้น ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาเด็กของเด็กด้อยโอกาส และศึกษาการพัฒนาของเด็กเหล่านี้ เมื่อได้มีโอกาสมาพักอาศัยประจำในบ้านพักเด็ก สถานสงเคราะห์เด็ก องค์กรพัฒนาเด็ก และในมูลนิธิที่ตั้งอยู่ในชุมชน โดยผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดการพัฒนาการเรียนรู้ การขัดเกลาทางสังคม และการดำเนินชีวิตของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เพื่อจะอธิบายความสัมพันธ์ บริบทสิ่งแวดล้อม ในการพัฒนาศักยภาพเด็กที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์กร เช่นเดียวกับแนวคิดการพัฒนา แนวคิดบุคลิกภาพ หรือแนวคิดจริยธรรม ก็สามารถนำมาอธิบายการพัฒนาศักยภาพของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำได้ในลักษณะต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมได้ด้วยเช่นเดียวกันซึ่งจากวัตถุประสงค์และรูปแบบของสารศึกษาวิจัยนั้น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมเนื้อหาหลักศึกษา ดังต่อไปนี้ การวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ ผู้วิจัยจะใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรง โดยนำแบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายเด็กด้อยโอกาสได้ตอบแบบสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ ซึ่งเด็กพักอาศัยอยู่ใน บ้านพักขององค์กรพัฒนาเด็ก บ้านพักเด็ก หรือในองค์กรชุมชน กลุ่มสตรีที่ทำงานด้านเด็กในชุมชนต่าง ซึ่งองค์กรเหล่านี้ได้ให้ความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ บางครั้งอาจจะไปพักแรมกิน อยู่กินนอน ในสถานที่ต่างๆ ที่มีเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำพักอาศัยอยู่ เพื่อจะพบปะ สนทนา และใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ทำให้ผู้วิจัยเกิดความเข้าใจ สังเกตเห็นสภาพปัญหาที่แท้จริง และใช้เทคนิคกระบวนการต่างๆ ในการแสวงหาข้อมูลได้ที่อยู่เบื้องหน้าเบื้องหลังในแต่ละสถานที่ได้อย่าง

เหมาะสม เมื่อผู้วิจัย ได้เห็นความเป็นอยู่การดำเนินวิถีชีวิตของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในบ้านพัก เด็ก องค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็ก มูลนิธิ หรือเด็กที่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน และจะเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็ก ซึ่งจะมีการทดสอบการใช้รูปแบบการพัฒนาแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในจังหวัดพะเยา

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่จะเก็บข้อมูล จากกรณีศึกษา 56 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

3.1.1 กลุ่มตัวอย่าง ตัวแทนเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำจากบ้านพักเด็กจังหวัดพะเยา รวมจำนวน 12 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ตัวแทนเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ จากมูลนิธิศูนย์พักพิงใจ 8 คน บ้านพักอื่น ๆ 4 คน รวมจำนวน 12 คน

3.1.3 กลุ่มตัวอย่าง ตัวแทนเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำที่อยู่ในชุมชน ซึ่งอยู่ในความดูแลของผู้นำชุมชน กลุ่มแม่หญิง กลุ่มเครือข่ายเฝ้าระวัง 4 คน และทีมสหวิชาชีพ 2 คน ผู้นำชุมชน และแกนนำเครือข่าย 6 คน รวมจำนวน 12 คน

3.1.4 ผู้บริหารหน่วยงานบ้านพักเด็กจังหวัดพะเยา 2 คน ผู้บริหารมูลนิธิพักพิงใจ 2 คน ผู้บริหารองค์กรพัฒนาเอกชน จำนวน 2 คน และจากบ้านพักอื่น ๆ 2 คน เจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านเด็ก นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ในสถานบ้านพักเด็ก และสถานสงเคราะห์บ้านพักพิงใจ จำนวน 6 คน และผู้นำชุมชน แกนนำเครือข่ายเฝ้าระวัง และทีมสหวิชาชีพในชุมชนตำบลบ้านถ้ำ 3 คน และบ้านปิ่น บ้านค้อเวียง และบ้านหนองหล่มอีศ คน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ในระยะแรกผู้วิจัยจะศึกษาเอกสารทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบวิจัยการศึกษาซึ่งการวิจัยครั้งนี้ศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำและศึกษาสภาพแวดล้อมปัญหาของกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้แก่เด็กที่ส่งผลต่อร่างกาย อารมณ์ สังคม การพัฒนาการต่าง ๆ ของเด็ก และบุคลิกภาพของเด็ก ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เพื่อจะอยู่ในสังคมโดยปราศจากปัญหา และอยู่อย่างสันติภาพต่อไป

ในระยะแรกศึกษาข้อมูลบริบททั่วไปที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ลักษณะทางสังคมด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำและบริบทขององค์กรที่ให้คามช่วยเหลือแก่เด็ก จากนั้นจะศึกษารูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทอยู่ในความดูแลช่วยเหลือขององค์กรพัฒนาเด็ก บ้านพักเด็ก หรือในองค์กรชุมชนดังกล่าว ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยการนำแบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์ แสวงหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ จึงได้กำหนดแนวทางวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

3.2.1 การศึกษาข้อมูลที่เป็นเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องศึกษาจากหนังสือประเภทต่าง ๆ จากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลจากสถานสงเคราะห์เด็ก องค์กรพัฒนาเด็ก มูลนิธิ สมาคม เพื่อให้เกิดแนวคิดและแนวทางในการวิจัย ที่ได้พบและพิจารณาเห็นว่า เกี่ยวข้องและเหมาะสม

3.2.2 แหล่งรวบรวมข้อมูลหลักจากเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจำนวน14 คน และใช้การสอบถามทั่วไปจำนวน22 คน สำหรับผู้บริหารองค์กรใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก 8 คน และผู้ปฏิบัติงานในองค์กร 6 คน และผู้นำชุมชน แกนนำเครือข่าย และทีมสหวิชาชีพ 6 คน

3.2.2.1 เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่พักอาศัยอยู่ในการช่วยเหลือเด็กทั้งภาครัฐขององค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรภาคประชาชนในชุมชน

3.2.2.2 เจ้าหน้าที่พนักงานที่ทำงานในองค์กร นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ที่เลี้ยงเป็นผู้ดูแลเด็ก ซึ่งเป็นผู้จัดกิจกรรมให้กับเด็กเพื่อพัฒนาเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ซึ่งแต่ละองค์กรมีบริบทสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่น เจ้าหน้าที่ที่เป็นตัวหลักในการพัฒนาเด็ก รวมทั้งเด็กที่ถูกกระทำที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเจริญเติบโต งามด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ ศึกษาความพร้อมในศักยภาพด้านต่าง ๆ และเด็กที่ไม่ได้รับการพัฒนาอะไรเลยนั้นเป็นอย่างไร เพื่อหาความเหมาะสม และความสมดุลในการดูแลเอาใจใส่ และการจัดกิจกรรมการพัฒนาในแต่ละด้าน

3.2.2.3 ผู้บริหารองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน และผู้นำองค์กรชุมชนที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ จากพื้นฐานการบริหารที่แตกต่างกัน และตามขนาดองค์กรที่มีสังคมสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน เช่น บางองค์กรเป็นองค์กรขนาดเล็ก มีเด็กที่อยู่ในความดูแลไม่มาก มีบุคลากรน้อย และมีงบประมาณในการบริหารจัดการน้อย ซึ่งมักจะแตกต่างกับองค์กรใหญ่ ที่มีเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำจำนวนมาก บุคลากรมาก และมีการจัดสรรงบประมาณจำนวนมาก ที่ให้กับเด็กมีกิจกรรมการพัฒนาที่หลากหลายหรือไม่ การมีแนวทางในการช่วยเหลือเด็กจะทำในชุมชนเป็นอย่างไร ซึ่งจะนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกันได้

3.2.2.4 ศึกษาข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดูแล พิทักษ์คุ้มครองเด็กที่ถูกกระทำ ผู้นำในหมู่บ้าน ทีมสหวิชาชีพ แกนนำเครือข่ายที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการให้ข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลต่าง และผู้ปกครองของเด็กด้วยโอกาส อาจจะเป็นญาติ พี่น้องของเด็กเหล่านั้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมการหา ข้อมูล สภาพบริบททั่วไปจากการใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์ และข้อมูลจากเด็กที่มาอยู่กินนอนในองค์กรพัฒนาเด็ก สถานสงเคราะห์เด็ก บ้านพักเด็ก มูลนิธิต่างๆ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กที่ถูกกระทำ

3.3 เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลมาที่เป็นจริง ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยผู้วิจัยใช้วิธีการดังนี้

3.3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

3.3.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

3.3.3 การทำกลุ่มย่อย(Focus Group Discussion)

3.3.4 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

3.3.5 การสอบถามและสนทนาแบบไม่เป็นทางการ

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเข้าไปศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลในบ้านพักเด็ก มูลนิธิดูแลเด็ก และเด็กที่ถูกกระทำในชุมชน อย่างเป็นระบบ และกำหนดขั้นตอนการเก็บข้อมูล การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.4.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแบบสัมภาษณ์ไว้ 2 ชุดคือ แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 สำหรับเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำจะเป็นผู้ตอบ และแบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 สำหรับผู้บริหาร องค์กรเจ้าหน้าที่ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และบุคลากรพนักงานผู้ควบคุมดูแล พี่เลี้ยงเด็ก

3.4.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยจะใช้การนัดหมายไม่เป็นทางการ โดยวิธีจัดเลี้ยงอาหารกลางวันให้เด็กในสถานสงเคราะห์ บ้านพักเด็ก และหาโอกาสสัมภาษณ์ผู้บริหาร พนักงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ถูกกระทำ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เด็กจำนวน 8 คนในแต่ละครั้ง

3.4.3 การทำกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) กับเด็กที่อยู่ในมูลนิธิพักพิงใจ และหน่วยงานบ้านพักเด็ก กลุ่มละ 10 คน โดยแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มแล้ว สอบถามประเด็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการ พฤติกรรม และความเข้าใจหลังทำกิจกรรม

3.4.4 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในขณะที่เด็กอยู่ในบ้านพักเด็ก และในมูลนิธิ หรือในขณะที่เด็กกำลังจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวิถีชีวิตเด็กพักประจำ ความเป็นอยู่ ตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในขณะนั้น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านสภาพพื้นที่และเกี่ยวกับการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ซึ่งจำเป็นต้องคอยสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกในชีวิตประจำวัน ในวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นในบ้านพักเด็กโดยภาพรวมทั่ว ๆ ไป ส่วนใหญ่จะสังเกตจากทุก ๆ คนรวมทั้งเด็กและ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ด้วย

3.4.5 การสอบถามและการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ โดยมีการสนทนากับเด็กและผู้ให้ข้อมูล และมีการจดบันทึก อัดเทปจากการสนทนากับเด็กที่มีปัญหาจากพฤติกรรมเสี่ยงในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านเพศ การคบเพื่อนต่างเพศ เบี่ยงเบนทางเพศ หนีเรียนและเรียนไม่จบ ซึ่งจะเน้นบรรยากาศที่สบาย ๆ ไม่เคร่งเครียด รวมถึงเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ โดยไม่ตัดสินว่าความคิดเห็นนั้น ๆ ถูกหรือผิด ในตอนนั้นแต่จะมีการจดบันทึกโดยละเอียดเพื่อนำมาวิเคราะห์ในภายหลัง รวมถึงนำเอาความคิดเห็นและทัศนคติของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำของแต่ละคน นำมาเปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรบ้างในหัวข้อเดียวกัน

3.5 การตรวจสอบข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้สามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้อย่างชัดเจน และครอบคลุมนี้ผู้วิจัยต้องมีการตรวจสอบข้อมูลทุกครั้ง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือการตรวจสอบข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยที่มาของข้อมูล เวลา สถานที่ และบุคคลว่ามีความสอดคล้อง เชื่อถือได้หรือไม่รวมทั้งการตรวจสอบเปรียบเทียบจากเอกสาร แบบสัมภาษณ์ การสังเกต การสอบถาม และการสนทนาด้วย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ได้กระทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้งอยู่ตลอดเวลาเมื่อรวบรวมข้อมูลได้แล้วได้นำไปตรวจสอบก่อนนำมาวิเคราะห์ ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อใช้

วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่คำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องมือของการวิจัยเชิงคุณภาพ และจะใช้ตรวจสอบกับผู้บริหารองค์กรและผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ถูกกระทำเมื่อตรวจสอบข้อมูลแล้ว จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปและเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลครบถ้วนหรือไม่ ในกรณีที่พบว่า ข้อมูลยังขาดไม่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์และครอบคลุมเนื้อหาผู้วิจัยได้ย้อนกลับไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมกับผู้ให้ข้อมูลหลักในส่วนที่ยากทราบ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อมูล สรุปผลการวิจัย และเขียนสรุปรายงานเมื่อเสร็จในการทดสอบแล้วต่อจากนั้น จะมีการสรุปเขียนรายงานการวิจัยและข้อเสนอแนะตามขั้นตอนวิธีวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทนำ ที่เกี่ยวกับสถานการณ์ของปัญหาทางสังคม ของเด็กเยาวชนที่เป็นผลจากครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง ตกงาน หรือพ่อแม่ตายจากกันด้วยโรคภัย และกรณีต่างๆ หรือเด็กที่มาจากการพลัดถิ่นซึ่งเป็นกลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำที่มีความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจังหวัดพะเยามีเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเด็กกำพร้าที่ถูกทอดทิ้ง และเป็นอันดับที่หนึ่งที่มีเด็กที่ถูกกระทำมากที่สุด ซึ่งเป็นผลทำให้ชีวิตของเด็กกลุ่มนี้ตกอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อภัยทางสังคม เด็กถูกกระทำชำเรา ถูกคุกคามทางเพศ ถูกแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ และการใช้แรงงานจากเด็ก เพราะเด็กเหล่านี้ ไม่มีทางเลือกเพราะครอบครัวไม่ได้เอาใจใส่ หรือต้องไปพักอาศัยกับครอบครัวคนอื่น ครอบครัวที่ไม่มีศักยภาพในการเลี้ยงดูเด็กเหล่านี้ พ่อแม่หรือญาติพี่น้อง และผู้อุปการะไม่ได้อบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง จึงทำให้เด็กเหล่านี้กลายเป็นเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ถูกหลอกล่ได้ว่าหาวิเคราะห์และการนำเสนอผลของการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ" นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในบ้านพักเด็ก มูลนิธิดูแลเด็ก และในชุมชน เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ และเพื่อทดสอบและเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลอง และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำจากบ้านพักเด็กหน่วยงานภาครัฐจำนวน 12 คน เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ จากองค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ องค์กร ที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ จำนวน 12 คน เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำที่อยู่ในชุมชน ซึ่งอยู่ในความดูแลของครอบครัว กลุ่มเครือข่ายในชุมชนจำนวน 12 คน และผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงาน ด้านเด็กที่ถูกกระทำ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัครครูพี่เลี้ยง และบุคลากรเจ้าหน้าที่ในองค์กรต่างๆ ที่ให้การช่วยเหลือเด็กจำนวน 20 คน ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 บริบทโครงสร้างทางสังคมและสภาพทั่วไปของชุมชน

สำหรับการศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเจาะจงพื้นที่ศึกษาใน 4 ตำบล คือ ตำบลบ้านถ้ำ ตำบลบ้านปิ่น ตำบลบ้านหนองหล่ม ตำบลคือเวียง ในอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยมุ่งเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำของ 4 ตำบล ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเพราะใน 4 ตำบลของจังหวัดพะเยานี้ มีเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำอยู่เป็นจำนวนมาก อีกตำบลและจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย อย่างไรก็ตามการให้ความช่วยเหลือนี้ เป็นารที่จะเข้าถึงวิถีชีวิตของเด็กเป็นสำคัญ โดยการสัมภาษณ์การให้เด็กเล่าประสบการณ์ของตนเองการลงพื้นที่เยี่ยมหน่วยงานต่างๆ ที่ทำงานกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ และการสอบถามสนทนา สังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานช่วยเหลือเด็กที่ตกเป็นผู้ถูกกระทำ ซึ่งผลที่ได้ก็คือ ข้อมูลเรื่องราวของเด็ก อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงตัวตนของเด็ก ดังนั้นเพื่อให้เห็นถึงมุมมองของเด็ก แสจากการที่เด็กเกิดปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา อันจะนำไปสู่บทวิเคราะห์ว่า เด็กมี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ มีทัศนคติต่อตนเอง หรือต่อบุคคลอื่น ๆ อย่างไร รวมทั้งสังคมที่เด็กอยู่ได้ช่วยเหลือและคาดหวังอะไรกับเด็กบ้าง รวมไปถึงองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ ได้ปกป้องคุ้มครองมีแนวทางในการประสานงานช่วยเหลือเด็กในระยะสั้นและยาวต่อไปได้อย่างไร อันจะเป็นทางออกให้กับเด็กเหล่านี้ ให้หวนคืนกลับไปสู่สังคมในอนาคตต่อไปได้ โดยไม่เป็นภาระต่อสังคม ผู้วิจัยจึงมีความต้องการแสดงถึงบริบทโครงสร้างทางสังคมและสภาพทั่วไปของชุมชน ตามประเด็นของแต่ละตำบลดังนี้

4.1.1 ตำบลบ้านถ้ำ

เป็นที่ราบลุ่ม มีสภาพความสมบูรณ์ของธรรมชาติอยู่มากสองข้างทางเมื่อมองออกไปจะเห็นทุ่งนาสีเขียวจี๋ ยังคงสภาพของความเป็นชุมชนเกษตรกรรมสืบเนื่อง ติดตำบลสันโค้ง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ทิศใต้ ติดตำบลหนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ทิศตะวันออกติดตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา ทิศตะวันตกติดตำบลห้วยน ตำบลบุญเกิด ตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาจำนวนครอบครัว 2,730 ครอบครัว มีประชากรทั้งสิ้น 8,518 คน เป็นชาย 4,335 คน เป็นหญิง 4,183 คน อาชีพหลัก คือ ทำนาชุมชนตำบลบ้านถ้ำเป็นชุมชนขนาดใหญ่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ มี 12 หมู่บ้าน ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำชุมชน มีการนับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ ชุมชนบ้านถ้ำได้ถูกเลือกเป็นตำบลเครือข่ายเฝ้าระวังด้านเด็กที่ถูกกระทำเพราะเนื่องจากมีความชุกของปัญหาด้านเด็ก จากบริบทและสภาพทั่วไปของตำบลบ้านถ้ำนั้น พบว่า มีประชากร ส่วนหนึ่งออกไปทำงานต่างจังหวัด และแต่งงานกับคนภาคอื่นจำนวนมาก เป็นชุมชนที่มีความ

เจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว มีประชากรค่อนข้างมากและเป็นชายมากกว่าหญิง ซึ่งอาจจะ เป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่เด็กผู้หญิงอาจถูกรังแก ไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียนหรือจากสิ่งแวดล้อมในบ้านหรือ ใกล้บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นคนยากจนและเด็กที่ถูกกระทำมาจากครอบครัวที่แตกแยก และพ่อแม่ ไม่เข้าใจ ไม่สนใจในเลี้ยงดูบุตรของตนเอง ไม่มีเวลาให้ลูก และครอบครัวประสบปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจ บางครอบครัวมีอาชีพหาเช้ากินค่ำ หาของมาขายในแต่ละวัน และรับจ้างรายวันทั่วไป หาก วันไหนไม่มีใครจ้างงานจะไม่มีรายได้ ส่วนใหญ่ออกไปทำงานในกรุงเทพฯ ทั้งเด็กให้เป็นภาระของตา ยาย ซึ่งแก่แล้วไม่สามารถควบคุมดูแลเอาใจใส่เด็ก พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กในหมู่บ้านส่วนใหญ่มี การศึกษาต่ำ และไม่สามารถเข้าใจในระบบการศึกษาของลูก และมีความรู้ไม่ทันต่อความเป็นอยู่ของ เด็กในสมัยปัจจุบัน จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กในแต่ละครอบครัวจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง และที่เด็ก และผู้ปกครองซึ่งอาจไม่ได้รับการศึกษาที่ดีเท่าที่ควรนั้น จะทำให้ง่ายต่อการถูกกระทำ และอีกประการ หนึ่ง เด็กที่จัดเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงจำนวนมาก และมีเด็กที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงนี้มาจากหมู่บ้านใกล้เคียงมา รวมตัวกัน และมีสิ่งจูงใจในทางที่ผิด เช่น เด็กอยู่ในกลุ่มที่ติดยาเสพติด หรือกลุ่มที่ต้องการเงิน เพื่อการ เทียวเตร่ และเพื่อซื้อเสื้อผ้า ของใช้ส่วนตัวหรือโทรศัพท์มือถือ ฉะนั้นจึงเป็นสาเหตุของพื้นที่มีเด็กที่ เสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรม หรือละเมิดทางเพศ เป็นต้น

4.1.2 ตำบลบ้านปิน

ตำบลบ้านปินได้รับการจัดตั้งเป็นตำบลประมาณ ปี พ .ศ.2460 โดยขณะนั้นประกอบด้วย หมู่บ้าน 5 หมู่บ้าน คือ บ้านจำไก่ บ้านถ้ำ บ้านหนองหล่ม บ้านเฮี้ย แลบ้านปิน เมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้น จึงได้แยกเป็นตำบลต่างๆ ขณะนี้มี 9 หมู่บ้าน เป็นพื้นที่ราบสูงล้อมรอบด้วยภูเขา และเนินเขาสลับกัน ทิศเหนือติดกับตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ทิศใต้ติดกับอำเภองาว จังหวัดลำปาง ทิศ ตะวันออกติดกับตำบลหนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ทิศตะวันตกติดกับตำบลคือเวียง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 5,541 คน และจำนวน หลังคาเรือน 1,430 หลังคาเรือน ผู้คนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ และมีส่วนน้อยที่นับถือศาสนาคริสต์ อาชีพหลักคือ ทำนา ทำสวนทำไร่ อาชีพเสริมคือรับจ้างทั่วไป จากบริบทและสภาพทั่วไปของตำบล บ้านปินนั้น พบว่า ประชากรอาจจะไม่มากเท่าตำบลบ้านถ้ำ แต่เมื่อพิจารณาในส่วนของอาชีพหลัก คือ ทำนา ทำสวนทำไร่ และอาชีพเสริม คือ รับจ้างทั่วไป เพราะฉะนั้นคนที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กอาจ ไม่มีเวลาเพียงพอที่ต้องดูแลเอาใจใส่ และครอบครัวมีฐานะยากจน มีพื้นที่ติดกับภูเขา ส่วนใหญ่จะมี อาชีพหาของป่ามาขายในแต่ละวัน ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร และไม่มีความรู้เพียงพอในการ อบรม สั่งสอน ตักเตือน ดูแลว่ากล่าว และสอดส่องเอาใจใส่เด็ก ด้วยเหตุผลนี้ ตำบลบ้านปินจึงเป็นอีก หนึ่งตำบลหรือพื้นที่ที่เสี่ยงต่อเด็กที่ ถูกทารุณกรรม เด็กก้าวร้าว ดื้อรั้น เทียวเตร่ ถูกทอดทิ้ง หรือถูก ละเมิดทางเพศ เป็นต้น

4.1.3 ตำบลบ้านหนองหล่ม

ตำบลบ้านหนองหล่ม ตั้งอยู่ในอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดพะเยา มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ๑๑ หมู่บ้าน สภาพความเป็นอยู่จะปลูกบ้านแบบถาวร อาศัยกันอยู่เป็นกลุ่มเดียว ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีศาสนาคริสต์เป็นบางส่วนตำบลหนองหล่ม มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตป่าสงวน เป็นภูเขาสูงและพื้นที่ราบสูงอีกส่วนหนึ่งเป็นที่ราบต่ำ ซึ่งเหมาะแก่การทำนา ทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ ทิศเหนือติดกับตำบลบ้านต้า อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ทิศใต้ติดกับตำบลงาว จังหวัดลำปางอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ทิศตะวันออกติดกับตำบลบ้านสระ อำเภอยางมาวดี จังหวัดพะเยาทิศตะวันตก ติดกับตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาจำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 5,951 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,739 หลังคาเรือน อาชีพหลัก คือ ทำนา อาชีพเสริม คือ ทำไร่จากบริบทและสภาพทั่วไปของตำบลบ้านหนองหล่ม พบว่ามีประชากรมากและสภาพความเป็นอยู่จะปลูกบ้านแบบถาวร อาศัยกันอยู่เป็นกลุ่ม ด้วยเหตุที่อยู่อาศัยกันเป็นกลุ่ม ทำให้เสี่ยงต่อเด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแล หรือเอาใจใส่อย่างเพียงพอ หรือไม่มีความรู้เพียงพอในการว่ากล่าวตักเตือนเด็ก เพราะอาชีพหลักคือทำนานั้น ทำให้เด็กที่พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ จะเกาะกลุ่มกันเลียนแบบพฤติกรรมที่ผิดๆ เด็กที่ขาดการดูแลเอาใจใส่จะหนีไปเที่ยวกับเพื่อน หรือมีพฤติกรรมเสี่ยงในด้านต่าง ๆ เพราะฉะนั้นตำบลบ้านหนองหล่มจึงเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เสี่ยงต่อเด็กอย่างเช่น ที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ก้าวร้าว ดื้อรั้น ภูตตะเมิดทางเพศ หรือถูกหลอกได้ง่าย เป็นต้น

4.1.4 ตำบลคือเวียง

ตำบลคือเวียงก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2536 โดยแยกมาจากตำบลปิ่นและตำบลบ้านต้าโดยมีนายบันลือ เรือนสอน เป็นกำนันคนแรก และได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2539 ปัจจุบันประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ตำบลคือเวียงตั้งห่างจากอำเภอดอกคำใต้ประมาณ 15 กิโลเมตร ไปทางทิศใต้มีพื้นที่ทั้งหมด 34,520 ไร่ หรือประมาณ 33.63 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่การเกษตร 18,413 ไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบ มีที่ราบสูงบางส่วน ทิศเหนือติดกับตำบลบุญเกิด อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาทิศใต้ติดกับตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาทิศตะวันออกติดกับตำบลบ้านต้า อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาทิศตะวันตกติดกับตำบลจำปาหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 4,828 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,411 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีการนับถือศาสนาคริสต์จำนวนน้อยมาก ในหมู่บ้านยังมีความเชื่อเรื่องทำนายโชคชะตา ซึ่งเป็นความเชื่อของคนในหมู่บ้านที่ยึดถือตามความเชื่อศรัทธาแต่ก่อน ประชากรอาชีพหลักคือ ทำนา ทำสวน ทำไร่จากบริบทและสภาพทั่วไปของตำบลคือเวียง พบว่ามีประชากรน้อย เมื่อเทียบกับตำบลบ้านต้า ตำบลบ้านปิน และตำบลบ้านหนองหล่ม ซึ่งด้วยเหตุที่มีประชากรน้อย เวลามีปัญหาอะไรในหมู่บ้านหรือตำบล ส่วนใหญ่จะจบเรื่อง

ที่กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน อาจเป็นสาเหตุของการไม่ได้รับความยุติธรรมเพียงพอ หรือไม่สามารถเอาผิดได้กับผู้ที่ทำให้เกิดแต่อาจมีอิทธิพลมากในหมู่บ้านหรือตำบลจึงจัดได้ว่า ตำบลคือเวียงก็เป็นอีกหนึ่งตำบลที่เสี่ยงต่อเด็กอย่างเช่น เด็กถูกระงับเรา เด็กถูกทอดทิ้งหรือถูกทารุณกรรมต่างๆ เป็นต้น

4.2 สภาพทั่วไปของเด็กที่ถูกกระทำ 4 กลุ่ม

จากสาเหตุต่างๆ ในพื้นที่เสี่ยงใน 4 ตำบล ในอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ 4 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มเด็กที่ถูกทารุณทางร่างกาย (Physical Abuse) (2) เด็กที่ถูกทารุณทางจิตใจ (Emotional Abuse) (3) กลุ่มเด็กที่ถูกปล่อยปละละเลยทอดทิ้ง (Physical Neglect) และ (4) กลุ่มเด็กที่ถูกทารุณทางเพศ โดยสรุปผลการวิจัยลักษณะสภาพปัญหาพื้นฐานดังนี้

4.2.1 กลุ่มเด็กที่ถูกทารุณทางด้านร่างกาย (Physical Abuse)

4.2.1.1 สภาพปัญหาพื้นฐาน

จากสภาพพื้นฐานของเด็กทั้ง 4 ตัวอย่าง พบว่า เป็นเด็กผู้ชาย 3 คน และเป็นเด็ก ผู้หญิง 1 คนนั้น เด็กทุกคนมาจากภูมิลำเนาอื่นก่อน แต่ต้องย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในจังหวัดพะเยาเพราะบิดาและมารดาแยกทางกัน ซึ่งการย้ายถิ่นฐานนั้นเด็กจะอยู่ในความอุปการะดูแลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเช่นทางฝ่ายบิดา หรือมารดา และแต่งงานใหม่ หรืออยู่กับผู้อื่นที่ไม่ใช่บิดาหรือมารดา บิดา มารดา หรือผู้อื่นที่ไม่ใช่บิดาหรือมารดา มีอาชีพที่ไม่เป็นหลักแหล่ง มีฐานะที่ยากจน

4.2.1.2 ลักษณะปัญหาของเด็ก

จากสภาพปัญหาของเด็ก พบว่า เด็กผู้ชายจะมีสภาพปัญหาที่เหมือนกันทั้งหมดคือ เมื่ออาศัยอยู่กับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นสามีใหม่ของมารดา หรือกับลุง ที่ไม่ใช่บิดานั้น เมื่อผู้ใหญ่ดื่มเหล้าหรือติดยาแล้วจะมีนิสัยดุร้าย แล้วมาลงกับเด็กด้วยการทุบตี หรือ ทำร้ายร่างกายจน เด็กอาการบาดเจ็บเป็นประจำทุกวัน หรือเด็กผู้ชายที่อาศัยอยู่กับ บิดาและมารดาได้มีอาการติดสุราอย่างหนัก และเมื่อได้เงินมาจากการทำงานหลังเลิกงานแล้วจะดื่มสุราเป็นประจำ หลังจากนั้นก็มีอารมณ์ร้าย เวลาเห็นเด็กชายที่เป็นลูกนั้นคบกับเพื่อนข้างบ้าน หรือไม่ช่วยทำงานบ้านแล้ว เด็กก็ จะถูกสาทค่าน้ำพริกทุบหัวจนเลือดไหล และถูกไม้แขวนเสื้อตีตามร่างกายจนเป็นแผลสำหรับเด็กผู้หญิงนั้นได้อาศัยอยู่กับผู้อื่นที่ไม่ใช่บิดาหรือมารดา แต่อาศัยกับนายจ้างที่มีอารมณ์ร้าย และเมื่อทุกครั้งเด็กหญิงทำงานไม่ได้ตั้งใจ ก็จะถูกทำร้ายร่างกายโดยการถูกตีด้วยไม้หน้าสาม หรือบางครั้งเด็กหญิงรีดผ้าไม่เรียบ ก็จะถูกตบตีหัว และจับตามตัวเด็กหญิงจนเกิดรอยไหม้

4.2.1.3 สาเหตุของปัญหา

สาเหตุของปัญหาพบว่า จะมาจากตัวเด็กเองก่อน คือเด็กรู้สึกเหงาไม่มีเพื่อนเลยต้องการเล่นกับเพื่อนบ้าน ที่มารดาสั่งห้ามไว้แล้วว่าไม่ให้คบหาหรือเป็นมิตรกับใคร และเมื่อความเป็นเด็กนั้นเอง เวลาทำงานบ้านหรือทำงานอะไรที่ผู้ใหญ่สั่งจะไม่มีความละเอียด หรือสะอาดเพียงพอ นั้นจึงเป็นบ่อเกิดแห่งการถูกละเลยทางด้านร่างกาย รวมถึงสาเหตุปัญหาที่มาจากบิดา มารดาและบุคคลอื่น เช่น มีปัญหาในครอบครัว นั่นคือปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาการสมรสไม่ราบรื่น ปัญหาทางจิตสังคม เช่น ดื่มสุรา ยาเสพติด ทำให้ขาดความรับผิดชอบ ละเลยการดูแลเด็ก บิดาหรือมารดาที่มีความกดดันเกี่ยวกับลูก ต้องดูแลลูกตลอดเวลา ไม่สามารถหาที่ปรึกษาได้ ก็เลยต้องระบายอารมณ์กับลูก และสาเหตุปัญหาที่มาจากสิ่งแวดล้อมและสภาพทางเศรษฐกิจ รวมทั้งภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น นั่นคือการทารุณกรรมเด็กมีความสัมพันธ์กับความยากจน ภาวะวิกฤตที่กระทบกับครอบครัว สังคม และเศรษฐกิจ ที่เด็กต้องกลายมาเป็นแพะรับบาป ที่ต้องมารองรับอารมณ์ของบิดา มารดา หรือ ผู้อื่นที่ไม่ใช่บิดาหรือมารดา

4.2.1.4 การสนองต่อปัญหา จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยรวม

จากการสนองต่อปัญหาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนโดยรวมพบว่า เด็กทุกคนได้รับการดูแลจากภาคประชาชนคือ บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพะเยา และสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านสองแควได้รับการช่วยเหลือและได้ส่งโรงพยาบาลพะเยา ในเรื่องของอาการบาดเจ็บจากการทุบตีจนอาการดีขึ้นตามลำดับ และเข้ารับการประเมินในด้านจิตใจ ได้รับการตรวจร่างกายและประเมินด้านจิตใจได้รับการรักษาและประสานงานจากโรงพยาบาลพะเยา ในการรักษาทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นระยะ จากที่เคยเป็นเด็กที่มีอาการตื่น หวาดผวา และไม่ยอมอยู่กับผู้ใด ปัจจุบันเด็กได้มีอาการทางด้านจิตใจดีขึ้น เริ่มเดินเข้าหาเพื่อเล่น และต้องการเล่น หรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับเพื่อน ๆ โดยไม่มีการหวาดผวาแต่อย่างใดจนเด็กสามารถมีอาการด้านจิตใจที่ดีขึ้น และเป็นรุ่นพี่ที่คอยให้คำแนะนำกับเด็กรุ่นน้องที่เข้ามารับการสงเคราะห์ดูแลเป็นอย่างดี

4.2.2 เด็กที่ถูกทารุณทางด้านจิตใจ (Emotional Abuse)

4.2.2.1 สภาพปัญหาพื้นฐาน

จากสภาพพื้นฐานของเด็กทั้ง 4 ตัวอย่าง พบว่า เป็นเด็กหญิง 3 คน และเป็นเด็กผู้ชาย 1 คน เด็กส่วนใหญ่มาจากภูมิลำเนาในจังหวัดพะเยา บิดามารดาแยกทางกันและอยู่กินกับสามี หรือการยาใหม่ และอยู่กับผู้อื่นที่ไม่ใช่บิดามารดา ไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง หรือแน่นอน มีฐานะที่ยากจน และเก็บจกร้าน

4.2.2.2 ลักษณะปัญหาของเด็ก

จากสภาพปัญหาของเด็ก พบว่า เมื่อ บิดา มารดา หรือผู้ที่ไม่ใช่บิดาหรือมารดา ต้องการให้เด็กส่งยาบ้า ลักเล็กขโมยน้อยจากข้างนอก หรือให้ขายบริการทางเพศ แล้วเด็กปฏิเสธที่จะทำการใดแล้ว เด็กจะถูกห้ามให้ทานข้าว หรือแม้แต่ไม่ให้ค่าอาหารและขนมเด็กไปโรงเรียนแม้แต่กำชับว่าทุกครั้งเวลาเด็กไม่ออกไปลักเล็กขโมยน้อยจากข้างนอกถ้าไม่ได้อะไรกลับเข้าบ้านมหรือเมื่อไม่ส่งยาบ้าแล้วจะถูกเขียนติ บิบคอบติ และขู่บังคับว่าถ้าเด็กไม่ทำตามจะนำเรื่องไม่ดีไปบอกกับมารดา หรือบอกตำรวจให้จับเข้าคุกหรือแม้แต่ว่าถ้าวันไหนเด็กไม่ยอมขายบริการทางเพศแล้ว จะถูกนำเรื่องไปบอกกับบิดา หรือมารดาเด็ก จะต้องถูกทำร้ายและจะถูกไล่ออกจากบ้าน จะประจานในโรงเรียนและฟ้องครูว่าเด็กทำประเวณีและเป็นเด็กไม่ดี

4.2.2.3 สาเหตุของปัญหา

สาเหตุของปัญหา พบว่า จะเริ่มจากตัวเด็กก่อน ก็คือเมื่อเด็กมีความหวาดกลัวว่า ถ้าไม่ลักเล็กขโมยน้อย ไม่ส่งยาบ้า ไม่ขายบริการทางเพศแล้ว จะถูกเขียนติ จะถูกบิบคอบ ประจานในโรงเรียน หรือถูกนำเรื่องราวเหล่านี้ไปฟ้องแก่บิดาหรือมารดาของเด็ก สำหรับสาเหตุปัญหาที่มาจากบิดา มารดา และบุคคลอื่น นั่นคือมีปัญหาในครอบครัว เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการสมรสไม่ราบรื่น เมื่อเด็กอยู่ตามลำพังกับสามี หรือภรรยาใหม่ของบิดามารดาของตนเองแล้ว จะถูกทารุณทางด้านจิตใจต่าง ๆ เมื่อบิดา หรือมารดาเด็กไม่อยู่หรือรับรู้เรื่องราวด้วย เพราะต้องออกไปทำงานนอกบ้านอยู่เป็นประจำ และไม่มีเวลาอยู่กับลูกของตนเองเลย จึงเป็นสาเหตุหลักที่เด็กต้องถูก ใช้งานโดยที่เด็กไม่มีความต้องการทำอะไรแม้แต่บ่อย และสาเหตุของปัญหาที่มาจากสิ่งแวดล้อมและสภาพทางเศรษฐกิจ คือ การทารุณทางด้านจิตใจเด็กมีความสัมพันธ์กับความยากจน และบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บิดา หรือมารดาของเด็กที่กระทำทารุณทางด้านจิตใจกับเด็กมักขาดการช่วยเหลือจากบุคคลอื่นและชุมชน

4.2.2.4 การสนองต่อปัญหา จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยรวม

จากการสนองต่อปัญหาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนโดยรวม พบว่า หนึ่งในเด็กทั้งสี่ตัวอย่างนั้น ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ คือ บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพะเยา เพื่อรับการประเมินและรักษาทางด้านจิตใจต่อไป จนถึงบทสรุปทางด้านกฎหมายในการดำเนินคดีจากทางด้านผู้ปกครองขอเลิก ปัจจุบันเด็กมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นกว่าตอนแรกๆ จากเคยเป็นเด็กที่มีความหวาดกลัว ชอบอยู่คนเดียว แต่มาในตอนนี้ มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับเพื่อน ๆ ได้เป็นอย่างดี และยอมให้ครูเข้ามาถาม และยอมร่วมมือกับครูและเพื่อน ทุกคนได้ สำหรับเด็กอีกสามตัวอย่างนั้น ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาคเอกชนคือมูลนิธิพันธ์รักใจสัมพันธ์เมตตา และมูลนิธิรักไทยเพื่อช่วยฟื้นฟูสภาพจิตใจเด็กและช่วยเหลือน้องสาวของเด็กไปจนกว่าที่ศาลตัดสิน

คดีของบิดาที่เป็นสามีใหม่ และมารดาของเด็กตามกระบวนการขึ้นตอน พร้อมทั้งได้รับการประเมินและบำบัดจิตใจจากโรงพยาบาลพะเยาเป็นระยะ

4.2.3 กลุ่มเด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง (Physical Neglect)

4.2.3.1 สภาพปัญหาพื้นฐาน

จากสภาพพื้นฐานของเด็กทั้ง 4 ตัวอย่าง พบว่า เป็นเด็กหญิง 2 คน และเป็นเด็กผู้ชาย 2 คน เป็นเด็กที่มาจากบิดา มารดาแยกทางกัน แต่เป็นเด็กที่อาศัยอยู่กับมารดาเพียงลำพัง 2 คน และเป็นเด็กที่อยู่อาศัยกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บิดา เพราะบิดา หรือมารดา ติดคุกในข้อหาเมียเสพติดไว้ในครอบครัว มารดาของเด็ก 2 คน โดยมีภูมิลำเนาที่มาจากจังหวัดพะเยา มารดา หรือผู้ที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยนั้น มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รับจ้างทำนา รับจ้างทำสวน โดยหากินไปวัน ๆ ฐานะยากจน ไม่มีบ้านเป็นหลักแหล่ง

4.2.3.2 ลักษณะปัญหาของเด็ก

จากสภาพปัญหาของเด็ก พบว่า มารดาของเด็ก ไม่มีเวลาดูแลอย่างเพียงพอ ต้องออกไปทำงานนอกบ้านเป็นประจำ เมื่อกลับบ้านมาก็ติดสุรามาก ทบตีเด็กทุกครั้งที่มา ไม่ให้ทานข้าวหรือห่อข้าวให้เมื่อเด็กไปโรงเรียน แล้วคิดว่าเด็กเป็นต้นเหตุในการถูกบิดาของเด็ก หรือสามีตนนั้นตีจาก หรือแม้แต่เมื่อมารดาไม่มีเวลาที่จะดูแลเด็กแล้ว เด็กก็จะมีพฤติกรรมเสี่ยง เนื่องจากได้มีการจับกลุ่มกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ทั้งหญิงและชายในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน ประมาณ 10 กว่าคน มั่วสุมดื่มสุรา สูบบุหรี่ และมีเพศสัมพันธ์กันหากมีความพึงพอใจต่อกันนั้นก็จะมีพฤติกรรมเสี่ยงในด้านการคบเพื่อนผู้ชาย และมีเพศสัมพันธ์กันก่อนวัยอันควร ไม่กลับบ้านเพราะคิดว่าเมื่อกลับบ้านก็จะไม่มีเพื่อนและไม่ยอมไปโรงเรียนและมีพฤติกรรมหนีออกจากบ้านไป มั่วสุมอยู่บ่อย ๆ และไม่ยอมไปเรียนหนังสือ สำหรับกรณีที่เด็กอาศัยอยู่กับผู้อื่นที่ไม่ใช่บิดา หรือมารดาของตนแล้ว เด็กต้องอยู่บ้านตามลำพังเป็นประจำเด็กมีนิสัยติดเพื่อน บางครั้งก็ไม่กลับบ้านเพราะคิดว่ากลับไปแล้วก็ต้องอยู่คนเดียวตามลำพัง ส่วนใหญ่จึงอยู่ในกลุ่มเพื่อนมีกันอยู่ประมาณ 10 กว่าคน ทำให้เด็กมีนิสัยตามเพื่อน เช่น ก้าวร้าว อันธพาลตามกลุ่มเพื่อน และบางครั้งก็ตามเพื่อนในการทำร้ายผู้หญิง และเสพยาเสพติด

4.2.3.3 สาเหตุของปัญหา

สาเหตุของปัญหา พบว่า จะเริ่มจากตัวเด็กก่อน ก็คือ เมื่อเด็กถูกปล่อยปละละเลยเมื่อมารดา หรือผู้ที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยที่ไม่ใช่บิดามารดา ไม่อยู่บ้านเป็นประจำ และเด็ก อยู่บ้านเพียงลำพังอยู่เสมอนั้น ทำให้เด็กไม่อยากจะกลับบ้าน ไม่อยากอยู่เพียงลำพังจึงต้องการเพื่อน และเมื่อมีความพึงพอใจกับเพื่อนชายแล้วจึงมีเพศสัมพันธ์ด้วย จึงเป็นสาเหตุของปัญหาในการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงขึ้น สำหรับสาเหตุของปัญหาที่เกิดจากบิดา มารดา หรือผู้ที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยที่ไม่ใช่บิดา หรือมารดาเด็กนั้น ไม่มีเวลาดูแล หรือ ปัญหาในครอบครัว เช่น ปัญหาการสมรสไม่ราบรื่น ปัญหาทางเศรษฐกิจที่

ต้องออกจากบ้านไปรับจ้างทำงานเป็นประจำ จึงทำให้ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ต่อเด็ก ปล่อยปละละเลย ทอดทิ้งเด็กอยู่เป็นประจำ และสำหรับสาเหตุของปัญหา ที่มาจากสิ่งแวดล้อมและสภาพทางเศรษฐกิจ คือ การปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง มีความสัมพันธ์กับความยากจน และบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บิดา หรือมารดาของเด็กที่ ปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง เด็กมักขาดการช่วยเหลือจากบุคคลอื่นและชุมชน มารดา หรือผู้อื่นที่ไม่ใช่บิดามารดาเด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง มักจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต้องปล่อยปละละเลย ทอดทิ้งเด็กในวิถีชีวิตประจำวัน

4.2.3.4 การสนองต่อปัญหา จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

โดยรวม

จากการสนองต่อปัญหาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนโดยรวมพบว่า ส่วนใหญ่เด็กได้รับความช่วยเหลือสงเคราะห์จาก ภาคประชาชน คือบ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดพะเยา ในการสงเคราะห์ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ชั่วคราว ตามความเหมาะสมเพื่อให้เด็กได้เข้าใจว่าสิ่งไหนดีและสิ่งไหนไม่ดีเมื่อเกิดมาเป็นเยาวชนไทยแล้วควรปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมรวมไปถึงการสงเคราะห์และประเมินทางด้านจิตใจ การดูแล สงเคราะห์จากบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพะเยานั้นคือจากที่ปัญหาจากเด็กต่าง ๆ ที่ทำให้กลายเป็นคนก้าวร้าว ไม่ยอมรับฟังใคร ในปัจจุบันนี้เด็กเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ยอมรับฟังครู เพื่อน ๆ พี่ ๆ ที่คอยให้คำแนะนำปรึกษา แต่ก็ยังมีเพียงตัวอย่างเดียวที่ได้รับการสงเคราะห์จาก หน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องการให้เด็กได้สิทธิในการคุ้มครองเด็กได้รับการดูแล อบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิด จากเด็กที่เคยมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวมากเช่นฆ่าแมว ฆ่าปลาชุก ฆ่าลูกไก่ และเอาไม้ไล่ตีสัตว์ทุกชนิดที่อยู่ใกล้ตัว เพราะเด็กถูกกระทำมาและจึงอยากจะแก้แค้น โดยการทำร้ายสัตว์อื่น ๆ แต่ไม่เคยทำร้ายเด็กคนอื่นเป็นเด็กที่ดี และไม่ยอมทำตามทีคนอื่นบอกแต่เมื่อเวลาผ่านไป เด็กได้ร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งได้จัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กที่ถูกกระทำ เด็กได้เรียนรู้ที่จะรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความตั้งใจเรียนหนังสือ ทำการบ้าน และทำกิจวัตรประจำวันเป็นอย่างดี จากเด็กที่พ่อแม่ไม่เคยสอนให้ทำอะไรเลย จนสามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองได้สามารถเข้าร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

4.2.4 กลุ่มเด็กที่ถูกทารุณทางด้านเพศ (Sexual Abuse)

4.2.4.1 สภาพปัญหาพื้นฐาน

จากสภาพพื้นฐานของเด็กทั้ง 4 ตัวอย่าง พบว่า เป็นเด็กหญิงทั้งหมดและมาจากครอบครัวที่บิดา มารดาแยกทางกัน เสียชีวิตไป และอยู่กับผู้อื่นที่ไม่ใช่บิดาหรือมารดา มีเพียง 1 คนที่มาจากภูมิลำเนาอื่น และไม่มีบัตรประชาชนไทย และจำนวนที่เหลือนั้นมาจากภูมิลำเนาเดิมคือจังหวัดพะเยา

โดยเด็กที่อยู่กับบิดา มารดา หรือกับผู้อื่นที่ไม่ใช่บิดาหรือมารดา มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบาก มีอาชีพรับจ้างไปวันๆ หรือรับจ้างทำไร่นา และไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง มีฐานะที่ยากจน

4.2.4.2 ลักษณะปัญหาของเด็ก

จากสภาพปัญหาของเด็ก พบว่า หนึ่งในสี่ตัวอย่างนั้น เป็นเด็กที่ถูกบิดาของตนเองข่มขืน เมื่อบิดานั้นได้แยกทางจากมารดาเด็กมาเป็นเวลานาน และเมื่อเมาสุราทุกวัน และมีอารมณ์ทางเพศ เด็กจึงถูกบิดาของตนข่มขืนมาเป็นเวลานาน และเด็ก ได้ตั้งครรภ์ 6 เดือนกว่าแล้ว แต่เป็นที่น่าเชื่อถือว่า บิดาของเด็กเองเป็นผู้กระทำชำร่วยตัวเอง เนื่องจากเด็กไม่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน นอกจากคนในครอบครัวเท่านั้นและสำหรับเด็กจากอีกสามตัวอย่างนั้นจะถูกสามีใหม่ของมารดาตนเอง และเพื่อนบ้านข่มขืนกระทำชำเรา โดยที่สามีใหม่ของมารดาคิดเมาสุราทุกวัน และจะมีอารมณ์ทางเพศเด็กจึงถูกข่มขืน ทบตีเมื่อเด็กไม่ยอม สำหรับเด็กที่ถูกเพื่อนบ้านข่มขืนนั้น เด็กถูกเพื่อนบ้านหลอกล่อ เช่น โทรศัพท์ เงินทอง และพาเที่ยว เพื่อที่จะให้เด็กตายใจ และไว้วางใจ จนในที่สุดเด็กตั้งครรภ์

4.2.4.3 สาเหตุของปัญหา

สาเหตุของปัญหา พบว่า จะเริ่มจากตัวเด็กก่อน ก็คือการที่เด็กไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพราะยังไม่บรรลุนิติภาวะ และต้องอยู่ในความอุปการะจากบิดาของตนเอง หรือแม้กระทั่งที่ต้องอยู่กับมารดาของตนเองแต่ต้องอยู่รวมกันกับสามีใหม่ จึงเป็นสาเหตุที่เด็กนั้นเสี่ยงต่อการถูกกระทำชำเรา จนตั้งครรภ์ในที่สุด สำหรับสาเหตุของปัญหาที่เกิดจากบิดา มารดา หรือผู้ที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยที่ไม่ใช่บิดา มารดานั้น มาจากการ มีปัญหาในครอบครัว เช่น ปัญหาการสมรสไม่ราบรื่น เด็กต้องอยู่ตามลำพังกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บิดาของตนเอง หรือแม้แต่กับบิดาของตนเองแต่แยกทางกับมารดาเป็นเวลานาน เมื่อดื่มสุราอย่างหนักและมีปัญหาทางใจอย่างไรแล้วก็มีมารดาขายลงกับตัวเอง และสำหรับสาเหตุของปัญหาที่มาจากสิ่งแวดล้อมและสภาพทางเศรษฐกิจ คือ การที่เด็กถูกทารุณทางเพศ มีความสัมพันธ์กับความยากจน และภาวะวิกฤตที่กระทบกับครอบครัว สังคมและเศรษฐกิจ เด็กกลายเป็นแพะรับบาป รองรับอารมณ์ไป

4.2.4.4 การสนองต่อปัญหาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนโดยรวม

จากการสนองต่อปัญหาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนโดยรวม พบว่า จากเด็กในหนึ่งจากสี่ตัวอย่าง ได้รับการคุ้มครองจาก หน่วยงานของภาครัฐ และต่อมาทางหน่วยงานภาคเอกชนได้ช่วยเหลือน้องของเด็ก รวมไปถึงตัวเด็กในการดูแลเยียวยารักษา เพื่อเตรียมความพร้อมส่งกลับสู่สังคมต่อไปเด็กได้รับการพัฒนาหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการฝึกทักษะชีวิต จนค้นพบตนเองว่าชอบทำอะไร นั่นคือเด็กได้ตั้งใจเรียนเสริมสวดตามที่หน่วยงานภาครัฐส่งไปเรียน และเด็กได้ตั้งความหวังไว้ว่า มันหนึ่งถ้าเรียนจบหลักสูตรแล้ว ก็จะทำงานและส่งเงินมาให้ญาติสร้างบ้าน

เพื่อตัวเด็กเองและน้องๆ จะกลับมาอยู่ด้วยกันเมื่อเด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชีวิต ทำให้เด็กได้สัมผัสเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิด เด็กได้มีความมุ่งมั่นตั้งใจมากขึ้น เพราะได้เข้าใจว่า ชีวิตที่ดี งามมีการวางแผนและดำเนินอยู่ต่อไป เด็กกล้าแสดงออก และกล้าเผชิญต่อความจริงสำหรับเด็กอีกสามตัวอย่างนั้น ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ คือ บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพะเยาเพื่อที่จะเชี่ยวชาญรักษา รับการประเมินและรักษาทางด้านจิตโหลาเด็กที่มีอาการซึม ไม่ร่าเริง เหม่อลอย ปัจจุบันเด็กสามารถปรับตัวเข้ากับเด็กคนอื่นได้เป็นอย่างดีและได้รับการช่วยเหลือในกาฝากครรภักกับโรงพยาบาลพะเยา และเมื่อเด็กคลอดและมีความพร้อมที่จะกลับสู่ชุมชนนั้นได้ ทางหน่วยงานนี้จะส่งตัวเด็กกลับไปสู่ชุมชนต่อไป

จากสภาพทั่วไปของดักด้อยโอกาสที่ถูกกระทำทั้ง 4 กลุ่ม ที่มาจากพื้นที่ทั้ง 4 ตำบล ในอำเภอคอกคำใต้ จังหวัดพะเยาข้างต้น สรุปได้ว่า จากสภาพพื้นฐานและปัญหาโดยรวมของแต่ละกลุ่มนั้น ทำให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรชาวบ้านนั้นสามารถเข้าใจถึงความต้องการจากเด็กในแต่ละกลุ่มได้ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการทั่วไป หรือ จากการประเมินการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมได้ โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่มีการประสานความร่วมมือของหน่วยงานโดยเฉพาะตำบลบ้านถ้ำได้ถูกคัดเลือกเป็นชุมชนเฝ้าระวังนาร่องได้มีทีมสหวิชาชีพประจำอำเภออย่างเข้มแข็ง ซึ่งมีการเฝ้าระวังภัยทางสังคมกับเด็กที่ถูกกระทำอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา แต่ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กก็ยังมีอยู่ ซึ่งการประสานงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์กรหน่วยงานโดยให้ความช่วยเหลือเพื่อเด็กจะได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพและเข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐอย่างทั่วถึง แต่ก็ยังได้พบว่าการจัดกิจกรรมการพัฒนาให้กับเด็กที่ถูกกระทำนั้นยังมีน้อยมาก บางองค์กรได้จัดกิจกรรมให้เด็กโดยไม่ได้มีเป้าหมายให้เด็กได้รับการพัฒนาศักยภาพโดยผ่านกิจกรรมการพัฒนาในแต่ละด้านอย่างจริงจังหรือแม้แต่ยังไม่ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของแต่ละหน่วยงานเท่าที่ ควร เพื่อหน่วยงาน องค์กร หรือกลุ่มชาวบ้านที่มีความต้องการทำงานกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำจะได้คิดวางแผนการจัดกิจกรรมให้เด็กได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมเป็นการพัฒนาหลายด้านเพื่อเด็กเหล่านั้นจะได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องการมีความพร้อมเพรียงกันการรู้จักสามัคคีการอดทนการรู้จักการรอคอยและการรับผิดชอบในงานที่ต้องทำและการวางแผนกิจกรรมกับเพื่อนตลอดจนการกล้าแสดงออก เพื่อเด็กจะค้นพบศักยภาพของตนเองในด้านต่างๆ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดำรงอยู่ในสังคมและชุมชนต่อไป

4.3 ข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน

4.3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณได้จากการใช้แบบสัมภาษณ์ (ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง)

ตารางที่ 4.1 จำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ

รายการ	จำนวน (N=20)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	6	30.00
หญิง	14	70.00
อายุ		
26-35 ปี	2	10.00
36-45 ปี	14	70.00
46-55 ปี	3	15.00
55 ปีขึ้นไป	1	5.00
วุฒิการศึกษา (ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ, เอกชน และภาคประชาชน)		
มัธยมศึกษา/ปวช.	2	10.00
อนุปริญญา/ปวส.	4	20.00
ปริญญาตรี	12	60.00
สูงกว่าปริญญาตรี	2	10.00
สถานะของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ (ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ, เอกชน และภาคประชาชน)		
ผู้บริหารองค์กร	8	40.00
ผู้ปฏิบัติงานในองค์กร	6	30.00
ผู้นำชุมชน และแกนนำ เครือข่าย ทีมสหวิชาชีพ	6	30.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N=20)	ร้อยละ
ระยะเวลาที่ทำงานในองค์กร (ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงาน ภาครัฐ, เอกชน และภาคประชาชน		
น้อยกว่า 1 ปี	2	10.00
1 - 5 ปี	6	30.00
6 - 10 ปี	9	45.00
11 ปี ขึ้นไป	3	15.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ที่เป็นผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชนที่ทำงานกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำพบว่ามีส่วนมากเป็นเพศหญิง (คิดเป็นร้อยละ 70) เพศชาย (คิดเป็นร้อยละ 30) มีอายุ 36-45 ปี มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 70) รองลงมาคือ อายุ 46-55 ปี (คิดเป็นร้อยละ 15) และอายุ 26-35 ปี (คิดเป็นร้อยละ 10) ตามลำดับ อายุ 55 ปีขึ้นไป มีน้อยที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 5) สำหรับวุฒิการศึกษาของผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ, เอกชน และภาคประชาชน ส่วนใหญ่จบปริญญาตรี (คิดเป็นร้อยละ 60) รองลงมาคือ วุฒิ การศึกษอนุปริญญาปวส. (คิดเป็นร้อยละ 20) และวุฒิการศึกษมัธยมศึกษาปวช. และสูงกว่าปริญญาตรี (คิดเป็นร้อยละ 10) เท่ากัน ตามลำดับ สถานะของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูสอน พี่เลี้ยง และฝึกฝนในด้านต่าง ๆ (คิดเป็นร้อยละ 35) รองลงมาคือ นักพัฒนาสังคม และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบทั่วไป เช่น ประสานงาน กลุ่มครอบครัว (คิดเป็นร้อยละ 20) เท่ากัน และนักจิตวิทยา (คิดเป็นร้อยละ 15) ตามลำดับ ส่วนที่เป็นหัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัว พะเยา และหัวหน้าองค์กรพัฒนาเด็กและครอบครัว พะเยา มีน้อยที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 5) ระยะเวลาที่ทำงานในองค์กรส่วนใหญ่ 6-10 ปี (คิดเป็นร้อยละ 45) รองลงมาคือ 1-5 ปี (คิดเป็นร้อยละ 30) และ 11 ปี ขึ้นไป (คิดเป็นร้อยละ 15) ตามลำดับ ระยะเวลาที่ทำงานในองค์กรน้อยกว่า 1 ปี มีน้อยที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 10)

จากตารางที่ 4.1 ข้างต้นจะเห็นได้ว่า สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ที่เป็นผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐเอกชน และภาคประชาชนที่ทำงานกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เป็นเพศหญิงเป็นส่วนใหญ่ มีอายุ 36-45 ปี โดยจบปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่และมีสถานะเป็นครูผู้สอน พี่เลี้ยง

และฝึกฝนในด้านต่าง ๆ ที่ระยะเวลาในการทำงานในองค์กร 6-10 ปี ซึ่งจากการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ในหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนเหล่านี้ที่ต้องมีบุคลากรที่ชำนาญหรือมีประสบการณ์เป็นเวลานานนั้นถือว่าเข้าใจและรักความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ หรือช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาสและถูกกระทำได้ และสามารถมีจิตใจที่ดียิ่งขึ้นได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็เพื่อที่จะสามารถเข้าไปใกล้และรับฟังเหตุผลเรื่องราวจากเด็กได้มากกว่าที่จะเป็นผู้ชายเพราะส่วนใหญ่แล้วเด็กที่ถูกกระทำเหล่านี้จะเป็นเด็กที่ถูกทารุณกรรม หรือแม้แต่เด็กที่ถูกข่มขืนมาแล้วแต่มีความรู้สึกลึกซึ้งเกี่ยวกับผู้หายไปทางลบและที่ต้องอยู่ใกล้ชิดกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ นั่นคือเด็กต้องการความช่วยเหลือในด้านจิตใจหรือการฟื้นฟูจิตใจเป็นอย่างมากนั่นเอง

4.3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและการสนทนาสอบถาม

4.3.2.1 การจัดบริการของหน่วยงานภาครัฐ

1. การรับเข้าพบว่า การบริการของหน่วยงานภาครัฐที่ทำงานประสานความร่วมมือกับชุมชน ส่วนใหญ่เครือข่ายในชุมชน โดยแกนนำของผู้นำชุมชน จะแจ้งเรื่องไปยังบ้านพักเด็ก หรือรับแจ้งเหตุจากตำรวจเพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับเรื่อง สืบสวนหาข้อเท็จจริงร่วมกันนำด้านเด็กถูกกระทำจากชุมชน เพื่อ รับเด็กเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพ หลังจากนั้นเด็กจะเข้าสู่กระบวนการสืบสวน และตรวจร่องรอย หาข้อเท็จจริง เพื่อจะเป็นข้อมูลสำหรับการคุ้มครองจัดสรรที่พักพิงชั่วคราวแก่เด็กและครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม ตามกระบวนการสังคมสงเคราะห์โดยทีมสหวิชาชีพ เพื่อการดูแลรักษา บำบัดฟื้นฟู เตรียมความพร้อมเพื่อจะได้ส่งเด็กต่อเพื่อรับการศึกษาในสถานศึกษาและส่งกลับสู่ชุมชนตามลำดับ

2. การบริการทั่วไป พบว่า เป็นการเสริมสร้างศักยภาพเครือข่าย และดำเนินงานด้านเด็กและครอบครัว โดยการจัดการที่ประสานความร่วมมือกับชุมชนได้มีการประชุมวางแผนกับองค์กรภาครัฐในพื้นที่ผู้นำชุมชนและนำเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ เพื่อเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพการบริการของภาครัฐได้ประสานกับชุมชนหรือหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในชุมชนให้มีความพร้อม มีศักยภาพ ความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกันกับภาครัฐ ในแต่ละปีได้จัดส่งแกนนำเครือข่ายและทีมวิชาชีพในพื้นที่เพื่อรับการอบรมเสริมสร้างศักยภาพในการเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อจะได้ประสาน งานความร่วมมือให้ทำงานเพื่อเด็กที่ถูกกระทำในแต่ละพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นรวมถึงงานส่งเสริมกิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการใช้ความรุนแรงด้านเด็กและสตรี และการนำผู้นำท้องถิ่นศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบการทำงานด้านบริการเด็กที่ด้อยโอกาสและถูกกระทำเพื่อนำมาปรับใช้ในพื้นที่เสี่ยงต่อไป

3. การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมพบว่า เป็นกากิจกรรมการพัฒนาเด็กด้านร่างกาย เช่น การว่ายน้ำ การออกไปเที่ยว การฝึกมีทัศนภาพ แต่กิจกรรมเหล่านี้ ได้จัดทำเพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาว่าง

ให้เป็นประโยชน์ แต่ไม่เน้นการพัฒนาของครอบครัวครบทุกด้าน เพียงแต่เพื่อให้เด็กมีกิจกรรมได้ทำ เด็กได้เริ่มค้นพบศักยภาพในตนเองแต่เป็นส่วนน้อย นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยให้จิตใจได้เข้าใจ มองโลกในแง่ดี เพื่อรักษาเยียวยาความเจ็บปวดที่เด็กถูกกระทำอย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ ทางหน่วยงานภาครัฐ มีการจัดอบรมกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียน และกิจกรรมรณรงค์ยุติการใช้ความรุนแรงกับเด็กในพื้นที่เป็นครั้งคราว โดยเฉพาะมีการนำเจ้าหน้าที่มาพบปะทีมวิชาชีพแกนนำเครือข่าย เพื่อช่วยกันทำงาน พัฒนแนวทางในการป้องกัน พร้อมกันนั้นยังมีการอบรมผู้นำชุมชนเพื่อสร้างการตระหนักรู้ตามศักยภาพที่มีอยู่

4. จุดคือพบว่าหน่วยงานภาครัฐไม่ได้ทำเรื่องเด็กที่ถูกกระทำโดยตรง แต่ทำงานในหลายเรื่องตามโครงสร้างยุทธศาสตร์ การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ ซึ่งงานจะมีงานด้านเด็กสตรีและครอบครัว ประสานการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ และ พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก เป็นการทำงานบูรณาการในภาพรวม ดังนั้น ทำให้กระบวนการทำงานพบจุดคือดังนี้

1) การประสานงานความร่วมมือไม่ประสบความสำเร็จในการเข้าถึงเด็กที่ถูกกระทำ เพราะมีอาสาสมัครที่คอยช่วยเหลือไม่มาก จำนวนเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำมีน้อยที่มาใช้บริการ เมื่อเทียบกับผู้ยากไร้กลุ่มอื่นที่ภาครัฐได้จัดสวัสดิการให้

2) การจัดสรรงบประมาณยังพบจุดบกพร่อง เช่น กลุ่มคนที่เข้ารับสวัสดิการทางสังคมที่ไม่ชัดเจนนี้ หากมีผู้มารับบริการมาก งบประมาณที่จัดสรรก็มากตามลำดับ จึงทำให้กลุ่มเด็กที่ถูกกระทำเป็นส่วนหนึ่งของคนด้วยโอกาสที่ต้องรอรับความช่วยเหลือ ไม่ได้ถูกแยกเฉพาะ โดยเฉพาะเด็กที่ด้อยโอกาสที่ไม่ปรากฏบิดา ครอบครัวจะอายุ และไม่กล้าเปิดเผยตนเอง ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้ปกครองของเด็กมีความอายในสังคม และหากมีเด็กถูกกระทำด้านเพศกับครอบครัวแล้วจึงไม่กล้าที่จะเปิดเผยข้อมูล

3) ส่วนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ยังพบจุดคือในการประสานความร่วมมือในด้านบุคลากร ไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็กที่ถูกกระทำ เมื่อชุมชนมีการตื่นตัวในเรื่องของเด็กที่ถูกกระทำ เพราะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก จึงทำให้พบปัญหาด้านเด็กที่ถูกกระทำมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐจึงทำงานไม่ทันต่อปัญหาที่เกิดขึ้นไม่สามารถดูแลอย่างทั่วถึง ขาดความเข้าใจในการสืบหาข้อเท็จจริงและความรู้ด้านกฎหมาย ขาดกระบวนการและทักษะการทำงานที่ชัดเจนในเรื่องการดูแลรักษา เยียวยาและการให้คำปรึกษาก่อนที่จะส่งเด็กคืนสู่สังคม

4) ขาดบุคลากรเฉพาะด้าน ไม่มีผู้เชี่ยวชาญการทำงานกับเด็กถูกกระทำ ขาดทักษะการทำงาน ขาดองค์ความรู้ เจ้าหน้าที่ที่มีภารกิจมาก ทำให้การทำงานมองเห็นความสำคัญของปัญหาน้อยขาดการประสานงานที่ฝึนขาดประสิทธิภาพ

5. ปัญหาและอุปสรรค

- 1) ปัญหาในเรื่องของการขาดทักษะในการทำงาน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเด็กด้อยโอกาส ซึ่งทำให้เด็กไม่มีใครให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง จึงทำให้เด็กเมื่อส่งกลับสู่สังคมแล้วไม่มีใครดูแล และถูกรุ้รทำมากขึ้น เพราะการเตรียมความพร้อมก่อนส่งกลับขาดหายไป ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่กระทำตามใจตนเองมากขึ้น และถูกล่อลวงได้ง่ายในสังคม
- 2) ปัญหาในการขาดความร่วมมือกันในการทำงานเพราะว่าไม่มีหน่วยงานใดที่รับผิดชอบโดยตรง ภาครัฐอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีความสนใจ และขาดการร่วมมือเมื่อเกิดปัญหาขึ้น เด็กไม่รู้ว่าจะไปปรึกษากับหน่วยงานใดจึงทำให้ถูกล่อลวงได้ง่าย
- 3) ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบ การทำร้ายกัน แสวงหาผลประโยชน์จากหน่วยงานไม่ได้มีโครงการที่ชัดเจนในการสกัดกั้นคนคิดทำร้าย ที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์กับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ จึงทำให้เด็กที่ถูกกระทำเป็นเครื่องมือต่าง ๆ นานาเชิงพาณิชย์
- 4) การจัดสวัสดิการให้กับเด็กและครอบครัวของเด็กที่ถูกกระทำ ในบางกรณีไม่สามารถเข้าถึงเด็กที่ถูกกระทำ ขาดประสิทธิภาพของแผนอย่างเป็นระบบเช่นเด็กไร้สัญชาติที่ถูกทอดทิ้งไม่มีใครเอาใจใส่ ปลอมให้เด็กถูกล่อลวงใช้แรงงาน และละเมิดทางเพศ จึงไม่มีใครดำเนินการเอาเรื่องกับผู้ที่ทำให้ผิดได้
- 5) ปัญหาขาดการจัดทำกิจกรรมการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพราะไม่มีใครค้นคิดหรือทำวิจัยเรื่องเด็กที่ถูกกระทำไม่ได้เน้นการพัฒนาเด็ก แต่จะมุ่งในทางการรับเด็กที่ถูกกระทำเพื่อส่งต่อไปยังหน่วยงานอื่นๆ แทน
- 6) ชุมชนไม่มีความรู้ในเรื่องของสิทธิเด็กจึงทำให้ขาดคนที่รู้และเข้าใจด้านสิทธิเด็ก และไม่รู้แนวทางในการปกป้อง ดูแลรักษาเด็กได้เพราะต่างมีกลัวเปิดเผยความจริง กลัวและอายกับสิ่งเกิดขึ้นกับครอบครัวในชุมชน

4.3.2.2 การบริการของหน่วยงานภาคเอกชน

1. การรับเข้า พบว่า ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ทุกคน มีความเข้าใจถึงปัญหาของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำได้เป็นอย่างดี เพราะส่วนใหญ่เด็กที่มาใช้บริการจากหน่วยงานเอกชน จะเป็นเด็กที่กำพร้าพ่อแม่ หรือเด็กที่ไม่มีใครดูแลเอาใจใส่ ถูกปล่อยปละละเลย หรือเด็กที่พ่อแม่ไม่สนใจปล่อยทิ้งตามหมู่บ้านหรือท้องถนน เด็กติดเกม และเด็กที่มาจากครอบครัวเลว ขาดดูแลอย่างเหมาะสม โดยหน่วยงานเอกชนให้การสงเคราะห์เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่ถูกกระทำ จัดสรรที่พักอาศัยให้
2. การบริการทั่วไป พบว่า เป็นการให้ความดูแลด้านสงเคราะห์ อบรมสั่งสอน ให้ทุนการศึกษา จัดสรรปัจจัยสี่ให้หรือสิ่งของที่จำเป็นในการดำรงชีวิตแก่เด็ก ๆ พร้อมกันนั้นยังมีการ

สนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพกับผู้ปกครองเด็กที่ถูกกระทำ และทำงานเป็นเครือข่าย โดยการเป็นปากเสียงแทนเด็กที่ถูกกระทำ ประสานงานให้แก่ภาครัฐ เอกชน และชุมชน

3. การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม พบว่า จะเป็นการจัดกิจกรรมให้กับเด็กที่ถูกกระทำเป็นครั้งคราวเท่านั้น แต่ไม่มีความต่อเนื่อง และยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร แต่ก็ยังคงเป็นงานหลักของหน่วยงานภาคเอกชนที่ทำงานตามงบประมาณที่มีอยู่ สำหรับงานเด็กที่ถูกกระทำของหน่วยงานของภาคเอกชน จะคอยประสานความร่วมมือกับผู้ชุมชนภาคประชาชน เพื่อช่วยกันป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก และรับเด็กที่ถูกกระทำจากภาครัฐมาอาศัยอยู่ในองค์กร เพื่อส่งเสริมให้เด็กให้ได้รับการศึกษา ได้เรียนหนังสือ และเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาร่วมกับเด็กด้อยโอกาสที่พักอาศัยอยู่ร่วมกัน และการรับให้คำปรึกษาเพื่อจะเยียวยารักษา ซึ่งเป็นการรับอุปการะเด็กต่อจากภาครัฐ

4. จุดด้อย พบว่าจุดด้อยดังนี้

1) หน่วยงานเอกชนในพื้นที่ที่ยังไม่มีองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำโดยตรง หากจะมีก็เป็นเพียงเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานของภาครัฐเท่านั้น และทุกหน่วยงานแยกส่วนกันทำไม่ได้ร่วมมือกันทำงาน ต่างคนต่างทำ ในแต่ละองค์กรก็มีกิจกรรมหลักในการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสโดยการ จัดสรรที่พักอาศัย ให้ทุนการศึกษา ส่งเสริมให้เด็กเข้าเรียนในชุมชน และให้เด็กมีกิจกรรมทำร่วมกันเป็นครั้งคราวตามเป้าหมายและภาระหน้าที่ของแต่ละองค์กร

2) การทำงานด้านเด็กถูกกระทำมีขีดจำกัดหลายอย่าง เพราะมีความละเอียดอ่อนที่ต้องใช้ทักษะความสามารถ องค์ความรู้ที่ดี ทันท่วงที เพื่อประสิทธิภาพของงาน และบุคลากรต้องมีความรู้ในทุก ๆ ด้านด้วยจึงอาจกล่าวได้ว่าบุคลากร ไม่ได้มีความเชี่ยวชาญการทำงานกับเด็กที่ถูกกระทำ

3) องค์กรที่ได้ให้การช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำพบว่าผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ทำงานการสงเคราะห์ในกลุ่มเด็กที่ยากไร้ และด้อยโอกาส แต่ละหน่วยงานไม่มีอำนาจหรือบทบาทหน้าที่ ในการสืบหาข้อเท็จจริง เพียงแต่ให้ข้อมูล ช่วยกันปกป้องดูแล เป็นปากเป็นเสียงแทน ให้การอบรมสั่งสอนให้เด็กในชุมชนรู้ระวางภัยที่จะเกิดกับตนเอง และรณรงค์กระตุ้นให้ชุมชนตระหนักรู้ถึงภัยทางสังคมที่จะเกิดขึ้นกับเด็ก

4) องค์กรเอกชนไม่ได้ทำงานเกี่ยวกับเรื่องเด็กถูกกระทำโดยตรง แต่มีส่วนร่วมในภาคีเครือข่าย ปัญหาเด็กถูกกระทำจึงทำไม่ใช่ออกแบบเป้าหมายหลัก เพราะส่วนใหญ่องค์กรเอกชนจะพัฒนาเด็กด้อยโอกาสโดยรวม เพื่อให้เด็กมีความสุขสบาย ทางกาย ใจ และอารมณ์

5) ในการประสานความร่วมมือการทำงานกับเด็ก ยังเป็นการทำงานโดยภาพรวม คือระบบแบ่งงานกันทำไม่ครอบคลุมพื้นที่ และแก้ปัญหาาร่วมกันกับชุมชนไม่ได้ เพราะทุกภาคส่วนได้

แต่ร่วมประสานความร่วมมือกันเท่านั้น จึงไม่ได้เข้าสู่แผนปฏิบัติในเชิงลึกเพื่อการแก้ปัญหาเด็กถูกกระทำโดยตรงให้ลดลง

6) ในกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานกับเด็กในพื้นที่ยังประสบปัญหาในการประสานความร่วมมือ เพราะต่างคนต่างทำ แข่งขันกันเพื่อผลงานแต่ละองค์กร จึงไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลปัญหาด้านเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำที่แต่ละองค์กรประสบ

5. ปัญหาและอุปสรรค พบว่า

1) การนำเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเพศ ด้านร่างกาย เด็กชายหญิงมาอยู่รวมกันกับเด็กปกติ ซึ่งมีความยากที่จะจัดกิจกรรมสำหรับเด็กที่ถูกกระทำโดยตรง เพราะต้องใช้เวลา และอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กที่ถูกกระทำจึงจะได้ผล

2) ปัญหาในการจัดกิจกรรมการสอนเรื่องคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กตระหนักรู้และมีการพัฒนาด้านจิตใจ มองเห็นคุณค่าตนเอง แต่เด็กกลับไม่ค่อยมีความสนใจ เพราะเด็กสนใจในด้านวัตถุสิ่งของ ชอบเที่ยว มากกว่ารับฟังคำสอนด้านคุณธรรม จริยธรรม

3) เด็กไร้สัญชาติ หรือไร้สถานทางทะเบียน เพิ่มมากขึ้นและพบปัญหาในพื้นที่เมื่อเด็กถูกปล่อยปละละเลย บางครอบครัวไม่รู้ว่าลูกอยู่ที่ไหน และนำมาฝากไว้กับมูลนิธิ หรือสถานสงเคราะห์ และไม่มีหลักฐานทางทะเบียน จึงทำให้เด็กไม่ได้รับสิทธิในการรับสวัสดิการของภาครัฐ และตกเป็นภาระหนักของหน่วยงานเอกชน ซึ่งมีงบประมาณที่จำกัด

4) ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กมีความรู้ และทักษะต่าง ๆ แต่เป็นกิจกรรมต้องใช้เวลานาน และทำซ้ำกันในแต่ละสัปดาห์ จึงทำให้เด็กรู้สึกเบื่อหน่ายไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ

5) ปัญหาด้านผู้บริหารในหน่วยงาน องค์กรส่วนใหญ่ผู้บริหารมีภารกิจมากไม่เห็นความสำคัญของปัญหา ขาดความสนใจการรับรู้ด้านเด็กและไม่ประสงค์ดำเนินคดี บางองค์กรขาดกำลังคนขาด นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และขาดงบประมาณ

6) รัฐบาลไม่ได้ส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยงานเอกชนในการดำเนินการเพื่อเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำซึ่งไม่มีเงินในการจ้างบุคลากรเพื่อทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ เพราะงบประมาณที่มีอยู่ก็จำกัด และภาครัฐไม่ได้มีงบประมาณให้เมื่อส่งเด็กมายังภาคเอกชน

7) ปัญหาในการจัดกิจกรรมการทักษะงานฝีมือ การอาชีพ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาศักยภาพทักษะต่าง ๆ มีผลงานเป็นของตนเอง แต่เด็กไม่ค่อยสนใจเพราะขาดการตั้งใจ ไม่มีสมาธิขาดเป้าหมายจึงไม่รู้ว่าทำไปทำไมแล้วได้อะไร

4.3.2.3 การบริการภาคประชาชน

1. การประสานงานเพื่อส่งเด็กเข้ารับบริการพบว่า ภาคประชาชน รวมถึงผู้นำชุมชน หรือทีมวิสาหกิจ แกนนำเครือข่ายต่าง ๆ จะคอยสอดส่องดูแลเด็กและครอบครัวที่เป็นกลุ่มเสี่ยงในชุมชน หากมีกรณีเด็กถูกระงับในหมู่บ้าน จึงได้แจ้งเหตุและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อปรึกษาหารือ เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยให้ข้อมูลสืบสวนหาข้อเท็จจริง เพื่อเด็กจะเข้าสู่กระบวนการรับการคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยภาคีเครือข่ายแกนนำชุมชนจะมีการประชุม วางแผนคอยเฝ้าระวังภัยในชุมชนแต่ละแห่ง และยังพบอีกว่าความร่วมมือของชุมชนยังมีน้อย เพราะแต่ละคนไม่สนใจ เพราะไม่เป็นเรื่องธุระ โดยตรงของแต่ละครอบครัวที่จะต้องเอาตัวไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องเด็กที่ถูกกระทำ ครอบครัวของเด็กที่ถูกกระทำ และชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและจัดการปัญหาของเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำเท่าที่ควร เพียงแต่ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น

2. การบริการทั่วไปพบว่า การบริการทั่วไปทุกคนในภาคประชาชนจะทำงานด้วยจิตอาสา แต่ไม่จริงจังมากเท่าที่ควร เพื่อช่วยกันสอดส่องดูแล หรือประสานความร่วมมือ อำนาจความสะดวกให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามาประสานการทำงานกับเด็กที่ถูกกระทำ จากกระบวนการทำงานของชาวบ้านยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร มีความล่าช้าและไม่ทันต่อเหตุการณ์บ้านเมือง บางชุมชนเมื่อมีเหตุเกิดกับเด็กแล้ว แต่กลับไม่กล้าทำอะไร เพราะเกรงกลัวผู้ใหญ่ที่มีอำนาจ กว่า จากเหตุผลนี้ ในบางครั้งชุมชนจึงจำเป็นต้องปล่อยให้เรื่องเกิดขึ้นกับเด็กซ้ำ ๆ จนทำให้ปัญหามานปลาย ชุมชนได้จัดครอบครัวของเด็กที่ถูกกระทำอยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่ขอให้การช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวหรือผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง ไม่ได้มีความใส่ใจ ในเรื่องของเด็กมากเท่าที่ควร แต่กลับต้องการเงินจากผู้มีอำนาจ จึงทำให้กรณีที่เกิดขึ้นกับเด็กถูกระงับนั้นไม่ได้เข้าสู่กระบวนการสืบสวนสอบสวนและปล่อยให้เรื่องที่เกิดขึ้นมานั้นเงียบหายไป แต่ถ้าหากสามารถยับยั้งได้ก็เพียงแค่การจับตัวหรือใช้เงินในการยุติเรื่องราว จากปัญหาและเหตุการณ์เหล่านี้ ทำให้เครือข่ายทำงานลำบาก เพราะไม่สามารถดำเนินผู้มีอำนาจหน้าที่ที่อยู่ในชุมชนได้ นั่นก็หมายความว่า เมื่อเด็กตกเป็นเหยื่อแล้ว เด็กจำยอม และผู้ปกครองไม่เอาเรื่อง เพราะอาย กลัวคนในชุมชนด้วยกันรับรู้ และยังได้พบอีกว่าในชุมชนได้มีเด็กผู้หญิงที่พ่อแม่เลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสม ได้หนีเที่ยวมีพฤติกรรมหาเงินในทางที่ผิดๆ จึงทำให้ตกเป็นเหยื่อของผู้ที่ชอบแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กได้ง่าย เพราะต้องการเงินและสิ่งของที่มียาราคาแพง หรือแม้แต่ผู้ใหญ่ที่มีเงินต้องการเป็นผู้อุปการะเด็กผู้หญิงนั้นเพื่อตอบสนองความใคร่หรือหิบล้างเงินทองให้เด็กทำให้เด็กไม่มีทางเลือกโดยรับเงินจากเขาและถูกหลอกให้หลับนอนและถูกระงับชำเราเป็นครั้งคราว

3. การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม พบว่า ส่วนใหญ่จะมีกิจกรรมการพัฒนาที่ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาคเอกชน และส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเด็กด้วย

โอกาสที่ถูกกระทำที่มีการทำงานระดับหมู่บ้าน โดยการประสานงาน/งบประมาณร่วมกับหน่วยงานเอกชน รวมไปถึงประชาชนในหมู่บ้านอื่น ๆ ที่สนใจงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ และมีลักษณะของกิจกรรมเช่น กิจกรรมครูเท้าเปล่า เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเด็กในชุมชนครอบครัวสุขสันต์ หรือบ้านลูกรัก บ้านแห่งความรัก ความอบอุ่นของเด็ก ๆ เพื่อให้เด็กเด็กถูกทอดทิ้ง ซึ่งพบว่าการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมเพื่อเด็กคือโอกาสที่ถูกกระทำยังไม่ประสบความสำเร็จ อาจเป็นเพราะงานด้านเด็กที่ถูกกระทำเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และมีกลุ่มอาสาสมัครที่สนใจในงานด้านนี้น้อย และยังขาดความเข้มแข็ง จึงไม่สามารถทำอะไรได้มากเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นกับเด็กในชุมชน

4. จุดคือย

1) พบว่า ชุมชนไม่ทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพราะฉะนั้นเด็ก ๆ จึงได้เรียนพฤติกรรมที่ผิด ๆ จากสื่อ โดยมีการปรับตัว และเปลี่ยนแปลง ไปตามยุคสมัยแห่งเทคโนโลยีแบบผิด ๆ

2) พบว่า การทำงานของกลุ่มอาสาสมัคร ระบบการทำงานหรือบทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจน มีอำนาจในการประสานงาน และแจ้งเหตุเท่านั้น จึงทำให้ขาดผู้นำหลักในด้านเด็กถูกกระทำ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็ไม่รู้จะหาใครมาแก้ปัญหา เพราะกลุ่มอาสาสมัครเองก็ไม่กล้าที่จะแก้ไขปัญหาเอง เนื่องจากไม่มีผู้นำคอยสั่งการ จึงทำให้ปัญหาเมื่อเกิดขึ้นมาแล้วไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อเกิดซ้ำ ๆ ซ้อน ๆ หลายหลายครั้งจนเป็นปัญหาใหญ่และแก้ไขยากกว่าเดิมอีก

3) พบว่า ชุมชนขาดเข้าใจในเรื่องกฎหมายด้านเด็กที่ถูกกระทำในขบวนการแจ้งเหตุ เพราะไม่มีใครแนะนำ หรือควรจะทำอย่างไร เมื่อเกิดปัญหาเหล่านี้ขึ้น ทำให้ผู้ที่แสวงหาผลประโยชน์จากเด็กพยายามจัดเอาช่องโหว่ของกฎหมายที่ชุมชนไม่รู้มาเพื่อเป็นแนวทางให้กับตนเอง ในการแสวงหาผลประโยชน์ตัวอย่างคือครอบครัวไม่มีเวลาดูแลเด็กและเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น เด็กไม่กล้าที่จะบอกความจริงแก่พ่อ แม่ เพราะกลัวถูกทำโทษ อาย และกลัวเสียชื่อเสียง

5. ปัญหาและอุปสรรค

1) มีตำบลนำร่องเครือข่ายเฝ้าระวังภัยทางสังคมที่จะเกิดขึ้นกับเด็ก จึงทำให้พบเด็กที่ถูกกระทำด้านเพศมากกว่าตำบลอื่น ๆ โดยมีทีมวิชาชีพจากบุคคลหลากหลายสาขาอาชีพเข้ามาช่วยกันทำงาน โดยมีการประชุมวางแผนระดับตำบล อำเภอ เพื่อการทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ แต่อีกหลาย ๆ ชุมชน ผู้นำชุมชนหรือผู้ใหญ่ที่มีอำนาจไม่ได้สนใจงานด้านเด็กที่ถูกกระทำในชุมชน จึงปล่อยให้ปัญหาเด็กถูกกระทำอย่างต่อเนื่อง

2) ชุมชนไม่มีเครือข่ายอาสาสมัครเฝ้าระวังภัยทางสังคม และขาดการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่หลัก ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือครอบครัวในชุมชนไม่ได้ตระหนักรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ต่างคนต่างอยู่ ทำให้ครอบครัวและชุมชนขาดความเข้มแข็งและถูกคุกคามได้

ง่าย ดังนั้นเด็กมักจะตกเป็นเครื่องมือของคนที่แสวงหาผลประโยชน์จากเด็ก ในการใช้แรงงานเด็ก ค้ายาเสพติด หรือการค้ามนุษย์จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงได้แบ่งปัญหาออกเป็นข้อ ๆ ดังนี้

3) ปัญหาครอบครัว ชุมชน ไม่สร้างที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้กับเด็ก เพราะฉะนั้นเด็กจึงไม่เข้าใจถึงคำสอนจากพ่อแม่หรือหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ จึงทำให้เด็กมีจิตใจที่ก้าวร้าว คือรู้んหลงเชื่ออะไรได้ง่าย ๆ ไม่ได้คิดก่อนทำ มักง่าย และไม่ระวังการใช้ชีวิต

4) ปัญหาครอบครัว หรือชุมชน ขาดการขัดเกลาทางสังคมเพราะชีวิตเริ่มของเด็กเริ่มต้นที่บ้าน โดยไม่เป็นตัวอย่างหรือแบบอย่างที่ดีต่อเด็ก เด็กจึงมีพฤติกรรมที่เลียนแบบ และมักจะทำอะไรที่ผิด ๆ เพราะเด็กคิดว่าความผิดที่ตนเองทำอยู่นั้นถูก เนื่องจากชุมชนเองก็ทำเช่นนั้น เด็กจึงแยกแยะไม่ออกว่าสิ่งไหนถูกสิ่งไหนผิด

5) ปัญหาชุมชน ไม่เอาใจใส่ ดูแล และไม่มีการสอดส่องเฝ้าระวังภัยที่จะเกิดกับเด็ก เมื่อเด็กประสบกับปัญหาทำให้เด็กไม่สามารถแก้ไขปัญหและหาทางออกของปัญหานั้นไม่เจองจนทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

6) ปัญหาลักษณะของงานเด็กถูกกระทำนั้นเป็นโครงการที่เข้ามาในชุมชน และชุมชนไม่ได้มีความตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้กลับปล่อยให้ปัญหาด้านเด็กถูกกระทำเกิดขึ้นโดยไม่ได้ใส่ใจว่าปัญหาเด็กถูกกระทำจะเป็นผลอย่างไร แต่เมื่อปัญหาเด็กถูกกระทำกลายเป็นปัญหาใหญ่และส่งผลกระทบต่อชุมชน ชุมชนจึงเริ่มสนใจและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับภาคีเครือข่าย และกรแก้ไขปัญหานั้นยาก และต้องใช้ระยะเวลานานในการปลูกจิตสำนึกให้กับคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่

7) ปัญหาครอบครัวเด็กที่ถูกกระทำครอบครัวมีฐานะยากจนไม่มีบ้านเป็นของตัวเอง บางรายแตกแยกไม่มีเวลาดูแลเด็กเพราะต้องประกอบอาชีพ ครอบครัวเป็นผู้กระทำทารุณเด็กเด็กกลัวคนในครอบครัวลงโทษ ครอบครัวปกปิดข้อมูลเพราะกลัวเสียชื่อเสียงและไม่ให้ความร่วมมือ

จากปัญหาที่พบนั้น ชุมชนได้เห็นการกระบวนการทำงานของภาครัฐ ยังขาดกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาคเด็กถูกกระทำอย่างเป็นระบบ ภาครัฐประสานความร่วมมือกับชุมชนในค้ำชแข็งเหตุ และสืบหาข้อเท็จจริงได้บางกรณีและรับเด็กเพื่อการคุ้มครองสวัสดิภาพ แต่อีกหลายกรณียังไม่ได้เข้าถึงตัวเด็กที่ถูกกระทำจึงทำให้ไม่มีความเข้าใจในการบริการของหน่วยงานภาครัฐเป็นเพียงงานด้านบริการเท่านั้น ชุมชนไม่ใส่ใจในการให้ความร่วมมือ เพราะไม่มีแบบอย่างวิธีการที่นำมาแก้ปัญห จึงปล่อยให้ไปตามปัญหาของสังคม แต่ก็ต้องใช้ระยะเวลานานพอสมควรที่จะเห็นปัญหาด้านเด็กลดลงจากเรื่องราวต่าง ๆ ในการสัมภาษณ์ของภาคประชาชนพบว่า ภาคประชาชนยังมีความเข้าใจได้อีกว่าเด็กคือโอกาสที่ถูกกระทำเป็นเด็กที่มีปัญหามากในชุมชน และผลกระทบในหลาย ๆ ด้านอย่างมาก โดยเฉพาะครอบครัวและชุมชนที่มีเด็กที่ถูกกระทำ ซึ่งผู้นำชุมชนต้องใส่ใจในการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านต่าง ๆ มีความยากในการทำงานกับเด็กคือโอกาสที่ถูกกระทำ ส่วนใหญ่ คนในชุมชนขาด

ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานกับเด็กที่ถูกกระทำ เพื่อเด็กได้รับการขัดเกลาทางสังคมหรือการรับทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างถูกต้องช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้ ส่วนเด็กที่ถูกกระทำมีพฤติกรรมทำ ความผิด เพราะไม่มีใครสอน จึงไม่มีทางเลือกจำยอมต้องทำและเมื่อต้องการเงิน ก็จะกลับไปหาผู้ใหญ่ใจดีที่ต้องการนอนหลับกับเด็ก แลกกับเงินหรือ สิ่งของมาล่อ ให้เด็ก ใจแตก บางราย ถึงกับซื้อรถจักรยานยนต์ให้ใช้ หรืออุปการะให้เรียนหนังสือ เด็กบางรายผู้ปกครองของเด็กหย่ากันหรือแยกทางกัน คิดเหล้ามีความยากจน และไม่สนใจเด็กดีก็มักจะออกจากบ้าน และมีพฤติกรรมที่ผิด ยิ่งไปกว่านั้นเด็กมีพฤติกรรมคือ ไม่ยอมฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ คนในครอบครัวไม่สามารถสั่งสอน ยกที่จะสอน และสอนให้ทำในสิ่งที่ดี แต่กลับไปเชื่อเพื่อนและหนีเรียนไปอยู่กับเพื่อน จากเหตุการณ์เหล่านี้ จึงทำให้เด็กหลงเชื่อเพื่อน ไม่ยอมเชื่อฟังความเห็นหรือคำสั่งสอนของครอบครัว เมื่อเพื่อนแนะนำให้ทำอะไร ก็ทำตามเพื่อน จึงเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ดิฉันเสพติด ลักเล็กขโมยน้อย ก่อเรื่องทะเลาะวิวาท และในที่สุดเด็กก็จะไม่รู้จะไปพึ่งใครจะกลับไปพึ่งครอบครัว ครอบครัวก็หันหลังให้อีก จึงจำเป็นต้องอยู่คนเดียวกลายเป็นปัญหาของสังคมอีกทีก็บางคนไม่ต้องการเรียนเมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครองหาทางออกให้ด้วยการให้บวชเรียน จีสร้างปัญหาให้กับวัดและชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะในขณะที่เตรียมตัวจะบวชได้มีพฤติกรรมในการขโมยของ ดิฉันเกม เทียวเตร และทะเลาะวิวาทกัน และที่เป็นปัญหาอย่างหนัก เกี่ยวกับเด็กชนเผ่า และ เด็กไร้สัญชาติ ไร้สถานะ ทางทะเบียน ซึ่งพบมากขึ้นในชุมชนด็กกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ถูกกระทำได้ง่าย เพราะมีความต้องการ และจำเป็นต้องเป็นในเรื่องปัจจัยสี่ เช่น เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ยา และที่พักอาศัย แต่ขาดสวัสดิการทางสังคม ไม่ได้หยิบยื่นให้กับ เด็กกลุ่มนี้ เพราะ ภาครัฐไม่ได้สนใจและขาด การช่วยเหลือ อย่างทั่วถึงและไม่เพียงพอสำหรับทุกคน โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนอาหารต่าง ๆ ในการช่วยพัฒนาหรือแก้ไข จึงทำให้กลายเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อต่อเนื่อง แลชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก(พ.ร.บ.) พ.ศ. 2546และกฎหมายเอาโทษกับผู้ทำทารุณกรรมเด็ก ตลอดจนผู้นำชุมชนยังขาดความเข้าใจที่ดีในเรื่องของกฎหมาย ที่สามารถเอาผิดต่าง กับผู้ที่ทำทารุณกรรมกับเด็กได้

ผลการวิจัยจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ที่ทำงานกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ สามารถสรุปได้ว่า ถึงแม้หน่วยงานหรือองค์กรเหล่านี้ ได้ดำเนินการช่วยเหลือบริการด้านต่าง ๆ กับเด็กและครอบครัวเด็กที่ถูกกระทำแล้ว ตลอดจนการจัดกิจกรรมการพัฒนาให้กับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำแล้ว แต่ก็ยังมีจุดด้อย และปัญหาต่าง ๆ อีกมากมาย ในการพัฒนาเด็กที่องค์กรทำไม่สำเร็จนั้นนั่นก็คือ มีบุคลากรไม่เพียงพอ เพราะการดูแลเด็กในแต่ละวันนั้นก็มีความรับผิดชอบที่มากอยู่แล้ว และขาดทักษะความรู้ที่เพียงพอกับการพัฒนาเด็ก ๆ ที่ถูกกระทำ การเยียวยาเด็กที่ถูกกระทำ อาจเป็นเพราะการที่ทางองค์กรต่าง ๆ จะรับบุคลากรเข้ามาทำงานให้ตรงตามที่ต้องการเช่น มีประสบการณ์ในการทำงานเช่นเดียวกันมานานนั้น เป็นไปได้ยาก

เพราะส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ที่อาจทำงานและมีประสบการณ์ไม่มากในการช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำ เพราะเด็กเหล่านี้จะไม่เหมือนกับเด็กกลุ่มอื่นๆ พวกเขาเป็นเด็กที่มีปัญหาไม่เหมือนเด็กปกติ เพราะต้องการความช่วยเหลือในด้านจิตใจเป็นอย่างมาก และพฤติกรรมของเด็กมักจะมีความคิด และวางแผนในสิ่งที่คอยปกป้องตนเอง และหากจะแก้แค้นซึ่งจะแสดงความก้าวร้าวออกมาได้ตลอดเวลา ซึ่งคนที่ทำงานกับเด็กเหล่านี้ ต้องใช้ทักษะและวิจารณญาณ รวมถึงความใจเย็น หรือแม้กระทั่งความอดทนต่างๆ เมื่อเด็กเริ่มมีปฏิกิริยาที่แปลก ๆ หรือความก้าวร้าวออกมา นั่นหมายความว่า ผู้ที่จะเข้ามาทำงานเกี่ยวกับเด็กที่ถูกกระทำ จะต้องเป็นคนที่ความอดทนอดกลั้นสูง มีใจเมตตากรุณา และมีความรัก มีจิตใจโอบอ้อมอารี รักที่จะช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำอย่างแท้จริง ที่เด็กจะเรียนรู้การไว้วางใจ และแสดงความรักตอบโต้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเด็องค์กรชาวบ้านที่ทำงานกับเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ มีความเข้าใจถึงปัญหาด้านเด็กที่ถูกกระทำนั้นว่าเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำนั้น จะมาจากที่คายเป็นเด็กธรรมดาที่อาศัยในชุมชน และเมื่อเขาด้วยโอกาสทางการศึกษาและทางสังคมแล้วเด็กได้กลายมาเป็นเด็กด้วยโอกาสและถูกกระทำในที่สุด เพราะว่าเด็กเหล่านี้ขาดโอกาส และมีชีวิตที่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป โดยเฉพาะเด็กกลุ่มนี้จะถูกมองได้ง่ายจากผู้ใหญ่ จึงกลายเป็นปัญหาด้านเด็ก และส่งผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน และสิ่งนี้เองที่เป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องช่วยกันดูแล เพราะส่วนใหญ่เกิดจากบุคคลในครอบครัวหรือคนในชุมชนได้กระทำต่อเด็ก ต้องอาศัยทุกภาคเครือข่ายช่วยกันในการทำงาน เพื่อเด็กจะได้รับ ความปลอดภัยในครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชนที่ทำงานกับเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำจะมีความคิดเห็นที่ว่า เด็กที่ขาดโอกาส ถูกปล่อยปละละเลย เด็กที่ประสบปัญหาต่างๆและมีชีวิตด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป และยังมีเข้าใจว่าเด็กที่ถูกกระทำทารุณคือ เด็กที่ถูกครอบครัว หรือพ่อแม่เลี้ยงดูไม่เหมาะสม ผู้ใหญ่กระทำต่อเด็ก เช่น ละเมิดทางเพศ เมียนตี กักขัง องค์กรช่วยอบรมให้เด็กเป็นคนดี รู้จักคิด โดยที่ไม่ถูกหลอกได้ง่าย นั่นก็หมายถึงหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเด็องค์กรชาวบ้านที่ทำงานกับเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำ ส่วนใหญ่จะยื่นมือเข้าช่วยเด็กที่ด้วยโอกาสและถูกทารุณกรรมเป็นส่วนใหญ่ เมื่อเทียบกับการช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ และเมื่อเทียบกับจำนวนที่รับเข้ามาช่วยเหลือนั้น ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ประสบปัญหาแบบนี้หรือแบบเดียวกัน เพราะจะอยู่ในพื้นที่ที่แออัด และพื้นที่ที่เสี่ยงต่อเด็กถูกกระทำเช่น เป็นพื้นที่ที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม หรือมีเวลาดูแลลูกหลานไม่มาก เพราะฉะนั้นการที่องค์กรให้ความช่วยเหลือแก่เด็กเหล่านี้ ส่วนใหญ่ต้องมีการพูดคุยกระตุ้นให้เด็กล้มเลิกการกระทำ และมีกำลังใจที่จะต่อสู้ดิ้นรน เพื่อความอยู่รอดในสังคม และโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้ร่วมมือกันเรียนรู้จักความรักสามัคคี การให้อภัย และสนุกกับการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น ช่วยแนะนำให้เด็กมีแนวคิดใหม่ ๆ มองโลกในแง่ดี มองสังคมที่น่าอยู่มีคนที่พร้อมจะรักและเป็นเพื่อนกับทุกคนได้

4.4 เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

4.4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณจากการใช้แบบสัมภาษณ์ (ข้อมูลทั่วไปของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ)

ตารางที่ 4.2 จำนวนและค่าร้อยละ ของสถานภาพส่วนบุคคลของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่อยู่บ้านพักเด็กของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

รายการ	จำนวน (N = 36)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	11	30.55
หญิง	25	69.45
อายุ		
5 - 10 ปี	21	58.35
11 - 15 ปี	13	36.10
15 - 18 ปี	2	5.55
เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำจากองค์กร		
หน่วยงานภาครัฐ	12	33.33
หน่วยงานภาคเอกชน	12	33.33
ภาคประชาชน	12	33.34
ลักษณะของการถูกกระทำ		
เด็กที่ถูกทารุณทางร่างกาย (Physical Abuse)	9	25.00
เด็กที่ถูกทารุณทางจิตใจ (Emotional Abuse)	3	8.35
เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง (Physical Neglect)	2	5.55
เด็กที่ถูกทารุณทางเพศ (Sexual Abuse)	22	61.10

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 36)	ร้อยละ
สถานะของผู้ปกครอง		
บิดามารดาเสียชีวิต	3	8.35
บิดามารดาแยกทางกัน	24	66.65
มีแต่บิดาหรือมารดา	6	16.65
ไม่รู้จักบิดามารดาเลย	3	8.35
สภาวะทั่วไปของเด็ก		
หวาดผวา วิดก ไม่มีสมาธิ	7	19.45
โกหก เก็บกด เครียด ซ่อนความรุนแรง ก้าวร้าว	6	16.65
ชอบเก็บตัว คื้อร้น เสี่ยงต่อการกระทำผิด	7	19.45
เหม่อลอย ซึม พุดน้อย ไม่ร่าเริง	16	44.45

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่อยู่ในบ้านพักเด็กของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ส่วนใหญ่เป็นหญิง (คิดเป็นร้อยละ 69.45) ส่วนมากมีอายุ 5-10 ปี (คิดเป็นร้อยละ 58.35) รองลงมาคือ อายุ 11-15 ปี (คิดเป็นร้อยละ 36.10) และอายุ 15-18 ปี (คิดเป็นร้อยละ 5.55) ตามลำดับ โดยมีจำนวนเด็ก 12 คน เท่ากัน (คิดเป็นร้อยละ 33.33) ในทุกองค์กร ส่วนมากจะเป็น กรณีเด็กที่ถูกทารุณทางเพศ (Sexual Abuse) (คิดเป็นร้อยละ 61.10) รองลงมาได้แก่ กรณีเด็กที่ถูกทารุณทางร่างกาย (Physical Abuse) (คิดเป็นร้อยละ 25.00) และและกรณีเด็กที่ถูกทารุณทางจิตใจ (Emotional Abuse) (คิดเป็นร้อยละ 8.35) ตามลำดับ ส่วนน้อยที่สุดคือ กรณีเด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง (Physical Neglect) (คิดเป็นร้อยละ 5.55) ส่วนมากสถานะของผู้ปกครองที่บิดามารดาแยกทางกัน (คิดเป็นร้อยละ 66.65) รองลงมาคือ มีแต่บิดาหรือแต่มารดา (คิดเป็นร้อยละ 16.65) และบิดามารดาเสีย และไม่รู้จักบิดามารดาเลย ที่มีค่าเท่ากัน (คิดเป็นร้อยละ 8.35) ตามลำดับ ส่วนมากสภาวะทั่วไปของเด็ก เหม่อลอย ซึม พุดน้อย ไม่ร่าเริง (คิดเป็นร้อยละ 44.45) รองลงมาคือ หวาดผวา วิดก ไม่มีสมาธิ และชอบเก็บตัว คื้อร้น เสี่ยงต่อการกระทำผิดคิดเป็นร้อยละ 19.45) เท่ากัน และโกหก เก็บกด เครียด ซ่อนความรุนแรง (คิดเป็นร้อยละ 16.65) ตามลำดับ

จากตารางที่ 4.2 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่อยู่ในบ้านพักเด็กของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ส่วนมากเป็นหญิง ที่มีอายุ 5-10 ปี โดยเป็นเด็กที่ถูกทารุณทางเพศ (Sexual Abuse) เป็นส่วนมาก และสถานะของผู้ปกครองได้แก่ บิดามารดาแยกทางกัน และเด็ก

จะมีสภาพเหม่อลอย ซึม พุดน้อย ไม่ร่าเริง ทั้งหมดนี้เป็นเพราะว่า ในปัจจุบันนี้ ได้มีสื่อและความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เด็กที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือผู้ใหญ่ สามารถรับชม หรือติดตามความเปลี่ยนแปลงจากสื่อต่างๆ เช่น สื่อลามก หรืออบายมุขต่าง ๆ ได้ง่าย ไม่ว่าจะผ่านทางโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หรือจากที่อื่น ๆ ได้ง่าย ทั้งหมดนี้อาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จิตใจคนนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และอาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่อาจเป็นบ่อเกิดแห่งการที่เด็กผู้หญิง ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือผู้หญิงที่บรรลุนิติภาวะแล้ว เป็นเหยื่อแก่บุคคลที่มีจิตใจเกิดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ได้ เพราะฉะนั้น ในบ้านพักเด็กขององค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ และชุมชน ที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ จึงพบว่าผู้หญิง หรือเด็กผู้หญิงที่ถูกทารุณทางเพศ อยู่เป็นส่วนใหญ่ และโดยเฉพาะจะเป็นเด็กผู้หญิงที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างมากคืออายุประมาณ 5 ปีขึ้นไป เพราะผู้ที่มีจิตใจเปลี่ยนแปลงที่บ่อเกิดมาจากสื่อต่างๆ หรือจากอบายมุขต่างๆ นั้นเห็นว่าเด็กผู้หญิงที่มีอายุประมาณนี้ขึ้นไป ไม่สามารถต่อสู้ หรือมีภาวะของการต่อสู้ในเรื่องต่างๆ หลังจากที่ถูกทารุณทางเพศไปแล้ว และโดยเฉพาะเด็กผู้หญิงที่ส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกัน เพราะเด็กหญิงเหล่านี้ จะเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกทารุณทางเพศเป็นอย่างมาก เพราะผู้ที่กระทำกับเด็กหญิงเหล่านี้ สามารถรู้ว่าเมื่อฝ่ายเด็กหญิงถูกกระทำแล้ว จะไม่สามารถมีผู้ปกครองมาช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ได้ จึงเป็นอีกสาเหตุหลักในการถูกทารุณทางเพศได้ง่าย และเมื่อเป็นเด็กหญิงเมื่อถูกกระทำแล้ว จะเป็นผู้ที่มีสภาพเหม่อลอย ซึม พุดน้อย ไม่ร่าเริง เพราะว่าเป็นผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรืออยู่ในวัยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองในการปกป้องตนเองได้จึงเกิดอาการช็อก หรือตกใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ง่าย และโดยเฉพาะบางทีการมีบิดา หรือมารดาเพียงฝ่ายเดียว จึงอาจเกิดความไม่สมดุลกันในการดูแลครอบครัว เช่น เด็กผู้หญิงที่อยู่กับบิดาเพียงคนเดียว ทำให้ไม่กล้าทำหรือปรึกษาอะไร ได้กับบิดาผู้เป็นชาย หรือบางทีเด็กผู้ชายที่อยู่กับมารดาเพียงคนเดียว ก็ยังมีความคิดที่แตกต่าง และไม่อาจอธิบายในเรื่องบางอย่างให้แก่ผู้เป็นมารดาที่เป็นหญิงได้ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดความไม่สมดุลกันในด้านเพศ หรือแม้แต่อายุ ประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ และเด็กเหล่านี้เมื่อถูกทารุณกรรมมาก ๆ ทำให้เกิดสภาวะทางจิตใจไม่ดีเท่าที่ควร จึงทำให้เด็ก เป็นคนหวาดผวาวิตถ์ไม่มีสมาธิ เพราะฉะนั้นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในองค์กรหรือบ้านพักเด็กต่างๆ ที่รับเข้ามาช่วยเหลือดูแล จะต้องมีการดูแล และช่วยเหลือในด้านจิตใจเป็นอย่างมาก กับเด็กเหล่านี้

4.4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

4.4.2.1 เด็กที่พักอยู่ในความดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ

1. ทักษณคดีต่อหน่วยงาน พบว่า เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำทุกคน รู้สึกดีที่ได้เข้ามาอยู่ และได้เรียนหนังสือ รู้สึกดีกับความเป็นอยู่ทั่วไป เพราะมีสภาพแวดล้อม และมีความสะดวกสบาย โดยเฉพาะแล้วมีเพื่อนเยอะ จากการสัมภาษณ์เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เด็กได้ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อ

พวกเขาได้เข้ามาสัมผัสกับบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และการได้รับความช่วยเหลือจากบุคลากร หรือครูพี่เลี้ยงทุกคน ก็จะมีความรู้สึกอบอุ่น ได้รับการเรียนรู้ในสิ่งที่ดี

2. ทักษะคติต่อตนเองสังคม พบว่า เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำทุกคน รู้สึกเป็นกันเองกับบุคลากร หรือครูพี่เลี้ยงทุกคน เพราะเด็กสามารถลืมเรื่องเก่า ๆ ที่ไม่ดีได้ เพราะได้รับการเรียนรู้ และเปลี่ยนความคิดใหม่ว่าตนเองสามารถเป็นคนดี ทำประโยชน์ต่อสังคม และสามารถเป็นตัวอยุ่ที่ดีต่อคนที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกันในอนาคตได้ พร้อมทั้งยังได้เรียนหนังสือเหมือนกับทุก ๆ คนในสังคมได้ เพราะในองค์กรเหล่านี้ ได้มีการเรียนการสอนให้แก่เด็กด้อยโอกาสทุกคนดังเด็กได้เรียนตามปกติในโรงเรียนเดิมของตน หรือกับเด็กที่ไม่เคยมีโอกาสดูเรียนเลย ยังสามารถดูเรียนเหมือนกับผู้อื่น ด้วยเหตุผลทั้งหมดนี้จึงทำให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนที่เข้ามาขอความช่วยเหลือจากบ้านพักเด็กของหน่วยงานภาครัฐเหล่านี้ มีความรู้สึกดี และรู้สึกว่าตนเองยังมีความหมายต่อสังคม และได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองไม่เคยมีโอกาสดู หรือไม่เคยรับมาก่อน มีความต้องการเพื่อการดำรงอยู่ต่อไป เพราะพวกเขาคิดว่าตัวเองมีความเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้มากขึ้น เพราะได้เรียนหนังสือ ชอบที่จะเปลี่ยนแปลงเพราะต้องการเป็นคนดี และคิดว่าตัวเองมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เป็นคนดี มีความรับผิดชอบ และช่วยเหลือเพื่อนได้ โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาสส่วนใหญ่ จะคิดว่าตัวเองมีความเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้มากขึ้น เพราะได้เรียนหนังสือ และตนเองสามารถเห็นความแตกต่างของความรู้ที่ตนเองมีอยู่ได้ โดยเฉพาะทุกคนได้ถูกปลูกฝังว่า ตนเองนั้นยังมีความหมายต่อสังคม จึงควรมีการเรียนรู้ และช่วยกันให้เป็นคนดี มีความรู้ และมีประโยชน์ต่อสังคมในอนาคตได้จากที่ครูในหน่วยงานในภาครัฐได้พร่ำสอนไว้ และเมื่อตนเองคิดว่าเมื่อตนเองออกจากบ้านพักเด็กของหน่วยงานภาครัฐนี้แล้ว เด็กด้อยโอกาสคิดว่าจะกลับมาที่นี่อีก เพราะคิดถึงเพื่อน ๆ และครูผู้ดูแลทุก ๆ คน โดยเฉพาะอยากเป็นคนดีของสังคม และคนรอบข้างเมื่อออกไปแล้ว ได้เคยเห็นพฤติกรรมคนที่ออกจากศูนย์ไปแล้วเป็นคนดี แล้วตนเองอยากเป็นแบบนั้นบ้าง อย่างไรก็ตามเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ คิดว่าจะกลับมาที่นี่อีกเพราะคิดถึงเพื่อน ๆ และครูผู้ดูแล ทุก ๆ คน ทุกคนมีความรู้สึกผูกพันกับเพื่อน ๆ และครู ผู้ดูแล ทุก ๆ คน โดยเฉพาะตอนที่พวกเขามีปัญหา พวกเขาจะมีเพื่อน ๆ และครู ผู้ดูแล ทุก ๆ คน อยู่เคียงข้างตนเองอยู่เสมอ ซึ่งโดยเฉพาะกับเด็กที่อาจต้องกลับไปเจอกับผู้ปกครองที่เคยกระทำกับตนมาก่อนนั้น มีความรู้สึกว่าเขาคงกลับไปสู่กับความวุ่นวายอีกครั้ง ถึงแม้ได้รับการเรียนรู้ในการเตรียมพร้อมรับมือเหตุการณ์ต่างๆมาแล้วจากบ้านพักเด็กของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ มาแล้ว แต่ความรู้สึกนึกถึงถึงความสุขสนุกสนาน สามัคคีที่เคยมีมาที่บ้านพักเด็ก ยังคงตราตรึงอยู่ในจิตใจของพวกเขาไม่ลืมเลือน และทุกคิดว่า เมื่อพวกเขามีปัญหาอะไร ผู้ที่เข้าใจและรักพวกเขานั้นคือเพื่อนๆ และครู ผู้ดูแล ทุก ๆ คน เพราะฉะนั้นพวกเขาก็มีความคิดว่า จะกลับมาที่นี่อีก ผู้วิจัยยังพบอีกว่า เด็กด้อยโอกาสต้องการให้บ้านพักได้พัฒนาต่อไปในสิ่งที่ทำไปแล้ว

หากมีโอกาสจะกลับเข้ามาช่วยเหลือเป็นเพื่อนที่ดี และแนะนำเพื่อน ๆ น้อง ๆ ที่อยู่ที่นี่ จะเข้ามาช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมหากบ้านพักต้องการความช่วยเหลือ

3. พฤติกรรมของเด็ก ๆ จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย ที่ทำงานในหน่วยงานภาครัฐ เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำนั้นส่วนใหญ่จะเก็บตัว เงียบเหงา เศร้า ซึม พุดน้อย เพราะว่า เมื่อเด็กได้มาอยู่บ้านพักนี้แล้ว รู้สึกว่าตนเองนั้นอยู่ห่างไกลจากครอบครัว แล้วเด็กจะเก็บตัวเอง และเด็กมีความคิดว่าอยากกลับบ้านเดิม ไม่อยากอยู่ในความดูแลของคนอื่น สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว อารมณ์ฉุนเฉียว อารมณ์ร้อน สาเหตุเป็นเพราะว่า เมื่อตนเองถูกกระทำมาแล้ว มีความรู้สึกว่าตนเองอยากแก้แค้น และมีการแสดงออกเป็นตัวของตัวเองมากเกินไป หรืออาจนำไปสู่การมีเรื่องชกต่อยกันได้มากขึ้น สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมลึกลับขโมยน้อย โกหก หลอกลวงนั้น จะเป็นเพราะว่า เด็กบางคนมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ได้เอาใจใส่ดูแล หรือไม่ได้สั่งสอนเด็กว่าสิ่งไหนควรทำสิ่งไหนไม่ควรทำ เมื่อเด็กได้เริ่มขโมยสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ไป เมื่อถูกจับได้ก็จะพยายามหาทางออกโดยการ โกหก หลอกลวง แต่ไม่มีใครคอยสั่งสอนเด็ก ก็อาจจะทำให้เกิดพฤติกรรมซ้ำซ้อน จนอาจเกิดเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคตได้ สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก ขาดความมั่นใจ ขี้อายนั้น พบว่า เด็กที่มีความขี้อาย ไม่กล้าแสดงออกนั้น มีหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็น รูปร่างหน้าตา การศึกษาเพราะเด็กกลัวกลัวผิดพลาดจึงขาดความมั่นใจในตัวเอง และสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมหนีแค้นตัว เอาเปรียบผู้อื่น รักความสบายนั้น

4. ความต้องการของเด็ก ๆ พบว่า จากความต้องการของเด็กที่ถูกกระทำ ที่พักอยู่ในความดูแลของหน่วยงานภาครัฐ เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้มีความต้องการที่จะกลับบ้านเดิม เพราะขาดความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่ ญาติพี่น้องและคิดอยากจะหนีออกไปจากบ้านพัก และบางคนก็อยากเรียนหนังสือในโรงเรียน และเด็กบางคนคิดอยากจะหาเงินด้วยตัวของเขาเอง เพราะเป็นคนยากจนและขาดเงินทอง ต้องการเงินซื้อของใช้และเสื้อผ้าตามแฟชั่น และบางคน ไม่ต้องการกลับบ้านเกิด เพราะว่าตนเองนั้นเกิดความอับอายเมื่อเจอคนที่รู้จักอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กบางคนเมื่อเข้ามาอยู่ในบ้านพักเด็กแล้ว จะมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ขโมยเงินสิ่งของผู้อื่น จึงถูกจับได้ ทำให้เด็กเกิดความขี้อาย เก็บกด หนีออกจากบ้านพัก จึงเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย

4.4.2.2 เด็กที่พักอยู่ในความดูแลจากหน่วยงานเอกชน

1. ทักษะติดต่อหน่วยงาน พบว่า เด็กด้อยโอกาส ส่วนใหญ่รู้สึกชอบที่ได้เข้ามาอยู่ และได้เรียนหนังสือ และรู้สึกไม่เหงาเพราะมีเพื่อนเยอะ ได้มีกิจกรรมทำร่วมกัน แต่ก็ยังมีเพื่อนดีและไม่ดี โดยเฉพาะตนเองได้มีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นเมื่อได้เข้ามาอยู่ และรู้จักการทำความสะอาด การช่วยเหลือเพื่อน และปลูกต้นไม้ และมีความ คิดว่าที่นี่มีความสะอาดสบาย สิ่งแวดล้อมดีกว่าที่บ้าน โดยเฉพาะแล้ว ตนเองชอบที่ได้เข้ามาอยู่ และได้เรียนหนังสือ และรู้สึกไม่เหงาเพราะมีเพื่อน

เยอะ แต่ก็มีทั้งเพื่อนดี และไม่ดี เพราะคิดว่า ตนเองมาจากครอบครัวที่บิดาและมารดาแยกทางกัน หรือมาจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ และเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากบ้านพักเด็กขององค์กร พัฒนา เอกชน มูลนิธิ และชุมชน ที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ จึงมีความรู้สึกไม่โดดเดี่ยว มีเพื่อนเยอะ ถึงแม้จะมีทั้งเพื่อนดี หรือไม่ดีปะปนกันไป แต่อย่างน้อยพวกเขาก็ไม่เกิดความคิดว่า ตนเองควรอยู่ในโลกใบนี้เพียงคนเดียวต่อไป พร้อมกันนั้นยังได้เรียนหนังสือ ได้เรียนรู้กับสิ่งที่ตนยังไม่เคยได้เรียน หรือไม่เคยมีโอกาสดูได้เรียน จึงทำให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนมีความรู้สึกชอบที่ได้เข้ามาอยู่

2. พัฒนาคิดต่อตนเอง/สังคม พบว่า จากการสัมภาษณ์เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำส่วนใหญ่ตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า มีความต้องการเพื่อการดำรงอยู่ต่อไป มีความต้องการเรียนหนังสือ เพราะอยากเป็นคนเก่งและรู้สึกชอบที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เป็นคนดี คนอื่นจะรัก และมีความสุขด้วย รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า มีความรู้เพิ่มขึ้น เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และสังคม พร้อมกันนั้นยังทำให้ตนเองรู้สึกว่ามีนิสัยที่ดีขึ้น มีความรับผิดชอบ และช่วยเหลือเพื่อนได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพวกเขาได้เข้ามาและได้เรียนหนังสือ เพราะว่าเมื่อก่อนที่ผ่านมา ตนเองไม่เคยได้มีโอกาสได้เรียนหนังสือ หรือเรียนหนังสือได้ไม่เต็มที่ เพราะฐานะทางครอบครัวไม่ดี จึงทำให้ตนเองเกิดการอยากรู้ อยากเรียน อยากเป็นคนเก่ง เพราะในบ้านพักนั้น ครู หรือพี่เลี้ยงทุกคนสอนให้พวกเขาได้เข้าใจว่า การเรียนรู้นั้นทำให้คนเป็นคนเก่ง สามารถเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ บนโลกนี้ได้ โดยเฉพาะสามารถรู้ว่า ควรจะรับมือ หรือเตรียมพร้อมไปกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองได้ เมื่อเด็กมีความเข้าใจในทั้งหมดนี้แล้ว จึงทำให้เด็กรู้สึกชอบที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เป็นคนดี เมื่อเป็นคนดี จะทำให้ผู้ที่อยู่รอบข้างนั้นรัก และมีความสุขด้วย และเมื่อพวกเขาคิดว่าเมื่อออกไปแล้วอยากเป็นคนดี อยากทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น ช่วยเหลือคนชรา ช่วยเหลือเด็กพิการ จะทำตามคนที่ออกไปแล้วและเป็นคนดี อยากให้บ้านพักช่วยเหลือในการอบรมเด็กทุกคนให้เป็นคนดี เมื่อไม่ดีและผิดพลาดมาแล้ว ก็สอนให้เป็นคนดี เพราะที่ผ่านมามันประสบกับปัญหาที่เลวร้ายต่างๆ มาแล้ว เมื่อได้รับการช่วยเหลือแล้ว เลยมีความคิดและต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่นต่อ เพราะเข้าใจดีว่า เวลาผู้คนเกิดปัญหาแล้ว ตนเองนั้น อาจไม่สามารถแก้ปัญหาได้บางทีอาจเป็นสิ่งที่ผู้อื่นสามารถช่วยได้จะทำให้ผู้ที่ประสบปัญหานั้นมีความสุขได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ต่อไปในอนาคตได้ เพราะฉะนั้น เด็กด้อยโอกาสเหล่านี้ จะตระหนักถึงสิ่งที่ตนเองเคยประสบ และเกิดความเสียใจมากน้อยเพียงใด เมื่อตนเองนั้นมีโอกาสที่จะช่วยเหลือผู้อื่นได้ ตนเองนั้นควรจะช่วยเหลือ และทำประโยชน์ต่อสังคม เพื่อให้สังคมนั้นน่าอยู่ โดยเฉพาะช่วยเหลือแก่ผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หรือมีสภาวะที่ช่วยเหลือตนเองได้น้อยเช่น ช่วยเหลือเด็กพิการ หรือคนชรา ผู้วิจัยยังพบอีกว่า เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ เมื่อออกจากบ้านพักนี้ไปแล้ว จะมีโอกาสจะกลับเข้ามาช่วยเหลือเป็นเพื่อนที่ดี และแนะนำเพื่อนๆ น้อง ๆ ที่อยู่ที่นี่ อยากให้บ้านพักขอรับเงินช่วยเหลือเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มหนังสือ เพิ่มจากผู้ให้ความ และเด็กด้อยโอกาสจะเข้ามาช่วย และมีส่วนร่วมหาก

บ้านพักต้องการความช่วยเหลือในการเป็นอาสาสมัคร เพราะมีความรู้สึกว้าวุ่นเมื่อตอนที่ตนเองนั้นเกิดปัญหา และต้องการความช่วยเหลือนั้น ตนเองอยู่ในสภาวะที่ต้องการที่จะฟื้นฟูทั้งสภาพจิตใจและกาย เช่น การฟื้นฟูสภาพจิตใจของเด็กที่ถูกทารุณกรรม และเด็กที่ถูกทารุณเพศ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเมื่ออยู่เพียงลำพัง จะเกิดความหวาดกลัว และระแวงอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้น การได้รับความช่วยเหลือรับคำแนะนำที่ดีแล้ว ยังทำให้จิตใจนั้นกลับมาอยู่ในสภาพปกติ หรืออยู่ในสภาพที่สามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเองและพร้อมรับกับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตโดยไม่เกิดความหวาดกลัว นี่ถือเป็นสาเหตุหลักที่เด็กด้อยโอกาสทุกคน ที่ได้รับการช่วยเหลือแล้ว และหากมีโอกาสจะกลับเข้ามาช่วยเหลือ เป็นเพื่อนที่ดี และแนะนำเพื่อนๆ น้องๆ ที่อยู่ที่นี่ได้ดังที่ตนเองเคยประสบมา และได้รับการฟื้นฟูสภาพจิตใจที่ดีขึ้น

3. พฤติกรรมของเด็ก ๆ พบว่าเด็กที่มีพฤติกรรมลึกลับขี้น้อย ไร้ระเบียบวินัย ไม่รับผิดชอบสิ่งของบางคนอาจจะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ได้เอาใจใส่ดูแล หรือไม่ได้สั่งสอนเด็กว่าสิ่งไหนควรทำสิ่งไหนไม่ควรทำ เมื่อเด็กเริ่มขี้น้อยขี้น้อยๆ ไป เมื่อถูกจับได้ก็จะพยายามหาทางออกโดยการโกหก หลอกลวง เมื่อ ไม่มีใครคอยสั่งสอนเด็ก ก็อาจจะทำให้เกิดพฤติกรรมทำสิ่งผิดจนอาจเกิดเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคตได้ เด็กบางรายชอบแกล้งผู้อื่น นินทาว่าร้ายผู้อื่น กล่าวโทษผู้อื่น อิจฉาริษยาเด็กเหล่านี้มักจะมีพฤติกรรมที่ไม่อยากให้ผู้อื่นได้ดีกว่าตัวเอง หรือมีอะไรเด่นกว่าตัวเอง จึงนำมาสู่การแกล้ง นินทา อิจฉา ผู้อื่นเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตัว สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัว เอาเปรียบผู้อื่นพบว่า ความเห็นแก่ตัวของเด็กๆ นั้นมาจากการได้เห็นครอบครัวหรือเพื่อนรุ่นพี่ได้กระทำต่อตนเองสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก ขาดความมั่นใจ ขี้อาย พบว่า เด็กที่มีความไม่กล้าแสดงออกนั้น มีหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นรูปร่างหน้าตาการศึกษาเพราะเด็กไม่มีความมั่นใจในตัวเองในการแสดงออกต่อหน้าผู้อื่น เด็กชอบเก็บตัว เงียบเหงา เศร้า ซึม พุดน้อยนั้นเมื่อได้มาอยู่บ้านพักแล้ว ห่างไกลจากครอบครัว เด็กจะเก็บตัวเอง และมีความคิดว่าอยากกลับบ้านเดิม ไม่อยากอยู่ในความดูแลของคนอื่น สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมแบบไม่มีความรับผิดชอบ พบว่า จะเป็นผู้ที่ไม่มีระเบียบวินัย เกล็ดคร้าน หนีเรียน เรียนไม่เก่ง และชอบมีปัญหาในโรงเรียนสร้างปัญหาให้กับคนอื่น ๆ และสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว และทำร้ายคนอื่นเช่นกัน พบว่าเด็กเมื่อเด็กถูกกระทำแล้วเกิดความเคียดแค้นมาก่อน และมีความคิดว่า สักวันจะต้องเป็นเหมือนรุ่นพี่ หรือ ผู้ใหญ่คนที่มีความบึ้ง จึงทำให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลังได้

4. ความต้องการของเด็ก ๆ พบว่า เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำต้องการกลับบ้านเดิม และคิดอยากจะหนีออกไปจากบ้านพักเพราะขาดความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนฝูงที่เคยรู้จักแต่บางคนก็อยากเรียนหนังสือในโรงเรียน และบางคนก็คิดอยากจะหาเงินด้วยตัวของเขาเอง และสำหรับบางคนแล้ว มีความต้องการที่ว่า ไม่ต้องการที่จะกลับบ้านเกิดอีก เพราะเกิดความอับอาย

เมื่อเจอคนที่รู้จัก หรือเด็กบางคนเมื่อเข้ามาอยู่ในบ้านพักเด็กแล้ว มีพฤติกรรมที่ไม่ดี เมื่อถูกไล่ออกก็อาจจะทำให้เด็กเกิดความขี้อาย เก็บกด ฯลฯ จึงเกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอีกมากมาย

4.4.2.3 เด็กที่อาศัยอยู่ในความดูแลภาคประชาชน

1. ทักษะติดต่อหน่วยงาน พบว่า เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำมีความคิดคล้ายคลึงกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่พักอยู่ในความดูแลของหน่วยงานเอกชนส่วนใหญ่รู้สึกชอบที่ได้อยู่กับครอบครัวในชุมชน รู้สึกไม่เหงา รู้สึกว่าตนเองมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น และรู้จักเอาตัวรอดได้ เรียนรู้ช่วยกันในการครอบครัวและชุมชน เด็กมีความคิดว่าเป็นชุมชนมีความสะดวกสบาย และเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มแกนนำเครือข่าย จึงมีความรู้สึกไม่โดดเดี่ยว มีเพื่อนเยอะ ถึงแม้จะมีทั้งเพื่อนดีหรือไม่ดีปะปนกันไปชุมชน

2. ทักษะติดต่อตนเอง/สังคม พบว่า เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้คิดว่า ตนเองไม่ได้ใช้อย่างโดดเดี่ยว และได้เรียนหนังสือในสถานศึกษา ได้เรียนรู้กับสิ่งที่ตนยังไม่เคยได้เรียน พบปะเพื่อน ญาติพี่น้อง และทุกคนในหมู่บ้าน จึงทำให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนที่ได้ใช้ชีวิตปกติเหมือนกับเด็กคนอื่น แต่ก็มีกังวล และกลัวที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนจะรับตัวไป เพราะจะขาดโอกาสในการเล่นกับเพื่อน ช่วยพ่อแม่ทำงาน เห็นหน้าผู้ปกครองทุกวัน และพบปะสังสรรค์กับคนอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยยังได้พบอีกว่า เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ ส่วนใหญ่ต้องการเพื่อที่จะดำรงอยู่ต่อไป มีความต้องการเรียนหนังสือ เพราะอยากเป็นคนเก่ง ขึ้นชื่อกับคนที่ที่เป็นแบบอย่างที่ดีอยากเป็นคนดี แต่สังคมเพื่อน ๆ รอบข้างทำให้พวกเขาถูกชักจูงในสิ่งที่ไม่ดีเสมอ เด็กต้องอยากเป็นคนที่มีคุณค่า เพราะที่ผ่านมาตนเองประสบกับปัญหาที่เลวร้ายต่าง ๆ มาแล้ว เมื่อได้รับการช่วยเหลือแล้วเลยมีความคิดและต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป และเมื่อมีโอกาสแล้ว อยากที่จะกลับเข้ามาช่วยเหลือ เป็นเพื่อนที่ดี และแนะนำเพื่อน ๆ ที่อาศัยในชุมชนเดียวกัน

3. พฤติกรรมของเด็ก ๆ พบว่า เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำนั้นส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการติดเกม เที่ยวเตร่ ไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน ดิดสือเทคโนโลยีต่าง ๆ ใช้เวลากับเพื่อนมากกว่าอยู่บ้าน คือมีสาเหตุของปัญหาที่เกิดจากครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการหล่อหลอมให้เด็กมีพฤติกรรมเหล่านี้ ทำให้เด็กหมกมุ่น แต่มีทางแก้ไขหรือยับยั้งปัญหาเหล่านี้ได้ โดยการแนะนำจากครอบครัวผู้ปกครอง สังคม และคนรอบข้าง เพื่อให้เด็กไม่หมกมุ่นกับสิ่งเหล่านี้มากเกินไป สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมชอบเที่ยว หนีเรียน ดิดเพื่อน พบว่า เด็กที่มีพฤติกรรมเหล่านี้มาจากเพื่อน หรือคนรู้จักที่มาแนะนำ ชักชวน หรืออาจจะมามีพฤติกรรมดิดแฟน เมื่อถูกชักชวนให้ไปทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเที่ยว หรือหนีเรียน จึงเกิดปัญหาทำให้เด็กเรียนไม่จบ และต้องก่อนวัยอันควร สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว อารมณ์ฉุนเฉียว อารมณ์ร้อนพบว่า สาเหตุก็เพราะว่า เด็กถูกกระทำมาก่อน จึงอยากแก้แค้น และมีการแสดงออกเป็นตัวของตัวเองมากเกินไป หรืออาจนำไปสู่การมีเรื่องชกต่อยกันได้มากขึ้น

สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมเก็บตัว เงียบเหงา เสรี ชิม พุดน้อย พบว่าเด็กเมื่อได้มาอยู่บ้านพักแล้ว รู้สึกห่างไกลจากครอบครัว เด็กจะเก็บตัวเอง และมีความคิดว่าอยากกลับบ้านเดิม ไม่อยากอยู่ในความดูแลของคนอื่น สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมชอบหาเรื่อง ไม่รักนวลสงวนตัว ต้องการเอาชนะผู้อื่นไม่ว่าจะด้วยวิธีใด พบว่า เป็นเด็กที่มาจากกรณีที่เด็กถูกรุณข่มขืนรังแกก่อน หรืออาจจะถูกรุณข่มขืนข่มเหง หรือเห็นคนอื่นเก่งกว่าตัวเอง จึงเกิดพฤติกรรมที่ชอบหาเรื่อง และต้องการเอาชนะผู้อื่นให้ได้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม และสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมแบบผิด ๆ เช่น หาเงินในทางที่ผิด เชื่อเพื่อนง่าย และออกจากบ้านไม่กลับบ้าน ไปค้างกับเพื่อนพบว่า เด็กเป็นคนที่ชอบโกหก และชอบเกาะกลุ่มกับเพื่อนที่มีลักษณะนิสัยที่ใกล้เคียงกัน

4. ความต้องการของเด็ก ๆ พบว่าเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ ต้องการเงิน วัตถุสิ่งของราคาแพง ๆ เด็กมีความต้องการอยากได้สิ่งของตามแฟชั่น การแต่งตัวมีเสื้อผ้าสวยงามสวมใส่ เพราะขาดคนชี้แนะแนวทางถึงความจำเป็นของสิ่งของแต่ละอย่าง เมื่อเด็กไม่มีเงินซื้อสิ่งของนั้นมา เมื่อไม่มีเงิน เด็กก็ต้องหาวิธีซึ่งให้ได้เงินนั้นมาซื้อสิ่งของที่ต้องการให้ได้ แต่วิธีการหาเงินได้ อย่างง่าย ๆ โดยยอมไปมีเพศสัมพันธ์กับคนอื่น ต้องการเลียนแบบจากเพื่อนในการแต่งตัวตามสมัย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว เด็กส่วนใหญ่มีความต้องการเพื่อให้ทันต่อยุคสมัย สำหรับเด็กที่ต้องการความสะดวกสบาย หรือแม้กระทั่งต้องการคนยกย่อง ชื่นชม เอาใจ ต้องการความปลอดภัย ต้องการอิสระ ต้องการความอบอุ่นซึ่งก็พบว่า ในเมื่อเด็กทุกคนต่างก็ต้องการเอาใจใส่ของผู้ปกครอง ต้องการความอบอุ่น ที่มาจากครอบครัว สังคม แต่เมื่อความต้องการของเด็กไม่ได้ดังที่ตนเองได้คิดไว้ เด็กก็อาจจะมีความผิดปกติหลาย ๆ ด้านที่เป็นปัญหามาตาม สำหรับเด็กที่ต้องการเลียนแบบแฟชั่น และเลียนแบบในทางที่ผิด ตามเพื่อน และตามกระแสสังคม โดยพวกเขาไม่สนใจกับสังคมที่จะมองพวกเขาอย่างไร พวกเขาทำในมุมลบอยู่เสมอ โดยเพียงแต่คิดและต้องการเรียกร้องให้สังคมช่วยเหลือตนเองตลอดเวลา และทำทนายไปในทางที่ผิด ชอบจับกันเป็นกลุ่มและเลียนแบบผู้ใหญ่ทั้งที่เขาเป็นเด็กอยู่

จากสภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กที่ถูกกระทำที่อาศัยในองค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชน และในชุมชน สรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์และผลการวิจัยพบว่า ทักษะคติของเด็กต่อองค์กรถึงความต้องการ และพฤติกรรมของเด็กที่อยู่ในความดูแลของแต่ละองค์กรนั้น ผู้วิจัยมองเห็นถึงสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้มีประสบการณ์ชีวิตและได้อธิบายความในใจ กล่าวพูด กล่าวแสดงออกมาจากความคิดและความต้องการที่แท้จริง มีความต้องการที่จะรับการช่วยเหลือ และพร้อมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ส่วนเด็กบางคนมีพฤติกรรมแอบหนีออกไปอยู่ที่อื่นเมื่อรับเข้าคุ้มครองสวัสดิการของหน่วยงาน เด็กแต่ละคนที่มีอยู่ร่วมกันต่างคนต่างได้รับบทเรียน และประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันออกไป และเด็กมีความตั้งใจพร้อมที่จะก้าวต่อไปเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีกว่า ส่วนพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกมาก็จะสะท้อนให้แต่ละองค์กรได้รับรู้ว่าเด็กแต่ละคนมี

ปัญหาด้านพฤติกรรมอย่างไร และมีความต้องการอะไรเพื่อจะดำรงชีวิตอยู่ได้ในแต่ละแห่ง อย่างน้อยก็ทำให้หน่วยงานทุกหน่วยงาน ได้เข้าใจถึงปัญหาต่าง ๆ และความต้องการของเด็กเป็นอย่างไร และสามารถแก้ไขปัญหามาให้ตรงจุดได้ และเด็กก็สามารถรับการพัฒนาฟื้นฟูสภาพกายและจิตใจได้อย่างรวดเร็ว และสามารถกลับไปเผชิญกับสังคมภายนอกได้อย่างดี

4.5 รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของแต่ละองค์กร

4.5.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากการจัดกิจกรรมการพัฒนาให้กับเด็กที่ถูกกระทำ หน่วยงานภาครัฐได้จัดกิจกรรมพัฒนาเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของเด็ก ของหน่วยงานภาครัฐนั้น ผู้วิจัยได้มีข้อค้นพบดังนี้

4.5.1.1 กิจกรรมการนำเด็กไปเที่ยวนอกสถานที่ โดยมีเป้าหมายให้เด็กได้มีโอกาสท่องเที่ยว ให้เด็กพบสถานที่ใหม่เพื่อต้องการให้เด็กสัมผัสสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเป็นรายบุคคลเท่านั้น แต่ส่วนใหญ่แล้ว เด็กต้องการที่จะไปพบพ่อแม่ หรือ พี่จากปัญหาของตนเอง นั่นหมายถึง กิจกรรมนี้ช่วยให้เด็กสัมผัสเรื่องของเขาชั่วขณะหนึ่ง จึงไม่ตรงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้

4.5.1.2 กิจกรรมว่ายน้ำ เพื่อให้เด็กได้ออกกำลังกายและได้เรียนรู้ถึงวิธีการว่ายน้ำ หรือ วิธีการช่วยเหลือเมื่อเจอคนตกน้ำ ก็จะสามารถช่วยเหลือได้ โดยไม่ต้องพึ่งใคร ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเป็นรายบุคคล เพราะเด็กบางคนยังเล็ก และเป็นโรคกลัวน้ำ บางคนก็กลัวจมน้ำ จึงไม่ได้ตอบสนองความต้องการของเด็กมากเท่าไร

4.5.1.3 กิจกรรมงานฝีมือ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงศิลปะ ในการทำหมวกจากกระป๋องเบียร์ การทำหมวกจากกระดาษแข็ง การถักไหมพรมเป็นรูปต่างๆ ฯลฯ ในกิจกรรมนี้ เด็กผู้ชายจะไม่ชอบทำ จึงทำให้การตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเท่านั้น เพราะว่าเด็กผู้หญิงกับเด็กผู้ชาย ย่อมมีฝีมือที่แตกต่างกันไป เพราะเด็กส่วนใหญ่ต้องการมีการเล่น จึงไม่ตรงกับความต้องการของเด็กมากเท่าไร

4.5.1.4 กิจกรรมทำที่บ้าน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เพิ่มเติมหลังจากเลิกเรียน เพราะเวลาเรียนนั้นมีไม่มากหรืออาจจะไม่ค่อยเข้าใจเนื้อหาวิชาวิชามากนัก เมื่อกลับมาถึงที่บ้าน ก็นำบทเรียนตำรา ทบทวน โดยการทำความเข้าใจอีกที ซึ่งกิจกรรมนี้ตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเป็นรายบุคคล แต่ส่วนใหญ่แล้ว เด็กจะไม่ค่อยสนใจการเรียนหลังเลิกเรียนเท่าไร เพราะอยากจะไปเที่ยวและเล่นบ้าง จึงไม่ตรงกับความต้องการของเด็กมากเท่าไร

4.5.1.5 กิจกรรมปลูกต้นไม้เพื่อให้เด็กได้รู้ถึงวิธีการปลูกต้นไม้ และช่วยกันอนุรักษ์ป่า ซึ่งการตอบสนองความต้องการของเด็กนั้น ได้บ้างเป็นรายบุคคลเท่านั้น เพราะส่วนใหญ่แล้ว เด็กไม่ค่อยให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้มากนัก จึงไม่ตรงกับความต้องการของเด็กเท่าไรเช่นกัน

4.5.1.6 กิจกรรมเล่นกีฬา เพื่อให้เด็กได้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเป็นรายบุคคล เพราะเด็กบางคนเล่นกีฬาไม่เป็นสักอย่าง และไม่อยากจะเล่นด้วย จึงไม่ตรงกับความต้องการของเด็กเท่าไร

4.5.1.7 กิจกรรมเล่นดนตรี เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงการร้องเพลง การเล่นเพลง ตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเป็นรายบุคคล เนื่องจากเด็กบางคนก็อายเมื่อร้องเพลง หรือเล่นเพลง จึงไม่กล้าที่จะเล่นดนตรี จึงไม่ตรงกับความต้องการของเด็กมากเท่าไรเช่นกัน

ปัญหาอุปสรรค

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคจากความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กที่ถูกกระทำ เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้วิจัยพบว่า ไม่มีผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการพัฒนาในทุกด้าน ดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่ได้คิดที่จะจัดกิจกรรมการพัฒนาในแต่ละด้าน ที่ตรงกับความต้องการของเด็ก การดำเนินการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นการจัดกิจกรรมการพัฒนาแต่เป็นกิจวัตรประจำวันที่ทำให้เด็กที่ถูกกระทำได้ทำในแต่ละวัน ซึ่งจะทำในเวลาว่างมีขีดจำกัดเรื่องระยะเวลาที่เด็กใช้ชีวิตอยู่ในบ้านพัก เพราะเด็กส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ประจำเป็นระยะเวลานาน มีการรับเด็กเข้าและส่งเด็กออกในแต่ละเดือน มีการส่งเด็กต่อไปยังองค์กรอื่น หรือส่งเด็กกลับสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่องเพราะฉะนั้นจึงทำให้มีกลุ่มใหม่ เข้ามา และกลุ่มเก่าออกไปเป็นประจำ จึงเกิดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ตามมาภายหลัง และการเตรียมความพร้อมในการฟื้นฟูเยียวยารักษาด้วยกายและจิตใจ ยังพบว่าการเตรียมความพร้อมควรใช้เวลาให้มากกว่าเดิมเพราะเมื่อเด็กกลับสู่ชุมชนแล้ว เขาจะเป็นเด็กดีที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่อไป

4.5.2 หน่วยงานภาคเอกชน

จากความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กที่ถูกกระทำเป้าหมาย และการตอบสนองความต้องการเด็กอย่างไร ของหน่วยงานเอกชนนั้น ผู้วิจัยได้มีข้อค้นพบดังนี้

4.5.2.1 กิจกรรมสอนคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงคุณธรรมจริยธรรม ว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไรเมื่ออยู่ในสถานการณ์ในขณะนั้น และเรียนรู้ถึงกาลเทศะ การพูดจา การแต่งกาย ตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเป็นรายบุคคล เพราะเด็กบางคนอาจจะไม่ทำตามคำสั่งสอน หรือไม่ต้องการถูกบังคับ มีพฤติกรรมก้าวร้าว จึงไม่ตรงกับความต้องการของเด็กเท่าไร

4.5.2.2 กิจกรรมทัศนศึกษา เพื่อให้เด็กได้เห็นถึงความแตกต่างของแต่ละสถานที่ ที่ไปทัศนศึกษา และได้เรียนรู้เกี่ยวกับโลกภายนอก สถานที่ที่ตนเองอยู่ ตอบสนองความต้องการของเด็กได้

บ้างเป็นรายบุคคล เนื่องจากเด็กบางคนไม่ชอบออกไปดูสถานที่ และเด็กไม่ชอบการเดินทาง อยากอยู่คนเดียวมากกว่า จึงไม่ตรงกับความต้องการของเด็กเท่าไร

4.5.2.3 กิจกรรมทำพืชผักสวนครัว เพื่อให้เด็กเห็นถึงวิวัฒนาการในการเติบโตของพืชผัก ซึ่งสามารถเปรียบเสมือนมนุษย์เรา เมื่อถูกเลี้ยงดูได้ถูกต้องเหมาะสม ก็ สามารถเจริญเติบโตได้อย่าง สมบูรณ์ แข็งแรง และสวยงาม ดังพืชผักที่ได้ปลูกไว้ แต่เด็กไม่ชอบทำ เพราะเด็กสมัยใหม่ต้องการเล่น กีฬา และอยากเล่นคอมพิวเตอร์เป็นส่วนใหญ่

4.5.2.4 กิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ หรือของแต่ละชุมชน ว่าเป็นอย่างไร และสามารถตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเป็นบางบุคคล เนื่องจากเด็กบางคน หรือเด็กบางกลุ่ม ไม่ต้องการที่เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ เพราะต้องมีการแสดงและ เด็กไม่ชอบแสดงออก

4.5.2.5 กิจกรรมสร้างฝันเพื่อให้เด็กมีแรงบันดาลใจเกี่ยวกับการสร้างความฝันของตัวเอง ให้เป็นจริงขึ้นมา โดยการสนับสนุนหรือให้โอกาสแก่เด็ก ตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเป็น รายบุคคล เพราะเด็กบางคนไม่ได้ร่ำการศึกษา และไม่ได้คิดหรือมีแรงบันดาลใจว่า ต้องการทำอะไร ในอนาคต

4.5.2.6 กิจกรรมเข้าค่ายฤดูร้อน เพื่อให้เด็กที่รู้จักกับเพื่อนใหม่ และมีเพื่อนเพิ่มมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างบางรายบุคคล เนื่องจากเด็กบางกลุ่ม หรือบางคน ไม่ต้องการ ที่ทำอะไรกับคนอื่นที่มีจำนวนมาก เพราะความอาย

4.5.2.7 กิจกรรมในการให้คำปรึกษาเฉพาะรายป็นการทำงานที่ได้ผลดี และให้เด็กมีความ เข้าใจตระหนักรู้ และใส่ใจในการเป็นคนดีทำในสิ่งที่ถูกต้องเพราะเด็กต้องการความรัก การดูแลเอา ใจใส่

ปัญหาอุปสรรค

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กที่ถูก กระทำตามเป้าหมาย และการตอบสนองความต้องการเด็กจากหน่วยงานเอกชน ผู้วิจัยพบว่าองค์กรได้ กิจกรรมการพัฒนาที่หลากหลาย แต่เด็กไม่ค่อยสนใจเพราะส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งเด็ก แต่ละคนได้เรียนมาจากโรงเรียน และองค์การเน้นการสอนเรื่องของจริยธรรมซึ่งไม่มีหลักสูตรที่ แน่นนอน และ ไม่ได้มีความมุ่งมั่นที่จะเห็นผลสำเร็จใน การจัด กิจกรรม การพัฒนา เพราะยังขาด เป้าหมายที่ชัดเจน และขาดความต่อเนื่อง ไม่สามารถแยกเฉพาะเจาะจงได้ว่าเป็นกิจกรรมของเด็กด้วย โอกาสที่ถูกกระทำ เพราะส่วนใหญ่ได้ทำกิจกรรมการพั ฒนาร่วมกับเด็กด้วยโอกาสในชุมชนด้วย จึงมองเห็นความสำคัญของเด็กที่ถูกกระทำได้น้อยลง อีกประการหนึ่งคือเด็กที่ถูกกระทำไม่ได้เป็น กลุ่มเป้าหมายหลักที่หน่วยงานภาคเอกชนจะทำงานด้วย เพราะเป็นเด็กพิเศษ และการทำงานต้องใช้

ขบวนการ และขั้นตอนเพื่อประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ให้เป็นภารกิจของภาครัฐ จึงทำให้บทบาทขององค์กรเอกชนในพื้นที่ที่ทำงานกับที่ถูกกระทำไม่มีความชัดเจน

4.5.3 ภาคประชาชน

จากความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กที่ถูกกระทำเพื่อการตอบสนองความต้องการเด็กอย่างไรของหน่วยงานภาคประชาชนต่าง ๆ นั้น ผู้วิจัยได้มีข้อค้นพบดังนี้

4.5.3.1 กิจกรรมรณรงค์ด้านภัยยาเสพติด เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงภัยของยาเสพติดว่า มีความร้ายแรงแหมกอย่างไรและวิธีการป้องกันภัยยาเสพติดโดยเป็นการตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างบางรายบุคคลเนื่องจากยังมีผู้ใหญ่ที่ยังไม่ให้ความร่วมมือ เมื่อเด็กเห็นแล้วก็ไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าไรจึงไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก

4.5.3.2 กิจกรรมวิ่งเพื่อสุขภาพเพื่อให้เด็กได้มีสุขภาพพลามัยที่สมบูรณ์ มีร่างกายที่แข็งแรงตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเป็นบางรายเท่านั้น เพราะเด็กหลายคนไม่ชอบการวิ่ง เนื่องจากเหนื่อยและทำให้เด็ก ๆ ไม่ชอบ จึงไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก

4.5.3.3 กิจกรรมกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ เพื่อให้เด็กได้มีเพื่อน ๆ เพิ่มมากขึ้น และยังได้รู้จักการเล่นกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย ตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเพียงบางรายบุคคลเท่านั้น เพราะเด็กบางคนไม่รู้จักคำว่ากีฬาสร้างความสัมพันธ์และยังต้องการเอาชนะคู่แข่งไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม เพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะของตัวเอง จึงไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก

4.5.3.4 กิจกรรมอบรมพฤติกรรมเด็กเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงการประพฤติตัว เมื่ออยู่ในสถานการณ์ต่างๆ ตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเป็นบางรายเท่านั้น เพราะเด็กส่วนใหญ่ไม่ชอบการเข้าอบรม เนื่องจากเด็กคิดว่าเป็นเรื่องที่มีความน่าเบื่อหน่ายมากกว่า จึงไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก

4.5.3.5 กิจกรรมของเด็กที่ถูกกระทำส่วนใหญ่จะมีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปช่วยจัดให้หรือได้ให้เด็กรวมกลุ่มกันกับเด็กคนอื่นๆ เพื่อจะได้จัดกิจกรรมร่วมกันที่ตรงกับกิจกรรมขององค์กรเอกชนแต่แล้วเด็กส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจในเรื่องกิจกรรมนี้มากเท่าไรจึงไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการสร้างขวัญกำลังใจให้ เช่นการมอบรางวัล หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบตามความสนใจของเด็กก็จะได้ผลทันที

4.5.3.6 มีกิจกรรมนำเที่ยวปทุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมทางการรักษาสังแวดล้อม ซึ่งเด็กส่วนใหญ่อยากไปเที่ยวไกล เช่นทะเล หรือไปเที่ยวกรุงเทพเพื่อจะได้เห็นแสงสีเสียง เพราะอาสาในพื้นที่ไม่ได้เสนองบประมาณให้กับเด็กในชุมชน คอยแต่งงบประมาณที่ภาครัฐจัดมาให้ซึ่งมีน้อยมากที่จะนำมาจัดกิจกรรมเพื่อเด็กในชุมชน

ปัญหาอุปสรรค

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคจากความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กที่ถูกกระทำของภาคประชาชนต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่า ขาดกลุ่มทำงานด้วยใจอาสาอย่างแท้จริง ไม่มีบุคลากรที่ดำเนินกิจกรรมโดยตรง และกิจกรรมไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก การจัดกิจกรรมที่ไม่มีความต่อเนื่อง และขาดเป้าหมายของการตอบสนองความต้องการเด็กอย่างแท้จริง และขาดงบประมาณในการ ดำเนินการจัดทำกิจกรรมแต่ละ ด้านอย่างจริงจัง ตลอดจนชุมชนไม่มีแนวทางในการทำงานเพราะเป็นงานที่ต้องรอรับการประสานงานจากภาครัฐหรือเอกชนที่เข้ามาทำงานในชุมชน ผู้นำชุมชนไม่ค่อยสนใจเมื่อมีกรณีเด็กที่ถูกกระทำเกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนเอง แม้แต่ทีมสหวิชาชีพในพื้นที่ที่ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงานเพื่อเด็กที่ถูกกระทำอย่างแท้จริง เพียงแต่ประสานความร่วมมือเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นในชุมชนเท่านั้น

4.6 รูปแบบกิจกรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กที่ถูกกระทำ 5 ด้าน

การจัดกิจกรรมการพัฒนา ที่หลากหลายครบทุกด้านจะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนารอบทุก ด้าน ผู้วิจัยได้เสนอกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ 5 ด้าน เพื่อเด็กจะเกิดทักษะ การเรียนรู้ ความเข้าใจ ตระหนักรู้ เพื่อชีวิตที่มีคุณภาพดังต่อไปนี้

4.6.1 กิจกรรมการพัฒนาด้านร่างกาย เช่น กิจกรรมการกระโดดไกล เป็นอีกหนึ่งตัวอย่าง กิจกรรมที่ทำให้เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ได้มีการพัฒนาศักยภาพที่เป็นไป ตามเป้าหมาย ของ กิจกรรมคือ

4.6.1.1 เด็กได้มีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจที่เข้มแข็งมากขึ้น และพร้อมจะต่อสู้ ดำรงชีวิตในแต่ละวันต่อไป

4.6.2.2 เด็กมีระเบียบวินัยในตนเอง และที่จะกล้าแสดงออกเพิ่มขึ้น รวมถึงชอบและรัก การเล่นกีฬา ชอบที่จะออกกำลังกาย และทำให้เด็กมีความพร้อมด้านร่างกาย มีสุขภาพแข็งแรง

4.6.3.3 เด็กลดพฤติกรรมการอาย เิน ไม่กล้าเข้าหาผู้อื่น โดยการมีความพร้อมที่จะ แสดงออกต่อหน้าผู้อื่น และมั่นใจในตนเองมากขึ้น

4.6.4.4 เด็กเกิดความเข้าใจ ตระหนักรู้ และมีความตั้งใจในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ตนเองไปในทางที่ดี

4.6.2 กิจกรรมการพัฒนาด้านการศึกษาการเรียนรู้ กิจกรรมสร้างบ้านเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างกิจกรรมที่ทำให้เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ได้มีการพัฒนาศักยภาพที่เป็นไปตามเป้าหมาย ของกิจกรรม คือ

- 4.6.2.1 เด็กมีความคิดแปลกใหม่ ช่วยกระตุ้นให้คิดสร้างสรรค์ไม่ยึดติดกับสิ่งเดิม ๆ
- 4.6.2.2 เด็กได้คิดวิเคราะห์การแก้ไขปัญหา มีจิตใจที่เข้มแข็ง และพร้อมจะต่อสู้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ได้
- 4.6.2.3 เด็กได้รู้เข้าใจตนเอง ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงสามารถทำงานร่วมกับเด็กผู้ชายได้ โดยไม่เกิดความเกรงกลัว และไม่แยกตัวเองออกมาอยู่อย่างโดดเดี่ยว
- 4.6.2.4 เด็กมีแรงจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมทำหรือแสดงออก

4.6.3 กิจกรรมการพัฒนาด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ เช่น กิจกรรม Strong Cell เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างกิจกรรมที่ทำให้เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ได้มีการพัฒนาศักยภาพที่เป็นไปตามเป้าหมาย ของกิจกรรมคือ

- 4.6.3.1 เด็กเกิดความมั่นคงทางจิตใจ และลดภาวะความหวาดกลัวทางเพศ โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงสามารถเข้าใจว่า เด็กผู้ชายหรือคนอื่นที่เป็นเพศตรงข้าม สามารถจะต้องตัวได้อย่างไรและเหมาะสมแบบไหน
- 4.6.3.2 เด็กสามารถมีความพร้อมในการร่วมกลุ่มกับผู้อื่น และเพศตรงข้ามได้อย่างสงบสุข มีจิตใจที่เข้มแข็งขึ้น โดยเฉพาะเด็กรู้สึกถึงความอบอุ่น ปลอดภัยในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเปิดเผย
- 4.6.3.3 เด็กเรียนรู้การรอคอย มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ยอมให้ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในงานกลุ่ม

4.6.4 กิจกรรมการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมคุณค่าของใบไม้แห้ง เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างกิจกรรมที่ทำให้เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ได้มีการพัฒนาศักยภาพที่เป็นไปตามเป้าหมาย ของกิจกรรมคือ

- 4.6.4.1 เด็กมีความเต็มใจในการร่วมมือร่วมใจกันเวลามอบหมายงานกลุ่ม
- 4.6.4.2 เด็กเห็นคุณค่าของการเสียสละ สัตย์ซื่อในหน้าที่และทำให้สำเร็จ
- 4.6.4.3 ช่วยเหลือเด็กสามารถคิดวางแผนงานง่ายไปหายากได้
- 4.6.4.4 เด็กได้รู้ว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี หรือสิ่งไหนผิด สิ่งไหนไม่ผิด หรือแม้แต่ว่า สิ่งไหนเหมาะสม หรือไม่เหมาะสม

4.6.4.5 เด็กสามารถเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ได้และมีไหวพริบปฏิภาณในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ โดยเฉพาะเด็กสามารถเข้าใจว่า เมื่อถ้าตนเองกระทำผิด ผลเสียและปัญหาอะไรที่ตามมาแก่ตนเองได้ในที่สุด

4.6.5 กิจกรรมการพัฒนาด้านทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาฝ่าวิกฤตินั้น กิจกรรมหนุดกถึงเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างกิจกรรมที่ทำให้เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ได้มีการพัฒนาศักยภาพที่เป็นไปตามเป้าหมายของกิจกรรมคือ

4.6.5.1 เด็กเกิดการกระตุ้นให้รู้จักใช้ความคิด เพื่อสามารถแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า และสามารถป้องกันตนเองก่อนการเผชิญกับภาวะวิกฤติของชีวิตได้

4.6.5.2 เด็กมีความคิด มีปัญญาประดิษฐ์ สร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้กับสิ่งต่าง ๆ ได้ดี สามารถวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ กล้าเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่าง ๆ รอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ได้ว่า สิ่งไหนควร ไม่ควร หรือ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

จากสิ่งที่เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ได้ร่วมทำกิจกรรมการพัฒนา ด้าน ทั้งหมดข้างต้นนั้นสรุปแล้วก็คือ เป็นการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เพื่อเสนอรูปแบบที่จะทำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาที่ 4 ที่มีขั้นตอนแรกก็คือ การเตรียมการ (Preparing) ขั้นตอนที่ 2 คือ การจัดสรร (Providing) ขั้นตอนที่ 3 คือ การปกป้องคุ้มครอง (Protecting) และขั้นตอนที่ 4 คือการส่งเสริม (Promoting) นั้นเอง

4.7 ผลการจัดกิจกรรมการพัฒนา 5 ด้านสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับความเข้าใจ/ความตระหนักรู้ต่อการจัดกิจกรรม การพัฒนาศักยภาพองค์กรร่วมในด้านต่าง ๆ

รายการกิจกรรม	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความเข้าใจ/ตระหนักรู้
กิจกรรมการพัฒนาด้านร่างกาย		
1. กิจกรรมเรื่อง มือทรงพลัง	4.55	มากที่สุด
2. กิจกรรมเรื่อง กระโดดไกล	4.65	มากที่สุด
3. กิจกรรมเรื่อง มวยทะเล	4.50	มากที่สุด
รวม	4.56	มากที่สุด
กิจกรรมการพัฒนาด้านการศึกษาการเรียนรู้		
1. กิจกรรมเรื่อง สร้างบ้าน	4.20	มาก
2. กิจกรรมเรื่อง สีน้าปลอดภาษี	4.35	มาก
3. กิจกรรมเรื่อง ขำใหญ่	4.55	มากที่สุด
รวม	4.36	มาก
กิจกรรมการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม		
1. กิจกรรมเรื่อง แสงแห่งความหวัง	4.35	มาก
2. กิจกรรมเรื่อง ต้นไม้ที่เกิดผล	4.50	มากที่สุด
3. กิจกรรมเรื่อง คุณค่าของใบไม้แห้ง	4.60	มากที่สุด
รวม	4.48	มาก

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการกิจกรรม	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
		ความเข้าใจ/ตระหนักรู้
กิจกรรมการพัฒนาด้านทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาฝ่าวิกฤติ		
1. กิจกรรมเรื่อง สร้างบ้านแปลงเมือง	4.50	มากที่สุด
2. กิจกรรมเรื่อง แก่วิกฤติน้ำมันแพง	4.55	มากที่สุด
3. กิจกรรมเรื่อง หนูดกถึง	4.30	มาก
รวม	4.45	มาก

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการพัฒนาด้านทักษะชีวิตในการแก้ปัญหา 5 ด้าน เพื่อให้เด็กค้นพบศักยภาพความสามารถในตนเอง ในแผนกิจกรรมทั้ง 5 ด้าน ซึ่งเด็กสามารถเลือกและทำกิจกรรมการพัฒนาด้านร่างกาย กิจกรรมการพัฒนาด้านการเรียนรู้ กิจกรรมการพัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม กิจกรรมการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และกิจกรรมการพัฒนาด้านทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาวิกฤติ โดยผลการทดลองจัดกิจกรรมพัฒนาทั้ง 5 ด้าน โดยที่ผู้วิจัยได้ให้เด็กได้ตอบคำถามที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพัฒนาด้านต่างๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ตามความตระหนักของเด็กในแต่ละกิจกรรมซึ่งเป็นแบบสอบถาม ประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของ Likert โดยกำหนดความเข้าใจตระหนักรู้ที่มี 5 ระดับตามเกณฑ์ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ 2550: 77) ดังนี้

5 แปลความหมายคือ ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	หมายถึง มีความเข้าใจมากที่สุด
4 แปลความหมายคือ ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	หมายถึง มีความเข้าใจมาก
3 แปลความหมายคือ ค่าเฉลี่ย 2.52-3.49	หมายถึง มีความเข้าใจปานกลาง
2 แปลความหมายคือ ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	หมายถึง มีความเข้าใจน้อย
1 แปลความหมายคือ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	หมายถึง มีความเข้าใจน้อยที่สุด

จากผลการจัดกิจกรรมการพัฒนา 5 ด้านสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ดังตารางที่ 4.3 ผู้วิจัยได้ผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาโดยมีรายละเอียดดังนี้

4.7.1 ผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาร่างกาย

จากผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาร่างกายพบว่า ภาพรวมเด็กมีความเข้าใจตระหนักรู้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยจัดอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับได้แก่ กิจกรรมเรื่อง กระโดดไกล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65) รองลงมาคือ กิจกรรมเรื่องมือทรงพลัง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55) และกิจกรรมเรื่องมวยทะเล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50) ตามลำดับ จากผลการวิจัยนี้พบว่า กิจกรรมเรื่องกระโดดไกล เป็นกิจกรรมที่เด็กถูกกระทำนั้นมีความเข้าใจตระหนักรู้มากที่สุด จากผลการศึกษาจากผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ที่ทำงานกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ พบว่า กิจกรรมเรื่อง กระโดดไกล เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กเกิดความพร้อมทางด้านร่างกาย เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีจากการถูกทำร้ายร่างกายมาก่อนรวมทั้งเพิ่มพูนทักษะในการเลือกและฝึกฝนความสามารถด้านกีฬา เพื่อพัฒนาให้เด็กเกิดความสนใจการออกกำลังกายและเล่นกีฬา เพื่อจะเป็นแนวทางพัฒนาศักยภาพความสามารถไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในอนาคตต่อไป การมีความพร้อมทางด้านร่างกายจะทำให้เด็กสามารถออกกำลังกายได้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง และสามารถคิดวางแผนรวมทั้งการแก้ไขปัญหาเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของการทำกิจกรรมที่ทำร่วมกัน แต่กิจกรรมเรื่องมวยทะเลนั้น เป็นกิจกรรมที่เด็กได้มีความตระหนักรู้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น เพราะว่ากิจกรรมนี้ทำให้เด็กที่ถูกทารุณกรรมมาก่อนนั้นมีความรู้สึกนึกคิดถึงการได้รับความเจ็บปวด เมื่อถูกกระทำ และเด็กบางคนอาจเคยเห็นผู้ปกครองของตนเองนั้น เกิดการทะเลาะวิวาท หรือทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน รวมถึงเด็กที่ถูกกระทำบางคน ไม่เกิดความพอใจหรือความชอบที่จะเห็นการชกต่อยกันขึ้น หรือกิจกรรมการชกมวยกันขึ้น ที่ดูคล้าย ๆ กับการต่อสู้ ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ในบางกิจกรรมนั้นเด็กมีความตระหนักรู้น้อยจึงทำให้เด็กสนใจกิจกรรมที่ตนเองชอบ จึงไม่เหมาะสมสำหรับเด็กบางกรณี และในองค์กรได้มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมอื่น เข้าเสริมเพื่อหาวิธีให้เด็กในบางกรณีมีความรู้สึก หรือสนใจให้เด็กเกิดอยากเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาเพื่อเป็นการให้เด็กได้มีความตระหนักรู้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

ผลการวิจัยยังพบอีกว่า เมื่อเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเกิดความเข้าใจตระหนักรู้แล้ว เด็กสนใจการเล่นอื่น ๆ มากขึ้น เช่นวิ่งแข่งกัน และเล่นซ่อนหา เพื่อจะได้วิ่งออกกำลังกาย และเด็กมีความพร้อมด้านร่างกายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเด็กชอบออกกำลังกาย และรัก การเล่นกีฬา และทำกิจกรรมการแข่งขันกัน รวมไปถึงเด็กได้เรียนรู้ที่จะเล่นเป็นกลุ่มกับคนอื่น ๆ การเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน มีสุขภาพกายและใจที่ดีขึ้น มีความร่าเริง แจ่มใส ได้เรียนรู้ในการวางแผนการเล่นกีฬาเป็นอย่างดี และเป็นระบบ รู้จักการรักษาวินัยกับตนเอง และถูกกติการ่วมกัน เรียนรู้ที่จะรับผิดชอบในหน้าที่ให้ความร่วมมือในขณะร่วมกิจกรรม และส่งผลให้การมีความเข้าใจการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน

มากขึ้น และเด็กบางคนไม่ชอบกิจกรรมมวยทะเลและกระโดดไกล เพราะต้องออกกำลังมาก โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงซึ่งส่วนใหญ่ไม่ยอมวิ่งและไม่ยอมชกมวย และดูเหมือนว่าเป็นการต่อสู้เหมือนการทำร้ายกันที่พวกเขาไม่อยากเห็น

4.7.2 ผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาด้านการศึกษาระียนรู้

จากผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาด้านการศึกษาระียนรู้ พบในภาพรวมเด็กมีความเข้าใจตระหนักรู้อยู่ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ4.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยจัดอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย3 อันดับได้แก่ กิจกรรมเรื่องยาใหญ่(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ4.55) รองลงมาคือ กิจกรรมเรื่องสินค้าปลอดภาษี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35) และกิจกรรมเรื่องสร้างบ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20) ตามลำดับ จากผลการวิจัยนี้จะเห็นได้ว่า กิจกรรมเรื่องยาใหญ่ เด็กเกิดความตระหนักรู้มากที่สุดและเด็กทุกคนนั้นได้เกิดความตระหนักถึงการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมอย่างเอื้ออาทรและยังได้แสดงออกถึงมิตรภาพที่ดีต่อกันและกัน โดยการช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะเด็กทุกคนนั้นมีความพร้อมที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น และฝึกทักษะในการดำรงชีวิตได้อย่างต่อไปได้ และเด็กไม่เกิดความรู้สึกละอายใจตัวเองนั้นต้องอยู่เพียงโดดเดี่ยวในสังคมนี้รวมไปถึงเด็กได้เกิดความเข้าใจตระหนักรู้ที่ตนเองนั้นยังใช้ความสามารถในการประกอบกิจกรรมได้ และรู้ว่ายังมีคนที่ยังรักและห่วงใยตนอยู่เสมอสังเกตเห็นว่าเด็กได้แสดงความตระหนักรู้และนำบทเรียนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติใช้ โดยการที่ทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม เกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรและแสดงมิตรภาพที่ดีต่อกันโดยการช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกัน และช่วยกันทำกิจกรรมหรือการทำงานที่ได้รับมอบหมายโดยสำเร็จคล่อง และกิจกรรมเชิงสร้างบ้านนั้น เป็นกิจกรรมที่เด็กได้รับความตระหนักรู้ยิ่งกว่ากิจกรรมอื่น เพราะว่า เด็กส่วนใหญ่แล้วมีปัญหาและอุปสรรคที่มาจากครอบครัวแตกแยก ไม่มีบ้านเป็นหลักแหล่ง จึงทำให้เด็กสะท้อนกลับไปถึงชีวิตครอบครัวของตน และทำให้เด็กเกิดความน้อยใจที่ตัวเองนั้นมีครอบครัวที่ไม่ครบ และไม่สมบูรณ์แบบ เพราะการสร้างบ้าน และในบ้านนั้นควรจะมีพ่อแม่และลูกทุกคน ที่อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตากัน

ผลการวิจัยยังพบอีกว่า หลังจากที่เด็กได้เกิดความเข้าใจตระหนักรู้ เด็กมีการศึกษา มีความฉลาด มีสติปัญญา และมีความสามารถเรียนรู้พบปะผู้คนในสังคม ปรับตัวได้ และได้รับการถูกขัดเกลา หล่อหลอมจากครอบครัวสภาพแวดล้อมในชุมชนได้ เด็กได้มีความกระตือรือร้น สนใจพร้อมเพรียงที่จะทำกิจกรรมการพัฒนา ได้แสดงออกถึงการเข้าหาผู้ใหญ่ ได้จับมือ และเรียนรู้ไว้วางใจเพื่อนและผู้ใหญ่และเป็นมิตรกันแม้จะเป็นระยะเวลาสั้นๆ รวมไปถึงเด็กได้เรียนรู้จักเพื่อนที่อยู่ในโรงเรียนหรือในชุมชน และเปิดเผยตัวเด็กเองให้ทุกคนมาเป็นมิตรได้ เกิดการลดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ เพราะได้มีเพื่อนที่ไว้วางใจได้ มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและเด็กมีความกล้าที่จะเป็นเพื่อนกับคนอื่น เรียนรู้ที่จะไว้วางใจผู้อื่นได้ เช่นครู พี่เลี้ยง หรือผู้ดำเนินการกิจกรรมการพัฒนา โดยการเล่าประสบการณ์ที่เกิด

ขึ้นกับตนเองให้ฟัง เริ่มพูด ให้เห็นแผนที่ถูกกระทำมา เด็กก็คอยยกแก้แค้น หรือแสดงความก้าวร้าว ออกมากับสิ่งของหรือสัตว์เมื่อมีโอกาสดังกล่าว บางครั้งก็อยากช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับบาดเจ็บ ซึ่งทำให้เกิด การเริ่มต้นที่จะไม่ทำร้ายผู้อื่น เด็กลดการขโมยเงินหรือสิ่งของมีค่าน้อยลง เพื่ออ่อนน้อม ถ่อมตนมาก ขึ้น จากการยกมือไหว้หลังเลิกเรียน และเมื่อมีโอกาสนำเสนอผู้ใหญ่ว่า และมีความเข้าใจระหว่างตนเองและ ผู้อื่นมากขึ้น และเด็กบางคนไม่ค่อยสนใจกิจกรรมด้านทฤษฎีการเรียนรู้ เพราะต้องใช้ความคิด วางแผน มากไปทำให้น่าเบื่อสำหรับบางคนที่ไม่ชอบเรียนรู้

4.7.3 ผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาด้านสังคม อารมณ์ และจิตใจ

จากผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาด้านสังคม อารมณ์จิตใจ พบว่า ในภาพรวมเด็กมีความเข้าใจ ตระหนักรู้ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ4.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยจัดอันดับค่าเฉลี่ยจากมาก ไปหาน้อย3 อันดับได้แก่กิจกรรมเรื่อง Strong Cell (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65) รองลงมาคือ กิจกรรมเรื่อง ทาสีต้นไม้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45) และกิจกรรมเรื่องเตาะถูกที่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25) ตามลำดับ จาก ผลการวิจัยนี้จะเห็นได้ว่ากิจกรรมเรื่อง Strong Cell เด็กได้รับเข้าใจความตระหนักรู้มากที่สุด เพราะ กิจกรรมนี้ทำให้เด็กเกิดการตื่นตัวและกระตือรือร้น มีความคิดที่เป็นระเบียบและสร้างสรรค์ รวมไปถึง เด็กได้เกิดการเรียนรู้และตระหนักรู้ และมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ รวมถึงการได้มองเห็นคุณค่า ในชีวิตเข้าใจถึงคุณค่าของตนเอง และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม สังเกตเห็นว่าเด็กได้แสดงความ ตระหนักรู้และนำบทเรียนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติ ในการใช้ทักษะในการใช้ชีวิตในด้าน ต่างๆ และพัฒนาความสามารถความถนัดที่ตนเองมีให้เจริญก้าวหน้าต่อไปแต่สำหรับกิจกรรมเรื่อง เตาะถูกที่นั้น พบว่าเป็นกิจกรรมที่เด็กมีความตระหนักรู้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ เพราะเด็กบางคน ยังไม่ เกิดความพร้อมมากเท่าไรที่จะต้องเรียนรู้หรือเข้าใจตระหนักรู้ในเป้าหมายกิจกรรมนี้ เช่น เรียนรู้เรื่อง การสัมผัสเด็กเล็กที่ถูกทารุณกรรมมาอย่างรุนแรงจึงใช้เวลามากกว่าเด็กที่โตกว่าในเรื่องการยอมให้คน อื่นแตะต้องและการไว้วางใจผู้อื่น

ผลการวิจัยยังได้พบอีกว่า หลังจากที่เด็กเกิดความเข้าใจตระหนักรู้ เด็กมีความคิดไตร่ตรอง มีความเชื่อมั่นที่ดีกว่าเดิม และตระหนักในการระวังตนเองในการ ดำเนินชีวิต การมีวุฒิภาวะทาง อารมณ์ที่ดี รู้จักควบคุมอารมณ์ในสภาวะอารมณ์หลาย ๆ รูปแบบได้เป็นอย่างดี เด็กได้อธิบายชีวิตที่ มีคุณค่าในตนเองได้ เช่น ได้เล่าประสบการณ์ชีวิตและสุดท้ายอยากเป็นคนได้อย่างไร อยากทำอะไร ในขณะนี้ เด็กรู้จักการวางแผนการเรียน การใช้ชีวิตประจำวัน และอนาคตอยากเรียน และอยากเป็น อะไรในอนาคต เด็กพอใจในสิ่งที่ตนเป็นอยู่ในตนเอง กล่าว คือ เด็กมองเห็นและวิเคราะห์ปัญหาของ ตนเองได้ และตนเองจะทำอย่างไรให้ชีวิตต้องดำเนินต่อไป จนถึงประสบความสำเร็จ รวมไปถึงเด็ก รู้จักคิด ตระหนักรู้ถึงปัญหารอบด้าน ภัยทางสังคม กล่าวคือรู้ว่าอะไรคือภัยรอบข้างตัวเขา มีความ กล้าที่จะเปิดเผยความจริงของตนให้ผู้อื่นได้ฟังมากขึ้น ได้เรียนรู้จักควบคุมสภาวะทางอารมณ์ของ

ตนเอง เมื่อก่อนมีพฤติกรรมเด็ยดี เด็ยร้าย กลับเป็นอารมณ์สนุก ร่าเริง แจ่มใส มีอารมณ์ดี แจ่มใส ร่าเริง ขี้เล่น ไม่ก้าวร้าว และชอบให้คนอื่นพูดเพราะกับตนเอง ทำงานตามคำสั่งได้ดีมาก ได้เรียนรู้ และเข้าใจบทบาทของการเป็นผู้นำกิจกรรมและผู้ตามที่ทำงานอย่างมีคุณค่า และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขต่อไป

4.7.4 ผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม

จากผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมพบว่าในภาพรวมเด็กมีความตระหนักรู้อยู่ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ4.48)เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยจัดอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่ กิจกรรมเรื่องคุณค่าของใบไม้แห้ง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60) รองลงมาคือ กิจกรรมเรื่องต้นไม้ที่เกิดผล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50) และกิจกรรมเรื่องแสงแห่งความหวัง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35) ตามลำดับจากผลการวิจัยนี้พบว่ากิจกรรมเรื่องคุณค่าของใบไม้แห้งนั้น เด็กได้เกิดความตระหนักรู้มากที่สุด เพราะว่ากิจกรรมนี้ทำให้เด็กเกิดความคิดที่เป็นระเบียบและสร้างสรรค์ เกิดการเรียนรู้และตระหนักรู้ในการดำเนินชีวิต สามารถคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและคิดวิเคราะห์สิ่งที่ควร ไม่ควร เหมาะสม และไม่เหมาะสม โดยเฉพาะทำให้เด็กเกิดความกล้าที่จะเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่างๆ รอบด้าน และมีไหวพริบปฏิภาณในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ และได้สังเกตเห็นว่าเด็กได้แสดงความคิดเห็นและนำบทเรียนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติใช้โดยการช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มด้วยกัน มีการแบ่งปันของให้แกกัน และสามารถคิดวิเคราะห์ในเรื่องที่ครู หรือพี่เลี้ยงให้กระทำได้อย่างเป็นระบบ แต่สำหรับกิจกรรมเรื่องแสงแห่งความหวังนั้น เป็นกิจกรรมที่เด็กเกิดความตระหนักรู้น้อยกว่ากิจกรรมอื่นๆ เพราะว่า กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กแต่ละคนบอกถึงความหวังที่ตนเองอยากมี แต่ในเด็กบางคนยังรู้สึกเศร้าใจที่บางทีความหวังของตนเอง ไม่สามารถที่จะเป็นจริงได้ เช่น ความหวังที่อยากจะให้บิดามารดาของตนกลับมาคืนดีกันอีก ด้วยเหตุผลนี้ทำให้เด็กบางคนไม่อยากที่จะพูด หรือแสดงความรู้สึกของตนเองออกมาได้มาก

ผลการวิจัยยังได้พบอีกว่า เมื่อเด็กได้เกิดการตระหนักรู้แล้ว เด็กเกิดการมองเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของคน มีจิตสำนึกความถูกต้อง และแยกแยะได้อย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการเรียนรู้ และปฏิบัติตามกรอบประเพณี ศาสนา วัฒนธรรมและค่านิยมของสังคม เป็นพลเมืองที่ดีได้เด็กที่ชีวิตไม่มีระเบียบแบบแผนไม่มีวินัยในชีวิตของตนเอง กลายเป็นคนที่รับผิดชอบในหน้าที่รับผิดชอบได้ เด็กลดพฤติกรรมที่ดื้อ ไม่ฟังเหตุผล เด็กใช้ระยะเวลาเรียนรู้ประสบการณ์ที่ผ่านไประยรู้ที่จะพัฒนาตนเองเพื่อทดแทนในสิ่งที่สูญเสียไปในอดีต เด็กได้รู้ความเป็นอยู่ที่ดี สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ทำให้เด็กมีความมุ่งมั่น เพราะมีคนดูแลเอาใจใส่เขาอย่างต่อเนื่อง เด็กอยากจนขาดคนดูแลเอาใจใส่บางครั้งพ่อแม่ หรือญาติพี่น้องคิดว่ากล่าว ทำให้เด็กคิดมาดึกหาที่พึ่ง ที่ปรึกษา ครู พี่เลี้ยง เพื่อปรับทุกข์และให้คำปรึกษา และเด็กได้ รับคำแนะนำการให้คำปรึกษาที่ถูกต้อง เพื่อที่ดำเนิน

ชีวิตต่อไป และเด็กสามารถรับผิดชอบตนเอง การทำกิจวัตรประจำวัน ทำให้ตนเองไม่เป็นภาระของคนอื่น

4.7.5 ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาฝ่าวิกฤติ

จากผลการจัด กิจกรรมการพัฒนาด้านทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาฝ่าวิกฤติ พบว่า ในภาพรวมเด็กเกิดความตระหนักรู้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยจัดอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่ กิจกรรมเรื่อง แก้ววิกฤติน้ำมันแพง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55) รองลงมาคือ กิจกรรมเรื่องสร้างบ้านแปลงเมือง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50) และกิจกรรมเรื่อง หนูตกถัง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30) ตามลำดับ จากผลการวิจัยนี้จึงได้พบว่า กิจกรรมเรื่องแก้ววิกฤติน้ำมันแพง นั้น เด็กได้มีความตระหนักรู้มากที่สุด เพราะว่าเด็กรู้สึกสนุกกับกิจกรรม เพราะ เด็กมีความรู้สึกว่ามันสามารถเล่าเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่างๆ รอบด้าน และมีไหวพริบปฏิภาณในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า รู้จักวิธีการคิดเพื่อ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและป้องกันตนเองก่อนการเผชิญกับวิกฤติการณ์ในอนาคตได้ และสังเกตเห็นว่าเด็กได้แสดงความคิดเห็นและนำบทเรียนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติใช้ โดยการมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต และตนเองมีความรู้สึกที่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข รวมไปถึงการอยู่อย่างมีความหวัง และสามารถมองเห็นคุณค่าในตัวเองรวมทั้งรู้จักคิดหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาในชีวิตได้ และสำหรับกิจกรรมเรื่อง หนูตกถัง เป็นกิจกรรมที่เด็กนั้น ได้มีความตระหนักรู้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ เพราะว่า เด็กที่ร่วมทำกิจกรรมนั้น ไม่ชอบคิดวางแผน และมีอายุที่แตกต่างกัน เด็กตัวเล็กจะได้คะแนนสะสมน้อยกว่าเด็กโต แต่การทำกิจกรรมแบบนี้ ทำให้เด็กอายุไม่มากยังไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ เพราะคนที่แสดงเป็นหนูต้องรู้จักแก้ไขสถานการณ์ ซึ่งก็หมายความว่า เด็กเล็กบางคนเกิดความวิตกว่าตนเองจะแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ได้ไม่เท่ากับเด็กโต

ผลการวิจัยยังพบอีกว่าเมื่อเด็กได้เกิดความเข้าใจตระหนักรู้แล้ว เด็กมีทักษะคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา และเผชิญหน้าความยากลำบากได้อย่างเหมาะสม และตัดสินใจได้แม้ในภาวะเสี่ยง รวมไปถึงมีภูมิคุ้มกันป้องกันตนเองได้ เด็กเรียนรู้ระวางตัวเองเกี่ยวกับผู้ใหญ่ที่จะเข้ามาหาเพื่อทำมิดีมิชอบ กล่าวคือ เด็กจะเป็นห่วงน้องสาวที่อยู่ที่บ้านเพราะกลัวพ่อเลี้ยงเข้ามาทำมิดีมิร้าย และเด็กจะกลัวพูดเล่าเรื่องของทางบ้านที่จะเกิดอันตรายกับคนในครอบครัว เหมือนกับเกิดขึ้นกับตัวเอง อยากจะช่วยเหลือคนอื่น ๆ ไม่อยากจะทำให้คนอื่น ๆ ตกอยู่ในภาวะอันตรายเหมือนกับตัวเองมาก่อน รวมถึงเด็กจะเปิดเผยและบอกความจริง และตระหนักรู้ว่าสิ่งที่ตนเองเจอนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดีและไม่ถูกต้องจะกล้าที่จะบอกรายละเอียดว่าถูกละเมิดมาอย่างไร เพราะมีความมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่จะคอยปกป้องรักษาและช่วยเหลือเขาได้ เด็กได้เรียนรู้ที่จะไว้วางใจ หรือทดแทนสิ่งที่เขาสูญเสียไป โดยมีการมุ่งมั่นตั้งใจ ยึดสู้ต่อไปในการที่จะทำให้ชีวิตของตนเองก้าวเดินต่อไป เด็กลดพฤติกรรมความก้าวร้าวโดยไม่ต่อสู้ยอมเชื่อ

ฟัง ขอมทำตามคนอื่น และเด็กสามารถใช้ประสบการณ์ที่ตนเองเผชิญมาสอนคนอื่น และดูแลเด็กที่ถูกระทำมาเพื่อจะปกป้องไม่ให้พบปัญหาเหมือนตนเอง เรียนรู้จะทำอย่างไรต่อไป

4.8 ข้อเสนอแนะแนวทางการบริการของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน

การจัดกิจกรรมการพัฒนา 5 ด้าน จะช่วยเป็นแนวทางสำหรับองค์กรเพื่อนำไปพัฒนาเด็กที่ถูกระทำ ซึ่งการพัฒนากิจกรรมที่หลากหลายนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการเติมเต็มในสิ่งที่แต่ละองค์กรขาดอยู่ เพื่อการพัฒนาเด็กที่ถูกระทำให้มีคุณภาพชีวิต จึงสมควรร่วมกิจกรรมการพัฒนา ด้านร่างกาย การพัฒนาด้านการศึกษาเรียนรู้ การพัฒนาด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม และการพัฒนาด้านทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาฝ่าวิกฤติ

4.8.1 หน่วยงานภาครัฐ

4.8.1.1 เด็กถูกระทำถูกทารุณกรรมที่เกิดขึ้นในสังคม จะไม่หมดไปจากสังคม แต่กลับเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะปัจจุบันมีคนทำงานด้านดูแลเด็กมากขึ้น และเจอปัญหาในชุมชนมากขึ้น มีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก เด็กได้รับสวัสดิการคุ้มครองเด็กอย่างแพร่หลายจึงทำให้ครอบครัว สังคม ชุมชน มีการตื่นตัวและตระหนักรู้ถึงปัญหาด้านนี้มากขึ้น ประเทศไทยควรมีหน่วยงานที่เป็นแหล่งทรัพยากรมนุษย์เพื่อการทำงานด้านเด็กที่ถูกระทำอย่างมีประสิทธิภาพและก้าวไกลต่อสังคมโลก

4.8.1.2 การไม่ทันต่อสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะสื่อทางเทคโนโลยีที่ก้าวไกล ปัญหาเรื่องครอบครัวที่ไม่สามารถเป็นแบบอย่าง และสอนเด็กในครอบครัวได้ ซึ่งเป็นผลกระทบอย่างมากต่อชีวิตของเด็กในครอบครัวและชุมชน ทำให้เด็กเหล่านี้มีการใช้สื่อเทคโนโลยีในทางที่ผิด ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนไม่สามารถควบคุมดูแลปกป้องเด็กได้ควรสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนมีระเบียบวินัยในการใช้สื่อ โดยเฉพาะเด็กที่มีการบริโภคสื่อที่ผิดและน่ากลัว

4.8.1.3 มีหน่วยงาน สำนักงานของภาครัฐ และเอกชน ที่ดูแลเด็กถูกทารุณกรรมยังมีน้อย และไม่สามารถดูแลเด็กเหล่านี้ได้อย่างทั่วถึง เช่น บ้านพักเด็ก สถานสงเคราะห์เด็ก สถานรับแรกรับ สถานที่บำบัดฟื้นฟู ศูนย์พิทักษ์เด็ก หรือมูลนิธิดูแลพิทักษ์เด็ก และองค์กรพัฒนาเด็ก ภาครัฐควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมด้านเด็กที่ถูกระทำในหน่วยงานมากขึ้น

4.8.1.4 การให้คำปรึกษาสำหรับเด็กที่ถูกระทำรายบุคคล จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กที่ถูกระทำในยุคปัจจุบัน เพราะเด็กต้องการผู้ใหญ่ที่คอยแนะนำและให้คำปรึกษาสำหรับการดำเนินชีวิตที่ประสบปัญหา ดังนั้นนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ครูพี่เลี้ยง หรือเจ้าหน้าที่พนักงานทำงานการ

พัฒนาเด็กควรมีความรู้ การให้คำปรึกษา เพื่อขบวนการทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำให้มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพต่อไป

4.8.1.5 หลักคำสอนของแต่ละศาสนาทำให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจแก่นแท้ของคำสอน เพื่อนำสัจธรรมแห่งความจริง และความรัก อันทรงคุณค่า เป็นคติสอนจิตใจของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ อย่างน้อยเด็กเหล่านี้จะได้มีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และแสวงหาความจริงที่เป็นคำสอนที่ทุกคนนำมา ปฏิบัติตามได้ เมื่อเขาได้ฝึกปฏิบัติตามแล้ว เราจะเห็นได้ว่าเด็กเหล่านี้ จะมีการกระทำผิดน้อยลง และเขาจะเป็นคนที่ชีวิตเต็มล้นด้วยจิตใจ สัจคม อารมณ์ และจิตวิญญาณของผู้ที่มีคุณภาพและศักยภาพ และอาศัยอยู่ในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จต่อไป

4.8.1.6 ข้อเสนอแนะให้แต่ละหน่วยงานทั้งองค์กรภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ที่ทำงานด้านเด็กด้อยโอกาส ควรมีรูปแบบการพัฒนาสำหรับที่ถูกกระทำอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปแบบที่ได้ผลนำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ในโลกแห่งการเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่ทันต่อโลก และเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ตอบสนองความต้องการของเด็กกลุ่มนี้เป็นรูปธรรม และเพื่อเด็กจะสามารถกลับคืนสู่สังคม และเป็นเด็กใช้ชีวิตปกติอย่างมีคุณภาพได้

4.8.1.7 การสร้างให้ชุมชนตระหนักรู้ และเข้าใจ มองเห็นคุณค่าของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เป็นสมบัติที่ควรจะช่วยกันเก็บรักษา เยียวยา และบำบัดฟื้นฟูในตัวของเด็กจะไร้ค่าในสายตาของทุกคน แต่ให้ทุกคนช่วยให้ชีวิตจิตวิญญาณของเด็กเข้มแข็ง และสูงขึ้น ไม่ได้ต่ำลงเหมือนการมองทางกายภาพ

4.8.1.8 กิจกรรมที่เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำชอบทำเป็นรายบุคคลเช่น การฝึกเล่นดนตรี ที่ดินชอบ เล่นคอมพิวเตอร์ ทักษะกีฬาที่ตนเองสนใจองค์กรหน่วยงานต่าง ๆ ควรส่งเสริมกิจกรรมเฉพาะด้านให้กับเด็กเป็นรายบุคคล หากจะส่งเสริมให้ได้เรียนรู้ และฝึกทักษะจนนำไปสู่ความสำเร็จได้ยิ่งดี

4.8.1.9 บุคคลตัวอย่างในบ้านพักหรือในชุมชน หรือจากสื่อต่าง ๆ เป็นแรงจูงใจและกระตุ้นที่ดีมากสำหรับเด็กที่ถูกกระทำ เพราะเขาอยากจะเป็นเหมือนแบบอย่างนั้น ๆ

4.8.1.10 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัด และโรงเรียนในชุมชนมักจะเป็นสถานที่มักจะเป็นสถานที่เกิดเหตุเด็กถูกกระทำ ในทำนองเดียวกัน ผู้บริหาร โรงเรียนหรือครูทุกคน หากมีจิตสำนึก และมีเมตตา ระวังภัยที่จะเกิดขึ้นกับเด็ก คอยดูแลเอาใจใส่ แสวงหาเหตุพฤติกรรมของเด็กว่าเด็กเป็นอย่างไร เพื่อจะได้ช่วยกันปกป้อง ดูแล รักษา และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และที่ยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ

4.8.1.11 สถาบันครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือญาติพี่น้องควรมีความรู้และเข้าใจเรื่องเด็กที่ถูกกระทำควรจะทำให้ความรัก ดูแล และเอาใจใส่อย่างไร ควรให้ครอบครัวในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงของแต่ละหมู่บ้านได้รับการอบรม ในการเลี้ยงดูอย่างเข้าใจ และรู้วิธีป้องกันไม่ให้มีเด็กถูกกระทำในครอบครัวของตนเกิดขึ้น ทุกหน่วยงานที่ทำงานด้านพิทักษ์คุ้มครองเด็ก ได้นำเสนอวิธีการ

หรือรูปแบบที่จะจัดทำกิจกรรมในครอบครัว หรือเทคนิคการเลี้ยงดูเด็กในแต่ละช่วง เพื่อช่วยเหลือป้องกันไม่ให้เด็กถูกระงับ และมีการสอนวิธีการเยียวยา รักษาให้กับเด็กที่ถูกกระทำและอาศัยอยู่กับครอบครัว และชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

4.8.2 หน่วยงานเอกชน

4.8.2.1 การสร้างจิตสำนึก ปลุกฝังให้เด็กที่ถูกกระทำ ให้มีจิตใจงาม สืบในสิ่งที่ผ่านมา และสอนให้เขาเรียนรู้ที่จะให้อภัยกับคนอื่น เพื่อเขาจะได้ไม่มีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวอีก สอนให้เด็กมีความตั้งใจเรียนรู้ในการอดทน รอคอย และใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า

4.8.2.2 การสร้างแรงจูงใจที่ถูกต้องการให้รางวัล เพื่อเป็นการหนุนเสริมสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็กที่ถูกกระทำทุกระยะ เพื่อเขาจะได้มีที่เห็นว่าคนอื่นให้ความสำคัญกับตัวเขา และวันหนึ่งเขาจะได้มีโอกาสช่วยเหลือ และให้กำลังใจผู้อื่นได้เมื่อเขาโตขึ้น

4.8.2.3 กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพเด็กที่ถูกกระทำ น่าจะเป็นกิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่อง และให้เด็กทำให้หลากหลายกิจกรรมเพื่อเด็กจะได้ไม่อยู่ตามลำพัง และเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคมต่อไป

4.8.2.4 หน่วยงานภาครัฐควรมีโครงการกระตุ้นชุมชนให้มีส่วนร่วมตระหนักรู้ในเรื่องเด็กที่ถูกกระทำให้มากขึ้น เพื่อชุมชนจะคอยเฝ้าระวังภัยทางสังคม ที่เกิดขึ้นกับเด็กด้วยโอกาส ให้เป็นสังคมสร้างสรรค์สังคมใหม่ สร้างกลยุทธ์ใหม่ สร้างขวัญกำลังใจและแนวความคิดการพัฒนาที่เจริญให้กับสังคม

4.8.2.5 เจ้าหน้าที่ภาครัฐเอกชน ที่ทำงานด้านการพัฒนาเด็ก ควรประสานงานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ระดับกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อช่วยกันแก้ไขและลดปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจังในสังคมและชุมชน

4.8.2.6 ควรให้มีโครงการขนาดใหญ่ของทุกภาคีเครือข่ายในการช่วยให้เด็กเสียโอกาสที่ถูกกระทำลดน้อยลงในชุมชน ซึ่งทุกวันนี้เด็กที่ถูกกระทำมีมากขึ้นทุกวัน เช่น โครงการจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังด้านเด็กในทุกชุมชนและมีการจัดอาสาสมัครในหมู่บ้าน ให้ข้อมูลข่าวสาร และมีการปฏิบัติงานในเชิงสร้างสรรค์อย่างจริงจัง

4.8.2.7 ควรให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการป้องกันยุติความรุนแรงของทุกภาคส่วน หยุดทำร้ายเด็ก และด้านการค้ามนุษย์ เพราะเด็กมักตกเป็นเหยื่อของสังคมและถูกกระทำได้ง่ายกลายเป็นเด็กด้อยโอกาสที่เพิ่มมากขึ้น

4.8.2.8 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2550 โดยสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส ควรเผยแพร่ ประกาศ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้เข้าใจ และให้ทุกคนได้เข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐ โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาส

ที่ถูกกระทำ ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยการช่วยเหลือผู้รู้ที่จะชี้แนะ นำพา หรือให้ความรู้ที่จะเข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐอย่างทั่วถึง

4.8.2.9 กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ควรมีผู้เชี่ยวชาญออกแบบกิจกรรมในครอบคลุมความต้องการของเด็ก รวมทั้งกิจกรรมบำบัด ดูแล รักษา ฟื้นฟูทั้งกายและจิตใจ เพื่อทุกคนที่ทำงานด้านเด็ก ครอบครัวเด็ก ชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ จะได้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเด็กอย่างเหมาะสม เพื่อเด็กจะมีชีวิตอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพจนประสบความสำเร็จ ปัญหาด้านผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ ยังขาดความรู้และทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ขาดความสนใจในปัญหาต่างแท้จริง ขาดความรู้ด้านกฎหมาย แนวทางปฏิบัติที่แน่ชัดในด้านกฎหมาย ขาดการประสานงานอย่างต่อเนื่อง และไม่รู้จักเครือข่ายในการปฏิบัติงาน ขาดความมั่นใจในการเข้าไปช่วยเหลือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีฉุกเฉิน และกรณีที่เป็นปัญหาสลับซับซ้อน เจ้าหน้าที่มีน้อยงานล้นมือไม่สามารถช่วยเหลือได้ทันที

4.8.2.10 การที่เด็กที่ถูกกระทำเด็กไม่กล้าเปิดเผยความจริงเพราะปัญหาสะสมมานาน จนไม่สามารถให้ข้อมูลเมื่อถูกซักประวัติได้ บางครั้งเด็กปกปิดการกระทำเพราะอาย และตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เด็กเกิดการหวาดกลัวเมื่อถูกข่มขู่สับขาหลอกทางจิตใจ ร่างกายและจิตใจได้รับความกระทบกระเทือน และเด็กไม่รู้สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือและเข้าถึงการคุ้มครองสวัสดิการ

4.8.2.11 ด้านการประสานงานความร่วมมือของทุกภาคส่วน ควรประสานงานความร่วมมือทำให้การช่วยเหลือ ไม่ล่าช้า มีความชัดเจน เครือข่ายให้รับประสานงานอย่างใกล้ชิด เพราะขบวนการรับเด็กและส่งต่อ หากเป็นกรณีเร่งด่วนมาศ ที่เด็กถูกกระทำซ้ำเรา เพื่อเข้าสู่ขบวนการส่งเด็กประเมิน และกลับสู่ชุมชนได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าจะมีวิธีการที่รวดเร็วเห็นผลในการประสานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.8.2.12 เสนอให้มีการจัดตั้งกรรมการกลางเหมือนองค์กรอิสระ มีคำตอบแทน ทำงานในชุมชนระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยมีการกิจในการลดปัญหาด้านเด็กที่ถูกกระทำในชุมชน และประสานความร่วมมือกับทุกเครือข่าย ทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ เข้มแข็ง โดยมีให้เสนอแผนงานกลยุทธ์ วิธีการในการทำงานสู่ความสำเร็จ ตามเกณฑ์ประเมินผลงานและให้มีตัวชี้วัดการลดปัญหาอย่างชัดเจน ครอบคลุมบนเนื้อหาของการทำงานเพื่อเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำจะลดลงและหายไปจากสังคม

4.8.3 ภาคประชาชน

4.8.3.1 ทุกคนในชุมชนควรช่วยกันขัดเกลาและปลูกฝังเด็กโดยเริ่มต้นที่พ่อแม่ครอบครัว สอนสิ่งที่ดีให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กรักครอบครัวและรักชุมชน และรักเป็นคนไทยอาศัยในชุมชนเดียวกัน

4.8.3.2 ชุมชนครอบครัว พ่อแม่คอยให้กำลังใจกับเด็กและลูกหลาน ควรปลูกฝังให้เด็กคิด และไตร่ตรองทำในสิ่งที่ถูกต้องไม่สร้างการเดือดร้อนให้คนอื่น ๆ

4.8.3.3 คนในครอบครัวญาติพี่น้องควรปลูกจิตสำนึกและส่งเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ให้แก่เด็ก ชี้แจงและยกตัวอย่างให้เด็กได้เห็นว่าจะไร้ถูกอะไรผิด

4.8.3.4 ควรมีบุคคลต้นแบบหรือบุคคลตัวอย่างเรื่องการต่อสู้ชีวิตจนประสบความสำเร็จเพื่อเด็ก จะนำมาเป็นแบบอย่าง เป็นแรงบันดาลใจในการดำรงชีวิตความมุ่งมั่นเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จนั้นๆ

4.8.3.5 บุคคลในชุมชนควรแบบอย่างของสังคมที่ดี ช่วยให้ชุมชนเข้มแข็ง เพื่อเด็กด้อย โอกาสที่ถูกกระทำจะได้มีแบบอย่างที่ดี ให้ทุกภาคส่วนควรตระหนักรู้ และเห็นความสำคัญ ในทุก ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น และคอยให้กำลังใจเพื่อช่วยกันลดปัญหาเรื่องละเมิดทางเพศ ความรุนแรงใน ครอบครัว

4.8.3.6 ภาครัฐควรจัดสวัสดิการทางสังคมเพื่อเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำได้เป็นเด็กดีที่มี คุณภาพและประสิทธิภาพในการดำรงชีวิตส่วนภาคเอกชนส่งเสริม ช่วยเหลือในสิ่งที่ขาดแคลน ภาคประชาชนมีข้อเสนอแนะในเรื่องที่ดีของสังคมในทุกวิกฤติ เพื่อหาวิธีการป้องกันเด็กที่ถูกกระทำใน สังคม ให้สังคมรับรู้ในสิ่งที่ดี ให้มีการหยุดความขัดแย้ง ลดทิว การเอารัดเอาเปรียบ หยุดการทำร้าย แสวงหาผลประโยชน์จากเด็กที่ด้อยโอกาสดกว่า

4.8.3.7 การทำงานขององค์กรระดับประสานแผน เช่น นโยบายไม่ควรทำแยกภาคส่วนแต่ ละหน่วยงานควรบูรณาแผนเข้าด้วยกันและแยกกันทำคนละด้านอย่างจริงจัง

4.8.3.8 ควรให้มีกร่างกฎหมายด้านความรุนแรงในเด็กมีมากขึ้น มีกฎหมายเพิ่มโทษ มี ช่องทางการร้องทุกข์ ศูนย์พิทักษ์และคุ้มครองเด็กมีรูปแบบการพัฒนาอย่างชัดเจน เสนอความคิดเห็น หลากหลายในมาตรการตรวจสอบที่เป็นธรรมและจริงจัง

4.8.3.9 ด้านศาสนา วัด โบสถ์ และมัสยิดเป็นสถานที่จัดกิจกรรมคอยขัดเกลาจิตใจให้เด็กมี ความสะอาด โปร่งใส สัตย์ซื่อ มีก ารกระทำอย่างถูกต้อง และดีงาม มีการอบรมสั่งสอนคุณธรรม / จริยธรรม หลักคำสอนของศาสนานำสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ

4.8.3.10 จัดให้มีกิจกรรมทักษะการเรียนรู้ในครอบครัวในชุมชน เช่นการปลูกต้นไม้ การ บำเพ็ญประโยชน์ การคิดสร้างสรรค์ การออกแบบจินตนาการ และศิลปะการพับกระดาษ โดยให้มี เจ้าหน้าที่อาสาสมัครเข้ามาช่วยจัดเป็นครั้งคราว เพื่อให้เด็กเรียนรู้ จินตนาการ สร้างสรรค์ ด้านความคิด วิเคราะห์ คิดอย่างผู้มีปัญญา นำไปสู่ปัญญาประดิษฐ์

4.8.3.11 สถานศึกษาควรสอนควรตอบสนองความต้องการของเด็กรายกรณี ในด้าน วิชาการ และการอบรมส่วนตัวให้เด็กใส่ใจรักษา อนุรักษ์วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม นำเด็กออกนอก สถานที่ นิทรรศการเพื่อเด็กจะได้เปิดโลกทัศน์ของตนเองในสถานการณ์ใหม่

4.8.3.12 จัดให้มีกิจกรรมย่อยภายในบ้านพัก เด็ก มูลนิธิ องค์การพัฒนาเด็กอย่างหลากหลาย เช่นงานฝีมือ การถักโครเช ถักไหมพรม ประดิษฐ์ดอกไม้ แข่งวาดภาพ แข่งเล่นเกม การคิดคณิตศาสตร์ ออกไปว่ายน้ำ การไปเที่ยว การไหว้พระ นั่งสมาธิ อดิษฐานสวนมนต์ และบำเพ็ญประโยชน์

4.8.3.13 จัดให้มีชุมชนนาร่องที่ประสบปัญหาด้านเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เพื่อจะได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ โดยการสร้างเครือข่ายในชุมชน กลุ่มอาสาสมัครเฝ้าระวัง

4.8.3.14 ส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนเข้ามาช่วยทำงานด้านจิตอาสาให้มากและมีภาระในการทำงานคอยเป็นปากเสียงแทนเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

4.8.3.15 เสริมสร้างผู้นำชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ให้มีการตระหนักรู้และเฝ้าระวังภัยทางสังคมกับทุกหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ชน จัดการอบรมสัมมนาเสริมสร้างศักยภาพในชุมชน ด้านเด็กที่ถูกกระทำ หรือศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบที่ไม่มีการถูกกระทำในหมู่บ้าน

4.8.3.16 ให้อบรมให้ความรู้กับชุมชนในการประสานงานรับแจ้งเหตุ กฎหมายควรรู้ ให้มีอาสาหรือเจ้าหน้าที่ประเมินสถานการณ์การถูกละเมิดและความรุนแรงได้ เพื่อจะสามารถให้ช่วยเหลือด้านการประสานให้ข้อมูลอย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ

4.8.3.17 ควรให้มีกิจกรรมบำบัด ฟันฟู เยียวรักษาทางด้านร่างกายและจิตใจ แก่องค์กรที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ โดยสามารถนำมาใช้ได้ เพราะปัจจุบันยังไม่มีแนวทางการทำกิจกรรมที่ชัดเจน

4.8.3.18 อยากเห็นทุกภาคส่วนทำงานเป็นทีมงานที่เข้มแข็งที่มีเป้าหมายเดียวกันคือการลดปัญหาด้านเด็กที่ถูกกระทำในชุมชน โดยเสนอในภาครัฐให้มีแผนนโยบายระดับชาติที่จะประชาสัมพันธุ์ฯ ก่อทุกชนิดให้สร้างคนรุ่นใหม่ รู้รักษา สร้างสังคมใหม่การรักษาดี รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทยเรียกร่องสิ่งดี ๆ หักกลับคืนมาใช้เป็นสังคมแห่งการพึ่งพามากขึ้น

จากผลการวิจัยต่าง ๆ ข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำนั้น สามารถนำมาใช้กับการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำอย่างมีประสิทธิภาพมาก แต่การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำนำไปสู่ความสำเร็จนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมือ ในการทำงาน ของทุกภาคส่วนในสังคม รวมไปถึงนโยบายต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในทิศทางเดียวกัน จึงจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลของการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในบ้านพักเด็ก มูลนิธิดูแลเด็ก และในชุมชน เพื่อศึกษาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ และเพื่อทดสอบและเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้คือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

ประชากรคือผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนที่ทำงานด้านเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ และเด็กด้อยโอกาสที่พักอยู่ในบ้านพักเด็กที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ที่อยู่ใน 4 ตำบล คือตำบลบ้านถ้ำ ตำบลบ้านปิ่น ตำบลบ้านหนองหม่ม ตำบลคือเวียง ในอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ และเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำที่เลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) คือ รวมทั้งหมด 56 คน ดังนี้

1. ตัวแทนเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำจากบ้านพักเด็กหน่วยงานภาครัฐจำนวน 12 คน
2. ตัวแทนเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำจากหน่วยงานภาคเอกชน ที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ จำนวน 12 คน
3. ตัวแทนเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำที่อยู่ในภาคประชาชน ซึ่งอยู่ในความดูแลขององค์กรชาวบ้าน จำนวน 12 คน
4. ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำ จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. การใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแบบสัมภาษณ์ไว้ 2 ชุดคือ แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ และแบบสัมภาษณ์ ชุดนี้ สำหรับผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ที่ทำงานด้านเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ
2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยจะใช้การนัดหมายไม่เป็นทางการ โดยวิธีจัดเลี้ยงอาหารกลางวันให้เด็กในสถานสงเคราะห์ บ้านพักเด็ก และหาโอกาสสัมภาษณ์ผู้บริหาร พนักงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ถูกกระทำ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง
3. การทำกลุ่มย่อย(Focus Group Discussion) กับเด็กที่อยู่ในองค์กรพัฒนาเด็ก บ้านพักเด็ก และมูลนิธิต่าง ๆ
4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
5. การสอบถามและสนทนาแบบไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ดำเนินการตามลำดับดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ ทฤษฎี หลักการ แนวคิด ข้อความที่เกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

ขั้นที่ 2 การสังเคราะห์ข้อความที่เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

ขั้นที่ 3 การศึกษาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

ตอนที่ 2 การทดลองกิจกรรมพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำดำเนินการตามลำดับดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการทดลองกิจกรรมพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การจัดทำเครื่องมือการวิจัย
3. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 2 ดำเนินการทดลองกิจกรรมการพัฒนาและเสนอรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา
ศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

1. การทดสอบ และดำเนินการทดลองกับ กลุ่มตัวอย่าง โดยการ จัดกิจกรรม
การพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่เน้นพัฒนาดังนี้

- 1) ด้านร่างกาย Health Quotient
- 2) ด้านการศึกษาเรียนรู้ Education Quotient
- 3) ด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ Social and Emotion Quotient
- 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม Moral and Spiritual Quotient
- 5) ด้านทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาในการฝ่าวิกฤติ Adversity Management

and Life Skill Quotient

2. การวัดและประเมินผลการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาส
ที่ถูกกระทำ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ

4. การหาประสิทธิภาพของรูปแบบโดยการค้นพบศักยภาพ(Realizing Potential)
และเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำนั้นสามารถตระหนักรู้มีคุณภาพชีวิตสู่ความสำเร็จ (Quality of Life
Leading to Success) คือ

1) การออกกำลังกาย รับประทานอาหาร และการมีโอกาสดำเนินกิจกรรมพัฒนา
ด้านร่างกายเป็นประจำ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพร่างกายแข็งแรงเติบโตอย่างสมบูรณ์แข็งแรง มีความกล้า
หาญ และมีสุขภาพดีทั้งกายและใจ

2) การได้รับการศึกษาในสถานศึกษาทั้งในและนอกระบบ หรือการการทำก
ิจกรรมพัฒนาการศึกษา ทำให้มีความรู้และเข้าใจ มีสติปัญญา และมีความสามารถเรียนรู้ที่จะพบปะผู้คน
ในสังคมเป็นคนฉลาดปรับตัวได้เมื่อได้รับการถูกขัดเกลา หล่อหลอม จากครอบครัวสภาพแวดล้อมใน
ชุมชนเป็นอย่างดี

3) การได้รับการอบรม สั่งสอน ทำให้มีระดับความเชื่อมั่น จิตวิญญาณดี
และตระหนักในการดำเนินชีวิตของตนเองสูง การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี ควบคุมอารมณ์ในสภาวะ
อารมณ์หลาย ๆ รูปแบบ

4) การปลูกฝัง ถูกขัดเกลาด้านจิตใจ ทำให้มองเห็นคุณค่า ปกป้องศักดิ์ศรี
ของคน มีจิตสำนึกความถูกผิด และแยกแยะได้อย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการเรียนรู้ และปฏิบัติ
ตนตามกรอบประเพณี ศาสนา วัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมเป็นพลเมืองที่ดี

5) การรับการฝึกทักษะการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพที่มีอยู่ ทำให้คิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหา และเผชิญหน้า ในความยากลำบากได้อย่างเหมาะสม และตัดสินใจได้แม้ในภาวะซับซ้อนสร้างภูมิคุ้มกันป้องกันตนเองแม้ตกอยู่ในภาวะยากจน ขาดแคลน

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในบ้านพักจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

5.1.1.1 การดำเนินการกรณีศึกษาอยู่ทั้งหมด 4 กลุ่ม

เหตุผลในการวิจัย 4 ตำบล 4 กลุ่ม คือตำบลบ้านถ้ำ ตำบลบ้านป็น ตำบลหนองหล่ม และตำบลคือเวียงและ คือ (1) กลุ่มเด็กที่ถูกทารุณทางร่างกาย (Physical Abuse) (2) เด็กที่ถูกทารุณทางจิตใจ (Emotional Abuse) (3) กลุ่มเด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง (Physical Neglect) และ (4) กลุ่มเด็กที่ถูกทารุณทางเพศโดยพบว่าเป็นพื้นที่ที่มีเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำมากเป็นเพราะว่า

1. เป็นชุมชนชนบท โดยที่มีการแข่งขันในด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วเพื่อเป็นการไถ่อดซึ่งกันและกันปรับตัวไม่ทันต่อโลกที่เปลี่ยนแปลง เกือบทุกครอบครัวมีหนี้สิน และต้องการงานในภาคเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

2. เป็นชุมชนที่มีองค์กรที่ทำงานด้านเด็กอยู่ทั้งหมด ๘ แห่ง และภาคประชาชนนั้นไม่มีกลุ่มที่มีศักยภาพในการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ จึงเป็นเหตุให้กรณีเด็กที่ถูกกระทำบ่อยครั้ง

3. เด็กในครอบครัวส่วนใหญ่พ่อแม่แยกทางกัน และลูก ๆ ได้อาศัยกับญาติ และเด็กไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ เด็กหนีออกจากบ้านไปคบเพื่อนที่ไม่ดี ยากที่จะดูแลและจึงถูกปล่อยปละละเลย

4. ชุมชนมีความเจริญทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วเพราะชอบไถ่อดซึ่งกันและกัน เด็กมีความต้องการทางวัตถุสิ่งของ โดยมีบุคคลอื่นคอยให้เงินเพื่อซื้อของแพง ๆ และการร่วมหลับนอนเพื่อแลกกับเงิน

5. ผู้ปกครองเด็กมีการเลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสม หรือไม่มีเวลาดูแลเด็กอย่างเพียงพอ ไม่เคยตักเตือนสั่งสอน ได้แต่พูดว่ากล่าว ปล่อยให้เด็กทำตามใจตนเอง จนเสียคน และออกเที่ยวเตร่ ดื่ม

เหล่าเสียนคน ไม่ยอมกลับบ้าน จึงทำให้เด็กประชิดครอบครัว โดยการไม่เรียนหนังสือ หนีเรียน และทำในสิ่งที่ไม่ดี และยากที่จะสอนเพราะเด็กมีพฤติกรรมไม่เชื่อฟังผู้ปกครอง

5.1.1.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ที่เป็นผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ที่ทำงานกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ พบว่าส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 36-45 ปี มากที่สุด วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรี สถานะของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน พี่เลี้ยงและฝึกฝนในด้านต่าง ๆ ระยะเวลาที่ทำงานในองค์กรส่วนใหญ่ 6-10 ปี และสำหรับ เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่อยู่ในบ้านพักของ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ส่วนใหญ่ เป็นหญิง ส่วนมากมีอายุ 5 - 10 ปี โดยมีจำนวนเด็ก 12 คน เท่ากัน ส่วนมากจะเป็น กรณีเด็กที่ถูกทารุณทางเพศ (Sexual Abuse) ส่วนมากสถานะของผู้ปกครอง ที่บิดามารดาแยกทางกัน ส่วนมากสถานะทั่วไปของเด็ก เหม่อลอย ซึม พุดน้อย ไม่ร่าเริง

5.1.1.3 ผลการวิจัยของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก รวมถึงพฤติกรรมเด็ก และความต้องการของเด็ก

1. หน่วยงานภาครัฐ พบว่าการบริการแก่ชุมชนของหน่วยงานภาครัฐนั้น ส่วนใหญ่จะ ได้รับแจ้งเหตุจากตำรวจ และแกนนำด้านเด็กถูกกระทำจากชุมชน เพื่อเข้าสู่ขบวนการสืบสวน และหลังจากนั้น ได้มีการประชุมกับองค์กรภาครัฐในพื้นที่ และนำเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ มาเข้ารับการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จัดทำเพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ แต่ไม่เน้นการพัฒนาในแต่ละด้านเพียงพอเพื่อให้เด็กมีศักยภาพในตนเองและต่อชุมชนเพียงเท่านั้น สำหรับพฤติกรรมเด็ก พบว่าเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำนั้น ส่วนใหญ่จะ เก็บตัว เงียบเหงา เศร้า ซึม พุดน้อย เพราะว่า เมื่อเด็กได้มาอยู่บ้านพักนี้แล้ว รู้สึกว่าตนเองนั้นอยู่ห่างไกลจากครอบครัว สำหรับความต้องการของเด็ก พบว่า พวกเขามีความต้องการที่จะกลับบ้านเดิม และคิด อยากจะหนีออกไปจากบ้านพัก และบางคนก็อยากเรียนหนังสือในโรงเรียน และเด็กบางคนคิดอยากจะหาเงินด้วยตัวของเขาเอง และไม่ต้องการกลับบ้านเกิด เพราะว่าตนเองนั้น เกิดความ อับอายเมื่อเจอคนที่รู้จัก อีก

สำหรับจุดด้อยและปัญหาต่าง ๆ นั้นพบว่า มีจุดด้อยและปัญหาที่มากมายอาทิเช่น มีบุคลากรไม่เพียงพอ ขาดความเข้าใจในการสืบหาข้อเท็จจริงและความรู้ด้านกฎหมาย ขาดกระบวนการและทักษะการทำงานที่ชัดเจนในเรื่องการดูแล รักษา เยียวยาและการให้คำปรึกษา ก่อนที่จะส่งเด็กคืนสู่สังคม

2. หน่วยงานภาคเอกชน พบว่าผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ทุกคน มีความเข้าใจถึงปัญหาของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ได้เป็นอย่างดี โดยจะให้การสงเคราะห์เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่ถูกกระทำ ในการให้ทุนการวิจัย หรือสิ่งของที่จำเป็นในการดำรงชีวิตแก่เด็กสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมลัก

เด็กขโมยน้อยนั้น บางคนอาจจะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ได้เอาใจใส่ดูแล หรือไม่ได้สั่งสอนเด็กว่าสิ่งไหนควรทำสิ่งไหนไม่ควรทำ เมื่อเด็กได้เริ่มขโมยสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ไป เมื่อถูกจับได้ก็จะพยายามหาทางออกโดยการ โกหก หลอกลวง แต่ไม่มีใครคอยสั่งสอนเด็ก ก็อาจจะทำให้เกิดพฤติกรรมซ้อนๆ จนอาจเกิดเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคต สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมชอบเกล้งผู้อื่น เด็กเหล่านี้มักจะมีพฤติกรรมที่ไม่อยากให้ผู้อื่นได้ดีกว่าตัวเอง หรือมีอะไรเด่นกว่าตัวเอง สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัว เอาเปรียบผู้อื่น พบว่า ความเห็นแก่ตัวของเด็ก ๆ นั้นมาจากการถูกเอาเปรียบจากผู้อื่น หรือผู้ใหญ่ก่อน เมื่อเด็กถูกกระทำแล้วเกิดความเคียดแค้น เกิดความอยากต้องการว่าสักวันจะต้องเป็นเหมือนรุ่นพี่ หรือ ผู้ใหญ่คนนี้บ้าง สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรม ไม่กล้าแสดงออก มีหลายสาเหตุเช่น ไม่ว่าจะเป็นรูปร่างหน้าตา เมื่อพูดออกไปแล้ว เด็กอาจจะคิดว่ามันผิด มันไม่ถูกเลยไม่กล้าที่จะแสดงออก สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมแบบชอบเก็บตัว เงียบเหงา เมื่อได้มาอยู่บ้านพักแล้ว ห่างไกลจากครอบครัว เด็กจะเก็บตัวเอง และมีความคิดว่าอยากกลับบ้านเดิม สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมแบบไม่มีความรับผิดชอบ พบว่า จะเป็นผู้ที่ไม่มีระเบียบ สร้างปัญหาให้กับคนอื่น ๆ และสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว พบว่าเด็กเมื่อเด็กถูกกระทำแล้วเกิดความเคียดแค้นมาก่อน และมีความคิดว่า สักวันจะต้องเป็นเหมือนรุ่นพี่ หรือ ผู้ใหญ่คนที่มีความอำนาจและสำหรับความต้องการของเด็กพบว่าเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ ต้องการกลับบ้านเดิม และคิดอยากจะหนีออกไปจากบ้านพัก แต่บางคนก็อยากเรียนหนังสือในโรงเรียน และบางคนก็คิดอยากจะหาเงินด้วยตัวเองของเขาเอง และสำหรับบางคนแล้วมีความต้องการที่ว่า ไม่ต้องการที่จะกลับบ้านเกิดอีก เพราะเกิดความอับอายเมื่อเจอคนที่รู้จัก

สำหรับจุดด้อยและปัญหาพบว่า มีปัญหามากมายอาทิเช่น ในพื้นที่ที่ยังไม่มีองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำโดยตรง หากจะมีก็เป็นเพียงเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานของภาครัฐเท่านั้น และทุกหน่วยงานแยกส่วนกันทำไม่ได้ร่วมมือกันทำงาน และโดยเฉพาะเวลาจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพเพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาเรียนรู้ แต่เป็นกิจกรรมที่ทำไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้เด็กรู้สึกเบื่อหน่ายต่อกิจกรรมนั้น ๆ

3. ภาคประชาชน พบว่า ภาคประชาชนนั้นมีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น นั่นคือจะคอยเฝ้าระวังภัยทางในแต่ละแห่ง โดยจะมีภาคีเครือข่ายในชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ในเครือข่ายมักจะทำงานได้ยาก เพราะชุมชนยังขาดความร่วมมือ และยังไม่มีความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เท่าที่ควร การดำเนินภาคประชาชนส่วนใหญ่เป็นแบบอาสา กระบวนการทำงานยังเป็นระบบนั้น ยังทำให้การทำงานล่าช้า และไม่ทันต่อเหตุการณ์บ้านเมือง บางชุมชนนั้นเมื่อมีเหตุเกิดกับเด็กแล้วแต่กลับไม่ได้ทำอะไร เพราะทรงกลัวผู้ใหญ่ที่มีอำนาจ จากเหตุผลนี้ในบางครั้งกับหน่วยงานภาคประชาชน จึงจำเป็นต้องปล่อยให้เรื่องเกิดขึ้นกับเด็กบ่อย ๆ เด็ก ๆ ในชุมชนบางครอบครัว จึงได้จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่ควรให้การช่วยเหลือสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมในการติด

เกมติดสื่อเทคโนโลยีต่างๆ คือมีสาเหตุของปัญหาที่เกิดจากครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการหล่อหลอมให้เด็กมีพฤติกรรมเหล่านี้ สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมชอบเที่ยวหนีเรียนติดเพื่อน พบว่า เด็กที่มีพฤติกรรมเหล่านี้มาจากเพื่อน หรือคนรู้จักที่มาแนะนำ ชักชวน จึงเกิดปัญหาทำให้เด็กเรียนไม่จบ และต้องก่อนวัยอันควร ฯลฯ สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว พบว่า เด็กถูกกระทำมาก่อน จึงอยากแก้แค้น สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมเก็บตัว เงียบเหงา พบว่า เด็กเมื่อได้มาอยู่บ้านพักแล้ว รู้สึกห่างไกลจากครอบครัว เด็กจะเก็บตัวเอง และมีความคิดว่าอยากกลับบ้านเดิม สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมชอบหาเรื่อง พบว่า เป็นเด็กที่มาจากกรณีที่เด็กถูกบุคคลอื่นรังแกก่อน หรือเห็นคนอื่นเก่งกว่าตัวเอง จึงเกิดพฤติกรรมที่ชอบหาเรื่อง และต้องการเอาชนะผู้อื่นให้ได้ และสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมแบบผิดๆ เช่น หาเงินในทางที่ผิด พบว่า เด็กเป็นคนที่ชอบโกหก และชอบเกาะกลุ่มกับเพื่อนที่มีลักษณะนิสัยที่ใกล้เคียงกันและสำหรับความต้องการของเด็ก พบว่าเด็กต้องการเงินวัตถุสิ่งของราคาแพงๆ สาเหตุอาจเนื่องมาจากเด็กมีความต้องการอยากได้สิ่งของ แต่ไม่มีเงินซื้อสิ่งของนั้นมา เมื่อไม่มีเงิน เด็กก็ต้องหาวิธีซึ่งให้ได้เงินนั้นมาซื้อสิ่งของที่ตัวเองต้องการให้ได้ แต่วิธีการหาเงินนั้นอาจจะมาจากหลาย ๆ วิธีทางอาจเป็นเพราะว่า พวกเขาไม่สนใจกับสังคมที่จะมองพวกเขาอย่างไร แต่พวกเขากลับทำในมุมลบอยู่เสมอ โดยเพียงแค่ คิดและต้องการเรียกร้องให้สังคมช่วยเหลือตนเองตลอดเวลา และทำหายไปทางที่ผิด ชอบจับกันเป็นกลุ่มและเลียนแบบผู้ใหญ่ทั้งที่เขาเป็นเด็กกันอยู่

สำหรับจุดด้อยและปัญหาต่าง ๆ ส่วนมาจะเกิดขึ้นกับภาคประชาชนอยู่มากมาย เช่น ในชุมชนไม่สนใจ การเอาใจใส่ ดูแล และไม่มี การสอดส่องเฝ้าระวังภัยที่จะเกิดกับเด็ก ทำให้เด็กไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้และ โดยเฉพาะการทำงานของกลุ่มอาสาสมัคร มีระบบหรือบทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจน ก็มีแต่ อำนาจที่มีเพียงแค่ การประสานงาน และแจ้งเหตุเท่านั้น จึงทำให้ขาดผู้นำหลักในด้านเด็กถูกกระทำ เด็กจึงไม่มีใครคอย และเป็นปากเสียงแทน

5.1.1.4 เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่พักอยู่ในบ้านจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และในชุมชน พบว่า

1. หน่วยงานภาครัฐพบว่าเด็กด้อยโอกาสรู้สึกดีที่ได้เข้ามาอยู่และได้เรียนหนังสือ รู้สึกดีกับความเป็นอยู่ทั่วไป เพราะมี สภาพแวดล้อม และ มีความสะดวกสบาย โดยเฉพาะแล้ว มีเพื่อนเยอะ เมื่อพวกเขาได้เข้ามาสัมผัสกับบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และการได้รับความช่วยเหลือจากบุคลากร หรือครูพี่เลี้ยงทุกคน ก็จะมีความรู้สึกอบอุ่น ได้รับการเรียนรู้ในสิ่งที่ดี สำหรับจุดด้อยและปัญหาก็คือเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ต้องอยู่ในบ้านพักนี้มากกว่า เดือน เพราะว่า ส่วนใหญ่เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำนั้น ต้องการเวลาที่จะเยียวยาจิตใจ โดยเฉพาะเด็กที่ถูกทารุณกรรมนั้น ยังต้องการเวลาที่ต้องรักษาในเรื่องของสภาพจิตใจมาเป็นพิเศษ เพราะเด็กส่วนใหญ่ นั้น จะมีจิตใจที่หวาดผวา วิดก

กังวลว่าเกรงจะถูกทำร้าย หรือเกรงผู้อื่นจะเข้ามาทำร้ายร่างกายตนเอง หรือเข้ามากระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ตนเองเจ็บปวด

2. หน่วยงานภาคเอกชนพบว่าเด็กด้อยโอกาสส่วนใหญ่รู้สึกชอบที่ได้เข้ามาอยู่ เพราะ ได้เรียนหนังสือ และรู้สึกไม่เหงาเพราะมีเพื่อนเยอะ ถึงแม้ว่าจะมี ทั้งเพื่อนดี และไม่ดี โดยเฉพาะตนเองได้ มีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นเมื่อได้เข้ามาอยู่ และรู้จักการทำความสะอาด การช่วยเหลือเพื่อน และปลูกต้นไม้ และมีความคิดว่าที่นี่มีความสุขสบาย สิ่งแวดล้อมดีกว่าที่บ้าน ส่วนใหญ่ตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า มีความต้องการเพื่อการดำรงอยู่ต่อไป มีความต้องการเรียนหนังสือ เพราะอยากเป็นคนเก่ง และรู้สึกชอบที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เป็นคนดี คนอื่นจะได้รัก และมีความสุขด้วย รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า มีความรู้เพิ่มขึ้น เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และสวดมนต์รับจุดด้อยและปัญหาพบว่า ส่วนใหญ่เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้เป็นเด็กที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ จึงต้องได้รับการบำบัดจิตใจมากเป็นพิเศษ นั่นก็คือต้องได้รับการบำบัดจิตใจ หรือเยียวยามากกว่าเดือน ซึ่งจะเหมือนกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่พักอยู่ในหน่วยงานของภาครัฐ แต่เพียงว่าในหน่วยงานภาคเอกชนจะมีเด็กเล็ก และที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะมากเป็นส่วนใหญ่ พี่นุ พี่นุ เยียวยา บำบัดจิตใจ เพราะฉะนั้นเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ ต้องการได้รับการคำแนะนำในด้านจิตวิญญาณ จิตใจ หรือแม้แต่ด้านศาสนาต่าง ๆ เพื่อช่วยในการบำบัดจิตใจมากเป็นพิเศษ

3. ภาคประชาชน พบว่า เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่พักอยู่ในในชุมชน จะมีความคิดคล้ายคลึงกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่พักอยู่ในความดูแลของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพราะเด็กรู้สึกไม่เหงา รู้สึกว่าตนเองมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น และรู้จักการทำความสะอาด การช่วยเหลือมีความสัมพันธ์กับครอบครัว เด็กมีความคิดว่าที่นี่มีความสุขสบาย และเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน จึงมีความรู้สึกไม่โดดเดี่ยว มีเพื่อนเยอะ ถึงแม้จะมีทั้งเพื่อนดี หรือไม่ดีปะปนกันไป แต่อย่างน้อยพวกเขาก็ไม่เกิดความคิดว่า ตนเองควรอยู่อย่างโดดเดี่ยว พร้อมกันนั้นยังได้เรียนหนังสือ ได้เรียนรู้กับสิ่งที่ตนยังไม่เคยได้เรียน หรือไม่เคยมีโอกาสได้เรียน จึงทำให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครอบครัว พี่เลี้ยง อาสาสมัครในชุมชนเหล่านี้ มีความรู้สึกชอบที่ได้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน และสำหรับจุดด้อยและปัญหาต่าง ๆ พบว่า ส่วนใหญ่กลัวที่หน่วยงานอื่นจะรับไปอุปการะ ซึ่งบางทียังไม่รู้ว่าตนเองนั้นจะต้องอยู่ในบ้านพักนี้อีกนานไหม เพราะมีความรู้สึกที่ตนเองต้องได้รับการดูแล และฟื้นฟูทางด้านจิตใจอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำบางคน ที่ได้รับความช่วยเหลือจากภาคประชาชน ครอบครัวอยู่ห่างไกลกันคนละตำบล แยกนาหรือข้ามมีโอกาพบเด็ก และให้การช่วยเหลือเด็กเป็นครั้งราจึงทำให้เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำบางคนได้ให้สัมภาษณ์ว่า ตนเองมีความรู้สึกที่ ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากใครโดยตรง เพราะ

ความสัมพันธ์กับเด็กคนอื่น ๆ ลดน้อยลงและทำให้เด็กขาดเพื่อน เด็กบางรายได้มีเพื่อนรุ่นพี่ที่อายุมากกว่าและชักจูงให้ทำในสิ่งที่ผิดเป็นกลุ่มและมีเครือข่ายของเด็กที่มีพฤติกรรมคล้าย ๆ กันในชุมชน

5.1.1.5 การจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กที่ถูกกระทำ

1. หน่วยงานภาครัฐ พบว่า การจัดกิจกรรมการนำเด็กไปเที่ยวนอกสถานที่ เพื่อต้องการให้เด็กสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็ก กิจกรรมว่ายน้ำ เพื่อให้เด็กได้ออกกำลังกายและ เรียนรู้ถึงวิธีการว่ายน้ำ กิจกรรมงานฝีมือเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงศิลปะ ในการทำหมวกจากกระป๋องเบียร์ การทำหมวกจากกระดาษแข็ง การถักไหมพรมเป็นรูปต่าง ๆ กิจกรรมทำกระป๋องน้ำ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เพิ่มเติม หลังจากเลิกเรียน เพราะเวลาเรียนนั้นมีไม่มากหรืออาจจะไม่ค่อยเข้าใจเนื้อหาวิชามากนักเมื่อกลับมาถึงที่บ้านก็นำบทเรียนต่าง ๆ มาทบทวน กิจกรรมปลูกต้นไม้ เพื่อให้เด็กได้รู้ถึงวิธีการปลูกต้นไม้ และช่วยกันอนุรักษ์ป่า กิจกรรมเล่นกีฬา เพื่อให้เด็กได้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ และกิจกรรมเล่นดนตรี เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงการร้องเพลง การเล่นเพลง ตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเป็นรายบุคคล ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้ ไม่ตรงกับความต้องการ และความสนใจของเด็กมากเท่าไร ซึ่งจุดด้อยและปัญหาต่าง ๆ พบว่า การดำเนินการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่ได้คิดเพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาในแต่ละด้าน ที่ตรงกับความต้องการของเด็ก เพราะเมื่อกลุ่มใหม่ เข้ามา และกลุ่มเก่าออกไปเป็นประจำ จึงเกิดการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

2. หน่วยงานเอกชนพบว่า กิจกรรมสอนคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงคุณธรรมจริยธรรม ว่าควรจะมีปฏิบัติตัวอย่างไรเมื่ออยู่ในสถานการณ์ในขณะนั้น กิจกรรมทัศนศึกษา เพื่อให้เด็กได้เห็นถึงความแตกต่างของแต่ละสถานที่ ที่ไปทัศนศึกษา และได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเปิดตาหูโลกภายนอก กิจกรรมทำพืชผักสวนครัว เพื่อให้เด็กเห็นถึงวิถีในการเติบโตของพืชผัก ซึ่งสามารถเปรียบเทียบเหมือนมนุษย์เรา เมื่อถูกเลี้ยงดูได้ถูกต้องเหมาะสม ก็สามารถเจริญเติบโตได้อย่างสมบูรณ์ แข็งแรง และสวยงาม ดังพืชผักที่ได้ปลูกไว้ กิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ หรือของแต่ละชุมชน ว่าเป็นอย่างไร และสามารถตอบสนองความต้องการของเด็กได้บ้างเป็นบางบุคคล กิจกรรมสร้างฝัน เพื่อให้เด็กมีแรงบันดาลใจเกี่ยวกับการสร้างความฝันของตัวเองให้เป็นจริงขึ้นมา กิจกรรมเข้าค่าย เพื่อให้เด็กที่รู้จักกับเพื่อนใหม่ และมีเพื่อนเพิ่มมากขึ้น และกิจกรรมในการให้คำปรึกษาเฉพาะราย เป็นการทำงานที่ได้ผลดี และเด็กตระหนักรู้ และใส่ใจในการเป็นคนดี ทำในสิ่งที่ถูกต้องซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้ ไม่มีกิจกรรมใดที่ตรงกับความต้องการ และความสนใจของเด็กมากเท่าไร สำหรับจุดด้อยและปัญหาต่าง พบว่า องค์กรไม่ได้มีความมุ่งมั่นที่จะเห็นผลสำเร็จในกิจกรรมมากเท่าไร เพราะยังขาดเป้าหมายที่ชัดเจน และขาดความต่อเนื่อง ไม่สามารถแยกเฉพาะเจาะจงได้ว่าเป็นกิจกรรมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เพราะส่วนใหญ่ได้ทำกิจกรรมการ

พัฒนาร่วมกับเด็กด้อยโอกาสในชุมชนเพียงเท่านั้น จึงมองเห็นความสำคัญของเด็กที่ถูกกระทำได้น้อยลง

3. ภาคประชาชน พบว่า กิจกรรมรณรงค์ด้านการใช้ความรุนแรงกับเด็ก และภัยยาเสพติด เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงโทษภัย มีความร้ายแรงมากอย่างไร และวิธีการป้องกันตนเองไม่ให้เข้าสู่ขบวนการนั้น กิจกรรมการวิ่งเพื่อสุขภาพ เพื่อให้เด็กได้มีสุขภาพพลามัยที่สมบูรณ์ มีร่างกายที่แข็งแรง กิจกรรมกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ เพื่อให้เด็กได้มีเพื่อนๆ เพิ่มมากขึ้น และยังได้รู้จักการเล่นกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย กิจกรรมอบรมพฤติกรรมเด็ก เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงการประพฤติตัวเมื่ออยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ และกิจกรรมของเด็กที่ถูกกระทำส่วนใหญ่จะมีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปช่วยจัดให้ หรือได้ให้เด็กรวมกลุ่มกันกับเด็กคนอื่นๆ เพื่อจะได้จัดกิจกรรมร่วมกันที่ตรงกับกิจกรรมขององค์กรซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้ ไม่มีกิจกรรมใดที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของเด็กมากเท่าไรแต่เมื่อมีแรงเสริมมีการสร้างขวัญกำลังใจให้ เช่นการตอบรางวัล หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบตามความสนใจของเด็กก็จะได้ผลทันที สำหรับจุดด้อยและปัญหาต่าง ๆ พบว่า ไม่มีบุคลากรที่ดำเนินกิจกรรมโดยตรง และ ไม่มีผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม เป็นกิจกรรมส่วนรวมในชุมชนเป็นครั้งคราว ไม่มีความต่อเนื่อง และขาดงบประมาณในการจัดทำกิจกรรมแต่ละอย่างเพื่อลดปัญหาด้านเด็กถูกกระทำในชุมชน

5.1.2 ตอนที่ 2 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำดำเนินการตามลำดับดังนี้

หลังจากทราบผลการจัดกิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนได้จัดเพื่อพัฒนาเด็กที่ถูกกระทำได้ตอบสนองความต้องการได้มากน้อยอย่างไรนั้นและผลปรากฏว่า กิจกรรมทุกกิจกรรม ไม่ตรงกับความต้องการและเด็กไม่มีความสนใจเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงได้จัดกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่หลากหลาย เพื่อเด็กได้เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ เพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อเด็กจะสนใจ ชอบทำกิจกรรม มีความเข้าใจ เกิดการตระหนักสู่เด็กสามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน พอสรุปโดยสังเขปต่อไปนี้

5.1.2.1 กิจกรรมการพัฒนาด้านร่างกายที่มีการจัดกิจกรรมเรื่องมือทรงพลัง กิจกรรมเรื่องกระโดดไกล และกิจกรรมเรื่องมวยทะเล นั้นพบว่า เด็กได้มีความพร้อมทั้งร่างกาย และจิตใจ มีระเบียบวินัยในตนเอง และอื่น ๆ เพิ่มขึ้น

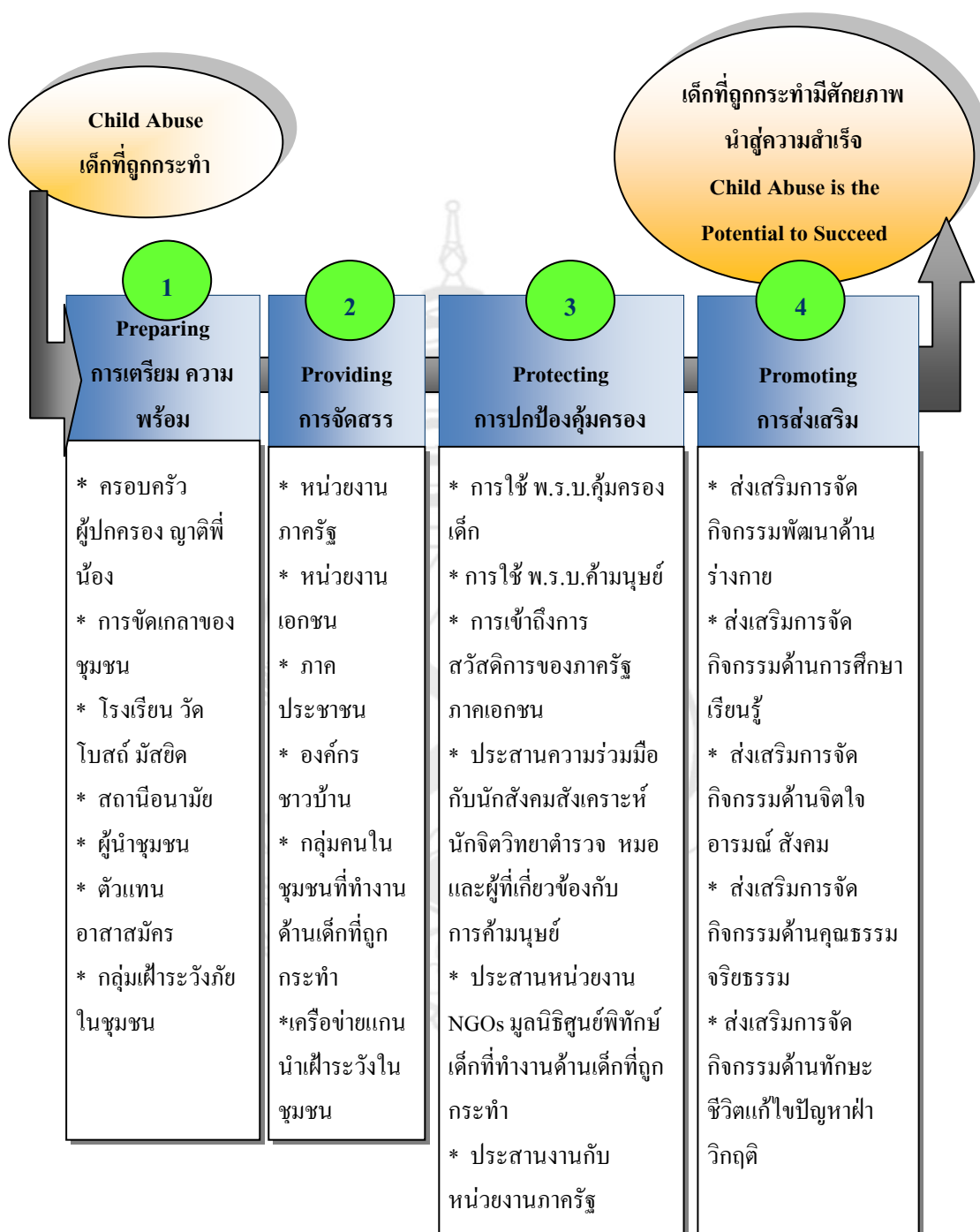
5.1.2.2 กิจกรรมการพัฒนาด้านการศึกษา การเรียนรู้ ที่มีการจัดกิจกรรมเรื่อง สร้างบ้าน กิจกรรมเรื่อง สีน้าปลอดภาษี และกิจกรรมเรื่อง ยาใหญ่ นั้นพบว่า การเรียนรู้ เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยไม่เกิดความเกรงกลัว และไม่แยกตัวเองออกอยู่อย่างโดดเดี่ยว เด็กมีจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้

5.1.2.3 กิจกรรมการพัฒนาด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ ที่มีการจัดกิจกรรมเรื่อง แต่ละถูกที่ , กิจกรรมเรื่อง ทาสีต้นไม้ และกิจกรรมเรื่อง Strong Cell นั้นพบว่า เด็กเกิดความมั่นคงทางจิตใจ และลด ภาวะความหวาดกลัวทางเพศ สามารถมีความพร้อมในการร่วมกลุ่มกับผู้อื่นและเพศตรงข้ามได้อย่าง สงบสุข

5.1.2.4 กิจกรรมการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม ที่มีการจัดกิจกรรมเรื่อง แสงแห่ง ความหวัง กิจกรรมเรื่อง ต้นไม้ที่เกิดผลและกิจกรรมเรื่อง คุณค่าของใบไม้แห้ง นั้นพบว่า เด็กสามารถ เห็นคุณค่าของการร่วมมือ ร่วมใจกันเวลามอบหมายงานกลุ่ม เห็นคุณค่าของการเสียสละเรียนรู้ว่าสิ่ง ไหนควร ไม่ควร หรือ เหมาะสม หรือ ไม่เหมาะสมเพียงใด

5.1.2.5 กิจกรรมการพัฒนาด้านทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาฝ่าวิกฤติ ที่มีการจัดกิจกรรม เรื่อง สร้างบ้านแปลงเมืองกิจกรรมเรื่อง แก้ววิฤติน้ำมนต์แพงและกิจกรรมเรื่อง หนูตกถึงนั้นพบว่า เด็ก รู้จักในเรื่องของการคิด การกระทำ เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และสามารถป้องกันตนเองก่อน การเผชิญกับวิกฤติการณ์ในอนาคต และสามารถวิเคราะห์มีไหวพริบปฏิภาณในการแก้ไขปัญหาเฉพาะ หน้าได้จากผลการจัดกิจกรรมทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยได้ประสบผลสำเร็จที่สามารถพัฒนาศักยภาพแบบ องค์กรร่วมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ได้ เพราะได้นำรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์กรร่วม สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ มาประกอบกับการทดลองใช้ในงานวิจัยนี้ ดังภาพที่ 5.1 ที่เป็น โมเดล 4 P นั่นคือ การพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาที่ หลากหลาย โดยการเตรียมความพร้อม การจัดสรร การปกป้อง และการส่งเสริมสนับสนุนการจัด กิจกรรม ให้กับเด็กที่ถูกกระทำ เพื่อเด็กได้ค้นพบศักยภาพตนเอง มีความสามารถ มีคุณภาพในการ ดำรงชีวิตสู่ความสำเร็จ โดยการใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคีเครือข่ายขั้นตอน ดังต่อไปนี้

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกระทำ
 A Model of Holistic Potential-Development for the Abused Underprivileged Children

ภาพที่ 5.1 รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกระทำ

จากการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ดังภาพที่ 5.1 ข้างต้น จะเป็นรูปแบบโมเดล P มีที่มีการเตรียมการ(Preparing) คือ การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่ถูกกระทำ การจัดสรร(Providing) ที่เป็นการจัดสรรสิ่งต่างๆ ให้กับเด็กที่ถูกกระทำ การปกป้องคุ้มครอง(Protecting) ที่เป็นการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมในแต่ละวัน และการส่งเสริม(Promoting) ที่เป็นการส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่พักอยู่ในบ้านพักของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนได้มีกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถใช้กับรูปแบบการพัฒนา ศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำมาช่วยในการพัฒนาศักยภาพของเด็ก ให้มีความเหมาะสม และพึงพอใจต่อเด็กในการรักษาจิตใจ หรือเยียวยา ให้กลับมาเป็นเด็กที่มีความหมาย และไม่เป็นภาระต่อสังคมในอนาคตต่อไป

5.2 อภิปรายผลของการวิจัย

จากการดำเนินการพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ รวมทั้งการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ไปทดลองใช้ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ด้าน คือด้านการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ และด้านประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ รายละเอียดการอภิปรายมีดังนี้

5.2.1 ด้านการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่หมายถึง การที่เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ได้รับการพัฒนาโดยผ่านกิจกรรมในแต่ละด้านมีความเข้าใจและตระหนักรู้ค้นพบและเข้าใจตนเองในศักยภาพมีอยู่ การเกิดทักษะการเรียนรู้ต่อความเป็นอยู่ การแสดงออก รู้จักบทบาทหน้าที่ คิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาได้ และนำการเรียนรู้ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมรอบข้างตามสถานการณ์จริง จนสามารถใช้ชีวิตเมื่อกลับสู่ชุมชนอย่างภาคภูมิใจและประสบความสำเร็จด้านการศึกษา หรือการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวสรุปของ กิ่งฟ้า สินธุวงษ์ และไพศาลสุวรรณน้อย(2553) ว่า ผู้สอนควรรู้ความคลาดเคลื่อนของนักเรียนอะไร และอย่างไร เพราะจากสถานการณ์จริงที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เมื่อครูผู้สอนได้เข้าใจถึงการเรียนตามสภาพที่เป็นจริงแล้ว นักเรียนสามารถลงมือกระทำการ

กับข้อมูล หรือสถานการณ์ที่เป็นจริงที่ผู้สอนได้สร้างขึ้น ที่มีกิจกรรมหรืองานที่ทำสะท้อนถึงความสามารถในการเรียนรู้ และการ เข้าใจของผู้เรียนเป็นลำดับขั้นตอน โดยผ่านกิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในสังคม หรืออีกนัยหนึ่งก็คือการให้ผู้เรียนฝึกฝนจนเกิดความรู้กระจ่างแจ้งในสิ่งที่ทำ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์ ที่สอดคล้องกับรูปแบบ ที่สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2543, หน้า 9-10) ได้นำมาใช้กับปฏิญาสากลว่าด้วยพันธกรรมของมนุษย์ และสิทธิมนุษยชน ในทฤษฎีสู่การปฏิบัติว่าด้วย การเตรียมการ (Preparing) ดังเช่น เผยแพร่เนื้อหาของปฏิญาสากล ว่าด้วยพันธกรรมของมนุษย์ และสิทธิมนุษยชนให้มาก ที่สุด เท่า ที่จะมากได้ โดยเฉพาะการให้คำแนะนำแก่กลุ่มนักวิทยาศาสตร์ และปัญญาชนบุคคลที่เกี่ยวข้อง ใน วงการศึกษา และฝึกอบรมทั้งในระดับมหาวิทยาลัย และผู้มีอำนาจตัดสินใจ เช่น รัฐบาล และปลุกจิตสำนึก การศึกษา และการฝึกอบรมที่ปรากฏในหลักการของปฏิญา ฉบับนี้ เป็นเป้าหมายสำคัญ ซึ่งต้องอาศัยสังคม ของรัฐ สมาชิกทุกรัฐ ที่จะต้องมีความเข้าใจ ในเรื่องจริยธรรม เป็นหลัก โดยเฉพาะในเรื่องของพันธุศาสตร์ และชีววิทยา โดยการจัดสรร (Providing) เพื่อให้เครือข่ายจากสถาบันต่าง ๆ ช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน อันจะนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ในการวิเคราะห์เชิงลึกในประเด็นที่จะสนับสนุน เสริมภาพในการวิจัย และอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การมีส่วนร่วมจากภาคธุรกิจ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม และองค์กรทางสังคม เช่น กลุ่มที่มีความอ่อนแอ ครอบครัว และเพื่อนของบุคคลที่อ่อนแอ ที่ถูกระทำ นั้นได้อธิบายถึงอุปสรรค ปัญหา หรือต้องการความช่วยเหลืออย่างไร เพื่อนำมาซึ่งผลลัพธ์ในการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าผู้วิจัย ได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพแบบองค์รวม สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ นั้นอย่างเป็นระบบ กล่าวคือขั้นตอนแรกเป็นการเตรียมการ(Preparing) ที่เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่ถูกกระทำ เป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาเพื่อให้เด็กที่ถูกกระทำได้มีที่พึ่งทางกายและทางใจ โดยเริ่มจากครอบครัวและญาติ พี่ น้อง เพราะครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นและใกล้ชิดกับเด็กที่ถูกกระทำ โดยคอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ไม่ว่าจะเป็นด้านความเป็นอยู่ หรือที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค(ปัจจัยสี่) รวมไปถึงการคอยให้คำปรึกษา และคอยให้กำลังใจ หนุนใจ เด็กที่ถูกกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับบทความทางวิชาการของ เดชา ศิริเจริญ (2552, หน้า 51) ที่ได้เขียนบทความเรื่อง เด็กกับอิทธิพลของครอบครัว กล่าวว่า “สุขภาพจิตดีเริ่มที่บ้าน” เป็นคำกล่าวของนักจิตวิทยา กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดมีสุขภาพจิตดีย่อมจะมีผลทำให้บุคคลนั้นมีสุขภาพดีด้วยสมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพจิตดี ก็ควรจะมาจากครอบครัวที่ดี อันหมายถึง ครอบครัวที่เป็นปกติสุขและอบอุ่น รวมไปถึงการอยู่ในชุมชนที่ปราศจากปัญหาต่างๆ เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งแล้ว ก็จะทำให้

เด็กที่อยู่ในชุมชนไม่มีใครมาเอาเป๊ปปได้ เพราะได้มีการปลูกฝัง การรู้ภัย และการจัดการให้กับเด็กที่ถูกระทำนั้นรู้ถึงผลต่างๆ ไปด้วย ถึงแม้หน่วยงานภาคประชาชน ชุมชน ไม่ค่อยแข็งแรงเมื่อเกิดปัญหาเด็กถูกระทำ เพราะคิดว่าไม่ใช่ธุระของตนเอง ควรที่จะแก้ไขโดยการให้ความรู้แก่ชุมชนให้มากในเรื่องของ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก และ พระราชบัญญัติค้ำมนุษย์ เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ให้มากขึ้น โดยให้ความรู้ระดับไม่ว่าจะเป็นระดับ ตำบล อำเภอ จังหวัด สิ่งสำคัญคือเด็ก เพราะเด็กมีความต้องการด้านวัตถุสิ่งของ เพราะฉะนั้นเมื่อเด็กมีความอยากได้สิ่ง เด็กก็ต้องหาทุกวิถีทางเพื่อจะได้สิ่งของนั้นมา เมื่อมีคนมาหลอกลวงว่าจะซื้อให้ เด็กก็จะหลงเชื่อ จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาเด็กถูกระทำ จึงควรจะต้องคอยสอดส่องดูแล และจัดการกับพวกที่จะมาหลอกลวงกับเด็กเหล่านี้ เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออีกต่อไปโดยนำกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง ควรจัดตั้งศูนย์รับแจ้งเหตุ 24 ชั่วโมง ทั่วทุกตำบลและอำเภอ เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อม และคอยสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เด็กที่ถูกระทำเหล่านี้ให้มีการศึกษา มีความรู้ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน วัด หรือ โบสถ์ นั้นนับเป็นสิ่งที่สำคัญในการให้ความรู้ให้มีความสามารถในด้านต่างๆ ซึ่งจะทำให้เด็กที่ถูกระทำเหล่านี้ มีจิตใจที่เข้มแข็ง และมองโลกในแง่ดี สามารถนำมาพัฒนาได้ทั้งในด้านการเรียนรู้ ความรู้สึกลึกซึ้ง การมีสติปัญญาที่ดี ดังทฤษฎีการเรียนรู้ บลูม และคณะ (Bloom, B., and others, 1956 อ้างถึงใน ทิศนา แหม่มณี, 2548, หน้า 43) ที่เป็นพฤติกรรมด้านสมอง เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด ความเฉลียวฉลาดความสามารถในการคิดเรื่องราวต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติเชิงจริยธรรม โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาอยู่ที่การสร้างเสริมให้เด็กนั้น อยู่ในขอบเขตในกระทำที่ถูกต้อง ทั้งต่อผู้อื่นและต่อตนเอง ซึ่งค่านิยมทางจริยธรรมที่สำคัญนั้น จัดว่าเป็นหัวใจของคุณธรรมในระดับสากล นั่นคือการมีความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบที่จะพัฒนาเด็กให้บรรลุผลตามเป้าหมายและจุดประสงค์ และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกส่วนในสังคม (Lickona, Schapps, and Lewis, 2002) ดังเช่น สถานีอนามัยก็จะคอยให้ความช่วยเหลือในด้านสุขภาพต่างๆ รวมไปถึงผู้นำชุมชนที่คอยดูแล คอยช่วยเหลือเด็กถูกระทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและคอยให้ความช่วยเหลือ คอยให้กำลังใจเด็กที่ถูกระทำ รวมไปถึงอาสาสมัครที่จะคอยเป็นกำลังใจ คอยชี้แนะให้คำปรึกษาเด็กที่ถูกระทำอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เด็กที่ถูกระทำได้มีกำลังใจ มีความใกล้ชิดในการใช้ชีวิต และเด็กที่ถูกระทำจะรู้สึกได้ว่าตัวเองไม่ถูกทอดทิ้งจากครอบครัว สังคม เพื่อน และอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการจัดสรร (Providing) ซึ่งเป็นการจัดสรรสิ่งต่าง ๆ ให้กับเด็กที่ถูกระทำ และเป็นอีกส่วนหนึ่งของการพัฒนาให้กับเด็กที่ถูกระทำเพื่อให้เด็กจะได้มีศักยภาพในตนเองและการได้รับโอกาสของการพัฒนาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย และจิตใจ โดยเริ่มจากหน่วยงานภาครัฐที่จะคอยให้ความช่วยเหลือในด้านของความเป็นอยู่ การศึกษา การใช้ชีวิตอยู่ในสังคม หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่ทำงานดูแลด้านเด็กถูกระทำหน่วยงานบ้านพักเด็กและครอบครัวที่

เป็นหน่วยงานหลักจากจังหวัดได้ประสานความร่วมมือเมื่อมีกรณีเด็กถูกระงับทำเกิดขึ้นในพื้นที่ตั้งรับ การแจ้งเหตุจากชุมชน เด็กได้รับสวัสดิการคุ้มครองเด็กอย่างแพร่หลายทำให้ครอบครัว สังคม ชุมชน มีการตื่นตัวและตระหนักรู้ถึงปัญหาด้านนี้มากขึ้น รวมไปถึงหน่วยงานของเอกชนที่เข้ามามีส่วนในการ จัดเกล้าเด็กที่ถูกกระทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการจรรยาที่พ้องอาศัยให้ทุนการศึกษา สงเคราะห์ เด็กยากไร้ในชุมชน และให้เด็กมีกิจกรรมทำร่วมกัน เพื่อสร้างโอกาสให้กับเด็กที่ถูกกระทำ มีความสามารถและเกิดทักษะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน กลุ่มคนในชุมชนที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำมีส่วน สำคัญอย่างมากในการจัดเกล้าสงสอน ให้กำลังใจ สนับสนุนในด้านต่างๆ ให้กับเด็กที่ถูกกระทำอย่าง สม่าเสมอ เพราะว่าการกลุ่มชุมชนที่ทำงานด้านเด็กที่ถูกกระทำนั้น จะอยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด เพื่อให้เด็ก ที่ถูกกระทำไม่คิดว่าตนเองจะอยู่เดียวดายตลอดไปซึ่งการจัดกิจกรรมในปัจจุบันนี้ ได้มีองค์กร มูลนิธิ หรือบ้านพักเด็กต่าง ๆ ได้คิดค้นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่รับผลตอบรับ และประสบผลสำเร็จทั้งใน ประเทศไทย และต่างประเทศ เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ได้ลืมเหตุการณ์และสามารถกลับมา เป็นคนเดิม แต่มีความคิดใหม่ในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ดังเช่น กิจกรรมของสำนักงานคุ้มครองเด็กสภา คริสตจักรในประเทศไทย (2553) ได้ส่งเสริมให้เด็กที่ถูกกระทำ ทำกิจกรรม 3-3-5 ซึ่งมีเนื้อหา ประกอบด้วย 3 ประการที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กคือ(1) ฉันเป็นคนพิเศษ(2) ฉันสมควรที่จะรับการสัมผัสที่ ถูกต้อง(3) ร่างกายของฉันเป็นของส่วนตัว 3 ประการที่เด็กทำได้เมื่อรู้สึกว่าจะถูกล่วงละเมิด(1) บอก ว่าไม่ (2)หนีจากสถานการณ์นั้น(3) บอกผู้ใหญ่ที่เด็กไว้ใจได้ และ 5 อย่างที่เด็กทำได้เมื่อเพื่อนถูกล่วง ละเมิด (1) รับฟังเขา(2) เชื่อใจเขา(3) แสดงความห่วงเขา(4) อย่าต่อว่าหรือตำหนิเขา (5) นำเพื่อนไป บอกผู้ใหญ่ที่ไว้ใจได้และรักษาความลับโดยไม่บอกเพื่อนคนอื่น กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ทำ ให้เด็กรู้ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กในด้านสิทธิในการอยู่รอด สิทธิในการปกป้องคุ้มครอง สิทธิใน การพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้เด็กตระหนักและ รู้ว่าเราเป็นคนพิเศษ ร่างกาย ของเด็กนั้นส่วนใดที่สัมผัสได้ ส่วนใดที่สัมผัสไม่ได้ เพราะร่างกายเป็นของเราเป็นของตัวเอง เด็ก จะเรียนรู้และ สามารถบอกถึงความ คับข้องใจหรือ อึดอัดเมื่อรู้สึกว่าจะถูกล่วงละเมิด เช่น บอกว่าไม่ ปฏิเสธ หรือหลีกเลี่ยงไปจากสถานการณ์นั้น กล้าที่จะบอกผู้ใหญ่ที่ไว้ใจได้ แสดงความคิดเห็นและ รับฟังปัญหาของเพื่อนที่ถูกถูกล่วงละเมิดโดยการยอมรับฟังเขา เชื่อใจเขา แสดงความห่วงใย ไม่ตำหนิ หรือต่อว่า สุดท้ายเด็กสามารถตัดสินใจที่จะนำเพื่อนเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นกับตัวเองให้กับ ผู้ใหญ่ที่ ไว้ใจได้ เพื่อรับรู้ในปัญหาของเด็ก โดยเพื่อนจะ เก็บเป็นความลับไม่บอกคนอื่น ๆ วิธีการจัด กิจกรรมนี้เรียกว่ากิจกรรม Body Map (อวัยวะส่วนตัว) ซึ่งจะเป็นกิจกรรมให้เด็กแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน ให้เลือกตัวแทนเด็กมา 1 คน เพื่อเป็นแบบให้เพื่อนในกลุ่มวาดตามแบบนั้น ๆ เมื่อวาดเสร็จ แล้วให้ใส่สัญลักษณ์ ส่วนไหนที่สัมผัสได้ ส่วนไหนที่ไม่อนุญาตให้สัมผัส ส่วนไหนหรือลักษณะ การสัมผัสแบบไหนที่ฉันรู้สึก “อึดอัด” เช่น สัญลักษณ์

จากสัญลักษณ์ข้างต้นนั้นคือ ส่วนไหนที่สัมผัสแล้วเจ็บ จุดประสงค์เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจและป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิด เพื่อให้เด็กรู้ว่า ร่างกายเป็นของตัวเอง (1) กระดาษ สร้าว 2 แผ่นต่อกัน (2) ปากกาเคมี มูลนิธิสยามกัมมาจล (2553) ที่เหมาะสมกับ บริบทของเด็กไทยในปัจจุบัน มีดังนี้

1. กิจกรรมตัวฉันเป็นของฉันมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างทักษะในการป้องกันภัยทางเพศให้แก่เด็กวัย 9-12 ปี ปัจจุบันมูลนิธิฯ ได้นำหลักสูตรไปฝึกอบรมให้ครูในโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เพื่อนำไปปรับใช้กับเด็ก

2. กิจกรรมพัฒนาพ่อแม่เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์และความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูลูก เช่น กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่โดยมีการให้ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาและเลี้ยงดูลูก อีกทั้งยังมีกระบวนการกลุ่มพ่อแม่ช่วยเหลือกันโดยปัจจุบันมูลนิธิฯ ได้มีการรวมตัวกันของกลุ่มพ่อแม่ จนเกิดเป็นชมรมครอบครัวขึ้น

3. กิจกรรมโรงเรียนคุ้มครองเด็กเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาในประเด็นเด็กกับความรุนแรงในโรงเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่ซับซ้อน โดยให้ความสำคัญต่อการสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนละเป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็ก ในด้านความปลอดภัย การพัฒนา การบำบัดฟื้นฟูเป็นสิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนควรได้รับจากสังคม

4. กิจกรรมชุมชนคุ้มครองเด็กเป็นการจัดกระบวนการการเรียนรู้เพื่อสร้างสายสัมพันธ์อันดีในครอบครัวและพัฒนาแกนนำพ่อแม่สร้างเครือข่ายแกนนำชุมชนให้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดและแนวปฏิบัติในการพัฒนาครอบครัวเพื่อสร้างชุมชนปลอดภัยสำหรับเด็ก

จะเห็นว่า เมื่อพิจารณาถึง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นนั้น ทำให้เข้าใจถึงสภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในบ้านพักเด็ก มูลนิธิดูแลเด็ก และในชุมชน หรือแม้กระทั่งการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ และสามารถนำมาใช้ทดสอบและเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เพราะฉะนั้น จึงสามารถเห็นตัวอย่างของกิจกรรมจากที่อื่นประสบความสำเร็จ และสามารถนำมาเป็นตัวอย่าง โดยนำรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ มาประยุกต์ใช้ด้วย ดังเห็นได้จากการกิจกรรมในต่างประเทศ ดังตัวอย่างจากฟลิเวินชาลด์บิวส์อเมริกา (Prevent Child Abuse America, 2010) เช่น การสร้างหุ่นไล่กาของฉันท จะปลุกฝันโอภาได้ได้อย่างไร การทำพิชซ่า ระบายสีและพยายามตั้งชื่อดอกไม้เหล่านี้ สติ๊กเกอร์ต่าง ๆ กระดาษทิชชูสำหรับเด็ก เด็กผู้ชายกับรูปสุนัข การเชื่อมต่อจุด พ่อและลูกสาว ทางสับสนสำหรับเด็ก และการเลียนภาพ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เป็นกิจกรรมที่สอนให้เด็กรู้ถึง การสร้าง การเตรียมตัวกับเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างไร

การใช้ความคิดที่เป็นแบบสร้างสรรค์ หรือมีความกระตือรือร้นกับสิ่งที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ และ เพื่อเป็นการป้องกันและเตรียมตัวการถูกรุ้รทำค่าๆ หรือเช่นกิจกรรมเกมทีเ่เม็กกีชี (McGehee, 2001) ได้สร้างเพื่อเป็นการวินิจฉัยและการรายงานของเด็กที่ถูกรุ้รทำ เช่น เกมสำหรับเด็กในวัยเรียน ที่มีอายุ ตั้งแต่ 6-15 ปี เกมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ที่มีอายุตั้งแต่ 5 ปี และเกมสำหรับเด็กในวัยทารก คือตั้งแต่ เกิดถึง 2 ปี ซึ่งเกมกิจกรรมทั้งหมดนี้ เป็นเกมกิจกรรมที่สามารถทำให้เด็กแสดงออกถึงการถูกรุ้รทำ และการรายงานผลในการสันนิษฐานปัญหาในการถูกรุ้รทำ ที่สามารถช่วยให้นักสาคร ครูพี่เลี้ยง หรือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมแก้ปัญหาอันสำคัญได้

ซึ่งพลีวันชาลค้อบิวส์มินเนโซต้าค้อท้ออีก (Preventchildabusemn, 2010) ได้จัดพิเศษให้แก่ ผู้ปกครองและเด็กที่ถูกรุ้รทำ กับเด็กที่เสี่ยงถูกรุ้รทำ ได้ร่วมกิจกรรมพร้อมกัน เช่น กิจกรรมเดินแบบ มัดเป็นระยะทาง 1.5 ไมล์ เกมที่พองได้บ้านที่แข็งแรง การระบายสีหน้า คลินิกกีฬา และ การวิ่งแข่ง ระยะสั้นของเด็ก เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ เป็นการเสริมสร้างความสามัคคีระหว่างผู้ปกครองเด็กที่ เสี่ยงต่อการถูกรุ้รทำ เด็กที่เสี่ยงในการถูกรุ้รทำ และเด็กที่ถูกรุ้รทำ และโดยเฉพาะเป็นการช่วยเหลือ ในการเสริมสร้างครอบครัว และป้องกันเด็กถูกรุ้รทำในมินเนโซต้า อย่างไรก็ตาม ยังมีกิจกรรมและ เกมอีกมากมาย ที่ทางองค์กร มูลนิธิหรือบ้านพักเด็กทั่วโลกใช้เป็นการฟื้นฟู หรือป้องกันเด็กถูกรุ้รทำ การกระทำเหล่านี้ ทำให้ทุกคนที่ทำงานอยู่ในองค์กร ภาครัฐ ต่าง ๆ และเด็กทุกคนที่เข้ามาอยู่ในบ้านพัก หรือเข้ามาได้รับความช่วยเหลือได้ร่วมกิจกรรมร่วมกัน เจ้าหน้าที่ พนักงานอาสาสมัครหรือพี่เลี้ยงที่ให้ ความรู้ ความช่วยเหลือต่าง ๆ สามารถช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ให้เป็นคนดีในอนาคตได้ สามารถเติบโตและ ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถต่อสู้กับความรูสึกนึกคิดที่ไม่ดีที่ผ่านมาให้หายไปจากใจ แล้ว สามารถเปลี่ยนความคิดใหม่ และพร้อมมองโลกในแง่ดีได้ โดยเฉพาะเด็กช้โอกาสที่ถูกรุ้รทำเริ่มเข้า วัยรุ่น เพราะวัยรุ่นนั้น เป็นวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงในทางร่างกาย เป็นวัยแห่งการเสริมสร้าง และเป็นวัยที่ คิดอยากเป็นอิสระหรือต้องเผชิญกับปัญหา เพราะฉะนั้น วัยรุ่นแต่ละคนจะมีพฤติกรรมเสี่ยงที่ไม่เท่ากัน วัยรุ่นที่จะเกิดปัญหานี้ได้ง่ายก็มีปัจจัยเสี่ยงอย่างเช่น ทารุ้รก้าวร้าวรุนแรง ขาดกฎเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ วันเพ็ญ อ้อฉา(2545, หน้า 22) ที่ได้ทำวิจัยในเรื่อง เด็กเร่ร่อนกับการใช้ยาเสพติดใน เขตกรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑล ได้กล่าวไว้ว่า วัยรุ่นนั้นมักมีปัจจัยเสี่ยงคือ พื้นฐานอารมณ์ (Temperament) เป็นลักษณะอารมณ์ ซึ่งสังเกตได้ตั้งแต่แรกเกิด ปัจจัยทางพื้นฐานอารมณ์ที่ทำให้เด็กมี โอกาสเสี่ยงได้มากได้แก่ สมาธิสั้น ก้าวร้าว เด็กมีปัญหาในทักษะสังคม นั่นก็หมายความว่า ถ้า นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัครครูพี่เลี้ยงต่าง ๆ ที่ทำงานดูแลในเรื่องนี้ในองค์กร เหล่านี้ ต้องมีความรัก เอาใจใส่ต่อเด็กด้อยโอกาสที่ถูกรุ้รทำเหล่านี้ เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้เติบโต และ เป็นอนาคตที่ดีของประเทศชาติต่อไป

ญญาอ่อน เด็กที่มีปัญหาทางการเรียน โดยเฉพาะก
 อย่างเหมาะสม และตามวัยของเด็ก และควรมี
 และเอื้ออำนวยต่อการปกป้องเด็ก ได้ดีกว่าที่เป็นอ
 นับวันจะมีมากขึ้น ๆ ทุกวัน ถ้าจะให้หน่วยงานคห
 ย่อมไม่มีวันหมดสิ้นไป จึงต้องให้ความร่วมมือกั
 หลือไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงาน
 สติการต่างๆ และคอยประสานความร่วมมือกับนัก
 การค้ามนุษย์ ประสานหน่วยงานNGOs มูลนิธิศูนย์
 ญาเหล่านี้หมดไปจากสังคม และเพื่อสร้างเกาะกั
 ึ่งเหตุ ตลอด24 ชั่วโมง ทุกอำเภอ ทุกตำบล เพื่อห
 4 การส่งเสริม(Promoting) ที่ถือว่าเป็นอีกส่วนห
 เพื่อจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพให้กับเด็กด้อย

ญญาอ่อน เด็กที่มีปัญหาทางการเรียน โดยเฉพาะก
 อย่างเหมาะสม และตามวัยของเด็ก และควรมี
 และเอื้ออำนวยต่อการปกป้องเด็ก ได้ดีกว่าที่เป็นอ
 นับวันจะมีมากขึ้น ๆ ทุกวัน ถ้าจะให้หน่วยงานคห
 ย่อมไม่มีวันหมดสิ้นไป จึงต้องให้ความร่วมมือกั
 หลือไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงาน
 สติการต่างๆ และคอยประสานความร่วมมือกับนัก
 การค้ามนุษย์ ประสานหน่วยงานNGOs มูลนิธิศูนย์
 ญาเหล่านี้หมดไปจากสังคม และเพื่อสร้างเกาะกั
 ึ่งเหตุ ตลอด24 ชั่วโมง ทุกอำเภอ ทุกตำบล เพื่อห

ที่4 การส่งเสริม(Promoting) ที่ถือว่าเป็นอีกส่วนห
 เพื่อจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพให้กับเด็กด้อย

คุกคามเกี่ยวกับทางเพศรวมทั้งให้ความมั่นใจว่ามันเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่ทำเช่นนั้นไม่ว่าผู้กระทำจะเป็นใครก็ตามเพื่อให้มีความรู้ในการใช้ชีวิตในสังคมต่อไป ซึ่งก็หมายความว่า ในการหลีกเลี่ยงปัญหาเด็กถูกระทำ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาคุกคาม หรือทารุณทางเพศ ผู้ใหญ่ที่มีความเกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมให้เด็ก โดยเฉพาะที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะนั้น ได้เข้าใจถึงการหลีกเลี่ยง หรือป้องกันในการบอกปฏิเสธ หรือการเข้าใจถึงควร หรือไม่ควร เพื่อให้เด็คนั้นได้อยู่ห่างจากการถูกคุกคามใดๆ ได้

5.2.2 ประสิทธิภาพของการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ไปทดลองใช้กับผู้ตอบแบบสอบถามหรือกลุ่มตัวอย่างทุกคนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ และได้ผลการวิจัยจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึกขึ้นมา จนได้พบว่า ประสิทธิภาพของการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำนั้น ทำให้เข้าใจได้ เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ นั้นเป็นเด็กผู้หญิงมากกว่าเด็กชาย ส่วนใหญ่ถูกระทำโดยผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก เด็ กมีปัญหาลึกซึ้งจากครอบครัวแตกแยก ทำให้เด็กใจแตกและถูก ล่อลวงได้ง่าย ส่วนใหญ่ถูกระทำด้านเพศ และมีผลกระทบทางด้านจิตใจ เด็กผู้หญิงต้องใช้เวลาในการให้คำปรึกษา ดูแลรักษา ด้านจิตใจเพื่อจะลืมสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้นกับเด็ก สภาพปัญหาของเด็กในชุมชน พบว่าเด็กที่ถูกกระทำ ถูกปล่อยปละละเลย ไม่มีใครดูแล เอาใจใส่ เด็กชอบเที่ยวเตร่ ต้องการสิ่งของ ถูกล่อลวงได้ง่าย เด็กชอบสนุกสนาน ปล่อยตัวตามใจเพื่อน ๆ โดยมีเพื่อน ๆ พาไป และไม่ได้ระวังตนเอง เด็กมีขีดความสามารถจำกัด และไม่ได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง เด็กที่ได้รับการคุ้มครองจากภาครัฐ และเอกชนได้ช่วยเหลือ บำบัด เยียวยา รักษาฟื้นฟู แล้วทำให้เด็กมีโอกาสดั้งตัวใหม่ ับการศึกษา บางคนมีความตั้งใจสูง ได้ลืมเหตุการณ์และสามารถปรับตัวรับการพัฒนา เพิ่มศักยภาพกล้าเผชิญความยากลำบาก คืบสู่สังคมได้ บางคนไม่ยอมรับการช่วยเหลือหนีไปที่อื่นซึ่งเป็นภาระของสังคมต่อไป

อย่างไรก็ตาม การนำ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ มาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบตามความสนใจของเด็ก ได้มีประสิทธิภาพ และตรงกับความต้องการและเหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่พักอยู่ในบ้านพักของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน เพราะว่าที่ผ่านมาในการจัดกิจกรรมจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานภาคประชาชนได้จัดไปแล้ว ส่วนใหญ่จะไม่ตรงตามความต้องการของเด็ก เพราะเด็กบางคนก็ชอบ และบางคนก็ไม่ชอบและโดยเฉพาะทุกหน่วยงาน เคยจัดเป็นกิจกรรมย่อยแต่ได้เป็นกิจกรรมที่คาดหวังให้เด็กได้รับการพัฒนาศักยภาพในแต่ละด้านอย่างแท้จริง เพียงจัดให้ตามสภาพเวลา และงบประมาณที่มี จะไม่มุ่งมั่นทำกิจกรรม แต่กลับมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเมื่อมีเด็กถูกระทำในชุมชนซึ่งผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร ที่เลี้ยงเด็กที่ถูกกระทำทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีขีดจำกัดเรื่องเวลา ภารกิจ องค์กรความรู้ ความสามารถ วิสัยทัศน์ในการ

ทำงาน เพราะทำงานเป็นหน้าที่ และความยาก ละเอียดอ่อนของงาน ต้องใช้เทคนิคทักษะหลายอย่างจึงทำให้ปัญหาของเด็กในชุมชนเกิดขึ้นอยู่เสมอ และบางกรณีเกิดขึ้น แต่เรื่องก็จบการตกลงกันในชุมชน และบางกรณีเกิดขึ้นแต่ชุมชนรับรู้แต่ไม่สามารถเป็นปากเสียงแทนเด็กได้ เพราะครอบครัวตัวเอง บางกรณีได้รับการคุ้มครองแต่ครอบครัวก็ไม่ได้ให้ความร่วมมือ ครอบครัว พ่อแม่ หรือญาติพี่น้องของเด็กจะเป็นตัวหลักในการยินยอม หรือให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาคือ

อย่างไรก็ตามเมื่อมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรม และการให้รางวัลแก่ผู้ชนะ จึงพบว่า ในภาพรวมพบเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ มีความชื่นชอบที่เข้าร่วมทำกิจกรรมการพัฒนาด้านร่างกาย มากที่สุด อย่างเช่น เด็กมีความสนใจในการออกกำลังกาย และรักในการเล่นกีฬาและเรียนรู้ที่จะเล่นเป็นกลุ่มกับคนอื่น ๆ และเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะการร่วมกิจกรรมการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม เด็กมีความรู้สึกอยากช่วยเหลือผู้อื่น จะเปิดเผยความจริงของตนเองให้ผู้อื่นฟัง และตระหนักว่าสิ่งที่ตนเองเจอมานั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดีและไม่ถูกต้องและกล้าที่จะบอกรายละเอียดว่าถูกละเมิดมาอย่างไร เพราะมีความมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่จะคอยปกป้องรักษาและช่วยเหลือเขาได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กได้มีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของจิตใจที่ดี เห็นคุณค่าทางจริยธรรมที่ชี้ให้เห็นถึงความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบ มีลักษณะจิตใจที่ดีงาม สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้มุ่งกระทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว เพราะเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบทำให้เห็น หรือประพฤติปฏิบัติให้ได้ เห็น เด็กที่ด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเหล่านี้ก็อยากทำตาม และสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดที่ดีแก่ผู้อื่น หรือเพื่อนคนอื่น ๆ ได้ และจริยธรรมเหล่านี้ก็จะถูกปลูกฝังในจิตใจกับเด็กเหล่านี้ไปตลอดจนสืบทอดไปแต่ละรุ่นแต่ละสมัยไป ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ อุดม เพชรสังหาร (2553) ว่า “สังคมไทยเดินมาถึงจุดที่ต้องทำความเข้าใจกับการปลูกฝังจริยธรรมเสียใหม่หากที่เคยเชื่อกันว่าจริยธรรมเกิดจากการสอนให้เด็กรู้ผิดรู้ชอบ สอนตามทฤษฎีว่าด้วยการใช้เหตุผลว่าอย่างนี้ถูก อย่างนี้ผิดจากสภาพสังคมในระยะหลังเราเริ่มมีสัญญาณบางอย่างที่บอกว่า คุณธรรมมารู้ผิดชอบชั่วดีมาจากแบบอย่าง ถ้าผู้ใหญ่ทำให้เห็น เด็กจะทำตาม” ซึ่งก็หมายความว่า เพราะสังคมไทยในปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนไปมาก เมื่อเด็กเหล่านี้ได้ออกไปจากสถานบ้านพักต่างๆ แล้ว สามารถเข้าใจถึงว่า จริยธรรม และคุณธรรมต่าง ๆ นั้นไม่ได้แค่หมายถึงการรู้ผิดรู้ถูกเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการที่เด็กได้เห็นผู้ใหญ่กระทำความดีให้เด็กเห็น หรือเป็นแบบอย่าง และเมื่อเด็กได้เข้าไปสัมผัสและลงมือทำตามบ้าง จะเกิดอะไรบางอย่างที่ดีขึ้นในจิตใจของเขาตามมาได้ เพราะฉะนั้น ผู้ใหญ่ รวมไปถึงองค์กรต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กที่เป็นอนาคตของประเทศชาตินั้น ควรมีการป้องกันไว้ในหลายๆ ทาง ดังเช่นบทความของณรงค์เดช อนุศักดิ์เสถียร(2549, หน้า 4) ที่ได้นำเสนอว่าการป้องกันปัญหาการกระทำทารุณและทอดทิ้งเด็กดังนี้

1. ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการกระทำทารุณเด็กต่อผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กหรือผู้ทำงานกับเด็ก เพื่อจะได้ช่วยกันสังเกตและพบปัญหานี้แต่เริ่มแรก

2. ให้ความสนใจต่อเด็กในกลุ่มเสี่ยง เช่น คู่สมรสอายุน้อย ครอบครัวที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีปัญหาทางการเรียน
3. ให้คำแนะนำแก่ครอบครัวเพื่อที่จะเข้าใจเด็กได้อย่างเหมาะสมและตามวัยของเด็ก
4. ควรมีกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำทารุณเด็กที่สมบูรณ์และเอื้ออำนวยต่อการปกป้องเด็กได้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

จากเหตุผลของณรงค์เดช อนุศักดิ์เสถียร ข้างต้นนั้นทำให้เรารู้ว่าควรมีการป้องกันปัญหาการกระทำทารุณและทอดทิ้งเด็ก อย่างไรบ้าง โดยเฉพาะเป็นการเสริมสร้างแรงในครอบครัวปัญหาเหล่านี้จะลดลงได้ถ้าหากเราทุกคนที่อยู่ในสังคมรู้จักป้องกันและช่วยกันดูแลตั้งแต่ตั้งและสังคมตระหนักรู้ในเรื่องของเด็กที่ถูกกระทำอย่างจริงจังปัญหาต่าง ๆ ในสังคมและของประเทศชาติจะลดลงได้ และทุกคนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุข

จากการสรุปผลการอภิปรายโดยรวมทั้งหมด ถึงแม้องค์กรที่ทำงานด้านเด็ก ที่ถูกกระทำไม่ประสบความสำเร็จเพราะทุกหน่วยงานมีภารกิจหลายด้าน พบเด็กถูกกระทำมากขึ้นในชุมชน ทำให้บุคลากรมีไม่เพียงพอ ถึงแม้จะมีอาสาสมัครในพื้นที่ เกิดขึ้น แต่ก็ยังขาดประสบการณ์ และไม่ได้ทำงานด้วยใจรัก และองค์กรทำงานตามหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมายตามโครงสร้าง เท่านั้น และเมื่อทางองค์กรหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนได้จัดกิจกรรมขึ้น แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเพราะไม่เป็นไปตามความต้องการและเหมาะสมกับเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำ แต่แล้วเมื่อผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้ รูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของเด็กด้วยโอกาสนั้นก็คือ จัดกิจกรรมย่อยตามงบประมาณที่มี และนั่นก็คือการพัฒนาศักยภาพ 5 ด้าน คือด้านร่างกาย ด้านการศึกษา เรียนรู้ ด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาในการฝ่าวิกฤติ ซึ่งเป็นการบูรณาการวิถีชีวิตแบบองค์รวม และรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่ถูกกระทำมีการพัฒนาให้หลากหลายแต่ละด้าน และให้เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของเด็ก เพื่อเด็กได้มีการเปลี่ยนแปลง ความรู้สึก นึกคิด มีพฤติกรรมไปในทางที่ดี มีทักษะในการดูแล ป้องกันตัวเอง และเมื่อเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำ ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำทำให้เด็กเกิดการพัฒนา และมีการเรียนรู้ ตั้งใจ มีพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตาม องค์กรจะต้องจัดสรรกิจกรรมการพัฒนาที่หลากหลาย ถึงแม้ ต้องใช้เวลา เพื่อนำการเปลี่ยนแปลงสู่เด็กที่ถูกกระทำ ซึ่งบางกรณีต้องใช้เวลามากที่จะเห็นเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำมีการเปลี่ยนแปลง เพราะอย่างน้อยพวกเขาได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ดี และเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงกล่าวได้ว่าเด็กที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมหรือทำตามรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเด็กแบบองค์รวม นั้น สามารถลดปัญหาสังคมด้านเด็กที่ถูกกระทำได้อีกด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในบ้านพักเด็ก มูลนิธิดูแลเด็ก และในชุมชนผู้วิจัยมีข้อเสนอแนวทางในการป้องกันปัญหา การแก้ไข ปัญหา การฟื้นฟู ดูแลรักษา การพัฒนา และกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการลดปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.3.1 แนวทางในการป้องกันปัญหา

5.3.1.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนต่างๆ โดยเฉพาะชุมชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงในเรื่องของเด็กถูกกระทำ มีการรณรงค์มีการตื่นตัวต่อภัยทางสังคม ให้การปลูกจิตสำนึกครอบครัว ให้งดการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนและสมาชิกทุกคนในครอบครัว โดยในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ควรที่จะใช้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ความรุนแรงเช่นการทุบตีเด็ก ชูขึ้นในเรื่องของการข่มขืนกระทำชำเราทารุณกรรม เนื่องจากการใช้ความรุนแรงนั้น จะทำให้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

5.3.1.2 ควรรณรงค์ให้ครอบครัวให้ความรู้แก่เด็ก และเยาวชนทุกคนในครอบครัวหรือชุมชน เข้าใจถึงโทษ และพิษภัยของยาเสพติด ทั้งสร้างสำนึกผู้รับผิดชอบตนเอง ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และรู้จักการปฏิเสธยาเสพติด โดยเฉพาะในการสร้างสถานการณ์จำลองว่า เมื่อมีคนชักชวนให้ใช้หรือทดลอง เด็กควรจะมีวิธีการใดบ้างในการปฏิเสธยาเสพติดนั้น เป็นต้น

5.3.1.3 ควรส่งเสริมสมาชิกใน ชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง มีการช่วยกันสอดส่องดูแลชุมชน ให้ปลอดจากยาเสพติด มีความรู้เพียงพอในเรื่องของการทารุณกรรม การก้าวร้าวต่าง ๆ แก่ครอบครัวหรือเพื่อนฝูง เมื่อพบเห็นการกระทำเหล่านี้ ควรช่วยกันอบรมสั่งสอน หรือตักเตือน และหากไม่ยอมเลิก ให้ใช้มาตรการทางสังคม เช่น สมาชิกในชุมชนไม่คบหาสมาคมด้วย และหากไม่ยอมเลิกอีกให้ดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป หรือบอกให้ผู้ใหญ่บ้าน กำนันตัดสินลงโทษตามความเหมาะสม

5.3.1.4 ปลูกจิตสำนึกให้สังคมตระหนักถึงปัญหาเด็กด้อยโอกาสและถูกกระทำ หรือเด็กมีปัญหาในสังคมร่วมกัน แก้ไขปัญหาโดยชุมชนหากทุกคนในชุมชนมองเห็นปัญหาเด็กเหล่านี้ร่วมกันให้กลุ่มเสี่ยงเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทุกคนควรมีส่วนร่วมกันดูแลรับผิดชอบ

5.3.1.5 ชุมชนต่างๆ ควรจัดกิจกรรมรณรงค์ หรือประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษแก่เด็กและเยาวชน ความรุนแรงต่างๆ และสมาชิกในชุมชนได้ทราบและตระหนักถึงปัญหาที่ตามมาในอนาคต

5.3.1.6 การสร้างเครือข่ายชุมชนเฝ้าระวัง ให้ความสำคัญของชีวิตคน ไม่ให้เกิดการถูกร้าย ความรุนแรง เช่นกลุ่มสตรี กลุ่มอาสาสมัครช่วยเหลือ สอดส่องดูแล ปกป้อง กลุ่มครอบครัวที่ถูกกระทำระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เพื่อนำเครือข่ายองค์ความรู้ต่างขยายผลต่อเครือข่ายอื่นๆต่อไป

5.3.1.7 การให้การอบรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติการ การจำลองเหตุการณ์เด็กที่ถูกกระทำที่อาจเกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน ควรจะมีวิธีการจัดการพื้นฐาน การดูแล รักษาและประสานงานเพื่อนำเนินการอย่างไรในชุมชน

5.3.1.8 จัดให้มีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคมช่วยเหลือและส่วนร่วมในการลดปัญหา ให้มีการประชาสัมพันธ์กองทุนผ่าน สื่อวิทยุ โทรทัศน์ มูลนิธิหลักเครือข่ายภาคีทุกกลุ่มทุกภาคส่วน และหน่วยงานจากต่างประเทศที่ทำงานด้านเด็กถูกกระทำ เพื่อช่วยเหลือในการช่วยลดปัญหาด้านเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในสังคมไทย

5.3.1.9 การให้เกียรติ และขวัญกำลังใจกับชุมชนต้นแบบด้านความอยู่รอดปลอดภัยให้บรรจुरื่องของเด็กที่ด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในชุมชนด้วยเพราะชุมชนทุกวันนี้ชอบแข่งขันกัน และนักการเมืองท้องถิ่นมักมีความมุ่งมั่นให้ชุมชนของตนได้รับรางวัลด้วย

5.3.1.10 เด็กที่ถูกกระทำชำเรา ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและมีการตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์ และเด็กต้องออกจากโรงเรียน โรงเรียนกลัวเสียชื่อเสียงให้มีการยกรางวัล พร.บ. อนามัยเจริญพันธุ์ เด็กู้ในสิทธิของตัวเองให้อยู่ภายใต้กรรมการการคุ้มครองเด็กแห่งชาติและให้มีการป้องกันการลอกเลียนแบบพฤติกรรมในสถานศึกษาเพื่อภาพลักษณ์ของสังคมไทย ขณะเดียวกันสังคมไทยควรยอมรับปัญหาของเด็กที่ถูกกระทำมากขึ้นหาแนวทางออกร่วมกันเพื่อเด็กจะไม่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงในสังคม เช่น การขโมยของ ทะเลาะกัน การฆ่ากัน มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ตั้งครรภ์ ทำแท้ง ทำให้เด็กเครียด อาจจะเป็นวิกฤตหรือปัญหาทางจิตใจตามมามากมาย

5.3.2 แนวทางการแก้ไข้ปัญหา

5.3.2.1 ควรสนับสนุนให้กลุ่มเด็กและเยาวชน ได้ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อเป็นการใช้เวลาที่ว่างให้เกิดประโยชน์ในชุมชน และเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับชุมชน เพื่อดูแลความปลอดภัย และความสงบเรียบร้อยในชุมชน

5.3.2.2 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนคนในชุมชนให้มีส่วนร่วม ส่งเสริม สนับสนุนให้มีอาสาสมัครในชุมชน เพื่อสอดส่องดูแลสถานการณ์ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ภาคประชาชนมีการพัฒนาชุมชนป้องกันแก้ไข ลดปัญหาด้านเด็กที่ถูกกระทำในชุมชน ในสังคมมีความอยู่รอดปลอดภัย และความสงบเรียบร้อยในชุมชน

5.3.2.3 ควรมีการฟื้นฟูความสัมพันธ์กันของครอบครัวแต่ละครอบครัวในชุมชน โดยเฉพาะปัญหาครอบครัวของเด็กที่แยกทางกัน หรือเด็กที่ถูกปล่อยให้เป็นภาระของชุมชน เช่น มีการเตรียมความพร้อมของครอบครัวในการรับเด็กกลับคืนสู่ชุมชน เพราะฉะนั้นควรมีการวิจัยความต้องการของเด็ก และแก้ไขปัญหาตามสภาพปัญหาของเด็กแต่ละคน เพื่อให้การแก้ปัญหาที่ตรงจุดส่งเสริมตอบสนองในความต้องการของเด็กอย่างแท้จริง

5.3.2.4 หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรมีนุเคราะห์ที่เพียงพอที่ให้ความดูแลกับจำนวนเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำที่เข้าไปใช้บริการในหน่วยงาน เพราะจะได้มีความสมดุลกัน เพื่อจะช่วยลดปัญหาช่องว่างการทำงานส่งผลให้เด็กเกิดความเกรงกลัว เบื่อหน่าย จนไม่ยอมเข้าไปใช้บริการ ซึ่งทำให้เด็กเสียโอกาสในการได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือ โดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก ๆ เพิ่มเติม เช่น กิจกรรมการแข่งขันกีฬาทั้งใน และนอกหน่วยงาน เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กัน

5.3.2.5 รูปแบบและวิธีการช่วยเหลือดูแลเด็ก นอกจากการช่วยเหลือด้านปัจจัยขั้นพื้นฐานตามความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตแล้ว ควรเน้นการให้ความรักความเข้าใจในวัฒนธรรม และความต้องการของเด็ก เช่น การทำอย่างไรให้เด็กเห็นว่าสถานสงเคราะห์ หรือบ้านพักเด็ก เป็นเหมือนบ้านหลังที่สองที่มีความรัก ความปลอดภัย เมื่อมีปัญหาจะคิดถึงและเห็นว่าครูเจ้าหน้าที่เป็นเสมือนญาติพี่น้องในครอบครัว เป็นต้น

5.3.2.6 ควรให้มีเครือข่ายการเฝ้าระวัง ภัยทางสังคมที่มักจะเกิดขึ้นกับเด็ก ชุมชนควรตระหนักรู้ปัญหาร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจังและชุมชนพร้อมใจกันพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อคนอื่นจะไม่สามารถเข้ามาแทรกแซงเอาเปรียบ หรือมาแสวงหาผลประโยชน์จากชุมชน

5.3.2.7 ภาครัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการควบคุมทุกชนิดที่เป็นสื่อหล่อหลอมให้เด็กคิดจินตนาการ เรียกร้องให้เด็กมีพฤติกรรมเลียนแบบสื่อที่จะช่วยลดปัญหาด้านเด็กที่มีพฤติกรรมผิด และถูกกระทำตามมา

5.3.2.8 ส่งเสริมทุกภาคส่วนมีแผนนโยบายมั่นคง ยุติความรุนแรงกับเด็กเพื่อเรียกร้องสังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้าง และกล้าที่จะเผชิญกับความจริงเรื่องเด็กที่ไม่ต้องอายใคร และยังกระตุ้นให้คนที่เฝ้ามีความตื่นตัวหยุดปิดป้องเรื่องของเด็กที่ถูกกระทำให้พูดออกมาเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมในการช่วยกันหาแนวทางแก้ไข

5.3.2.9 ภาครัฐควรส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณให้สถานสงเคราะห์ละมูลนิธิทุกแห่งที่ทำงานด้านเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำอย่างให้เท่าเทียมกัน

5.3.2.10 ให้ผู้ใหญ่จากค่ายมวยต่างๆ หยุดแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กโดยนำเด็กชกมวยตามบาร์เบียร์ตามงานวัดและตามเวทีมวยต่างๆ เพราะการชกกันเป็นเสมือนการทำร้าย การใช้ความรุนแรงต่อกัน ซึ่งอาจจะส่งผลถึงพฤติกรรมก้าวร้าวชอบการทำลายต่อสู้กัน ซึ่งนำมาซึ่งผลเสียต่อชีวิตของเด็กด้านร่างกายและจิตใจในระยะยาว

5.3.3 แนวทางการฟื้นฟูดูแลรักษา

5.3.3.1 ด้านร่างกาย ควรให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพร่างกาย แก่เด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำ เช่น การให้ความรู้ในเรื่องของฤทธิ์ยาเสพติด ผลกระทบ ระยะเวลาที่มีผลต่อสุขภาพเป็นต้น

5.3.3.2 ด้านจิตใจ ควรสร้างกำลังใจให้เด็กมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การสร้างกิจกรรมกลุ่มให้เด็กมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์แก่สังคม ชุมชน เช่น ก่อตั้งคีของเยาวชนเพื่อจัดความสปรกในชุมชน โดยมอบหมายหน้าที่ให้คัดเลือก และกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน ซึ่งนอกจากจะทำให้เด็กเห็นคุณค่าในตนเอง ยังสร้างความสัมพันธ์อันดีงามให้แก่เด็กและสมาชิกในชุมชนนั้นๆ และยังเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เด็กด้วย

5.3.3.3 ด้านการให้คำปรึกษาเด็กที่ถูกกระทำ ควรจัดให้มีคลินิกให้คำปรึกษาด้านนี้โดยตรง เพื่อเด็กผู้ปกครอง หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะได้มารับคำปรึกษาได้อย่างกว้างขวาง

5.3.3.4 บ้านพักเด็กที่ถูกกระทำของทุกหน่วย ควรแยกเด็กหญิงเด็กชายไม่ควรอยู่รวมกัน และแยกเด็กท้องต่างหากแยกประเภทปัญหาเพื่อการช่วยเหลือ เยียวยา รักษาให้คำปรึกษาเป็นรายกรณี โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กอย่างแท้จริงก่อนส่งเด็กคืนสู่สังคม มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย

5.3.3.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ในการคุ้มครอง และดูแลเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำนั้น ควรประสานงานกับสถาบันการแพทย์ เพื่อขอความร่วมมือ ช่วยเหลือ ให้เด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำ สามารถเข้ารับการรักษาฟรีได้

5.3.3.6 ภาครัฐควรส่งเสริมงบประมาณอย่างเต็มที่ให้กับองค์กรทุกภาคส่วนเพื่อการทำงานให้การจัดสรรงบประมาณถึงมือเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำได้ประโยชน์สูงสุดโดยให้การช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนเด็กและครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากเด็กที่ถูกกระทำ โดยการส่งเสริมให้เด็กพ่อแม่อยู่ด้วยกัน ให้ครอบครัวมีรายได้ มีงานทำ ในชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มรายได้ ลดปัญหาความยากจน และจะได้ดูแล ส่งเสริมให้ลูกได้เรียนหนังสือในสถานศึกษา

5.3.4 แนวทางในการพัฒนส่งเสริม สนับสนุน

5.3.4.1 หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดูแลคุ้มครองแก่เด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำ ควรสนับสนุนให้เด็กได้เรียนหนังสือ เช่น การเรียนในระบบการศึกษานอกโรงเรียน

5.3.4.2 ส่งเสริม สนับสนุนมีการฝึกทักษะในด้านพัฒนาอาชีพตามความสนใจที่เด็กมีความถนัดรายบุคคล เพื่อเป็นวิชาชีพติดตัวในการประกอบอาชีพต่อไป สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงความ เป็นไปได้ในการนำไปใช้และเกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริงด้วย

5.3.4.3 ส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ถูกกระทำจัดกิจกรรมการพัฒนาแบบ องค์กรรวม อย่างมีประสิทธิภาพ และจัดกิจกรรมตามความสนใจของเด็กให้เป็นหลักสูตรต่อเนื่อง

5.3.4.4 เปิดโอกาสให้เด็กด้อยโอกาสในชุมชนได้แสดงวิสัยทัศน์ มุมมองอย่างเสรีตาม เวกีสาธารณะอย่างเปิดเผยได้แสดงความคิดเห็นเพื่อเสนอคิดเห็นความต้องการหรือสิ่งที่เด็กอยากจะทำ เพื่อนำข้อเสนอต่าง ๆ เป็นแนวทางกำหนดรูปแบบแนวทางการพัฒนาในชุมชนและนำมาประยุกต์ใช้ กับสถานการณ์ใหม่ๆ ในสังคมปัจจุบัน โดยให้ครอบคลุมการพัฒนาเด็กในแต่ละด้าน

5.3.4.5 ภาครัฐควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องเด็กและสตรีที่ถูกกระทำ เพื่อส่งเสริมให้ มีผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้หญิงที่เข้าใจปัญหาด้านเด็กและสตรี สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ เกิดผล ประสานความร่วมมือทุกองค์กรภาคีเครือข่ายช่วยทำงานเพื่อลดปัญหาด้านเด็กด้อยโอกาสที่ถูก กระทำ

5.3.4.6 นโยบายด้านการศึกษาควรมีหลักสูตรเพื่อให้เด็กที่มีสติปัญญาต่ำ เพื่อเขาจะได้ เรียนหนังสือได้ และเน้นภาคปฏิบัติเพื่อจะนำไปใช้งาน หารายได้เลี้ยงตนเองและเป็นการลดปัญหา เด็กที่ไม่มีโอกาสเรียน ถูกชักจูง ล่อลวงให้ทำผิดและเป็นปัญหาส่งผลกระทบต่อชุมชน

5.3.4.7 ภาครัฐควรมีการทำวิจัยจุดด้อย และปัญหาของการบริการ การทำงานด้านเด็กด้อย โอกาสที่ถูกกระทำ เพื่อประสิทธิภาพของงาน และเพื่อจะมีฐานข้อมูลด้านเด็กที่ถูกกระทำแยกแยะกลุ่ม เลี้ยงที่ชัดเจนนำมาแก้ปัญหาในจุดเร่งด่วน เป็นระยะทำนโยบายเชิงรุกในแผนระยะสั้นและระยะยาว

5.3.5 แนวทางกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

5.3.5.1 กระบวนการจัดการปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน ในทุก ๆ ชุมชนได้มีการบริหารจัดการ ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนในทุก ๆ เรื่องอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเรื่องของเด็กที่ถูกกระทำ ซึ่งเด็ก เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่อยู่ร่วม หากชุมชนประสบปัญหาด้านเด็กถูกกระทำมาก จะเพิ่มเด็กด้อย โอกาสในสังคมมากขึ้น หากชุมชนได้ตระหนักถึงสังคมไทยในสังคมของการเรียนรู้ที่ผู้คนในชุมชน เป็นตัวหลักที่สำคัญควรช่วยกัน และการมีโครงสร้างของสังคมที่ทุกคนร่วมมือแสวงหาแนวทางในการ แก้ไขปัญหาในรูปแบบใหม่ๆ ที่ทันต่อโลกของการเปลี่ยนแปลงนั้นจะส่งผลให้สังคมให้โอกาสกับเด็ก ด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเพื่อสังคมจะไม่มองเด็กในแง่ลบอีกต่อไป

5.3.5.2 ครอบครั้ว ชุมชนเข้มแข็งอยู่รอดปลอดภัย ซึ่งการส่งเสริมให้ครอบครั้วทุกชุมชน มีความรู้และช่วยกันจัดทำแผนการมีส่วนร่วม มีแนวทาง และศักยภาพในการวิเคราะห์เข้าถึงปัญหา และเสนอกำหนดกิจกรรมการพัฒนาเด็กที่ถูกกระทำตามความต้องการของครอบครั้วในชุมชน และ

ดำเนินการตามความสามารถของชุมชนโดยพึ่งกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นรับการนำที่เข้ามาในครอบครัวและชุมชน พวกเขาจะได้มีความมั่นใจในการร่วมสร้างสังคมให้มีความอยู่รอดปลอดภัยอย่างมีความสุข

5.3.5.3 ประสานงานทุกภาคีเครือข่าย ทุกภาคส่วน มีการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในการให้ความรู้ และดำเนินการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในทุกรูปแบบให้มีการประสานระหว่างองค์กรที่รับผิดชอบได้การสอบสวนหน่วยงานพิสูจน์หลักฐาน ประเมิน ตรวจสอบ เพื่อการส่งต่อไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดูแล รักษา พิณฟู ให้ทุกหน่วยงานควรมีการประสานงานดำเนินงานอย่างระมัดระวัง รวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.5.4 กลุ่มอาสาเครือข่ายเฝ้าระวังภัยในชุมชนโดยให้มีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ข่าวสาร มีศูนย์ปฏิบัติการเพื่อดูแล ป้องกันเหตุร้ายต่อเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ แบ่งกลุ่มอาสาเป็นกลุ่มเพื่อเข้าเวรยามระวังภัยทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

5.3.5.5 หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และทีมสหวิชาชีพ ประสานความร่วมมือการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในชุมชนอย่างเร่งด่วนเมื่อมีเหตุเกิด ร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.5.6 เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำได้รับการพัฒนาอย่างหลากหลายทุกด้าน จากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ถูกกระทำชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำเช่นการพัฒนาด้านร่างกาย การพัฒนาด้านการวิจัยเรียนรู้ การพัฒนาด้านสังคม อารมณ์ และจิตใจ การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม และการพัฒนาทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาฝ่าวิกฤติ และกิจกรรมอื่นๆ ตามความเหมาะสมเพื่อเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำจะได้มีโอกาสรับการพัฒนา เป็นเด็กที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสู่ความสำเร็จ

5.3.5.7 ส่งเสริมให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งความเข้มแข็ง เป็นสังคมแห่งการพึ่งพา ลดการเอารัดเอาเปรียบกัน ลดปัญหาเห็นแก่ได้ คอรัปชั่น และกดขี่ข่มเหงเด็กและผู้ด้อยกว่า ลดการใช้ความรุนแรงแก่เด็ก และหยุดกระทำต่อเด็ก

5.3.5.8 ให้ทุกหน่วยงานทุกภาคส่วนเสนอแนวคิด กลยุทธ์ นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อหาแนวการยุติความรุนแรงกับเด็กที่ถูกกระทำในสังคมและชุมชนให้หมดสิ้นไป

5.3.6 แนวทางอื่นๆ

5.3.6.1 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศควรร่วมมือกับองค์กรในชุมชน เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล การช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดในพื้นที่ทางด้าน การศึกษา อาชีพ ด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัย อื่น ๆ ตามความต้องการของแต่ละคน องค์กรภาครัฐ

และเอกชน ควรทำงานในลักษณะเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ โดยเฉพาะการเข้าถึงเด็ก/ครอบครัว จากผล การศึกษาครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคม ทำให้มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กมากมาย

5.3.6.2 องค์การภาคเอกชนควรจัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถที่มีความ เชี่ยวชาญเฉพาะด้านประจำหน่วยงาน เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานภาครัฐและ เอกชนควรมี ทัศนคติแยกสภาพปัญหาของเด็กตามประเภท ไม่ให้พบกับเด็กกลุ่ม เนื่องจากเด็กกลุ่มที่ ถูกกระทำมีความบอบช้ำทางจิตใจและต้องการการบำบัด

5.3.6.3 ภาคเอกชน ได้เป็นกระบอกเสียงประชาสัมพันธ์ให้กับครอบครัวที่ได้รับ ผลกระทบด้านเด็กถูกกระทำ แนวทางในการช่วยเหลือขององค์กรต่าง ๆ และส่งเสริมโครงการอย่าง ต่อเนื่องเพื่อให้ครอบครัวจะเป็นแบบอย่างให้กับเด็กในชุมชนอย่างแท้จริง

5.3.6.4 หน่วยงานภาครัฐกิจ บริษัท ห้างร้าน ควรมีบทบาทในการสำรวจอาชีพ ให้เด็กใน ด้านวิชาชีพ เพื่อให้เด็กมีคุณภาพ

5.3.6.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กทุกหน่วยงานในชุมชน ให้จัดสรรงบประมาณหรือ ทุน สนับสนุนในด้านการศึกษา อาชีพ พัฒนาศักยภาพหรือเก็บข้อมูลของเด็กที่ได้ให้การช่วยเหลือของ หน่วยงานเพราะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กเป็นหลักฐานที่สำคัญในการช่วยเหลือ และข้อมูลนั้น ๆ ต้อง เป็นข้อมูลปัจจุบัน

5.3.6.6 ให้เด็กช่วยเสนอในการวางแผนให้เด็กพัฒนาศักยภาพ มีคุณค่า ศักดิ์ศรีของความ เป็นคน เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีแกนนำเยาวชนสอดส่องดูแลผู้ที่ไม่ดีและทำร้ายเด็กในชุมชน

5.3.6.7 โครงการ ชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน โดยส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมสร้างชุมชนให้มีความอยู่รอดปลอดภัยในสังคมโดยให้ ทุกกลุ่ม ทุกอาชีพ ทุกวัย รวมถึงเด็กด้อยโอกาสที่เป็นกลุ่ม เสี่ยงคือ (1) ให้เข้าใจและเรียนรู้หาทางออกของปัญหาร่วมกันซึ่งปัญหาจะมีมากหรือน้อยมักจะ ขึ้นอยู่กับการเติบโตของชุมชนและสิ่งแวดล้อม ในสังคม (2) ทุกคนมีความกล้าที่จะเอาตัวรอดต่อ ปัญหา ภาวะของความเสี่ยงที่ทุกคนเผชิญอย่างมั่นใจและรู้จักสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกัน (3) ทุกคนมี ความร่วมมือกันในการลดปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรงในครอบครัว และการเอาใจเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งบางครั้งความเห็นแก่ตัวจะนำไปสู่การค้ำ ามนุษย์ โดยเฉพาะการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ พาณิชย์จากเด็ก (4) ประสพการณ์ขบวนการแก้ไขปัญหา หากไม่ประสบความสำเร็จควรแสวงหา ความรู้ความเข้าใจใหม่ ๆ จากหน่วยงานของภาครัฐ /ภาคเอกชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ชุมชนและสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้แบบใหม่ โดยมีแนวทางแก้ไข ปัญหาที่จะต้องถึงผู้เชี่ยวชาญนำเทคโนโลยีมาใช้เอื้ออำนวยความสะดวก และรวดเร็วทันเวลา ทัน เหตุการณ์บ้านเมืองสมัยใหม่ เช่น การเตือนภัยรัยรอบข้าง หากมีเหตุเกิดขึ้นที่ไหน การมีพฤติกรรม ที่หลอกลวงประชาชนเพื่อแสวงการค้ามนุษย์อย่างไร มี การรับแจ้งเหตุภัยรัย 24 ชั่วโมงในชุมชน

โดยใช้คนในชุมชนให้มีการเฝ้าระวังภัยในความอยู่รอดปลอดภัยของชุมชน โดยเฉพาะปัญหาด้านเด็กที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว และการค้ามนุษย์จะมีแนวทางที่ชัดเจนในการหยุดพฤติกรรมเหล่านี้ในชุมชน (5) โครงการสำรวจ โดยผ่านผู้นำ ชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ครูประจำโรงเรียนหรือ อาสาสมัครต่าง ๆ ในชุมชนมีขบวนการจัดการรูปแบบอื่น ๆ ตามบริบทของสังคมนั้น ๆ ออกสำรวจกลุ่มเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงภัยทางสังคมที่หล่อหลอมในการเข้าสู่การถูกระทำว่าครอบครัวหรือชุมชนมีจำนวนเท่าไร และให้มีประเมินในภาวะเสี่ยงมาก ปานกลาง หรือน้อย เพื่อมีแนวทางการประสานความร่วมมือช่วยเหลือเร่งด่วนก่อนหลังตามลำดับ เพื่อป้องกันเหตุร้ายซึ่งอาจจะเกิดขึ้นกับตัวเด็กและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ (6) ประชาชนในชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกัน ให้มีการจุดประกายต้นความคิดที่หลากหลายโดยชุมชนเพื่อนำเสนอส่วนกลางหรือทุกหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องในเรื่องเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำในครอบครัวแบบที่ชัดเจน ในระยะเวลาตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อชุมชนจะได้มองเห็นโอกาสในโลกนี้อีกสิบปี หรือยี่สิบปีข้างหน้าชุมชนจะมีความเป็นอยู่อย่างไร และปัญหาต่าง ๆ ด้านเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำจะลดลงหรือเพิ่มมากขึ้นอย่างไร ซึ่งชุมชนจะมีคำตอบให้กับสังคมได้

5.3.6.8 โครงการเด็ก-เยาวชนไทยยุคใหม่รู้ทันภัยสังคม ให้มีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อเด็กในชุมชนจะได้ถูกปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึก การตระหนักรู้ให้เด็กได้รู้และเข้าใจภัยทางสังคม ชู้สาว ยาเสพติด เกมOnline การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งโครงการจะส่งเสริมกิจกรรมเยาวชนเช่น อดเปรี้ยวไว้กินหวาน เพื่อนใจวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงร่วมทำกิจกรรมที่สนใจ ครอบครัวคุณ ธรรมพ่อแม่ลูก ทำบุญงูมือเข้าวัด โบสถ์ สายใยเครือข่ายในชุมชนและนอกชุมชน คุณธรรมนำชุมชน มุมนันทนาของแกนนำให้กับน้องเยาวชนที่มีปัญหาซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เด็กและเยาวชน ครอบครัวพ่อแม่ลูก ครู ผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักในการดำเนินโครงการ

5.3.6.9 หน่วยงานรัฐบาลควรกำหนดลักษณะการทำงานช่วยเหลือเด็กอย่างจริงจังให้กับหน่วยงานเอกชน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในชุมชนร่วมกัน การเก็บข้อมูลในเชิงสถิติ ของเด็กที่ถูกกระทำ และสรรหาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ถูกกระทำให้มีสัดส่วนพอเพียงกับสภาพปัญหา ที่เกิดขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันนักสังคมสงเคราะห์มีน้อย แต่ละหน่วยงานมีนักสังคมสงเคราะห์เพียงคนเดียว แต่ปัญหาเด็กที่ถูกกระทำที่เกิดขึ้นกับชุมชนมีจำนวนมาก ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้า ไม่สนองตามความต้องการของเด็ก และควรให้มีกฎหมายการคุ้มครองสิทธิเด็ก เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำ ได้รับการศึกษา การประกอบอาชีพ สวัสดิการที่ภาครัฐจัดให้กับเด็กที่ถูกกระทำ เพื่อทำให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

5.3.6.10 นโยบายควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกฎหมาย การคุ้มครองสิทธิเด็ก และมีกฎหมายการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกกระทำให้ครอบคลุมถึงทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

จนกระทั่งหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัย วัด โบสถ์ โรงเรียน โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่ประชาชนนั้นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เช่น โทรศัพท์ วิทยุ แผ่นพับ ไปสเตรนดิพิมพ์ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

5.3.6.11 กระทรวงศึกษาธิการ ควรปรับปรุง หลักสูตรการเรียนการสอน จัดระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กในปัจจุบันและให้แต่ละชุมชนควรจะเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเด็กการเข้าใจถึงการละเมิดทางเพศโดยร่วมกับองค์กรในชุมชน เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชน

5.3.6.12 ทุกภาคส่วนร่วมมือกันจัดทำโครงการสกัดกั้นผู้ที่มาทำร้ายหรือทารุณกรรมเด็กโดยการให้กรรมการในแต่ละส่วนของทุกภาคส่วนร่วมกับผู้คนในชุมชนที่จะช่วยกันสอดส่องดูแลครอบครัว หรือเด็กที่มีพฤติกรรมคือ และเสี่ยงต่อการล่วงละเมิดและถูกระงับ การกรรมการมีการพบปะและติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มคนที่คิดไม่ดีต่อเด็กและชอบสร้างปัญหาให้ชุมชน

5.3.6.13 ส่งเสริมให้ชุมชนมีคนทำงานด้วยจิตอาสามากขึ้นเพื่อให้ได้มีพลังทำงานในหลายรูปแบบมีวิธีการใหม่ ๆ เพื่อสกัดกั้นและป้องกันปัญหาด้านเด็กที่ถูกกระทำลดลงในสังคม

5.4 ข้อเสนอสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.4.1 ควรวิจัยความต้องการการสนับสนุนทางสังคมต่อเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

5.4.2 ควรวิจัยรูปแบบวิธีการป้องกันเมื่อเด็กถูกระงับในชุมชน

5.4.3 ควรวิจัยทางออกของเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ ที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของสังคม

5.4.4 ควรวิจัยรูปแบบการคุ้มครองสิทธิเด็ก การช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

5.4.5 ควรวิจัยรูปแบบแนวทางการพัฒนาขององค์กรเด็กที่ถูกกระทำให้มีประสิทธิภาพ

5.4.6 ควรวิจัยรูปแบบการพัฒนากิจกรรมการเยียวยา รักษา ปกป้อง ดูแลและฟื้นฟูเด็กที่ถูกกระทำอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4.7 ควรวิจัยนโยบายตอบสนองการทำงานของภาครัฐที่มีต่องานด้านเด็กที่ถูกกระทำ

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2525). **กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต**. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
- กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข. (2549). **คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กด้อยโอกาส**. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
- กันยา สุวรรณแสง. (2542). **จิตวิทยาทั่วไป** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.
- กิตติคุณ อางคาลัย. (2540). **โสภณเด็กชาย: ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กชายเรื้อนขายบริการทางเพศ**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมคุลย์. (2528). **ปัญหาการทารุณกรรมและปล่อยปละละเลยเด็ก: แนวคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- กิ่งฟ้า สีนรุณษ์ และไพศาล สุวรรณน้อย. (2553). **การประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กิริติ บุญเจือ. (2543). **จริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เกษม วัฒนชัย. (2545). **การปฏิรูปการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). **กระบวนการทัศน์ใหม่ในการบริหารจัดการอุดมศึกษาไทย**. วารสารทางการศึกษา, 2(22), 46.
- ขัดติยา วรรณสุต. (2532). **เด็กเรื้อน: แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- คลังปัญญาไทย. (ม.ป.ป.). **การขัดเกลาทางสังคม**. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2553, จาก <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/การขัดเกลาทางสังคม>

จินตนา สุจจันท์. (2547). การศึกษาและการพัฒนาชุมชน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เจียรนัย จันทร์จิว. (ม.ป.ป.). ความมั่นใจทางสังคม สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2553, จาก
<http://www.freewebs.com/timegood/confidence.htm>

ชยันต์ วรรณะภูติ. (ม.ป.ป.). ทิศทางการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้: แนวทางการวิจัยด้าน
 เครือข่ายการเรียนรู้. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). แนวคิดในการพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ชูชีพ อ่อนโคกสูง. (2535). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ชูศักดิ์ วิทยาภัก. (2537). รายงานการวิจัยการรับรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของ
 เมืองเชียงใหม่: การสำรวจในระยะต้นแผน 6. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ณรงค์เดช อนุศักดิ์เสถียร. (2549). บทความ จากอดีตสู่ปัจจุบัน ปัญหาการกระทำทารุณและ
 ทอดทิ้งเด็ก. ใน รายงานการประชุมวิชาการของนักเรียนไทยในประเทศฝรั่งเศสและใน
 ภาคพื้นยุโรป ประจำปี 2549 ครั้งที่ 4 (หน้า 12-19). ฝรั่งเศส: สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนใน
 ฝรั่งเศส.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). รายงานการวิจัยทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและพัฒนา
 บุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เดชา ศิริเจริญ. (2552). เด็กกับอิทธิพลของครอบครัว. วารสารวิชาการนิติศาสตร์. 2(1), 23.

ด้าย เชิญจิ. (2526). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ถวิล ชาราโกชน์. (2532). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ทิสนา แคมมณี. (2548). การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนใช้การวิจัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.

ธานินทร์ ศิลปจารุ. (2550). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS (พิมพ์ครั้งที่ 7).
 กรุงเทพฯ: วี. อินเตอร์ พรินท์.

นวลลออ แสงสุข. (2543). รายงานการวิจัยการศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นิภา นิธยาน. (2529). การปรับตัวและบุคลิกภาพ: จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต. กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์.

บุษบง จันทเลิศ. (2539). รายงานการวิจัยการปรับตัวของหญิงอาชีพพิเศษภาพหลังกลับภูมิลำเนา
ในชุมชน ชนบทภาคเหนือ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2536). ทศนคติ: การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์.

ประเวศ วะสี. (2553). ผู้นำกับการก้าวไปข้างหน้าของสังคมไทย. ใน รายงานการประชุมสัมมนา
เครือข่ายผู้นำ ครั้งที่ 1/2553 (หน้า 13-25). 25 - 26 มิถุนายน 2553 ณ โรงแรมโรสการ์เด็น
ริเวอร์ไซด์ สวนสามพราน. นครปฐม: เครือข่ายร่วมพัฒนาศักยภาพผู้นำการสร้างสุขภาวะ
แนวใหม่ ปี พ.ศ. 2552.

เปลื้อง ณ นคร. (2532). จิตวิทยาสำหรับชีวิต. กรุงเทพฯ: อักษรเสรี.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2536). จิตวิทยาครอบครัว. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา.
เล่ม 336, ตอนที่ 74, หน้า 12-13.

พระเมธีธรรมภรณ์ (พระมหาประยูร ธรรมจิตโต). (2543). คำบรรยายเกี่ยวกับ แนวคิดและทฤษฎี
ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ:
วิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.

ไพบุลย์ เทวรักษ์. (2546). จิตวิทยาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

มนตรี สันทวิชย์. (2529). การทารุณกรรมเด็กโดยบิดามารดา. วารสารสันติสังคม, 2(8), 10-24.

มนัส สุวรรณ. (2532). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: การสร้างความตระหนัก
เรื่องทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2541). การพัฒนาพฤติกรรมเด็กหน่วยที่ 8-15. สุโขทัย:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

มานิต มานิตเจริญ. (2507). พจนานุกรมไทยฉบับของ บริษัท “แพรววิทยา” วังบูรพา
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

มูลนิธิศุภนิมิต. (2546). หลักสูตรรูดิบัตร การพัฒนาเด็กแบบองค์รวม. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม
2553, จาก http://www.compassionth.com/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=133

มูลนิธิผู้หญิง. (2546). รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามมติคณะรัฐมนตรี
เรื่อง การแก้ไขปัญหาโสเภณีเด็ก. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (2537). การล่วงเกินทางเพศ. กรุงเทพฯ: ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก.

มูลนิธิสยามกัมมาจล. (2553). ภาพรวมของมูลนิธิ. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2553, จาก
http://www.scbfoundation.com/foundations_overview_th.php?fid=56

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน(2524). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน

วรรตมา สุขวัฒนานันท์. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของบิดามารดาการฝึกอบรมบุตร.
กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

วสิน อินทสระ. (2518). จริยธรรมและจริยศาสตร์ตะวันตก. กรุงเทพฯ: ดวงแก้ว.

วารี เกิดคำ. (2544). เครื่องมือและวิธีการอบรมข้อมูล. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบัน
ราชภัฏสวนสุนันทา.

วิชา มหาคุณ, และวัชรินทร์ ปิยะกุลวิญญูสกุล. (2533). รายงานการวิจัยเรื่องผลกระทบของเด็กที่
ถูกระงับการทารุณกรรม. กรุงเทพฯ: สมาคมสวัสดิการเด็กในประเทศไทย.

วินัย วีระวัฒนานันท์. (2535). มนุษย์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรประเทศไทย.

- วิไลลักษณ์ ชูวัฒนกุล และธนุช ตรีทิพย์บุตร. (2550). การเผยแพร่ข้อมูลโครงการสำรวจ
สถานการณ์เด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2548-2549. ใน รายงานการสัมมนาเผยแพร่ข้อมูล
โครงการสำรวจ สถานการณ์เด็กในประเทศไทย พ.ศ. 2548-2549 (หน้า 5-22).
9 มีนาคม 2550 ณ ห้องแกลลอรี ชั้น 4 โรงแรมโนเวลเทล สยามสแควร์. กรุงเทพฯ:
สำนักสถิติเศรษฐกิจและสังคม.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2546). การบริหารศักยภาพคน. วารสารข้าราชการ, 48(4), 10-24.
- ศูนย์คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและพัฒนาเด็ก. (ม.ป.ป.). ศักยภาพแบบองค์รวม. กรุงเทพฯ:
แพร่พิทยา.
- วุฒิชัย จ้างง. (2523). แนวความคิดเรื่องพฤติกรรมการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: เจริญรัตน์การพิมพ์.
- วันเพ็ญ อ้อฉาว. (2545). รายงานการวิจัยเด็กเร่ร่อนกับการใช้ยาเสพติดในเขตกรุงเทพมหานคร
และเขตปริมณฑล. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว.
- วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์. (2535). เด็กเร่ร่อนในสังคมไทย ปี 2535. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก
วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์.
- ศูนย์คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและพัฒนาเด็ก. (ม.ป.ป.). จุดมุ่งหมาย: ปกป้องและช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน
ที่ถูกทำร้ายร่างกาย หรือคุกคามทางเพศในเมืองพัทยา. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2553, จาก
<http://www.hhnthailand.org/th/projects/child-protection-and-development-center/>
- สถาบันรามจิตติ. (2548). รายงานวิจัยโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด
(Child watch) รายงานสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนปี 2547 – 2548. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. (2526). จิตวิทยาเพื่อการศึกษา. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2540). วิถีชีวิตของเด็กด้อยโอกาสที่เร่ร่อน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สายสุรี จุติกุล. (2545). เด็กเร่ร่อนในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์ข้อมูลและการวิจัยเพื่อเด็กมูลนิธิ
สร้างสรรค์เด็ก.

สำนักงานคุ้มครองเด็กสภาคริสตจักรในประเทศไทย. (2553). **กิจกรรม 3-3-5 รณรงค์จากเด็กเพื่อเด็ก**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคุ้มครองเด็ก.

สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). **ปฏิญญาสากลว่าด้วยพันธูกรรมมนุษย์และสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration on Human Genome and Human Rights)**. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2553, จาก <http://www.bic.moe.go.th/index.php?id=15>

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). **ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกัญญา แสงสุวรรณ. (2542). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุชา จันทรเฒ. (2545). **จิตวิทยาการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.

สุธีรา ริวเหลือง. (2543). Sexual abuse in children. ใน รายงานการประชุมเรื่อง จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น (หน้า 21-30). 22 กุมภาพันธ์ 2543 ณ ห้องประชุมภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี กรุงเทพฯ: โรงพยาบาลรามาธิบดี

สุพล วังสินธุ์. (2543). การบริหารโรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา. **วารสารวิชาการ**, 5(6), 29-30.

เสรี พงศ์พิศ. (2537). **วัฒนธรรมการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ไสว มาลาทอง. (2542). **คู่มือการศึกษาจริยธรรม**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

องค์กรยูนิเซฟ. (2544). **60 ความสำเร็จขององค์การสหประชาชาติ**. สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2553, จาก http://www.unescap.org/unis/pub/60ways/60ways_edit.pdf

องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ และ Phayao Shelter Child and Family. (2551). **การวิเคราะห์ประเมินผลโครงการคุ้มครองเด็ก**. กรุงเทพฯ: องค์กรฯ.

อานันท์ แยมอยู่. (2524). **บทบาทของกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในการช่วยเหลือเด็กถูกกระทำทารุณ**. กรุงเทพฯ: กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์.

- อาอิ ฮามากุชิ. (2540). การกลับไปใช้ชีวิตปกติของเด็กและเยาวชนเร่ร่อน เชียงใหม่: ม.ป.ท.
- อเนก เพ็ชรอนุกุลบุตร. (2532). การวัดและประเมินผลทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อุดม เพชรสังหาร. (2541). ความคิดเห็นและทัศนะของหมอดูต่องานสุขภาพจิต. วารสารกรมสุขภาพจิต, 5(1), 15 – 26.
- อุดม ลำอาจกุล. (2524). ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม. กรุงเทพฯ: บรรณาสาน์.
- เอกพจน์ เกษมกุลทรัพย์. (2539). กระบวนการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพนอกระบบของคนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- A New York State Department of Social Services. (2010). **HRA/DSS Statistics**. Retrieved April 16, 2010 from http://www.nyc.gov/html/hra/html/statistics/hra_facts.shtml
- Batten, T. R. (1959). **Community and their development**. London: Oxford University Press.
- Bloom, B. S. (1967). **Human characteristic and school learning**. New York: McGraw-Hill.
- Dusek, J. B. (1987). **Adolescent development and behavior**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Dyer, W. W., & Vriend, J. (1980). **Counseling techniques that work: applications to individual and group counseling**. New York: Funk & Co Wagnalls.
- Erikson, E. H. (1963). **Childhood and society** (2nd ed.). New York: Norton.
- Goeppinger, J., & Labuhn, K. T. (1988). **Self-care through risk appraisal and reduction** (2nd ed.). St. Louis: McGraw Hill.
- Gruyer, F., Nisse, M., & Sabourin, P. (2004). **La violence impensable**. France: Nathan.

Lickona, T., Schapps, T., & Lewis, C. (2002). **Eleven principles of effective character**

education: character education partner. Retrieved July 22, 2010, from

<http://www.character.org/Principles/index.c9i>

McGehee, C. L. (2001). **Child abuse identification and reporting game.** Retrieved July 20,

2010, from <http://www.cwu.edu/~chasm/home.html>, 2001.

Ohlsen, M. M., Home, A M., & Lawe, C. F., (1977). **Group Counseling** (2nd ed.). New York:

Holt, Rinehart and Winston.

Pender, N. J., Walker, S. N., Sechrist, K. P., & Frank-Stromborg, M. (1990). Predicting

health-promoting lifestyle in the workplace. **Nursing research**, 39(6), 326-332.

Piaget, J. (1997). **The intellect as a system of operations derived within the subject.** London:

Routledge.

Prevent Child Abuse America. (2010). **Information and fun activities for kids.** Retrieved July

1, 2010, from <http://www.preventchildabuse.org/publications/kids/index.shtml>, 2010

Prevent Child Abuse Minnesota. (2010). **Walk to end child abuse.** Retrieved July 4, 2010,

from http://www.preventchildabusemn.org/home/pcamn3/public_html/media/File/Walk%202010/SponsorshipOpportunities.pdf

Rosenbaum, M., & Snadowsky, A. (1976). **The intensive group experience identified three**

popular approaches which have been. New York: The Free Press.

Sebald, H. (1984). **Adolescence** (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Shertzer, B., & Stone, S. C. (1968). **Fundamentals of counseling.** New York: Houghton

Mifflin.

UNESCO. (1976). **The Belgrade charter: a global framework for environmental**

education. France: UNESCO.

Walker, S. N., Volkan, K., Sechrist, K. R., & Pender, N. J. (1988). Health-promoting lifestyles of older adult: Comparison with young and middle-aged adults, correlates and pattern. **Advanced in nursing science**, 11(1), 76-90.

Walker, S. N., Sechrist, K. R., & Pender, N. J. (1987). The health-promoting lifestyle profile: development and psychometric characteristics. **Nursing Research**, 36(2), 76-81.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์เจาะลึก เด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

1. การทักทาย/สร้างความสัมพันธ์

1.1 ชื่ออะไร? อายุเท่าไร?

1.2 รู้สึกอย่างไรที่ต้องเข้ามาพักที่นี่

1.3 บ้านพักนี้มีกิจวัตรประจำวันที่ทำอะไรบ้าง?

1.4 คิดอย่างไรกับงานกิจวัตรประจำวันที่ได้รับมอบหมายให้ทำ

1.5 เพื่อน ๆ ที่นี่เป็นอย่างไรบ้าง?

1.6 ความเป็นอยู่ทั่วไป สภาพแวดล้อม ความสะดวกสบายเป็นอย่างไร?

1.7 การดูแลของบ้านพักนี้เป็นอย่างไร? ต้องการอะไรเพิ่มไหม?

1.8 อื่น ๆ

2. การถามความเป็นมาของปัญหา

2.1 บ้านเดิมอยู่ไหน?

2.2 มาอยู่ที่บ้านพักนี้ได้อย่างไร?

2.3 ใครพามาที่บ้านพักนี้

2.4 มาอยู่ที่นี่เพราะอะไร?

2.5 อะไรเป็นจุดเริ่มต้นที่เกิดกับตัวหนูและตอนนั้นอายุเท่าไร?

2.6 มาอยู่ที่บ้านพักเด็กนานเท่าไร?

2.7 ความรู้สึกที่มีต่อบ้านพักนี้และคนที่นี่เมื่อมาอยู่เป็นอย่างไร?

2.8 ปัญหาอุปสรรคของความเป็นอยู่ในขณะนี้คืออะไร?

2.9 คิดว่าที่นี้อบอุ่น ปลอดภัยหรือไม่เพราะอะไร?

2.10 ที่นี้สอนอะไรบ้าง คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อตัวเองหรือไม่ อย่างไร

2.11 คิดว่าจะนำความรู้ไปใช้อย่างไรเมื่อออกไปแล้ว

2.12 อยากจะกลับบ้านหรือไม่ จะไปอยู่กับใคร ที่ไหน?

2.13 รู้สึกสูญเสีย หรือ ขาด อะไรบ้างในขณะนี้?

2.14 อื่น ๆ

3. ความต้องการเพื่อการดำรงอยู่ต่อไป

3.1 ขณะนี้มีความต้องการอะไรมากที่สุด

3.2 สิ่งที่เราต้องการจะช่วยส่งเสริมให้ตัวเรามีคุณค่าอย่างไร?

3.3 ในส่วนตัวคิดว่าการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหรือไม่เพราะอะไร?

3.4 เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้าง สังเกตได้จากอะไร?

3.5 ชอบการเปลี่ยนแปลงนี้ไหมเพราะอะไร?

3.6 มีจุดมุ่งหมายต่อไปอย่างไรเมื่อพัฒนาแล้ว

3.7 ปัญหาที่ประสบในขณะนี้คืออะไร?

4. พฤติกรรมของเด็ก

4.1 เคยเห็นพฤติกรรมของเพื่อนเป็นอย่างไร?

4.2 ยกตัวอย่างคนที่ดีและไม่ดีที่พอรู้จัก แล้วถามว่าคิดอย่างไรที่คนนั้นทำแบบนั้น

4.3 ตัวเราจะทำแบบเดียวกับเขาไหม เพราะอะไร?

4.4 อยากจะทำอะไรต่อจากนี้ไป ทำไมคิดเช่นนั้น

4.5 อยากทำอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและคิดจะทำอะไรบ้าง

4.6 ในระยะยาวคิดว่าจะดำเนินชีวิตอย่างไร

4.7 ต้องการให้บ้านพักติดตามช่วยเหลืออะไรบ้าง?

4.8 คิดว่าจะกลับมาที่นี่หรือไม่ เพราะอะไร?

4.9 มีแนวคิดจะช่วยเหลือน้อง ๆ ที่นี้บ้างหรือไม่?

4.10 พบปัญหาอุปสรรคอย่างไรในเรื่องพฤติกรรมที่ได้แสดงออกมาของตนเองและเพื่อน

5. สิ่งที่ต้องการได้รับการจัดกิจกรรมการพัฒนา

5.1 มีความคิดเห็นอย่างไรกับการพัฒนาที่บ้านพักทำไปแล้ว

5.2 ได้รับกิจกรรมการพัฒนาอะไรบ้าง?

5.3 กิจกรรมต่างที่ได้ทำตรงกับความต้องการหรือไม่อย่างไร

5.4 คิดว่าหากบ้านพักต้องการความช่วยเหลือจะมาช่วยหรือไม่?

5.5 คิดว่าจะกลับมาเยี่ยมเยือนที่นี่หรือไม่ เพราะอะไร?

5.6 หากวันหน้ามีโอกาสดีจะมาช่วยเหลือเด็กที่นี่บ้างหรือไม่?

5.7 ประสบปัญหาอุปสรรคในชีวิตอย่างไรเมื่อได้ร่วมกิจกรรม

“ขอบคุณที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เราสัญญาว่าจะเก็บเป็นความลับ”

แบบสัมภาษณ์เจาะลึก
ผู้บริหารและพนักงานในหน่วยงาน/องค์กรพัฒนาเด็ก/
และองค์กรชาวบ้าน

1. ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสอย่างไร?

2. ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่ถูกกระทำทารุณอย่างไร?

3. องค์กรที่ท่านทำงานอยู่ในขณะนี้ให้ความสำคัญกับเด็กที่ถูกกระทำอย่างไรบ้าง?

4. ท่านคิดว่าเด็กที่ถูกกระทำที่ท่านได้พบมามีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง?

5. เด็กที่ถูกกระทำส่วนใหญ่มีลักษณะพฤติกรรมของปัญหาเป็นอย่างไรบ้าง?

6. ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัญหาหลักของเด็กที่ถูกกระทำคืออะไร?

7. ท่านคิดว่าสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดปัญหาเด็กที่ถูกกระทำคืออะไร?

8. ท่านคิดว่าเด็กที่ถูกกระทำมีความสนใจด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ด้านใดเป็นพิเศษ

9. เมื่อเด็กที่ถูกกระทำได้มาอยู่ในองค์กร ท่านได้ให้ความช่วยเหลือและพัฒนาอะไรบ้าง?

10. ท่านคิดว่าเด็กที่ถูกกระทำสนใจกิจกรรมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบไหน?

11. กิจกรรมที่ดำเนินการช่วยเหลือและกระบวนการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสมีอะไรบ้าง?

12. ในพื้นที่ที่ตั้งองค์กรของท่านมีจำนวนเด็กเข้ารับบริการมากน้อยเท่าไรในแต่ละเดือนปี

13. ปัญหาที่พบในการดูแลและเยียวยารักษาเด็กที่ถูกกระทำ มีอะไรและอย่างไรบ้าง?

14. ท่านคิดว่าการพัฒนาศักยภาพเด็กที่ถูกกระทำนั้น ลักษณะกิจกรรมใดที่เหมาะสมสำหรับเด็กมากที่สุด

15. จุดด้อยของการพัฒนาเด็กที่ถูกกระทำที่องค์กรทำได้ไม่สำเร็จ

16. จุดเด่นของการพัฒนาเด็กที่ถูกกระทำ ที่องค์กรทำได้สำเร็จ มีอะไรบ้าง?

17. องค์กรมีบุคลากรและงบประมาณเพียงพอหรือไม่?

18. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

ผู้บริหาร หน่วยงานภาครัฐ / องค์กรพัฒนาเด็ก / องค์กรชาวบ้านที่
ทำงานกับเด็กด้วยโอกาสที่ถูกกระทำ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ : ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ : ☐ ต่ำกว่า 25 ปี ☐ 26-35 ปี ☐ 36-45 ปี
☐ 46-55 ปี ☐ 55 ปีขึ้นไป
3. การศึกษา :
☐ มัธยมศึกษา / ปวช. ☐ปริญญาตรี
☐ อนุปริญญา / ปวส. ☐ สูงกว่าปริญญาตรี ☐ อื่น ๆ ระบุ....
4. ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม :
☐ ผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ตำแหน่ง.....
☐ ผู้บริหารองค์กร ตำแหน่ง.....
☐ อื่น ๆ ระบุ.....
5. ระยะเวลาที่ทำงานในองค์กร
☐ น้อยกว่า 1 ปี ☐ 1-5 ปี
☐ 6-10 ปี ☐ 11 ปี ขึ้นไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลองค์กร

1. ประเภทหน่วยงาน :
☐ องค์กรภาคเอกชน ☐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
☐ หน่วยงานภาครัฐ ☐ องค์กรภาคประชาชน ☐ อื่น ๆ ระบุ.....
2. หน่วยงานของท่านเคยจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กที่ถูกกระทำหรือไม่
☐ ไม่เคย ☐ เคย
3. ถ้าเคยท่านได้จัดกิจกรรมการพัฒนาให้กับเด็กที่ถูกกระทำจำนวนกิจกรรมและจัดกิจกรรม
ประเภทใดบ้าง
จำนวน กิจกรรม

- กิจกรรมการพัฒนาด้านร่างกาย จำนวน.....กิจกรรม
ลักษณะของกิจกรรม.....
ผลการจัดเป็นอย่างไร.....
- กิจกรรมการพัฒนาด้านการศึกษาเรียนรู้ จำนวน.....กิจกรรม
ลักษณะของกิจกรรม.....
ผลการจัดเป็นอย่างไร.....
- กิจกรรมการพัฒนาด้านสังคม/อารมณ์/จิตใจ จำนวน.....กิจกรรม
ลักษณะของกิจกรรม.....
ผลการจัดเป็นอย่างไร.....
- กิจกรรมการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม จำนวน.....กิจกรรม
ลักษณะของกิจกรรม.....
ผลการจัดเป็นอย่างไร.....
- กิจกรรมการพัฒนาด้านทักษะชีวิต จำนวน.....กิจกรรม
ลักษณะของกิจกรรม.....
ผลการจัดเป็นอย่างไร.....
- กิจกรรมอื่น ๆ จำนวน.....ครั้ง

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพเด็กที่ถูกระงับ

คำถาม	ระดับความเข้าใจ/ตระหนักรู้				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.1 กิจกรรมการพัฒนาร่างกาย					
(1) กิจกรรมเรื่องมือทรงพลัง					
เพราะอะไร.....					
(2) กิจกรรมเรื่องกระโดดไกล					
เพราะอะไร.....					
(3) กิจกรรมเรื่องมวยทะเล					
เพราะอะไร.....					
สังเกตเห็นว่าเด็กได้แสดงความคิดเห็นและนำบทเรียนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติใช้อย่างไร.....					

คำถาม	ระดับความเข้าใจ/ตระหนักรู้				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.2 กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้					
(1) กิจกรรมเรื่องสร้างบ้าน					
เพราะอะไร.....					
(2) กิจกรรมเรื่องสินค้าปลอดภัย					
เพราะอะไร.....					
(3) กิจกรรมเรื่องยาใหญ่					
เพราะอะไร.....					
สังเกตเห็นว่าเด็กได้แสดงความคิดเห็นและนำบทเรียนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติใช้อย่างไร.....					

คำถาม	ระดับความเข้าใจ/ตระหนักรู้				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.3 กิจกรรมการพัฒนาด้านสังคม / อารมณ์ / จิตใจ					
(1) กิจกรรมเรื่อง แตะถูกที่ เพราะอะไร.....					
(2) กิจกรรมเรื่อง ทาสีต้นไม้ เพราะอะไร.....					
(3) กิจกรรมเรื่อง strong cell เพราะอะไร.....					
สังเกตเห็นว่าเด็กได้แสดงความคิดเห็นและนำบทเรียนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติใช้ อย่างไร.....					

คำถาม	ระดับความเข้าใจ/ตระหนักรู้				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.4 กิจกรรมการพัฒนาด้านคุณธรรม/ จริยธรรม/จิตวิญญาณ					
(1) กิจกรรมเรื่อง ต้นไม้ที่เกิดผล เพราะอะไร.....					
(2) กิจกรรมเรื่อง แสงเทียนแห่งความหวัง เพราะอะไร.....					
(3) กิจกรรมเรื่อง คุณค่าของใบไม้แห่ง เพราะอะไร.....					
สังเกตเห็นว่าเด็กได้แสดงความคิดเห็นและนำบทเรียนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติใช้ อย่างไร.....					

คำถาม	ระดับความเข้าใจ/ตระหนักรู้				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.5 กิจกรรมการพัฒนาด้านทักษะชีวิต ในการแก้ปัญหาผ่านวิถีชีวิต					
(1) กิจกรรมเรื่องสร้างบ้านแปลงเมือง เพราะอะไร.....					
(2) กิจกรรมเรื่องแก้วิกฤติขาดแคลน อาหาร เพราะอะไร.....					
(3) กิจกรรมเรื่องหนูดกถึง เพราะอะไร.....					
สังเกตเห็นว่าเด็กได้แสดงความคิดเห็นและนำบทเรียนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมไปปฏิบัติใช้ อย่างไร					

แบบประเมินความเข้าใจของเด็กที่ถูกกระทำหลังเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาด้านต่างๆ
ชื่อกิจกรรม.....

กรุณาวางกลม ○ ล้อมรอบภาพที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ 1 กิจกรรมที่เด็กเข้าร่วมเทียบได้กับภาพใดหรือข้อความใด

โชคดีที่ได้เข้าร่วม

แสงนำทางชีวิต

ดีเหมือนกัน

ไร้สาระ

น่าเบื่อ

ข้อ 2 ประโยชน์ที่เด็กคิดว่าได้รับในครั้งนี้

มากที่สุด

มาก

ปานกลาง

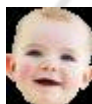
น้อย น้อยที่สุด

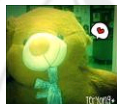
ข้อ 3 เด็กมีความเข้าใจอย่างไร

ปลื้มใจมาก

มีความสุข

ท้อใจ

สับสน

สุดจะทน

ข้อ 4 กิจกรรมอะไรที่เด็กชื่นชอบมากที่สุด..... เพราะอะไร.....

และจะนำไปปฏิบัติใช้ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างไร.....

ข้อ 5 กิจกรรมอะไรที่เด็กไม่ชอบ..... เพราะอะไร.....

ควรปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมอย่างไร.....

ข้อ 6 กิจกรรมทั้งหมดที่ได้เข้าร่วมทำให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักรู้และนำไปประยุกต์ใช้
ชีวิตประจำวันอย่างไร.....

วันที่ประเมิน..... อายุ..... เพศ.....

ระดับการศึกษา.....

ภาคผนวก ค

กิจกรรมการพัฒนาเด็ก
สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ

กิจกรรมการพัฒนาเด็ก สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ถูกกระทำ (กิจกรรมระยะสั้นและระยะยาว)

กิจกรรมสำหรับเด็กที่ถูกกระทำด้านร่างกาย

แผนการจัดกิจกรรม

“มือทรงพลัง”

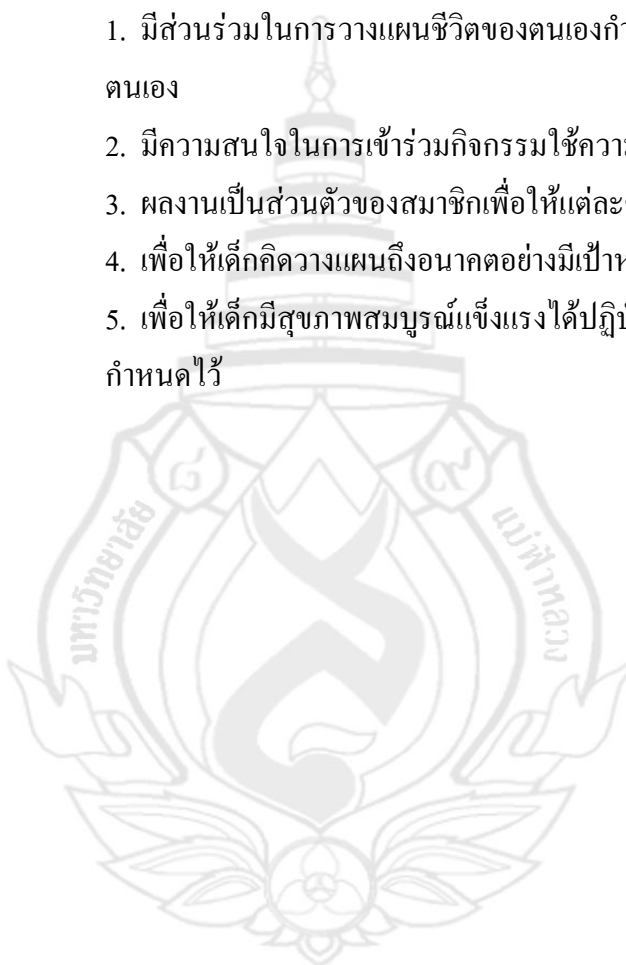
จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเข้าใจถึงคุณค่าของตนเองและเลือกเอาสิ่งที่สามารถปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน
สาระสำคัญ	การกระตุ้นให้สมาชิกมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ และมองเห็นคุณค่าชีวิตในชีวิตรวมทั้งเป็นการฝึกกระเบียบวินัยในการมีสุขภาพที่ดี
จำนวน	ผู้เล่นประมาณ 3-10 คน
วิธีการเล่น	1. ให้สมาชิกวาดรูปมือของตนเองบนกระดาษ ที่จัดเตรียมไว้ 2. ให้สมาชิกแต่ละคนกำหนดลักษณะของข้อต่อ ของแต่ละนิ้ว โดยกำหนดออกเป็นแผนการระยะสั้น ของกิจวัตรประจำวันตลอดทั้งอาทิตย์ ซึ่งกำหนดเป็น (ความคิด –การกระทำ–เป้าหมาย) ตัวอย่างเช่น: ความคิด - ต้องมีสุขภาพดี การกระทำ–ออกกำลังกายโดยการวิ่ง เป้าหมาย-วิ่ง วันละ 15 นาที 3. ให้สมาชิกฝึกการกำหนดเป้าหมายในระยะต่าง ๆ ของการดำเนินชีวิต แต่ละวันกำหนดให้แต่ละข้อต่อ ในแต่ละนิ้วกำหนดกิจกรรมในแต่ละ วันว่าจะวางแผนทำอะไร 4. ให้ทุกคนฝึกกระทำเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีระเบียบวินัยที่จะทำงานตามที่วางแผน 5. ส่งแผนงานให้กับผู้ทำกิจกรรม เพื่อจะสนับสนุนให้เด็กได้ทำตามแบบอย่างที่มีประสิทธิภาพ และให้ ลือกลทำกิจกรรมอย่างใดอย่าง หนึ่ง สำหรับออกกำลังกายเพื่อพัฒนาร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง
อุปกรณ์	1. สมุดบันทึกกิจกรรมประจำวัน 2. ปากกา 3. ชูดกีฬา 4. กระดาษ

สรุป

1. กิจกรรมนี้ช่วยให้สมาชิกได้ฝึกฝนการตั้งเป้าหมาย รวมทั้งพัฒนาการคิดในระยะต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่สมาชิกในอนาคต
2. เด็กสามารถเกิดทักษะด้านร่างกาย โดยการคิดลงมือทำ และได้ออกกำลังกายโดยการวิ่งอย่างมีเป้าหมาย
3. การกระตุ้นให้สมาชิกมีความกระตือรือร้นในกิจกรรมพัฒนาด้านร่างกาย

การประเมินผล

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนชีวิตของตนเองกำหนดตารางการวิ่งให้ตนเอง
2. มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมใช้ความคิดวางแผนร่วมกัน
3. ผลงานเป็นส่วนตัวของสมาชิกเพื่อให้แต่ละคนเก็บไว้นำสู่การปฏิบัติ
4. เพื่อให้เด็กคิดวางแผนถึงอนาคตอย่างมีเป้าหมายในชีวิต
5. เพื่อให้เด็กมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงได้ปฏิบัติในออกกำลังกายตามที่กำหนดไว้

กิจกรรมสำหรับเด็กที่ถูกกระทำด้านร่างกาย

แผนการจัดกิจกรรม

“มวยทะเล”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้การใช้ทักษะและพัฒนาความพร้อมด้านร่างกายในการป้องกันตัวและมีส่วนร่วมวางแผนทำงานเป็นกลุ่ม
สาระสำคัญ	การกระตุ้นให้สมาชิกมีความพร้อมในการทำกิจกรรมอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่มเพื่อกลุ่มจะมีความรักสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ต่าง ๆ ของร่างกาย
จำนวน	3-10 คน
วิธีการเล่น	1. แบ่งสมาชิกออกเป็น 2 ฝ่าย 2. ให้สมาชิกแต่ละฝ่ายจับฉลากเลือกว่าจะอยู่แดนไหน 3. การชกโดยทั่วไป จะกำหนดชก 3 ยก ยกละ 3 นาที และให้พักได้ยกละ 1 นาที 4. เมื่อผู้แข่งขันพร้อมให้ขึ้นไปนั่งคร่อมบนไม้บุม ไม้กระดาน เสาไม้เอก 5. เมื่อมีสัญญาณจากกรรมการบอกว่า “ชก” ให้เลื้อยตัวเข้าไปหากันโดยใช้นวมชกอย่างเดียว 6. เมื่อหมดยกจะทำการเปลี่ยนแดน 7. หากใครตกจากไม้บุม ไม้กระดาน หรือเสาไม้เอกก็จะถือว่าแพ้ในยกนั้นและผู้ชนะต้องชนะ 2 ใน 3 ยก
อุปกรณ์	1. ไม้บุม ไม้กระดาน หรือเสาไม้เอก 2. นวม 3. นกหวีด หรือระฆัง
สรุป	1. เพื่อให้เด็กรู้จักคิดและพัฒนาทักษะที่เหมาะสมกับตนเอง 2. ทำให้เด็กมีความสุขพร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง 3. ทำให้เด็กมีการตื่นตัวและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมเพื่อมุ่งหวังชัยชนะมาสู่ทีมตนเอง 4. เพื่อสมาชิกกลุ่มจะได้เป็นหนึ่งเดียวกัน สามัคคี เพื่อต่อสู้นำชัยชนะมาให้กับกลุ่มได้

การประเมินผล

1. ความสนใจในการมีส่วนร่วมเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก
2. การกระตุ้นให้สมาชิกมีความกระตือรือร้นในกิจกรรมพัฒนาด้านร่างกาย
3. ได้คัดเลือกผู้ชนะในกลุ่มที่เป็นคนเก่งและร่างกายแข็งแรงทั้งกายและใจเพื่อให้รางวัลกับผู้ชนะของแต่ละทีม

กิจกรรมสำหรับเด็กที่ถูกกระทำด้านร่างกาย

แผนการจัดกิจกรรม

“กระโดดไกล”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้เด็กมีสุขภาพที่แข็งแรง มีร่างกายสมบูรณ์ สามารถออกกำลังกายได้อย่างสม่ำเสมอ
สาระสำคัญ	การกระตุ้นให้เด็กมีความพร้อมทั้งร่างกายในการรักการเล่นกีฬา
จำนวน	3 - 10 คน
วิธีการเล่น	1. ให้แบ่งกลุ่มสมาชิกออกเป็น 2-3 กลุ่ม 2. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมากระโดดไกลแข่งขันกันเพื่อหาผู้ชนะในแต่ละทีม เพื่อเข้าแข่งขันต่อไป 3. ทีมไหนกระโดดได้ไกลกว่าทีมอื่นจะได้คะแนนสะสม และนำระยะทางที่ได้มาหักลบระยะทางของผู้แพ้เป็นคะแนนสะสมไปเรื่อย ๆ 4. หากทีมใดสมาชิกร่วมกันสะสมคะแนนได้มากที่สุดเป็นผู้ชนะ 5. หากทีมใดมีคะแนนสะสมน้อยที่สุดสามารถขอยืมตัวสมาชิกทีมที่ได้คะแนนมากที่สุด โดยต้องแลกจำนวนสมาชิก 2 ต่อ 1 คนกับทีมนั้น 6. หากทีมใดมีคะแนนสะสมมากที่สุดและได้สมาชิกมากที่สุดเป็นฝ่ายชนะ
อุปกรณ์	1. กองทรายสำหรับทำที่กระโดดไกล 2. เทปขาว สำหรับทำจุดกระโดด 3. ใบสะสมคะแนน
สรุป	1. เพื่อให้สมาชิกฝึกคิดคำนวณ รวมทั้งฝึกการแก้ไขปัญหาเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ได้ 2. เด็กจะมีการตื่นตัวและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมการกระโดดไกลเพื่อมุ่งหวังชัยชนะมาสู่ทีมของตนเอง

3. เพื่อสมาชิกกลุ่มจะได้เป็นหนึ่งเดียวกัน สามัคคี เพื่อต่อสู้นำชัยชนะมาให้กลุ่มได้

การประเมินผล

1. ความสนใจในการมีส่วนร่วมเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก
2. การแสดงความคิดเห็นของสมาชิกและการวางแผนที่เป็นระบบ สามารถจัดส่ง สมาชิกในกลุ่มเป็นตัวแทนการแข่งขัน
3. การกระตุ้นให้สมาชิกมีความกระตือรือร้นในกิจกรรมพัฒนา
ด้านร่างกาย
4. ได้คัดเลือกผู้ชนะในกลุ่มที่เป็นคนเก่งและร่างกายแข็งแรงทั้ง
กายและใจ

กิจกรรมสำหรับเด็กที่ถูกระทำด้านจิตใจ

แผนการจัดกิจกรรม

“STRONG CELLS”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเข้าใจถึงคุณค่าของตนเอง และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
สาระสำคัญ	การกระตุ้นให้สมาชิกมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ และมองเห็นคุณค่าในชีวิต
จำนวน	3-10 คน หรือมากกว่า แต่ไม่เกิน 20 คน
วิธีการเล่น	1. ให้สมาชิกแบ่งกลุ่มตามจำนวนที่เหมาะสม ประมาณ 2-3 กลุ่ม 2. ให้แต่ละกลุ่มนำบัตรคำที่ให้มาเรียง แยกเป็นหมวดหมู่ ตามลักษณะความเหมาะสม ตัวอย่างเช่น การสร้างบ้าน = ตะปู + ไม้ + กระเบื้อง + เสา + ปูน การทำงาน = ข้าวเปลือก + รถไถ + ดันกล้า + ชาวนา + ควายน การศึกษา = สมุด + ปากกา + นักเรียน + โต๊ะ + กระดาน การค้าขาย = พืชผัก + แม่ค้า + ตะกร้า + ที่ปิดแมลง + เงิน การแพทย์ = หมอ + คนไข้ + ปรอท + เครื่องชั่ง + เครื่องวัดความดัน 3. ให้แต่ละคนจับบัตรคำ และตามหาสมาชิกในหมวดเดียวกัน 4. ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันสร้างสรรค์ผลงาน “ปฏิมากรรมมนุษย์” โดยประกอบเรื่องราวต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และเล่าถึงความหมายของปฏิมากรรมชิ้นนี้
อุปกรณ์	1. บัตรคำศัพท์ที่เขียนคำต่าง ๆ ไว้และเด็กเลือกที่จะนำเสนอรูปนั้น ๆ
สรุป	1. ช่วยให้ผู้สมาชิกรู้จักและมองเห็นถึงคุณค่าของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งฝึกให้เด็กรู้จักการสร้างสังคมที่มีคุณภาพที่ดี จะต้องมีการประกอบหลายส่วนซึ่งแต่ละส่วนก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันเลย

2. เด็กจะมีการตื่นตัวและกระตือรือร้น
3. เด็กจะมีความคิดที่เป็นระเบียบและสร้างสรรค์ เกิดการเรียนรู้และตระหนักรู้
4. เด็กสามารถเกิดทักษะการใช้ชีวิตในด้านต่างๆ และพัฒนาความสามารถ/ความถนัดที่ตนเองมีให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ประเมินผล

1. ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก
2. เด็กสามารถแยกแยะสิ่งไหนถูกและสิ่งไหนควรทำไม่ควรทำ
3. เด็กมีเพิ่มผลงานส่วนตัวของสมาชิกสะสมผลงานการสร้างสรรค์ของตนเอง
4. การกระตุ้นให้เด็กคิด แสดงความกล้า และเลือกนำเสนอผลงานออกมา
5. เพื่อเด็กจะสามารถกล้าแสดงออกโดยการเล่าในสิ่งที่ตนเองถูกกระทำมาให้ผู้ใหญ่ที่ไวใจได้

กิจกรรมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม

แผนการจัดกิจกรรม

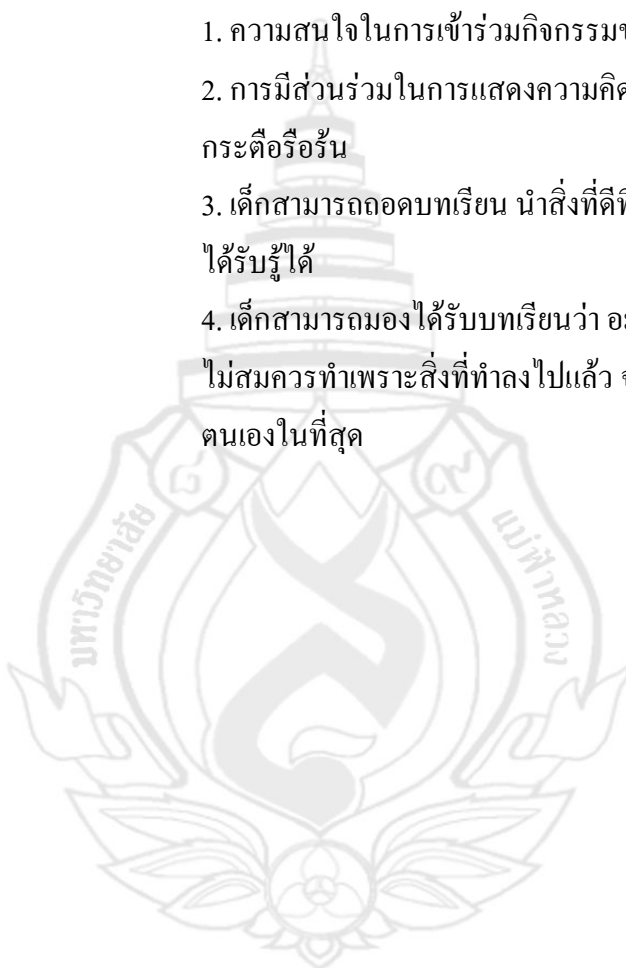
“สินค้าปลอดภาษี”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการคิดว่าอะไรถูกผิดเมื่อทำกิจกรรมร่วมกัน
สาระสำคัญ	การกระตุ้นให้สมาชิก คิดวางแผนอะไรถูกผิดเมื่อจะลงมือกระทำสิ่งต่าง คิดเป็นและมองเห็นคุณค่าความร่วมมือการเสียสละหน้าที่ที่ต้องทำให้สำเร็จ
จำนวน	3 - 10 คน
วิธีการเล่น	1. แบ่งสมาชิกออกเป็น 2-4 กลุ่มตามจำนวนที่เหมาะสม 2. ให้แต่ละกลุ่มจัดสถานที่ให้ห่างกันประมาณ 10-15 เมตร 3. สมมุติให้แต่ละทีมตั้งชื่อประเทศ และให้สมาชิกแต่ละกลุ่มเขียนชื่อสินค้าต้องห้ามที่ห้ามนำเข้าแต่ละประเทศมา 10 อย่าง 4. ให้แต่ละทีม ซึ่งสมมุติเป็นตัวแทนด้านศุลกากรของแต่ละประเทศ ส่งสินค้าไปยังประเทศอื่นโดยผู้สมาชิกทีละคน (สมมุติเป็นสินค้าปลอดภาษี) ข้ามไปยังประเทศนั้น ๆ และหากประเทศนั้นมีรายชื่อสินค้าต้องห้ามให้ยึดไว้ (โดยใช้เชือกฟางมัดไว้) 5. หากทีมใดถูกยึดสินค้าคือสมาชิกแต่ละคนจนเกือบหมดหรือหมด ถือว่าประเทศนั้นถูกลบออกจากแผนที่โลก 6. หากทีมใดมีสมาชิกในทีมเหลือมากที่สุด เป็นผู้ชนะและสามารถตั้งประเทศใหม่ได้อีกหนึ่งประเทศ และสามารถทำให้สินค้าต้องห้ามกลายเป็นสินค้าที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนได้ในประเทศของตน
อุปกรณ์	1. กระดาษ 2. ปากกา 3. เชือกฟาง
สรุป	1. เด็กสามารถคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและคิดวิเคราะห์สิ่งที่ควร ไม่ควร เหมาะสม และไม่เหมาะสม

2. เด็กสามารถกล้าเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่าง ๆ รอบด้าน และมีไหวพริบ ปฏิภาณในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
3. เด็กสามารถเกิดทักษะการใช้ชีวิตในด้านต่างๆ และพัฒนาความสามารถ/ความถนัดที่ตนเองมีให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
4. เด็กสามารถเป็นพลเมืองที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีศักยภาพ

การประเมินผล

1. ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก
2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกอย่างกระตือรือร้น
3. เด็กสามารถถอดบทเรียน นำสิ่งที่ดีที่สุดนำเสนอให้กลุ่มเพื่อนได้รับรู้ได้
4. เด็กสามารถมองได้รับบทเรียนว่า อะไรที่สามารถทำอะไร ไม่สมควรทำเพราะสิ่งที่ทำลงไปแล้ว จะนำผลเสียหามาให้ตนเองในที่สุด

กิจกรรมพัฒนาด้านคุณธรรม/จริยธรรมและจิตวิญญาณ

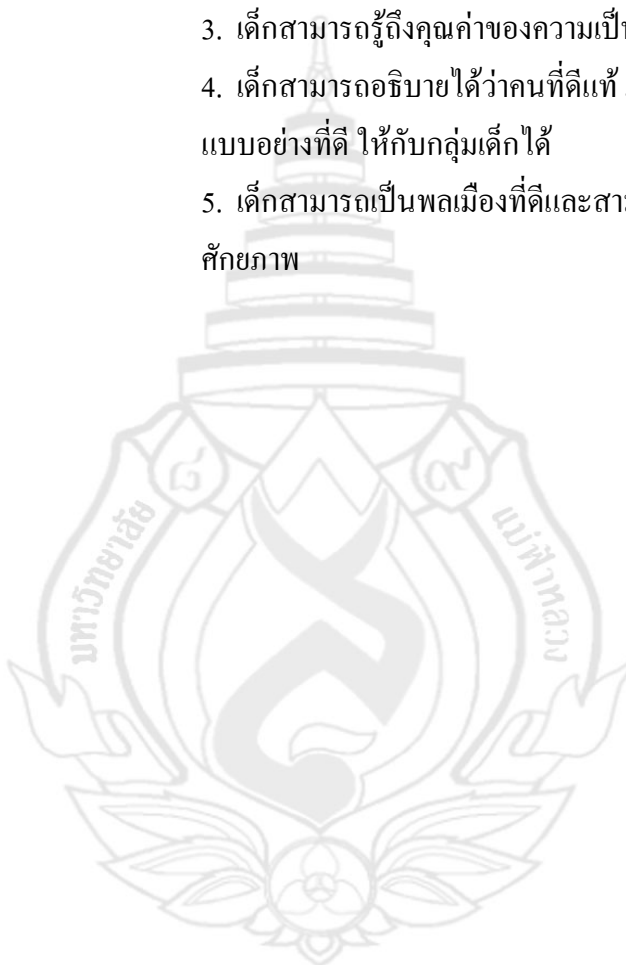
แผนการจัดกิจกรรม

“คงผู้ดี”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่าง ห่วงหาและเอื้ออาทรต่อกันและกัน
สาระสำคัญ	การกระตุ้นให้สมาชิกมีความพร้อมในการมองเห็นคุณค่าความร่วมมือ และการอยู่ร่วมสร้างชุมชนที่ดีมีความสุข และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
จำนวน	3 - 10 คน
วิธีการเล่น	1. แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่ม โดยสมมุติบทบาทตัวละครเรื่อง “คงผู้ดี” ให้สมาชิกแต่ละคนวิเคราะห์และเขียนสิ่งที่ไม่เหมาะสมของการเป็นผู้ดีที่ไม่ถูกต้องในเรื่องออกมา เช่น การใช้คำพูดที่ไม่สุภาพการรังแกคนที่อ่อนแอกว่า 2. ให้แต่ละกลุ่มสร้างนิยายความเป็นผู้ดีที่ถูกต้องออกมา โดยการแสดงบทบาทนั้นผ่านการแสดงละครสั้น เช่น การใช้วาจาที่สุภาพ การมีมารยาท 3. ผู้นำกิจกรรมอธิบายถึงคำว่า “ผู้ดีแท้” และ “ผู้ดีเทียม” ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งบางคนมีฐานะดี แต่นิสัยไม่ดี หรือบางคนแม้จะยากจนแต่ก็รู้จักวางตัวเกินฐานะ 4. แต่ละกลุ่มร่วมให้คะแนนและแสดงทัศนคติต่อการเป็น “ผู้ดีแท้” และ “ผู้ดีเทียม” ในสังคมปัจจุบัน โดยยกตัวอย่างจากในละคร หรือจากบุคคลที่รู้จัก
อุปกรณ์	1. กระดาษ 2. ปากกา
สรุป	1. สมาชิกสามารถฝึกหัดการใช้คำพูดและแสดงกิริยามารยาทที่ดี สัมกับที่ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม 2. เด็กสามารถคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและคิดวิเคราะห์สิ่งที่ควรไม่ควร เหมาะสม และไม่เหมาะสมในการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

3. เด็กจะรู้สึกได้รับความอบอุ่น ความไว้วางใจ ความรัก การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งแก่ตนเองและบุคคลรอบข้าง
1. ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกอย่างกระตือรือร้น
2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก
3. เด็กสามารถรู้ถึงคุณค่าของความเป็นคน อย่างมีศักดิ์ศรี
4. เด็กสามารถอธิบายได้ว่าคนที่ดีแท้ เป็นคนอย่างไร เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับกลุ่มเด็กได้
5. เด็กสามารถเป็นพลเมืองที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีศักยภาพ

กิจกรรมการพัฒนาสำหรับเด็กที่ถูกทารุณกรรม

แผนการจัดกิจกรรม

“สร้างบ้าน”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร และให้เด็กชายหญิงฝึกทำงานร่วมกัน และลดปัญหาการแยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยว
สาระสำคัญ	การกระตุ้นให้สมาชิกมีความพร้อมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุขและฝึกสร้างจิตใจให้เข้มแข็ง และลดภาวะหวาดกลัวทางเพศแก่เด็ก
จำนวน	3-10 คน
วิธีการเล่น	1. แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน 2. ให้สมาชิกในกลุ่มวางแผนร่วมกันสร้างบ้านโดยให้แต่ละคนหาอุปกรณ์ธรรมชาติมาร่วมกันสร้าง เช่น เศษไม้ ใบไม้ ก้อนหิน 3. จากนั้นให้ลงมือสร้างบ้านจำลองร่วมกัน 4. เมื่อสร้างบ้านเสร็จแล้วให้สมาชิกร่วมกันพูดคุยถึงปัญหาในการก่อสร้างและวิธีแก้ปัญหา 5. ให้สมาชิกแต่ละคนเขียนบทบาทหน้าที่ของตนเองขณะเข้าร่วมกลุ่มสร้างบ้าน
อุปกรณ์	1. ใบประเณินผล 2. เศษวัสดุธรรมชาติ 3. เชือก
สรุป	เพื่อให้สมาชิกเข้าใจถึงขบวนการทำงานร่วมกัน และรู้ว่าทุกงานมีปัญหาแต่ต้องอาศัยความอดทนและการช่วยเหลือกันจึงจะประสบผลสำเร็จได้
การประเมินผล	1. ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก 2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก 3. เด็กเกิดความรู้สึก อบอุ่น ปลอดภัยในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเปิดเผย 4. เด็กเรียนรู้ที่การทำงานร่วมกัน เมื่อมีปัญหาให้มีส่วนร่วมในการช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

5. ได้รู้และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองว่าควรทำ
ปฏิบัติตัวอย่างใดในชุมชน

กิจกรรมการพัฒนาสำหรับเด็กที่ถูกทารุณกรรมด้านเพศ

แผนการจัดกิจกรรม

“ตะแคงที่”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้การสัมผัสตะแคงซึ่งกันและกัน อย่างถูกต้องและไม่แสดงกิริยาที่จะทำให้ผู้อื่นรู้สึกว่าคุณค่า ทางเพศ
สาระสำคัญ	ช่วยให้เด็กเกิดความมั่นคงทางจิตใจ และช่วยลดภาวะหวาดกลัว ทางเพศแก่เด็กช่วยให้เด็กเข้าใจถึงการสัมผัสตะแคงในทางที่ เหมาะสม
จำนวน	3-10 คน
วิธีการเล่น	1. ให้สมาชิกแต่ละคนวาดรูปหน้าของตนเองตามความรู้สึก เช่น เศร้า โกรธ เงิน กลัว อายุ ฯลฯ 2. สุ่มตัวอย่างโดยใช้สถานการณ์สมมติ เช่น การทำงานแต่โดย ไม่บอกให้คนอื่นรู้ทำให้รู้สึกเช่นไร? 3. ผู้นำกิจกรรมควรอธิบายว่าบริเวณที่เหมาะสมและสามารถ สัมผัสตะแคงได้และบริเวณใดควรสงวนสำหรับเพศชายและ เพศหญิง 4. ให้สมาชิกเขียนว่า “การสัมผัสที่ถูกต้อง” คืออะไรบ้าง? การ จับมือ การจับไหล่ 5. ให้สมาชิกเขียนว่า “การสัมผัสที่ไม่ถูกต้อง” คืออะไรบ้าง? การจับหน้าอก (ผู้หญิง) การจับก้น (ผู้ชาย) 6. แสดงภาพการสัมผัสที่ถูกต้อง เช่น แม่อุ้มลูก เพื่อนจับมือกัน ฯลฯ 7. แสดงภาพการสัมผัสที่ไม่ถูกต้อง เช่น การชกต่อย การเย็บยัด ฯลฯ 8. ให้แต่ละคนเขียนถึงความคาดหวังที่ต้องการจะได้รับการ สัมผัสที่ถูกต้อง

อุปกรณ์

สรุป

9. ให้แต่ละคนจับคู่ และ สัมผัส หรือแตะซึ่งกันและกันอย่างเหมาะสม เช่น จับมือแสดงความขอบคุณ จับไหล่แสดงความเห็นอกเห็นใจ

1. กระดาษ 2. ปาก

1. ช่วยให้สมาชิกรู้จักการให้เกียรติแก่ผู้อื่น โดยการสัมผัสที่ถูกต้องและ เหมาะสมและรู้จักหลีกเลี่ยงจุดสัมผัสที่ไม่เหมาะสม ซึ่งจะช่วย ป้องกันและสอนให้เด็กวางตัวให้ถูกต้องเหมาะสมทั้งในชุมชนและในที่สาธารณะ

2. เด็กสามารถคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและคิดวิเคราะห์สิ่งที่ควร ไม่ควร เหมาะสม และไม่เหมาะสม

การประเมินผล

1. ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก

2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

3. เด็กรู้จักการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ควรทำในสิ่งที่ถูกต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

4. เด็กสามารถเป็นพลเมืองที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีศักยภาพ

5. เด็กสามารถมองสิ่งต่าง ๆ ในบริบทรอบข้าง ให้เป็นสังคมในบริบทที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี

กิจกรรมสำหรับเด็กที่ถูกทารุณกรรมด้านเพศ

แผนการจัดกิจกรรมที่ 3

เดินอย่างวางใจ “TRUST WALK”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้การไว้วางใจผู้อื่นและเกิดความมั่นใจในการเนินชีวิตโดยใช้วิจารณญาณที่เหมาะสมเป็นตัวกำหนด
สาระสำคัญ	ช่วยลดภาวะหวาดกลัวทางเพศแก่เด็ก รวมทั้งให้เด็กฝึกฝนความกล้าในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตัวเอง
จำนวน	3-10 คน
วิธีการเล่น	1. ปิดตาสมาชิกแต่ละคน และให้นั่งรวมกันโดยหันหลังให้กัน 2. ให้สมาชิกแต่ละคน หันหน้ามาจับคู่แต่ยังปิดตาอยู่ โดยให้แต่ละคู่ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน โดยการพูดคุย ชักถามเรื่องราวชีวิตของแต่ละคน 3. ให้แต่ละคู่ตกลงกันว่าใครจะได้เป็นคนเปิดตา แล้วพาเพื่อนที่ยังปิดตาเดินไปหาของกิน แต่งตัว และพาไปหาผู้นำ 4. หากคู่ใดทำกิจกรรมได้สำเร็จครบทุกขั้นตอน ถือว่าประสบความสำเร็จ หากคู่ไหนช้าก็ให้รองจนกว่าทุกคนจะทำสำเร็จ 5. เปลี่ยนคู่กันและสลับบทบาทแก่กันและกัน
อุปกรณ์	1. ผ้าปิดตา 2. ขนม 3. แป้งฝุ่น
สรุป	1. ช่วยสร้างความรู้สึกรับประกันและกล้าหาญให้แก่เด็ก เพื่อจะสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างไม่หวาดกลัว 2. เด็กจะมีความคิดที่เป็นระเบียบและสร้างสรรค์ เกิดการเรียนรู้และตระหนักรู้ว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อโดยฝึกใช้วิจารณญาณของตนเอง 3. เด็กจะรู้สึกได้รับความอบอุ่นในความไว้วางใจ มีความรัก แก่ตนเองและบุคคลรอบข้าง

การประเมินผล

1. ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกอย่างกระตือรือร้น
2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก
3. เด็กเกิดความไว้วางใจมากในผู้อื่นมากขึ้น
4. เด็กเริ่มมีความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน เชื่อใจกัน วางใจซึ่งกันและกัน และนำพากันและกันไปในทางที่ดีและถูกต้อง

กิจกรรมการพัฒนาสำหรับเด็กที่ถูกทอดทิ้ง

แผนการจัดกิจกรรม

“นกแตกรัง”

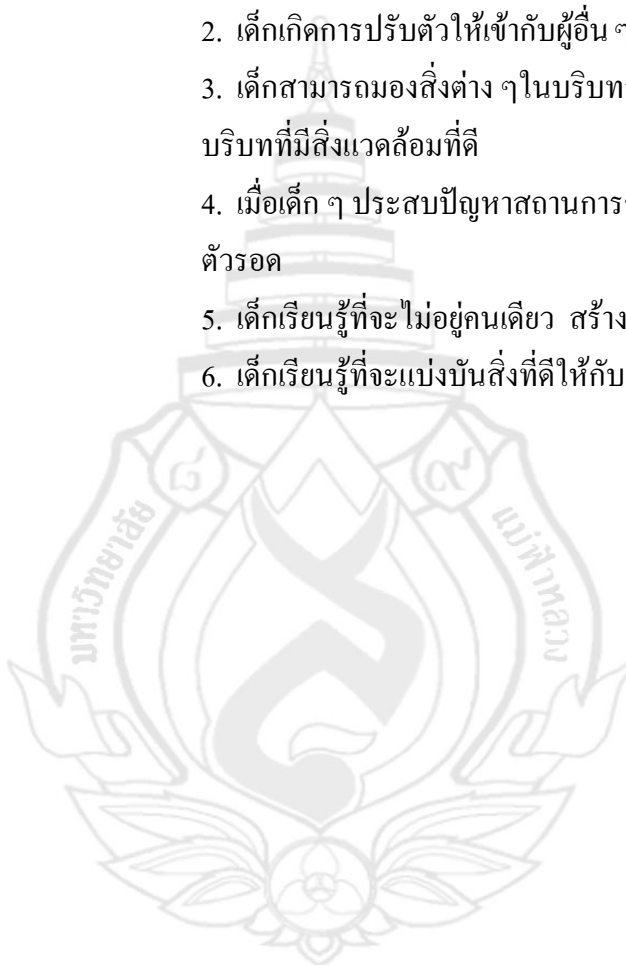
จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร ห่วงใย และเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน
สาระสำคัญ	การกระตุ้นให้สมาชิกมีความพร้อมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและให้เด็กไม่รู้สึกลำเคือง
จำนวน	3-10 คน
วิธีการเล่น	1. ให้สมาชิกแต่ละคนนั่งรวมกันเป็นวงกลม จับฉลากว่าจะเป็ นนก หรือเป็นรัง 2. เมื่อเพลงจบ ให้จับคู่เป็นรังนก และตามหานกเพื่อนำมาอยู่ในรัง 3. นกแต่ละตัวต้องหารังอยู่ให้ได้ 4. เมื่อจับได้ถูกต้อง ซึ่งต้องมีทั้งรังนก และนก อยู่รวมกันแล้วให้แต่ละกลุ่มนั่งลงและทำความรู้จักซึ่งกันและกัน 5. จากนั้นให้นกแต่ละตัวบินไปหานกตัวอื่นและสร้างครอบครัวใหม่ขึ้นมา 6. นกตัวผู้มีหน้าที่ออกไปหาอาหารและหารังอื่นมาสร้างรังที่ใหญ่ขึ้น และกลับมายังรังเพื่อให้แก่แม่นกและลูกนก 7. นกตัวเมียต้องอยู่ดูแลลูกนก และคอยเฝ้ารังไม่ให้คนอื่นมาแย่งรัง 8. ครอบครัวนกตัวใดสามารถสร้างรังให้ใหญ่ที่สุด จะได้รับรางวัล

สรุป

1. ช่วยให้เด็กเข้าใจถึงวิธีการสร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในสังคมที่พวกเขาอยู่ ทั้งช่วยให้เด็กรู้ว่าทุกคนสามารถเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวที่เข้มแข็ง
2. เด็กจะรู้สึกได้รับความอบอุ่น ความไว้วางใจ ความรัก แก่ตนเองและบุคคลรอบข้าง

การประเมินผล

1. ความสนใจและมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็ก
2. เด็กเกิดการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ๆ และดูแลซึ่งกันและกัน
3. เด็กสามารถมองสิ่งต่าง ๆ ในบริบทรอบข้าง ให้เป็นสังคมในบริบทที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี
4. เมื่อเด็ก ๆ ประสบปัญหาสถานการณ์คับขัน เด็กจะเรียนรู้เอาตัวรอด
5. เด็กเรียนรู้ที่จะไม่อยู่คนเดียว สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น
6. เด็กเรียนรู้ที่จะแบ่งปันสิ่งที่ดีให้กับคนที่ไม่มีด้วย

กิจกรรมการพัฒนาสำหรับเด็กที่ถูกละเลย

แผนการจัดกิจกรรม

“อย่าให้หนูได้ความรัก”

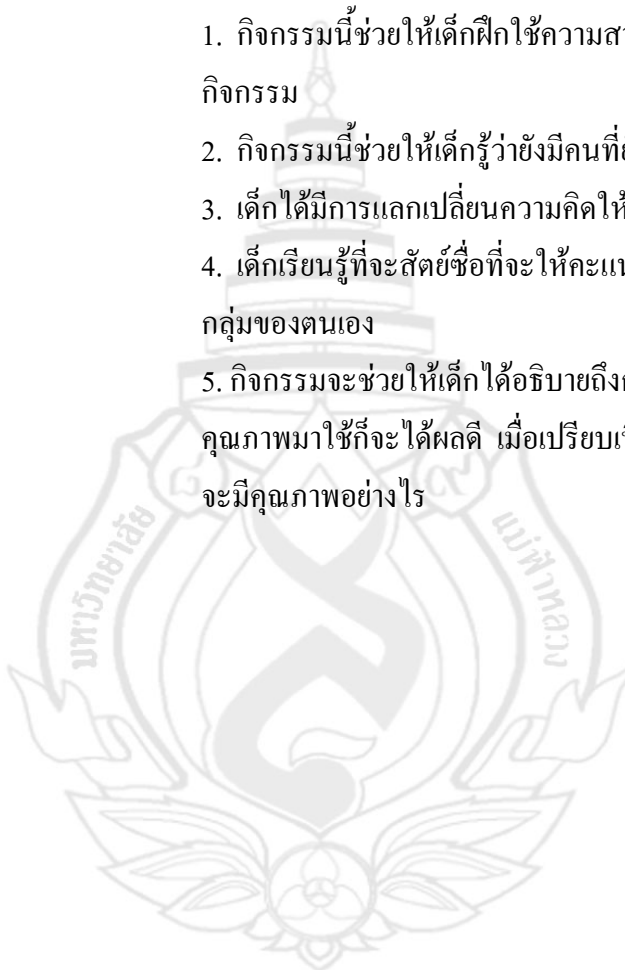
จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรและแสดงมิตรภาพที่ดีต่อกันโดยการช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกัน
สาระสำคัญ	การกระตุ้นให้เด็กมีความพร้อมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและฝึกทักษะในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน
จำนวน	3-10 คน
วิธีการเล่น	1. ให้แต่ละกลุ่มลองเขียนรายการอาหารประเภทยำ จากนั้นไปตลาดและซื้อเครื่องปรุงสำหรับทำอาหารยำ เช่น ยำมาม่วง ยำปลากระป๋อง ยำไข่เค็ม เป็นต้น 2. เมื่อได้เครื่องปรุงครบแล้ว ให้แต่ละกลุ่ม เตรียมเครื่องปรุงและประกอบอาหาร 3. ให้แต่ละกลุ่มบอกสรรพคุณทางยาของเครื่องปรุงแต่ละชนิด หากกลุ่มใดตอบได้มากที่สุดจะเป็นฝ่ายชนะ 4. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมา และปิดตา จากนั้นให้ชิมอาหารที่ปรุงเสร็จแล้วและให้ทายว่า เป็นเครื่องปรุงชนิดใด 5. ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่ม ชิมอาหารของกลุ่มอื่นด้วยและให้คะแนนว่ากลุ่มไหนทำอร่อยที่สุด 6. จากนั้นให้ทุกคนในกลุ่มปิดตาและชิมอาหารให้ครบทุกกลุ่ม 7. สรุปคะแนนจากจำนวนก้อนหินที่แต่ละคนเอาไปวางในจานข้าง ๆ อาหารจานหลัก
อุปกรณ์	1. เครื่องปรุงสำหรับทำอาหารประเภทยำ 2. ผ้าปิดตา 3. ช้อน 4. ใบประเมินผล

สรุป

เพื่อช่วยให้สมาชิกรู้จักมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งการฝึกช่วยเหลือตัวเองในการประกอบอาหารและการแบ่งปันแก่ผู้อื่น กิจกรรมนี้ช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าและประโยชน์จากเครื่องปรุงชนิดต่าง ๆ (เหมือนคนหลายประเภท) ที่จะมืรสชาติเมื่อมาอยู่ร่วมกันตามสัดส่วน มีโอกาสที่เติมเต็มชีวิตในสิ่งที่ขาดให้แก่กันและกันตามความเหมาะสม

ประเมินผล

1. กิจกรรมนี้ช่วยให้เด็กฝึกใช้ความสามารถในการประกอบกิจกรรม
2. กิจกรรมนี้ช่วยให้เด็กรู้ว่ายังมีคนที่ยังรักและห่วงใยอยู่เสมอ
3. เด็กได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดให้แก่กันและกัน
4. เด็กเรียนรู้ที่จะสตัยชื่อที่จะให้คะแนนกับกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ใช่กลุ่มของตนเอง
5. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กได้อธิบายถึงการนำสิ่งที่มีสรรพคุณมีคุณภาพมาใช้ก็จะได้ดี เมื่อเปรียบเทียบกับชีวิตของตนเองที่จะมีคุณภาพอย่างไร

กิจกรรมพัฒนาสำหรับเด็กที่ถูกทอดทิ้ง

การจัดแผนกิจกรรม

“Paint the Plant”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้การใช้ทักษะและพัฒนาความสามารถด้านศิลปะ ลดภาวะความซึมเศร้าในเด็ก
สาระสำคัญ	การกระตุ้นให้สมาชิกมีความพร้อมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ฝึกให้เด็กหัดทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มฝึกให้เด็กใช้ความสามารถในด้านศิลปะ
จำนวน	3-10 คน
วิธีการเล่น	1. ให้เด็กแต่ละคนนั่งล้อมวงเป็นกลุ่ม ๆ ประมาณ 2-3 คน 2. ให้แต่ละคนแนะนำตัวทำความรู้จักซึ่งกันและกัน 3. จากนั้นจับคู่ภายในกลุ่มแบ่งปันประสบการณ์และเล่าถึงความไม่สบายใจที่เกิดขึ้นภายในช่วงอาทิตย์นั้น 4. จากนั้นให้ตัวแทนกลุ่มออกมาแนะนำสมาชิกกลุ่มและรับต้นไผ่เงินตามจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 5. ให้สมาชิกในกลุ่มเลือกวาดภาพและระบายสี ภาพ หรือถ้อยคำที่แสดงถึงความห่วงใยเพื่อน โดยไม่บอกให้เจ้าตัวทราบ 6. เมื่อตกแต่งต้นไผ่เงินเสร็จแล้วให้นำไปมอบให้กับเพื่อนคนนั้น
อุปกรณ์	1. สีน้ำ 2. พู่กัน 3. ต้นไผ่เงิน
สรุป	ทุกคนล้วนแล้วแต่มีความสามารถที่แตกต่างกันไป แต่ทุกคนก็สามารถสร้างสรรค์จินตนาการที่มีอยู่ภายในตัวเองเพื่อช่วยให้เพื่อนที่ประสบกับสภาพเช่นเดียวกับตนได้มีกำลังใจและช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเชื่อมั่นในสังคม

ใบประเมินผล

1. กิจกรรมนี้ช่วยให้เด็กสามารถแสดงความคิดอย่างอิสระผ่านงานศิลปะ
2. กิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้ทำได้แสดงถึงความห่วงใยและحنุนใจต่อเพื่อนที่ได้รับผลกระทบในลักษณะเดียวกัน
3. กิจกรรมนี้ช่วยให้เด็กกล้าที่จะพูดถึงความในใจที่เป็นปัญหาให้ผู้อื่นที่ไวใจได้ได้รับรู้
4. กิจกรรมนี้ช่วยให้เด็กจะเข้าใจตนเอง และไม่เครียดในตนเอง แต่เมื่อเครียดให้มีทางออกในทางที่ถูกต้องเสมอ

กิจกรรมสำหรับพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม

แผนการจัดกิจกรรม

“แสงแห่งความหวัง”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างมีความหวังและสามารถสร้างความหวังใหม่ในการดำเนินชีวิต
สาระสำคัญ	มนุษย์สามารถเกิดผลดีในการดำรงชีวิตซึ่งต้องประกอบไปด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1. การมองเห็นคุณค่าของตนเอง 2. การมีคุณธรรมและจริยธรรมในใจ 3. การมีทักษะและองค์ความรู้ในตัวเอง 4. การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม เช่น ไม่โกรธ ไม่เครียด ให้อภัย 5. รู้จักวิธีการคิดวิเคราะห์ แบ่งปันประสบพบเจอ และการปกป้องตนเอง
ลักษณะกิจกรรม	กิจกรรมภาคกลางคืน
จำนวน	3-10 คน
วิธีการเล่น	1. เด็กคนแรกเริ่มจุดเทียน และบอกว่า เทียนเล่มที่ 1 มีความหวังอย่างไรจากนั้นเด็กคนที่ 2 จุดเทียนและบอกว่ามีความหวังอย่างไร จุดไปจนถึงคนสุดท้าย 2. ให้ผู้นำเขียนสิ่งที่เป็ความหวังของเด็กไว้บนกระดาน และถามเด็กว่า หากต้องการไปให้ถึงจุดหมายต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้าง เช่น มีความหวังว่า อยากมีเสื้อผ้าใหม่ จึงต้องมีเงิน โดยการทำงานพิเศษ 3. ผู้นำต้องกระตุ้นให้เด็กคิดและวิเคราะห์ว่า ใครเป็นผู้กำหนดความหวังความฝันให้กับเรา และใครเป็นผู้ทำให้ความหวัง/ความฝันนั้นเป็นจริงและแต่ละคนจะเริ่มต้นอย่างไร? 4. ให้เด็กแต่ละคนแบ่งปันถึงสิ่งที่ตนเองคาดหวัง

อุปกรณ์

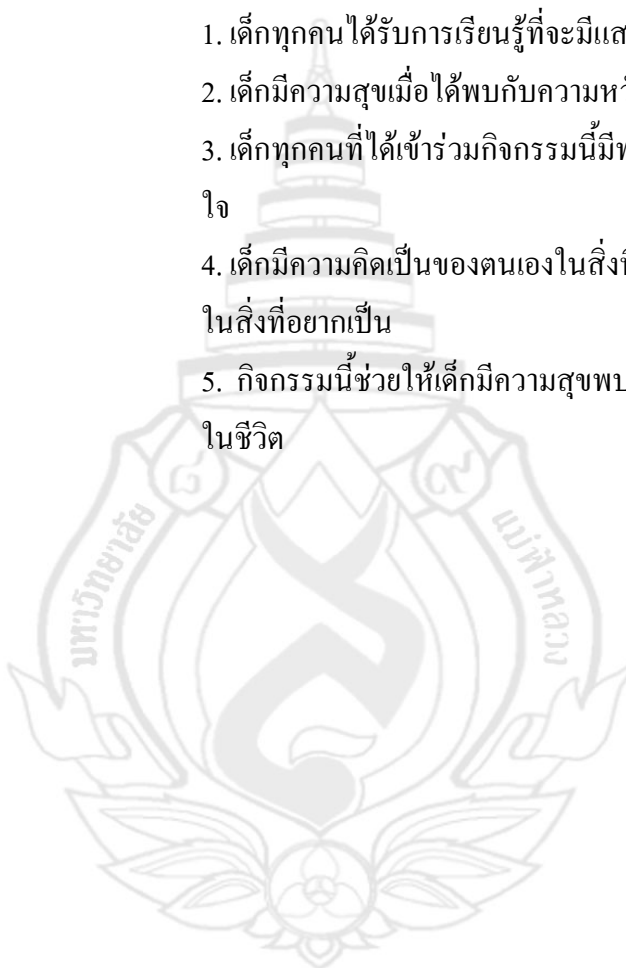
สรุป

1. กระดาษ 2. ปากกา 3. เทียน

1. หากชีวิตไม่มีความหวังก็ไม่มีเปลี่ยนแปลงในชีวิต และการกำหนดเป้าหมายชีวิตมีความผันนำไปสู่เป้าหมาย รวมทั้งการสร้างแรงบันดาลใจจะช่วยให้เราไปถึงความฝันได้เร็วขึ้น
2. เด็กสามารถคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและคิดวิเคราะห์สิ่งที่ควรไม่ควร เหมาะสม และไม่เหมาะสม

ใบประเมินผล

1. เด็กทุกคนได้รับการเรียนรู้ที่จะมีแสงแห่งความหวังในใจ
2. เด็กมีความสุขเมื่อได้พบกับความหวังใหม่ที่ทำให้ชีวิตสดใส
3. เด็กทุกคนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้มีพลังแสงแห่งความหวังในใจ
4. เด็กมีความคิดเป็นของตนเองในสิ่งที่แต่ละคนตั้งเป้าหมายไว้ในสิ่งที่อยากเป็น
5. กิจกรรมนี้ช่วยให้เด็กมีความสุขพบคำตอบแสงแห่งความหวังในชีวิต

กิจกรรมสำหรับพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม

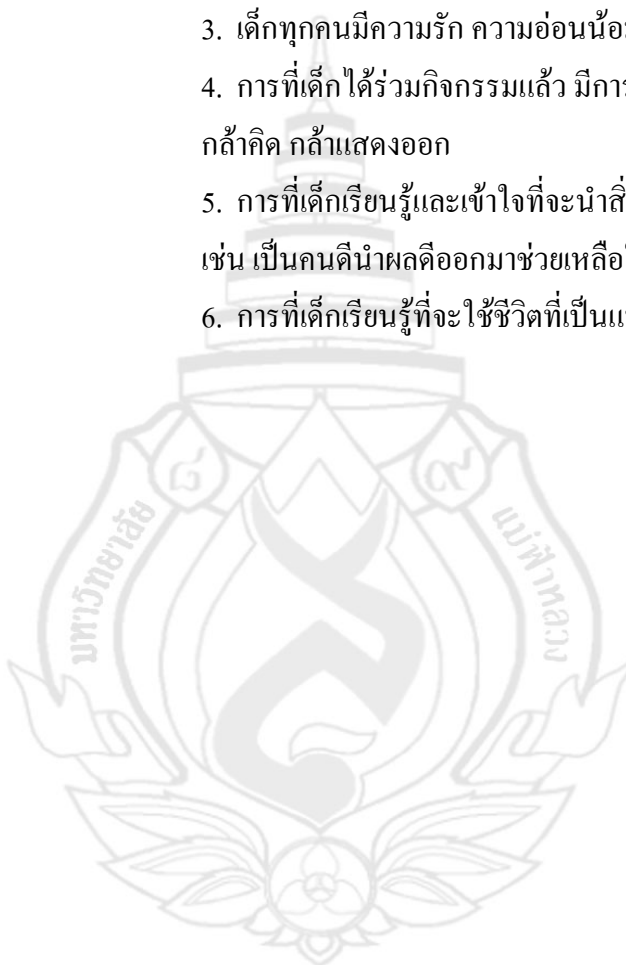
แผนการจัดกิจกรรม

“ต้นไม้ที่เกิดผล”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างมีความหวัง และมองเห็นคุณค่าในชีวิตของตัวเอง
สาระสำคัญ	มนุษย์สามารถเกิดผลดีในการดำรงชีวิตซึ่งต้องประกอบไปด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1. การมองเห็นคุณค่าของตนเอง 2. การมีคุณธรรมและจริยธรรมในใจ 3. การมีทักษะและองค์ความรู้ในตัวเอง 4. การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม เช่น ไม่โกรธ ไม่เครียด ให้อภัย 5. รู้จักวิธีการคิดเพื่อปกป้องตนเอง
ลักษณะกิจกรรม	กิจกรรมภาคกลางวัน เด็กประมาณ 5-10 คน 1. ให้เด็กแต่ละคนวาดภาพต้นไม้ ซึ่งประกอบด้วยลำต้น ผล ใบ 2. ให้เด็กวาดรูปผลไม้ เช่น ส้ม มะละกอ กุ้ง และวาดลงบนกระดาษสีต่าง ๆ และตัดภาพออกมา 3. ให้เด็กแต่ละคนเขียนผลที่อยากให้เกิดขึ้นในชีวิต ตามผลของต้นไม้ เช่น ความสัตย์ซื่อ ความอดทน ความรัก ความดี ความอ่อนน้อม ฯลฯ 4. นำผลที่ทุกคนเขียนไปติดไว้บนต้นไม้
อุปกรณ์	1. กระดาษ 2. ปากกา 3. กระดาษสี 4. สีเทียน
สรุป	1. ชีวิตที่เกิดผลดีเกิดจากการมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข 2. เด็กจะมีวามคิดที่เป็นระเบียบและสร้างสรรค์ เกิดการเรียนรู้และตระหนักรู้

ใบประเมินผล

3. เด็กสามารถคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและ
คิดวิเคราะห์สิ่งที่ควร ไม่ควร เหมาะสม และไม่เหมาะสม
4. เด็กสามารถกล้าเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่าง ๆ รอบด้าน และ
มีไหวพริบปฏิภาณในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
1. ทุกคนมีความสัจย์ซื่อในใจ
2. ทุกคนเรียนรู้ที่จะอดทน ให้อภัยกับเพื่อน
3. เด็กทุกคนมีความรัก ความอ่อนน้อมต่อกันและกัน
4. การที่เด็กได้ร่วมกิจกรรมแล้ว มีการระดมความคิดร่วมกัน
กล้าคิด กล้าแสดงออก
5. การที่เด็กเรียนรู้และเข้าใจที่จะนำสิ่งที่ดีมาใช้กับตนเองได้
เช่น เป็นคนดีนำผลดีออกมาช่วยเหลือให้ทุกคนได้สัมผัส
6. การที่เด็กเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตที่เป็นแบบอย่างให้กับคนอื่นด้วย

กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม /จริยธรรม

แผนการจัดกิจกรรม

“คุณค่าของใบไม้แห้ง”

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างมีความหวัง และมองเห็นคุณค่าในการดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

สาระสำคัญ

มนุษย์สามารถเกิดผลดีได้ในการดำรงชีวิตซึ่งต้องประกอบไปด้วยปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. การมองเห็นคุณค่าของตนเอง
2. การมีคุณธรรมและจริยธรรมในใจ
3. การมีทักษะองค์ความรู้ในตัวเอง

ลักษณะกิจกรรม

กิจกรรมภาคกลางวัน เด็กประมาณ 5-10 คน

1. ให้เด็กแต่ละคนบอกถึงคุณประโยชน์ของต้นไม้
2. ให้เด็กแต่ละคนเขียนบอกถึงสิ่งที่ไร้ค่าของส่วนของต้นไม้ เช่น เปลือก ใบราก
3. กำหนดเส้นทางการสำรวจแก่แต่ละกลุ่ม เพื่อให้มีโอกาสสำรวจ ธรรมชาติและเรียนรู้ร่วมกัน
4. ให้เด็กแต่ละคนเขียนบันทึกถึงสิ่งที่พบเห็นจากคุณประโยชน์ของส่วนที่ไร้ค่า ของต้นไม้ เช่น คนใช้ใบไม้แห้งสำหรับทำลังคา มดใช้ใบไม้แห้งสำหรับเกาะเวลาฝนตก
5. ให้แต่ละกลุ่มออกมาเขียนแผนที่การเดินทางที่พบเห็นการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่คุณเหมือนไร้ค่า

อุปกรณ์

1. กระดาษ 2. ปากกา 3. แผนที่

สรุป

1. ชีวิตที่เกิดผลดีเกิดจากการมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข
2. เด็กจะมีความคิดที่เป็นระเบียบและสร้างสรรค์ เกิดการเรียนรู้และตระหนักรู้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าได้

การประเมินผล

3. เด็กสามารถคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและคิดวิเคราะห์ สิ่งที่ควร ไม่ควร เหมาะสม และไม่เหมาะสม

1. การเรียนรู้ที่จะให้ผลดีออกมาจากตัวเรา และให้แสดงออกมาโดยช่วยเหลือกัน
2. การที่เด็กได้ร่วมกิจกรรมแล้วรู้ถึงคุณค่าและประโยชน์ของใบไม้
3. การที่เด็กเรียนรู้และเข้าใจร่วมระดมความคิดร่วมกัน
4. เด็กสามารถแยกแยะอะไรเป็นข้อดีและข้อเสีย
5. เด็กจะเรียนรู้ในการเปรียบเทียบชีวิตของตนเพื่อจะให้ชีวิตของตนเองมีคุณค่า ไม่ไร้ค่าอีกต่อไป

กิจกรรมสำหรับการแก้ปัญหาฝ่าวิกฤติการณ์ในชีวิต

แผนการจัดกิจกรรม

“สร้างบ้านแปลงเมือง”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างมีความหวัง และมองเห็นคุณค่าในตัวเอง รวมทั้งรู้จักคิดหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาในชีวิต
สาระสำคัญ	รู้จักวิธีการคิดเพื่อ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและป้องกันตนเอง รวมทั้งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
ลักษณะกิจกรรม	กิจกรรมภาคกลางวัน เด็กประมาณ 5-10 คน 1. ให้เด็กแต่ละคนออกแบบบ้านเมืองในอนาคตที่ตนเองต้องการให้เป็น 2. สมมุติบทบาทให้เด็กแต่ละคนเป็นนายกรัฐมนตรี ผู้มีอำนาจบริหารบ้านเมืองได้ 3. โดยมีกำหนดการทำงาน 5 ปี หากไม่มีการพัฒนาในทางที่ดี และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน นายกฯจะถูกลงโทษให้ทำงานรับใช้สังคม เช่น กวาดล้างห้องน้ำ เป็นต้น 4. นายกฯ จะต้องพัฒนาบ้านเมืองและทำให้ประชาชนยอมรับในความคิดให้ได้ 5. หากโครงการใดที่นายกฯ ทำแล้วประชาชนไม่ยอมรับ นายกฯ จะต้องทำ โครงการใหม่ เช่น โครงการสิ่งแวดล้อม โครงการพัฒนาชนบท หรือ โครงการอื่นๆ 6. คะแนนที่ได้วัดจากโครงการที่มีผู้เห็นชอบมากที่สุด
อุปกรณ์	1. กระดาษ 2. ปากกา
สรุป	เพื่อให้เด็กสามารถกล้าเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่าง ๆ รอบด้าน และมีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
ประเมินผล	1. ชีวิตที่เกิดผลดีเกิดจากการมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

2. เด็กจะมีความคิดที่เป็นระเบียบและสร้างสรรค์ เกิดการเรียนรู้และตระหนักรู้
3. เด็กสามารถคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและคิดวิเคราะห์สิ่งที่ควร ไม่ควร เหมาะสม และไม่เหมาะสม
4. เด็กสามารถกล้าเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่าง ๆ รอบด้าน และมีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

กิจกรรมสำหรับการแก้ปัญหาสังคมในชีวิต

แผนการจัดกิจกรรม

“วิกฤติอาหารขาดแคลน”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างมีความหวัง และมองเห็นคุณค่าในตัวเอง รวมทั้งรู้จักคิดหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาในชีวิต
สาระสำคัญ	รู้จักวิธีการคิดเพื่อ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและป้องกันตนเองก่อนการเผชิญกับวิกฤติการณ์ในอนาคต
ลักษณะกิจกรรม	กิจกรรมภาคกลางวัน เด็กประมาณ 3-10 คน
วิธีการเล่น	1. กำหนดพื้นที่ให้แต่ละคน สมมุติเป็นพื้นที่เพาะปลูก 2. ให้แต่ละคนนำผลผลิตที่ได้จากการเพาะปลูกมาขาย โดยกำหนดราคาสินค้า 3. สมาชิกทุกคนต้องนำของมาขายและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน 4. เนื่องจากเกิดโรคระบาดและเกิดภาวะอาหารขาดแคลนทั่วโลก ให้สมาชิกคิดหาวิธีการช่วยเหลือโดยการจัดส่งที่ไม่ทำให้ผลผลิตบอบช้ำ เช่นการลำเลียงกล้วยโดยใช้กล่องและกระดาษห่อ หรืออาศัยล้อเลื่อน เป็นต้น 5. ให้แต่ละคนคิดหาวิธีลำเลียงที่รวดเร็ว และส่งผลกระทบบต่อผลผลิตกันที่น้อยที่สุด คนใดเสร็จก่อนถือว่าชนะ
อุปกรณ์	1. ไม้ไผ่ 2. กล่องกระดาษ 3. เศษกระดาษ 4. วัตถุดิบ
สรุป	เด็กสามารถกล้าที่จะเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่าง ๆ รอบด้าน และมีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และเรียนรู้ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี

การประเมินผล

1. ชีวิตที่เกิดผลดีเกิดจากการมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข
2. เด็กจะมีความคิดที่เป็นระเบียบและสร้างสรรค์ เกิดการเรียนรู้และตระหนักรู้
3. เด็กสามารถคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและคิดวิเคราะห์สิ่งที่ควร ไม่ควร เหมาะสม และไม่เหมาะสม
4. เด็กสามารถกล้าเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่าง ๆ รอบด้าน และมีไหวพริบ ปฏิภาณ คิดหาวิธีในการแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าได้
5. ในยามคับขันของชีวิตเด็กสามารถเรียนรู้เผชิญต่อไปต่อสถานการณ์นั้น ๆ

กิจกรรมสำหรับการแก้ปัญหาฝ่าวิกฤติการณ์ในชีวิต

แผนการจัดกิจกรรม

“หนูกตถ์ง”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างมีความหวัง และมองเห็นคุณค่าในตัวเอง รวมทั้งรู้จักคิดหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหในชีวิต
สาระสำคัญ	รู้จักวิธีการคิดเพื่อ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและปกป้องตนเอง
ลักษณะกิจกรรม	กิจกรรมภาคกลางวัน เด็กประมาณ 5-10 คน
วิธีการเล่น	1. ให้เด็กแต่ละคนจับฉลากเป็น หนูและ นักล้าหนู โดยมีถึงไปใหญ่ 1 ใบ สำหรับเก็บหนู 2. หนูจะมีพื้นที่แหลมคมเป็นอาวุธ ส่วนนักล้าหนูสามารถวางกับดักล่าหนู เช่น เชือก ผลไม้ และกาว 3. นักล้าหนูจะต้องวางผลไม้ล่อ ทั้งหมด 10 ตำแหน่ง 4. หนูจะต้องหาวิธีขโมยผลไม้มาไว้ในรังให้ได้มากที่สุด ซึ่งผลไม้แต่ละลูกจะมีคะแนน 10 คะแนน 5. นักล้าหนูต้องหาวิธีจับหนูให้ได้ เพราะหนู1 ตัว จะมีคะแนน100 คะแนน 6. นักล้าหนูจะต้องมีวิธีหลอกล่อและล่าหนู โดยใช้กับดักต่าง ๆ
อุปกรณ์	1. ถัง 1 ใบ 2. ผลไม้ตามฤดูกาล 3. เชือก 4. กาว
สรุป	เด็กได้เรียนรู้และสามารถกล้าเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่าง ๆ รอบด้าน และมีปฏิกิริยาไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างดี
ประเมินผล	1. ชีวิตที่เกิดผลดีเกิดจากการมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

2. เด็กจะสามารถใช้ความคิด ความสามารถ ความฉลาด เพื่อจะทำงานให้สำเร็จ
3. เด็กสามารถคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและคิดวิเคราะห์สิ่งที่ควร ไม่ควร เหมาะสม และไม่เหมาะสม
4. เด็กสามารถกล้าเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่าง ๆ รอบด้าน และมีไหวพริบปฏิภาณในการแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้า
5. เด็กสามารถกล้าเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่าง ๆ รอบด้าน และมีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้า

แผนการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์

“แข่งกันไต่สี สร้างสุขสมชื่อ”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกมองเห็นถึงคุณค่าของตนเอง และสามารถนำกิจกรรมนี้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
สาระสำคัญ	การกระตุ้นให้สมาชิกเกิดความเพลิดเพลินและใช้เวลาให้มีประโยชน์และฝึกทักษะด้านศิลปะ
จำนวน	ผู้เล่นประมาณ 3-10 คน
วิธีการเล่น	1. ให้สมาชิกแบ่งเป็นทีมละ 3 คน 2. รอบที่ 1 ให้สมาชิกส่งตัวแทนออกมา 1 คน แจกภาพ ตัวอย่างให้แต่ละทีมเช่น วงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม 3. ให้ตัวแทนกลุ่มวาดภาพต่อเติมจากภาพที่ให้ไปพร้อมระบายสีให้สวยงามภายในเวลาที่กำหนด 4. รอบที่ 2 ให้ส่งตัวแทนออกมา 1 คน แจกภาพจิ๊กซอว์ ให้ทีมละ 1 กล่อง จากนั้นให้ตัวแทนไปค้าโดยใช้ร่างกาย และสีที่มีอยู่ โดยให้สมาชิก 2 คนในทีมเป็นผู้วาดภาพและระบายสี ทีมใดทำให้ภาพเหมือนตัวอย่างมากที่สุดจะได้คะแนนสะสม 5. รอบที่ 3 ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม คิดวาดภาพแนวสร้างสรรค์ โดยให้หัวข้อ “เมืองไทยในฝัน” โดยแต่ละทีมสามารถวาดภาพและระบายสีได้ อย่างอิสระภายในเวลาที่กำหนด
เกณฑ์การตัดสิน	1. สมาชิกในทีมมีความสามัคคีกัน 2. สมาชิกในทีมมีความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการดีเยี่ยม
อุปกรณ์	1. สมุดภาพระบายสี 2. ปากกา 3. สี
สรุป	1. กิจกรรมนี้ช่วยให้สมาชิกได้ลืมความเสียใจจากเหตุการณ์ในอดีตและ พร้อมจะปรับพฤติกรรมสำหรับการเรียนรู้ใหม่ 2. เด็กสามารถเกิดทักษะการใช้ชีวิตในด้านต่างๆ และพัฒนาความสามารถ ความถนัดที่ตนเองมีให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

การประเมินผล

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานร่วมกัน
2. มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น
3. เด็กเกิดความสนุกสนานและมีสุขภาพจิตที่ดี ชีวิตมีความสุข

กิจกรรมการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ผ่อนคลาย

แผนการจัดกิจกรรม

“แข่งกันเล่น แข่งกันร้อง”

จุดประสงค์การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิกมองเห็นถึงคุณค่าของตนเองและสามารถนำกิจกรรมนี้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
สาระสำคัญ	การกระตุ้นให้สมาชิกเกิดความเพลิดเพลินและใช้เวลาให้มีประโยชน์ฝึกฝนทักษะและความสามารถด้านดนตรี
จำนวน	ผู้เล่นประมาณ 3-10 คน
วิธีการเล่น	1. ให้สมาชิกแบ่งเป็นทีมละ 3 คน ออกมาจับฉลากเพลงสำหรับแข่งขัน ซึ่งมีเพลงลูกทุ่ง เพลงไทยเดิม เพลงป๊อป เพลงร็อก และเพลงภาษาอังกฤษ 2. รอบที่ 1 ให้แต่ละกลุ่มส่งสมาชิกส่งตัวแทนออกมา 1 คน แจกภาพ นักร้องและให้ทายว่าเพลงที่สร้างชื่อให้กับนักร้องคนนี้ คือเพลงใดและให้ร้องเพลงนั้นให้คณะกรรมการและผู้ชมฟัง 3. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาแข่ง ฟังทำนองดนตรี 1 คน ถ้ารู้ว่าเป็น เพลงอะไร ให้ร้องเพลงนั้นให้คณะกรรมการและผู้ชมฟัง 4. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมา 1 คน จับฉลากเลือกเพลงที่จะร้องซึ่ง มีเพลงลูกทุ่ง เพลงไทยเดิม เพลงป๊อป เพลงร็อกและเพลงภาษาอังกฤษ 5. ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม แข่งขันร้องเพลงและแสดงลีลาประกอบเพลงตามที่ตนเองถนัด
เกณฑ์การตัดสิน	1. สมาชิกในทีมมีความสามัคคีกัน 2. สมาชิกในทีมมีความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการดีเยี่ยม

อุปกรณ์

สรุป

1. ใบคะแนน

1. กิจกรรมนี้ช่วยให้สมาชิกได้ลืมความเสียใจจากเหตุการณ์ในอดีตและพร้อมจะปรับพฤติกรรมสำหรับการเรียนรู้ใหม่

2. เด็กสามารถเกิดทักษะการใช้ชีวิตในด้านต่างๆ และพัฒนาความสามารถ ในความถนัดที่ตนเองมีให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

การประเมินผล

1. มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์

2. มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมสิ่งที่ไม่ดีในอดีต

3. เด็กเกิดการผ่อนคลายและมีความรื่นรมย์ในการดำเนินชีวิต

กิจกรรมการพัฒนาเด็กระยะยาวสำหรับเด็กที่ถูกกระทำ

กิจกรรมในการพัฒนาด้านร่างกาย

หลักการและเหตุผล

การออกกำลังกายและการเล่นกีฬาถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีส่วนช่วยพัฒนา ด้านร่างกายให้มีสุขภาพแข็งแรงและเจริญเติบโต เด็กเป็นช่วงวัยสำคัญที่กำลังเจริญเติบโต ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กมีร่างกายที่แข็งแรงและจิตใจที่เข้มแข็งจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง หากเด็กที่ด้อย โอกาสไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้กระทำในกิจกรรมที่เขาสนใจ อาจจะทำให้เด็กเกิด ความหมกมุ่นอยู่กับบาดแผลและไม่มีความสุขในการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุนี้การพัฒนาด้านร่างกาย จึงเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีและบรรเทาความเจ็บปวด ในชีวิต รวมทั้ง เพิ่มพูนทักษะในการเลือกและฝึกฝนความสามารถด้านกีฬา เพื่อพัฒนาให้เด็กเกิดความสนใจและ ให้กีฬาเป็นส่วนหนึ่งที่จะ นำไปสู่ความสำเร็จ ในการดำเนินชีวิตในอนาคต เช่น วัยน้ำ ฟุตบอล กรีฑา วอลเลย์บอล ปิงปอง แบดมินตัน เปตอง กระโดดไกลด้วยเหตุนี้การฝึกและส่งเสริมให้เด็กได้ เล่นกีฬาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีความสุขที่ดี และมีจิตใจเข้มแข็ง และไม่ยึดติดกับความ เจ็บปวดในอดีต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กมีสุขภาพกายที่แข็งแรงและจิตใจที่เข้มแข็ง (กีฬาเป็นยาวิเศษ)
2. เพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาทักษะและความสามารถทางด้านกีฬาที่เหมาะสม
3. เพื่อให้เด็กมีวินัยในการดำเนินชีวิต
4. เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นในการทำในสิ่งที่สนใจ
5. เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมและสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย

รูปแบบกิจกรรม

กิจกรรมกลุ่ม ประมาณ 5-10 คน

ระยะเวลาดำเนินการ

โครงการระยะยาว 6 เดือนขึ้นไป

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ให้เด็กทุกคนเลือกกิจกรรมด้านกีฬาที่ตนเองถนัดและมีความสนใจ คนละหนึ่งกิจกรรม เช่น วอลเลย์บอล กรีฑา วอลเลย์บอล ปิงปอง แบดมินตัน เปตอง ให้แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มตามความสนใจ โดยให้พี่เลี้ยงเป็นผู้แนะนำและสอน วิธีการเล่นกีฬาแต่ละประเภทอย่างถูกต้องเหมาะสม และปลอดภัย
2. ให้พี่เลี้ยงเป็นหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งต้องรับผิดชอบตารางการออกกำลังกายของสมาชิกในกลุ่ม และรายงานให้ทราบถึงพัฒนาการทางด้านกีฬาของสมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่ม
3. แต่ละกลุ่มจะร่วมกันจัดสรรเวลาเพื่อฝึกซ้อมและมีความพร้อมสำหรับการจัดแข่งขันกีฬาประจำเดือนของกีฬาแต่ละประเภท หรือร่วมแข่งกับกลุ่มอื่น
4. หากแต่ละเดือนสมาชิกในกลุ่มบางคนต้องการเปลี่ยนกิจกรรมกีฬา ก็สามารถทำได้โดยการขอรับใบสมัครเข้าร่วมกีฬาประเภทใหม่ และเข้าร่วมการฝึกซ้อมตามตารางที่แต่ละกลุ่มกีฬาเป็นผู้กำหนด
5. หากสมาชิกคนใดมีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ และมีทักษะการพัฒนาที่เพิ่มขึ้น ก็ควรส่งรายชื่อให้กับผู้ดูแลเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในขั้นต่อไป
6. จัดการแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ เพื่อเด็กจะได้ทดสอบสนาม และมอบรางวัล กลุ่มที่ชนะเลิศและรองตามลำดับ และรางวัลชมเชย เพื่อสร้างแรงเสริม และขวัญกำลังใจให้แต่ละทีม

ประเภทของกิจกรรมที่เล่น

1. มือทรงพลัง
2. กระโดดไกล

อุปกรณ์

1. อุปกรณ์กีฬา เช่น ชุดว่ายน้ำ ชุดกีฬา ลูกฟุตบอล ลูกวอลเลย์บอล ไม้ปิงปอง และ ลูกปิงปอง ลูกเปตอง
2. ใบสมัครเข้าชมรมกีฬา
3. ใบประเมินผลการฝึกซ้อมแต่ละวัน/สัปดาห์
4. ใบประเมินผลการแข่งขัน

การประเมินผล

1. เด็กเกิดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. เด็กมีสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง
3. เด็กรู้จักและเกิดการพัฒนากิจกรรมที่เหมาะสมแก่ตนเอง
4. เด็กสามารถเกิดทักษะการใช้ชีวิตในด้านต่าง ๆ และพัฒนาความสามารถ/ความถนัดที่ตนเองมีให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
5. เด็กสามารถเป็นพลเมืองที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีศักยภาพ
6. เด็กเรียนรู้รักการออกกำลังกาย รักการเล่นกีฬามากขึ้น
7. เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ห่างไกลยาเสพติด เลิกการมั่วสุม เห็นคุณค่าในชีวิตและใช้ชีวิตอย่างมีเป้าหมาย
8. เด็กหลีกเลี่ยงเลวร้ายที่เกิดขึ้นในชีวิต พร้อมทั้งจะเป็นคนดีของสังคมต่อไป
9. เด็กเรียนรู้และตระหนักว่าร่างกายเป็นของส่วนตัว พร้อมจะรักษา แข็งแรงไม่มีใครมารังแกได้

กิจกรรมในการพัฒนาด้านสังคม/ อารมณ์ / จิตใจ

หลักการและเหตุผล

สังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในรูปแบบของครอบครัว และสังคม จากครอบครัวใหญ่มาเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่ใกล้ชิด ก่อให้เกิดช่องว่างทางสังคมและยังผลให้เกิดความไม่เข้าใจกันในครอบครัว ทำให้เด็กถูกละเลย ไม่เอาใจใส่ รู้สึกโดดเดี่ยวและขาดแคลนความรักตามวัยที่เหมาะสม ส่งผลให้เด็กเกิดปัญหาทางด้านอารมณ์และจิตใจ ที่ไม่ปกติ มีความก้าวร้าว และพยายามแสวงหาวิธีการที่จะเติมเต็มส่วนที่ขาดหายด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนั้นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมที่เด็กอยู่อาศัย รวมทั้งพัฒนาสภาพอารมณ์และจิตใจให้กลับมาอยู่ในสภาพปกติ จึงจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อช่วยให้เด็กมองเห็นคุณค่า และ เห็นโอกาสที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และมีสุขภาพจิตที่ดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กเกิดการสังสรรค์และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ในการดำเนินชีวิต
2. เพื่อให้เด็กสามารถตระหนักรู้ในสิ่งที่ถูกต้อง และเลือกทำในสิ่งที่ดี
3. เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น ทำทนายให้ทำความดี
4. เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมและสามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ปัญหาที่รอบข้างในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม เรียนรู้ที่จะปฏิเสธ

รูปแบบกิจกรรม

กิจกรรมกลุ่ม ประมาณกลุ่มละ 4 คนขึ้นไป

ระยะเวลาดำเนินการ

โครงการระยะยาว 6 เดือนขึ้นไป

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรนำเด็กเข้าสู่กิจกรรมโดยการร้องเพลง เล่นเกมเพื่อละลายพฤติกรรมของเด็ก
2. วิทยากรนำเด็กเข้าสู่กระบวนการพัฒนา โดยให้ทำแบบสอบถาม “ความพึงพอใจในชีวิต” โดยใช้ภาพ หรือ นิทานที่ช่วยให้เด็กเกิดจินตนาการคิด และตัดสินใจเลือก สถานการณ์เหล่านั้น เช่น เมื่อเปิดประตูออกไป เด็กต้องการพบอะไร
 - ก. พบสวนดอกไม้ ข. พบลำธาร ค. พบสัตว์ชนิดต่าง ๆ ง. พบป่า ซึ่งแต่ละตัวเลือกจะมีความหมายทางจิตวิทยาในทางที่แตกต่างกันไป
3. แบ่งกลุ่มและ ถามคำถามลักษณะเดียวกัน ไปเรื่อย ๆ จนถึงบทสรุปของ กิจกรรม
4. จากนั้นให้เด็กแต่ละคนวาดภาพอารมณ์ของตนเอง เช่น ดีใจ เสียใจ เงิน กลัว อายุ และ บอกว่าความหมายทางจิตวิทยามีผลอย่างไรกับตนเอง

ประเภทของกิจกรรมที่เล่น

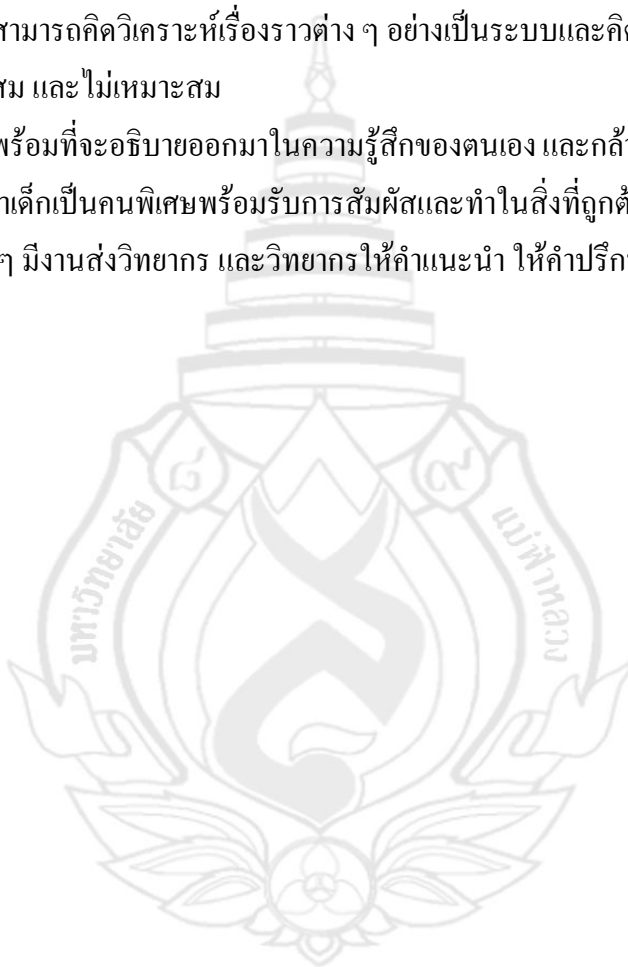
1. แตะถูกที่
2. ทาสีต้นไม้ (Paint the Plant)
3. Strong Cell

อุปกรณ์

1. แบบสอบถามความพึงพอใจ
2. ปากกา ดินสอ
3. กระดาษคำตอบ ก ข ค ง

การประเมินผล/ตัวชี้วัด

1. เด็กเกิดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. เด็กมีสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง
3. เด็กรู้จักและเกิดการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมแก่ตนเอง
4. เด็กจะมีความคิดที่เป็นระเบียบและสร้างสรรค์ เกิดการเรียนรู้และตระหนักรู้
5. เด็กสามารถคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและคิดวิเคราะห์สิ่งที่ควรไม่ควร เหมาะสม และไม่เหมาะสม
6. เด็กพร้อมที่จะอธิบายออกมาในความรู้สึกรของตนเอง และกล้าที่จะเลือกสิ่งที่ดี ถูกต้องให้กับตนเอง รู้ว่าเด็กเป็นคนพิเศษพร้อมรับการสัมผัสและทำในสิ่งที่ถูกต้อง
7. เด็ก ๆ มีงานส่งวิทยากร และวิทยากรให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตได้

กิจกรรมในการพัฒนาด้านการทักษะชีวิตในด้านจริยธรรมศีลธรรม

หลักการและเหตุผล

สังคมในปัจจุบันเต็มไปด้วยการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน คนที่มีความคิดไม่ถูกต้อง และกระทำผิดมากมาย มีความรู้สึกที่เห็นแก่ตัว คิดเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตน ผู้คนต่างอยู่ในสภาพสังคมที่สับสนวุ่นวายเพราะสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เสื่อมลง ซึ่งส่งผลให้เด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงของสังคมและความอยู่รอดปลอดภัยและการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขน้อยมาก กิจกรรมการอบรมจริยธรรมคุณธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของการตระหนักให้รู้ถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กเกิดการสั่งสมและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ในการดำเนินชีวิต
2. เพื่อให้เด็กเรียนรู้เพื่อที่จะไว้ใจผู้อื่น
3. เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นในการทำสิ่งที่ถูกต้องอย่างทำทนาย
4. เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมและสามารถหนีหรือเผชิญหน้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันได้

อย่างเหมาะสม

รูปแบบกิจกรรม

กิจกรรมกลุ่ม ประมาณกลุ่มละ 3 คนขึ้นไป

ระยะเวลาดำเนินการ

โครงการระยะยาว 6 เดือนขึ้นไป

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม
2. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้เด็กแต่ละคน จับหมายเลข 1-5 เพื่อจัดแบ่งกลุ่มตามสี ตามจำนวนเหมาะสม
3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้เด็กแต่ละกลุ่ม ช่วยกันคิด วิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ในระดับต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในครอบครัว ปัญหาที่โรงเรียน ปัญหาในหอพัก เป็นต้น เช่น ครอบครัว เกิดปัญหา พ่อแม่ทะเลาะกัน โรงเรียน เกิดปัญหา เพื่อนขโมย รองเท้า ฯลฯ
4. วิทยากรสอนเนื้อหา เรื่องจริยธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันเช่น ความสัตย์ซื่อ ความอดทน, ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความประหยัด ความขยันหมั่นเพียร ความ สามัคคี และความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น วิทยากรอธิบาย ถึงคุณธรรม จริยธรรมที่พึงมี เช่น การไม่เขียนคำตอบของข้อสอบ ติดตามส่วนของร่างกายก่อนเข้าห้องสอบ (ข้อสำคัญ) หรือ การแบ่งปันปากกาให้เพื่อน
5. วิทยากรให้แต่ละคนจับฉลากหัวข้อเหล่านี้ แล้วแต่ละคน จับกลุ่มเพื่อนที่ได้หัวข้อเดียวกัน จากนั้นเขียนถึงคุณธรรมที่พึงจะมีตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย
6. ให้แต่ละกลุ่มออกมาเขียนสิ่งที่พึงกระทำและไม่พึงกระทำในสังคม แล้วติดกระดาษไว้ในที่ที่สามารถมองเห็นได้ชัด
7. กำหนดให้บางกลุ่มเล่าเรื่องราวการที่เขาจะไว้วางใจผู้ใหญ่ในชุมชน ผู้ใหญ่คนนั้นควรเป็นอย่างไร และทำไมจึงไว้วางใจเขา
8. กำหนดให้บางกลุ่มเล่าเรื่องราวการที่เขาจะไม่ไว้วางใจผู้ใหญ่ในชุมชน หรือในโรงเรียน บ้านพัก ผู้ใหญ่คนนั้นควรเป็นอย่างไร และทำไมจึงไม่ไว้วางใจเขา

ประเภทของกิจกรรมที่เล่น

1. แสวงหาความหวัง
2. ต้นไม้ที่เกิดผล
3. คงผู้ดี

การประเมินผล

1. เด็กเกิดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. เด็กมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทางที่ดี
3. เด็กมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดียิ่งขึ้น
4. เด็กเรียนรู้ที่จะสืบเหตุการณ์ในอดีต และมีความหวังและความสามารถในการมองเห็นอนาคตที่สดใส และเห็นคุณค่าของตนเองอย่างวางใจ
5. เด็กสามารถเล่าให้ผู้ใหญ่ฟังถึงเรื่องที่ไม่ประทับใจ เรียนรู้ที่จะวางใจผู้อื่นได้ ไม่โกรธหรือ ก้าวร้าวกับเพื่อน กับสัตว์ สิ่งของ หรือกับทุกคนที่พบเห็น
6. เด็กเรียนรู้ที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ใหม่ เพื่อเขาจะได้พบคำตอบมองเห็นประตูดอกที่ดี ถูกต้องสำหรับตนเอง

กิจกรรมในการพัฒนาด้านการทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาฝ่าวิกฤติ

หลักการและเหตุผล

สังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง ทุกด้านทั้งทางวัตถุสิ่งของ และสภาพแวดล้อมซึ่งทำให้เด็กไม่รู้ว่าจะสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างไร เด็ก ส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอม โดยกระแสทางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ยังผลให้ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เข้ามากระทบในชีวิตได้ และตกอยู่ในสภาพพ่ายแพ้และให้สังคมเป็นผู้กำหนด บทบาทและวิธีการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้องให้ ด้วยเหตุนี้การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจะช่วยให้เด็กสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และแก้ปัญหาเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างปกติสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กเกิดการสังสมประสบการณ์ใหม่ ๆ ในชีวิต
2. เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้กล้าเผชิญ และคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหาได้
3. เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นพร้อมจะก้าวเดินต่อไปด้วยใจมั่นคง
4. เพื่อเตรียมเด็กให้รู้และเข้าใจ มีความพร้อมและสามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ในสังคม ปัจจุบันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

รูปแบบกิจกรรม

กิจกรรมกลุ่ม ประมาณกลุ่มละ 4 คนขึ้นไป

ระยะเวลาดำเนินการ

โครงการระยะยาว 6 เดือนขึ้นไป

วิธีการดำเนินการ

1. กำหนดให้เด็กทุกคนมีการลงทะเบียนและรับบัตรสะสมคะแนนในแต่ละฐาน
2. ผู้นำกิจกรรม กำหนดฐานการเรียนรู้ออกเป็น 5 ฐาน ดังนี้
 ฐานที่ 1 ความสามารถทางภาษา เช่น ใช้ส่วนของอวัยวะสะกดคำตามคำบอก
 ฐานที่ 2 ความสามารถทางการฟัง เช่น ให้ฟังเพลง ที่ระดับเสียงไม่ปกติ และเดาเป็นเพลง

อะไร

- ฐานที่ 3 ความสามารถทางด้านร่างกาย เช่น การหาค้นหา หรือทำแปลงผัก
- ฐานที่ 4 ความสามารถในการผจญภัย เช่น การถ่อแพข้ามแม่น้ำ
- ฐานที่ 5 ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การเจอเงา หรือเจอคนบ้า
3. เมื่อเด็กผ่านในแต่ละฐาน จะได้คะแนนในแต่ละฐานตามเวลาที่สามารถปฏิบัติภารกิจ

สำเร็จดูต่าง ทันเวลา

4. หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้วให้เด็กแต่ละคนเขียนถึงความประทับใจที่ได้รับ และ
 ข้อคิดในการแก้ปัญหามาของแต่ละฐาน
5. ให้แต่ละกลุ่มสรุปบทเรียนกิจกรรมแต่ละฐาน และออกมานำเสนอ

ประเภทของกิจกรรมที่เล่น

1. ฐานการผจญภัยตามฐานจำนวนกลุ่มที่มีอยู่

อุปกรณ์

1. ใบประเมินผลการแข่งขัน และใบให้คะแนน

2. เตรียมอุปกรณ์ตามฐาน
3. เตรียม อาสาสมัคร หรือ Staff Team ประจำฐาน 5 ฐาน

การประเมินผล

1. เด็กเกิดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. เด็กสามารถร่วมกิจกรรมในฐานอย่างตั้งใจ พร้อมจะให้กลุ่มได้คะแนน
3. เด็กรู้จักและเกิดการพัฒนาทักษะแสดงออกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็น

คิดเห็น

4. เด็กเรียนรู้ที่จะไม่ต่อว่าหรือตำหนิผู้อื่น เมื่อกลุ่มล้มเหลว
5. เด็กเรียนรู้ที่จะอดทน และรักษาความลับของกลุ่มที่จะไม่บอกกลุ่มอื่น
6. เด็กสามารถกล้าเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่าง ๆ รอบด้าน และมีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

7. เด็กรู้จักการเป็นผู้นำเพื่อนำกลุ่มไปสู่จุดหมาย
8. เด็กมีความพร้อมในเรื่องเวลา และพร้อมต่อสถานการณ์นั้น ๆ
9. เด็กได้รับบทเรียนแห่งความผิดพลาดได้ ตรึงใจได้

ประวัติผู้เขียน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายสมาน มากสุข
วัน เดือน ปีเกิด	1 พฤศจิกายน 2503
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	50 หมู่ 5 ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
ประวัติการศึกษา	
2529	ปริญญาตรี ศาสนศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยคริสตศาสนศาสตร์ แบ็บติสต์ กรุงเทพฯ
2534	ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา-จิตวิทยา มหาวิทยาลัยพายัพ เชียงใหม่
2543	ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่
ประวัติการทำงาน	
2543-ปัจจุบัน	ประธานบริหาร/ผู้อำนวยการมูลนิธิศูนย์พักพิงใจ จังหวัดพะเยา
2540-2543	ผู้จัดการโครงการพัฒนาศูนย์พักพิงใจ จังหวัดพะเยา
2535-2539	เจ้าหน้าที่ฝ่ายประสานงานข้อมูลต่างประเทศมูลนิธิ ดรุณาทร จังหวัดเชียงใหม่
2532-2535	เจ้าหน้าที่ฝ่าย (Project & Sponsor Visit) สำนักเลขา มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ
2529-2532	ผู้จัดการภาคสนามองค์กร World Concern Organization